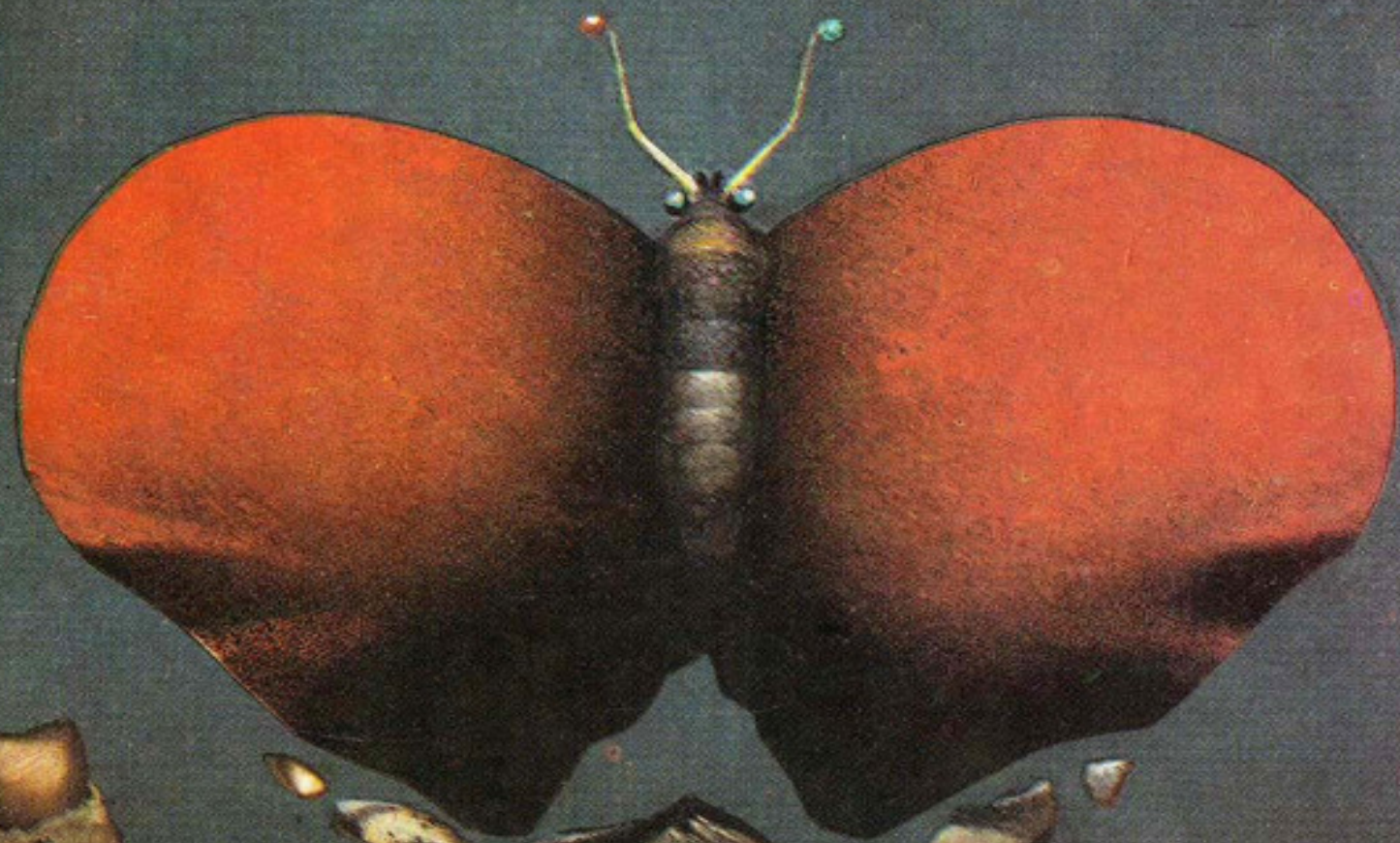

Алберто МОРАВИЯ

Римлянката

ИЗДАТЕЛСТВО НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ

АЛБЕРТО МОРАВИА

РИМЛЯНКАТА

Превод: Анелия Желязкова

chitanka.info

Блясъкът и цинизмът на Рим по времето на Мусолини са декор на може би най-добрата и най-известна книга на Алберто Моравия — „Римлянката“. Това е историята на Адриана, обикновено момиче без друго богатство освен красотата си, което позира голо за художник, приема подаръци от мъже и не може да определи момента, в който да замени дома и семейството си с живота на проститутка.

„Римлянката“ — един от малкото романи на ХХ век, които могат да бъдат сравнявани с тези на Достоевски разказва историите на студента Джакомо, провален революционер, който отказва да признае любовта си към Адриана; на злоещия образ на Астарита, агент на тайната полиция, обсебен от идеята за Адриана; и разбира се на грубия брутален престъпник Сонзоньо, който се отнася с Адриана като с негово лично притежание. В рамките на тази история на страст и предателство Моравия спокойно раздира воалите на гордостта и арогантността, които крият прояденото сърце на италианския фашизъм.

Алберто Моравия, с истинско име Алберто Пинкерле, е италиански писател от световна величина, наричан „баща на италианския неореализъм“.

Първият му роман „Безразличните“ е издаден когато Моравия е на 22 години. По това време в Италия вече управлява Бенито Мусолини. Официалната критика и власт го приемат враждебно. Забраняват публикациите му, дори подписаните с псевдоним. Принуден да се укрива в обор в планината. Спасяват го настъплението на американската армия през 1944 г. и краят на Втората световна война.

Веднага след войната Моравия издава няколко романа, най-известният от които е „Римлянката“. Творбата се отличава с разказваческо майсторство и жив диалог.

През 1952 г. творчеството му отново е забранено, този път от Ватикана. Пише няколко сценария, а по романите му са заснети прочути филми, като „Чочарка“, „Конформистът“, „Римлянката“.

ПЪРВА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

На шестнайсет години бях истинска красавица. Имах лице със съвършен овал, тясно в слепоочията и леко разширяващо се надолу, големи бадемовидни нежни очи, прав нос в изящна линия с челото, голяма уста с красиви месести червени устни и щом се усмихнех, се виждаха равните ми бели зъби. Мама твърдеше, че съм като мадона. Забелязах, че приличам на една киноартистка, на мода по онова време, и си направих прическа като нейната. Мама казваше, че ако лицето ми е хубаво, то тялото ми е сто пъти по-хубаво; фигура като моята, разправяше тя, нямало в цял Рим. Тогава не обръщах внимание на тялото, струваше ми се, че красотата се съсредоточава в лицето, но днес мога да призная, че мама не е грешала. Имах прави и силни крака със закръглени бедра, издължен гръб, широки рамене и тънка талия. Коремът ми винаги е бил закръглен, пъпът почти не се виждаше, толкова бе хлътнал в плътта, но мама го смяташе за преимущество, защото коремът трябвало да е поизпъкнал, а не плосък, както е модерно сега. Бюстът ми беше доста голям, но стегнат и висок, та нямаше нужда да нося сутиен; когато се оплаквах от големината му, мама отвърщаше, че това е ценно качество и че гърдите на днешните жени нищо не стрували. Гола, както установих по-късно, бях едра и закръглена, изваяна като статуя, но облечена имах невзрачен вид и никой не би могъл да си представи как изглеждам всъщност. Всичко зависело, както ми обясни художникът, при когото започнах да позирам, от съотношението на частите.

Мама намери художника — преди да се омъжи и да започне работа като шивачка на ризи, тя е била модел; той ѝ поръчал ризи и тя, спомняйки си за своя някогашен занаят, бе предложила да му позирам. Първия път, когато тръгнах към дома му, мама пожела да ме придружи въпреки възраженията ми, че спокойно мога да отида и сама. Срамувах се не толкова, че за първи път в живота си ще трябва да се съблека пред мъж, колкото от нещата, които предполагах, че тя ще наприказва, за да го убеди да ме вземе на работа. И наистина, след като ми помогна да си изхлузя дрехите през главата и ме накара да застана гола в

средата на ателието, мама разпалено заговори: „Я погледнете какви гърди, какви бедра, какви крака!... Къде ще намерите такива гърди, такива бедра и крака като нейните?“ Докато говореше, тя ме опипваше, както правят с животните на пазара, за да привлекат вниманието на купувачите. Художникът се смееше, аз се червях, а и ми беше доста студено, защото бе зима. Но разбирах, че у мама няма никакво лукавство и се гордее с мен, защото тя ме е родила и на нея дължа хубостта си. Навярно той отгатваше чувствата ѝ и се смееше без злоба, добродушно, тъй че аз бързо се окуражих, надмогнах свенливостта си и на пръсти тръгнах към печката да се постопя. Художникът беше около четирийсетгодишен, пълен, весел и кротък на вид. Долових, че не ме разглежда похотливо, а като предмет, и това ме успокои. По-късно, когато ме опозна по-добре, той винаги се отнасяше учтиво и с уважение, вече не като към вещ, а като към човек. Веднага ми стана много симпатичен и сигурно щях да се влюбя в него от благодарност за вежливостта и сърдечността му. Но той винаги се държеше като художник, не като мъж, никога не потърси близостта ми и през цялото време, докато му позирах, отношенията ни си останаха сдържани и любезни както в първия ден.

Щом мама привърши с хвалбите, той, без да продума, тръгна към някакви папки, натрупани на един стол, разлисти ги, извади цветна репродукция, показа ѝ я и с половин уста рече: „Ето дъщеря ти.“ Дръпнах се от печката, за да видя и аз. Изобразяваше гола жена, изтегната на легло, покрито с разкошни завивки. Между диплите на кадифената завеса зад леглото имаше две крилати амурчета. Безспорно си приличахме с голата жена, но по завивките и пръстените на ръцете ѝ се досещах, че тя навярно е кралица или друга важна особа, а аз бях само едно обикновено момиче. Мама отначало не схвана и с недоумение гледаше репродукцията. После сякаш изведнъж откри приликата и въодушевена възкликна:

— Точно така... тя е! Видяхте ли, че съм права? Ами тази коя е?

— Даная — усмихнат отговори художникът.

— Коя Даная?

— Даная е езическо божество.

Мама очакваше да чуе името на действително съществувала личност, обърка се и за да прикрие собственото си смущение, взе да ми обяснява, че съм длъжна да заставам както иска художникът —

например легнала като жената от репродукцията, права или седнала, и да стоя неподвижно през цялото време, докато ме рисува. Той през смях подхвърли, че тя разбира повече от него, и мама, поласкана, моментално заразказва, че когато позирала, била известна в цял Рим като един от най-хубавите модели и как после сама непоправимо си навредила, като се омъжила и престанала да работи като модел. Междувременно художникът ме подкани да легна на кушетката в дъното на ателието и едва докосвайки ме със сдържана и отвлечена нежност, бе свил ръцете и краката ми в желаното положение, сякаш вече виждаше как ще ме нарисова. Докато мама продължаваше да приказва, той започна да нахвърля първите щрихи на бяло платно, поставено на статив. Тя забеляза, че погълнат от рисуването, не я слуша, и го попита:

— И по колко ще плащате за час работа на дъщеря ми?

Без да вдига очи от платното, той определи сумата.

Мама грабна дрехите, които бях оставила на стола, хвърли ги в лицето ми и заповяда:

— Хайде, обличай се... по-добре да си вървим.

— Какво те прихваща? — изненадан попита той и престана да рисува.

— Нищо, нищо — отвърна тя, преструвайки се, че бърза много. — Да вървим, Адриана, сума работа ни чака.

— Виж какво, ако имаш някакво предложение, направи го — каза той. — Какви са тези истории?

Тогава мама вдигна голям скандал: развика се, че е луд, щом възнамерява да ми плаща толкова малко, защото аз не съм от онези стари модели, които вече никой не иска, че съм шестнайсетгодишна и за първи път позирам. Когато целй да постигне своето, мама винаги крещи и наистина изглежда ядосана. Но аз чудесно я познавам и ми е ясно, че съвсем не е така, в действителност си е напълно спокойна. Вика като жените на пазара, когато някой купувач предложи много ниска цена за стоката им. Повишава тон предимно на учтивите хора, защото съзнава, че накрая от възпитание ще й отстъпят.

И тъй, художникът също отстъпи. Докато тя кряскаше, той се усмихваше и от време на време вдигаше ръка, сякаш я молеше да му даде думата. Най-сетне мама спря за миг да си поеме дъх и той пак я попита колко желае. Тя не отвърна веднага, а неочаквано изкрещя:

— Ще ми се да знам по колко е плащал на модела си художникът, дето е нарисувал картината, която ми показахте?

Той се разсмя.

— Какво общо има? Времената са били други... Сигурно ѝ е подарил шише вино или чифт ръкавици.

Тя се обърка като в началото, когато ѝ обясняваше, че репродукцията изобразява Даная. Мама не долавяше, че художникът леко и незлобливо ѝ се подиграва. Развика се пак и след като го нарече скъперник, запревъзнася красотата ми. После изведнъж смени тона и каза колко пари иска. На свой ред художникът поспори и накрая се споразумяха за сума, почти като онази, която мама беше поискала. Той отиде до една масичка, отвори някакво чекмедже и ѝ плати. Изключително доволна, тя прибра парите, даде ми някакво последно наставление и си тръгна. Художникът отиде да затвори вратата и като се върна при статива, ме попита:

— Майка ти винаги ли крещи така?

— Мама ме обича — отговорих.

— Струва ми се — спокойно отбеляза той и отново се зае с рисунката, — че най-много обича парите.

— Не, не е вярно — отвърнах възбудено. — Най обича мене, но ѝ е мъчно, че съм се родила бедна, и ѝ се иска да печеля добре.

Разказвам подробно случая с художника не само защото в същия ден започнах работа, макар че по-късно щях да я сменя, но и защото държанието на мама красноречиво разкриваше нейния характер и чувствата, които питаеше към мене.

Щом часът за позиране изтече, отидох в млечния бар, където имахме среща с мама. Тя ме попита как е минало и ме накара дословно да ѝ предам всички разговори, които художникът, по-скоро мълчалив мъж, бе водил с мене по време на сеанса. В заключение каза, че трябва да внимавам, вероятно той нямал лоши помисли, но мнозина приемали моделите на работа с намерение да ги направят свои любовници. Аз на всяка цена трябвало да отхвърлям предложенията им.

— До един са голтаци — обясни ми тя — и от тях нищо не може да се очаква. Ти, с твоята красота, можеш да се надяваш на нещо по-добро, далеч по-добро.

За първи път разговаряше така с мене. Говореше убедено като човек, който изрича отдавна премислени неща.

— Какво искаш да кажеш? — смаях се аз.

Отговори ми малко неясно.

— Това са хора щедри на думи, но без пукнат грош... Хубаво момиче като тебе трябва да се движи с господата.

— Какви господата?... Не познавам никакви господата.

Изглежда ме и още по-неясно добави:

— Засега ще работиш като модел, после ще видим... От нищо нещо.

Изразът на лицето ѝ, разсъдлив и алчен, почти ме изплаши. През онзи ден не я разпитвах повече.

Но съветите ѝ бяха излишни, защото тогава, макар и съвсем млада, бях много сериозна. Освен споменатия художник намерих и други и твърде скоро станах известна в кръга на ателиетата. Трябва да кажа, че, общо взето, художниците бяха достатъчно тактични и почтителни, макар че някои от тях не криеха намеренията си. Отблъсвах ги тъй категорично, че не след дълго си създадох име на вкисната пуританка. Споменах, че бяха почтителни, предполагам, дължеше се най-вече на факта, че нямаха за цел да ме ухажват, а да ме скицират и рисуват, поради което не ме гледаха като мъже, а като артисти, така както се гледа стол или друг предмет. Дотолкова бяха свикнали с моделите, че голото ми, младо и дръзко тяло им правеше слабо впечатление, както впрочем става и с лекарите. Но приятелите им често ме поставяха в неудобно положение. Влизаха и подхващаха разговор с художника и аз много скоро забелязвах, че колкото и да се стараеха да се показват безразлични, не успяваха да откъснат очи от тялото ми. Някои бяха по-дръзки и умишлено се разхождаха из ателието, за да ме огледат хубавичко от всички страни. Погледите им и мъглявите намеци на мама пробудиха кокетството ми и спомогнаха да осъзная красотата си и облагите, които бих могла да извлека от нея. Постепенно не само свикнах с нетактичността на посетителите, но дори започнах да изпитвам задоволство от смущението им и известно разочарование, ако откриех, че действително са равнодушни. Неусетно, благодарение на суетата, започнах да разсъждавам както искаше мама — че стига да пожелаея, мога да си уредя живота, като се възползвам от красотата си.

По онова време мислех предимно за женитба. Сетивата ми още не бяха разбудени и мъжете, които ме наблюдаваха по време на

сеансите, освен известна гордост, не предизвикваха други чувства в душата ми. Давах на мама спечеленото до стотинка и когато не позирах, стоях с нея и ѝ помагах да крои и шие ризи — единственото ни препитание след смъртта на баща ми, който беше железничар. Живеехме в малка квартира на втория етаж в дълъг и нисък блок, построен преди петдесет години специално за железничари. Сградата се намираше в покрайнините на града, на булевард, засенчен от чинари. От едната страна имаше редица блокове, подобни на нашия — на два етажа, с тухлени фасади без мазилка, с дванайсет прозореца, по шест на етаж, и входна врата в средата, срещу тях се простираха осяяните с кули крепостни стени на града, в онази си част напълно запазени и преливащи от зеленина. Недалеч от нашия блок една от вратите им се разтваряше. До нея, прилепен до крепостната стена, беше дворът на Лунапарк, който през топлите сезони сияеше в празнично осветление и оттам се разнасяше музика. От моя прозорец, малко изкосо, се виждаха гирляндите от пъстроцветни лампи, украсените с флагчета покриви на павилионите и тълпата, която се трупаше пред входа, под клоните на чинарите. Нощем често чувах ясно мелодиите, заслушах се, лежах и сънувах с отворени очи. Имах чувството, че те долитат от недостъпен, поне за мене, свят и оскъдицата и мракът в моята стая засилваха усещането ми. Струваше ми се, че целият град се е събрал в Лунапарк и само аз не съм там. Искаше ми се да стана и да отида, но не помръдвах; мелодиите безучастно звучаха в нощта и ме караха да мисля, че безвъзвратно съм пропуснала всичко заради някакви прегрешения, които съм извършила, без да знам. Чувствах се изключена и понякога, заслушана в музиката, дори плачех. Тогава бях много сантиментална и сълзите ми потичаха от съвсем дребни неща: грубостта на приятелка, упрек на мама или вълнуваща сцена в някой филм. Може би не бих живяла с чувството, че безгрижният свят на Лунапарк е забранен за мене, ако в детството ми мама не ме беше държала настрана от него и от всяко забавление. Но самотата, бедността и най-вече враждебното ѝ отношение към развлеченията, а нейната съдба наистина не бе щедра на тях, ми попречи да стъпя в Лунапарк и във всякакви места за забавление, докато пораснах и характерът ми вече бе оформен. Навярно поради това за цял живот ми остана подозрението, че съм отхвърлена от

веселия и сияен свят на щастливите хора. Подозрение, от което не мога да се отърся дори когато съм убедена, че всичко е наред.

Казах, че съм мислела най-вече за женитба, и ще разкажа за какво мечтаех. Малко по-надолу от нашия блок околоръстният път навлизаше в по-богат квартал. Вместо дългите и ниски железничарски блокове, приличащи на грохнали прашни вагони, се издигаха хубави къщи с градинки. Не бяха луксозни, в тях живееха чиновници и дребни търговци, но в сравнение с бедняшкия ни дом създаваха впечатление за по-охолен и щастлив живот. Къщите изглеждаха различно, не предлагаха на погледа разкъртени и опушени фасади с дупки както нашият и другите блокове, навеждащи човек на мисълта за отдавнашното равнодушие на обитателите им; а малките китни градинки край тях внушаваха представата за любов и грижи, чужди на уличния безпорядък и нищета. В блока ни улицата сякаш бе навсякъде: в обширния вход, наподобяващ склад, по широките и непостлани стълби, дори из стаите, където разнебитените мебели, събирани оттук-оттам, напомняха вехтории, излагани по тротоарите за продан.

Една лятна вечер, като се разхождахме с мама по булеварда, съгледах през прозореца на една от къщичките семейна сцена, която се врязва в паметта ми и ми се стори, че напълно отговаря на моята представа за нормален и порядъчен живот. Неголяма чиста стая с тапети на цветя, бюфет и лампа, окачена над подредената маса. Пет-шест души седнали наоколо, от които три деца на възраст, мисля, от осем до дванайсет години. В средата на масата супник и майката, права, сипва супата. Може би на някого ще му се стори странно, но най-силно впечатление ми направи светлината на лампата или по-точно необикновено чистият вид, който имаха вещите на светлината ѝ. По-късно, като си припомнях видяното, с непоколебима убеденост си казвах, че трябва да си поставя за цел някой ден да притежавам такъв дом и семейство, да живея в такава светлина, разкриваща толкова спокойна и трайна обич. Мнозина ще си помислят, че съм имала скромни желания, но нека си спомнят в какви условия съм живяла тогава. На мене, родената в железничарския блок, къщичката правеше същото впечатление, както вероятно на нейните обитатели, на които аз тъй завиждах, се харесваха по-големите богаташки къщи в луксозните квартали на града. Така всеки гради своя рай в ада на другите.

Ала мама замисляше големи планове за бъдещето ми и както бързо отгатнах, те напълно изключваха начина на живот, който ми беше по сърце. Тя смяташе, че с моята външност мога да се стремя към всякакъв успех, а не да стана като другите — омъжена жена със семейство. Бях длъжна, без да се съобразявам с приличието, да се възползвам от това богатство, за да направя живота ни по-сносен. Сигурно ѝ е липсвало преди всичко въображение. Да ме подтикна, в положение като нашето, да използвам хубостта си, беше първото нещо, което можеше да хрумне на някого, на мама се беше спряла на тази идея и никога не се раздели с нея.

В онези години смътно си давах сметка за проектите ѝ. Но и по-късно, когато ми станаха ясни, никога не дръзнах да я попитам защо с подобни разсъждения е стигнала до такава бедност — съпруга на железничар. От многото намеци се досещах, че причината за провала ѝ съм била именно аз с неочакваната ми и нежелана поява. С други думи, появила съм се случайно и тъй като мама не е имала смелост да предотврати идването ми на бял свят (от казаното се сещах, че би предпочела да го е сторила), тя се е принудила да се омъжи за баща ми и да приеме последиците от подобен брак. Нерядко, намеквайки за раждането ми, мама повтаряше: „Ти беше моето нещастие“, фраза, която някога ме оскърбяваше и ми изглеждаше неразбираема, но чийто смисъл по-сетне си изясних напълно. Тя означаваше: „Ако не беше ти, нямаше да се омъжа и сега щях да се возя в кола.“ Очевидно, разсъждавайки така за собствения си живот, тя не искаше дъщеря ѝ, значително по-хубава от нея, да повтори същите грешки и да налети на същата съдба. И днес, когато преценявам нещата достатъчно трезво, съзнавам, че не я осъждам. За мама бракът е бил сиромашия, заробване и малко радости, свършили бързо със смъртта на баща ми. Беше естествено, ако не и правилно, да гледа на почтения семеен живот като на нещастие и да бди да не се подлъжа да ме примамят миражите, погубили нея самата.

Тя ме обичаше посвоему. Например веднага щом започнах да обикалям ателиетата, ми уши два тоалета: костюм и рокля. Искрено казано, предпочитах долни дрехи, защото наложеше ли се да се съблека, се срамувах да излагам на показ грубото си, износено и често захабено бельо, но мама заяви, че отдолу можело да ходя и с дрипи, важното било само да се представям добре. Избра два евтини плата с

ярки шарки и сама ги скрои. Но тъй като беше шивачка на ризи и никога не бешила дамско облекло, макар да вложи изключително старание, сбърка и двата тоалета. Спомням си, че деколтето на роклята ми зееше и гърдите ми се виждаха, та трябваше винаги да я нося с брошка. Сакото на костюма беше много късо и тясно — бедрата и бюстът ми изхвъркваха навън, но в замяна на това полата беше възширока и правеше гънки около корема. Все пак ги оценявах като големи придобивки, защото дотогава се обличах още по-лошо, с разни полички, които откриваха бедрата ми, блузки и шалчета. Мама ми купи и два чифта копринени чорапи, а преди ходех с груби три четвърти чорапи и голи колене. Подаръците ме изпълниха с радост и гордост, не се насищах да се оглеждам възхитена и да мисля за тях, вървах по улиците наперена и важна, сякаш на гърба ми имаше не бедняшки дрипи, а скъпа модна дреха.

Мама непрестанно мислеше за бъдещето ми и скоро почна да недоволства от работата ми на модел. Според нея аз печелех съвсем недостатъчно, а и художниците, и приятелите им били бедни хора и нямало надежда да осъществя някоя полезна среща в ателиетата. Изневиделица си втълпи, че мога да стана балерина. Вечно имаше куп амбициозни замисли, а аз, както споменах, си мечтаех за спокоен живот със съпруг и деца. Идеята да танцувам й хрумна, когато получи поръчка за ризи от директора на някаква вариететна трупа, която се представяше пред публика на сцената на едно кино, между две прожекции. Мама не беше на мнение, че професията на балерина е кой знае колко доходна, но все повтаряше: „От нищо нещо“; с излизането ми на сцената можело да падне случай да срещна някой господин.

Един ден ми заяви, че говорила с директора и той нямал нищо против да ме заведе при него. Тръгнахме към хотела, където беше отседнал с трупата си. Помня, че старата и огромна хотелска сграда беше близо до гарата. Беше почти пладне, но из коридорите още бе тъмно. Застоял мирис на непроветрени спални, приятен в стотина стаи, изпълваше въздуха и секваше дъха. Прекосихме доста коридори и накрая намерихме малкото мрачно преддверие, в което като на сцена три балерини и пианист репетираха на оскъдна светлина. Пианото беше поставено в ъгъла до вратата на тоалетната с матирани стъкла, а в срещуположния ъгъл се издигаше внушителна купчина мръсни чаршафи. Пианистът, мършав старец, свиреше наизуст и както ми се

стори, замислен за друго или може би задрямал. Младите балерини бяха голи до кръста, само по полички. Държаха се през талиите и когато той засвиреше мелодията, се отправяха към мръсните чаршафи, вдигаха крака, люлееха ги в синхрон надясно, после наляво и с предизвикателни движения, които в това тъмно и мизерно помещение изглеждаха странни, се обръщаха и въртяха задниците си. Докато ги наблюдавах как в такт с музиката силно и с глух шум удрят крака в пода, чувствах, че сърцето ми спира. Знаех си, че нямам никакъв усет към танца, макар да бях с дълги и здрави крака. С две мои приятелки вече бях вземала уроци по танци в кварталната школа. След първите занятия те се научиха да се движат в ритъм и да полюляват крака и бедра като опитни танцьорки, а аз се влачех, сякаш от кръста надолу бях от олово. Имах усещането, че не съм като другите момичета, чувствах се някак едра и тежка и дори музиката не ми помагаше да се раздвижа. Малкото пъти, когато бях танцувала и знаех, че талията ми е обгърната от нечия ръка, ме завладяваше отчайващо безсилие и тътрех крака, вместо да ги движа. И художникът беше ми казал: „Адриана, трябвало е да се родиш преди четири века... Тогава жени като тебе са се харесвали... Днес, когато слабите са на мода, ти си като риба на сухо, след четири-пет години ще станеш дебелана.“ Предвиждането му се оказа погрешно, оттогава изминаха пет години, а аз не съм нито поедра, нито по-дебела, но твърдението му, че не съм създадена за времето на слабите жени, беше правилно. Страдах от неумението си, исках да отслабна и да танцувам хубаво като другите момичета. Но колкото и да се ограничавах в храненето, неизменно си оставах масивна като статуя и когато танцувах, не съумявах да следвам скокливите и бързи ритми на модерната музика.

Изтъкнах съображенията си пред мама, защото знаех, че посещението при директора на трупата неминуемо ще е неуспех, и мисълта, че ще бъда отхвърлена, ме гнетеше. Но тя веднага се развика, че съм несравнимо по-хубава от нещастниците, които се появявали по сцените, че директорът трябвало да благодари на Бога, задето ме взема в трупата си, и така нататък. Мама нищо не разбираше от модерна хубост и искрено вярваше, че колкото по-голям бюст и по-закръглени бедра има една жена, толкова е по-красива.

Директорът ни чакаше в стая с изглед към преддверието и предполагам, че през отворената ѝ врата следеше репетицията на

балерините. Беше седнал в кресло до неоправеното легло. На леглото имаше поднос с кафе и в момента той довършваше закуската си. Брше дебел и стар, но напомаден и издокаран, облечен с контешка елегантност, която на фона на разхвърляните завивки, слабото осветление и мириса на застояло правеше особено впечатление. Лицето му беше ярко, дори ми се стори гримирано, защото под розовия му тен по бузите прозираха тъмни и неравномерни болестни петна. Носеше монокъл и под постоянно мърдащите му устни се виждаха изключително бели зъби, които ми заприличаха на протези. Както казах, беше облечен много елегантно, помня, че папийонката му бе еднаква по цвят и десен с кърпичката, която се подаваше от джобчето на сакото му. Директорът седеше, неговият голям увиснал корем опираше в бедрата му; щом привърши с яденето, си изтри устата и отегчено и почти жално рече:

— Хайде, покажи си краката.

— Покажи си краката на господин директора — неспокойно повтори мама.

След опита в ателиетата вече не се срамувах, вдигнах си дрехите над краката и разголена, застанах неподвижно с краищата на полата в ръце. Имам много хубави, дълги, прави и стегнати крака, но малко по-нагоре от коленете бедрата ми рязко се очертават, окръглени и месести, те постепенно се разширяват до хълбоците. Поклащайки глава, директорът ме преценяваше, после попита:

— На колко години си?

— През август навърши осемнайсет — веднага отговори мама.

Той нищо не каза, изправи се и дишайки тежко, тръгна към масата, където сред книжа и дрехи бе грамофонът. Завъртя ръчката, грижливо избра плоча и я сложи на грамофона. Сетне се обърна към мене:

— Опитай се да потанцуваш на тази мелодия, но си дръж полата вдигната.

— Взела е само няколко урока по танци — обади се мама. Тя разбираше, че изпитанието е решаващо и тъй като познаваше непохватността ми, се страхуваше за изхода на изпита.

Но директорът махна с ръка като че ли й заповядваше да мълчи, пусна музиката и с кимване ме подкани да танцувам. Затанцувах с вдигната пола, както беше ми казал. Всъщност тромаво и бавно едва

пристъпвах насам-натам и усещах, че не се движа в такт. Той стоеше до грамофона, беше се подпрял с лакти на масата и ме наблюдаваше. Ненадейно го изключи, върна се, седна в креслото и направи недвусмислен жест по посока на вратата.

— Не е ли добре? — свадливо и с тревога попита мама.

Без да я погледне (междувременно търсеше из джобовете си кутията цигари), той отговори:

— Не, не е.

Известно ми беше, че когато мама заговори с такъв тон, се готви да се кара, и затова я дръпнах за ръкава. Със силен тласък тя ме отблъсна и втренчила искрящи очи в него, повтори по-високо:

— Не било добре, тъй ли? А мога ли да знам защо?

Намерил цигарите, директорът търсеше кибрита.

Беше дебел и вероятно всяко движение му струваше голямо усилие. Отговори й спокойно, но все тъй запъхтян:

— Не е добре, защото няма усет към танца и подходяща фигура.

Както се опасявах, тя с крясъци занарежда обичайните доводи. Че съм била истинска красавица, че съм имала лице на мадона, нека само погледнел бюста, краката и бедрата ми. Без излишни движения той си запали цигарата, запуши, гледаше мама и я чакаше да млъкне. После с отегчения си и плачлив глас рече:

— След две години дъщеря ти сигурно ще стане хубава дойка, но балерина — никога.

Директорът нямаше представа докъде стига в яростта си мама и така се изненада, че махна цигарата от устата си и зяпна. Искаше да говори, но тя не му разреши. Беше слаба и задъхваща се и наистина беше чудно откъде взема този глас и разгорещеност. Тя отправи множество обиди към него лично и към балерините, които бяхме видели в преддверието. Накрая грабна кройките на копринените ризи, които беше й поръчал, и ги хвърли в лицето му с крясъци:

— Намерете си някой, дете ви се харесва, да ви ушие ризите, дай боже да ги ушийт балерините ви, но аз и със злато да ме покриете, няма да ги направя!

Решението й действително смая директора, който седеше омотан с плата около тялото и главата, изумен, с пламнало лице. В същото време аз дърпах мама за ръкава и плачех от срам и унижение. Най-

после тя ми обърна внимание, заряза директора да размотава копринените кройки и излязохме от стаята.

На следния ден подробно разказах случилото се на художника, който беше станал нещо като мой изповедник. Той много се смя на думите на директора за предразположението ми в бъдеще да се превърна в хубава дойка и добави:

— Бедната ми Адриана, неведнъж съм ти го казвал, сбъркала си, че си се родила сега, трябваше да се родиш преди четири века. Това, което днес се преценява като недостатък, тогава е било качество и обратното... За себе си директорът е прав, той знае, че публиката иска слаби руси жени с малки задници и бюстове, с лукаво и предизвикателно изражение, а ти си мургава и без да си дебела или пълна, бюстът ти е голям, задникът — също, изразът ти е благ и спокоен... Какво да се прави? За мене си съвсем подходяща, продължавай да работиш като модел... По-късно ще се омъжиш и ще имаш много деца, които ще приличат на тебе — мургавки, пълнички, с мили и спокойни личица.

Възкликнах живо:

— Точно за това си мечтая!

— Браво — каза той, — а сега се понаклони към бедрото... да.

Художникът по свой начин ме обичаше и може би, ако беше останал в Рим и бях продължила да му се доверявам, сигурно щеше да ми даде добри съвети и толкова неща нямаше да се случат. Той непрекъснато се оплакваше, че картините му не се купуват и впоследствие се възползва от възможността да замине окончателно за Милано, където бяха подготвили изложба от негови творби. Продължих да работя като модел, както беше ме посъветвал. Но другите художници не бяха тъй любезни и сърдечни и аз не бях склонна да им говоря за живота си. Един въображаем живот, изтъкан от мечти, стремежи и надежди, защото в споменатия период не ми се случваше нищо.

ВТОРА ГЛАВА

Продължих да работя като модел, макар мама да роптаеше, защото смяташе, че печеля крайно недостатъчно. По онова време тя непрекъснато беше в лошо настроение и въпреки че не споделяше защо, разбирах, че главната причина за недоволството ѝ съм аз. Тя беше заложила на моята външност, която трябваше да ни донесе някакви успехи и късмет, работата ми на модел за нея винаги е била само първото стъпало, след което, както обичаше да казва, от нищото трябваше да стане нещо. Като виждаше обаче, че си оставам бедна, се огорчаваше и едва ли не озлобяваше към мене, сякаш заради скромните си постижения с измама съм ѝ отнела сигурна печалба. Естествено, не го заявяваше, но с груби думи, въздишки, меланхолични погледи и подобни плитки хитрости ми даваше да го разбере. Държанието ѝ към мене напомняше продължително отмъщение и тогава проумях защо немалко момичета, измъчвани по сходен начин от амбициозните си и разочаровани майки, накрая някой ден бягат от къщи и се отдават на първия срещнат, само и само да не понасят повече този тормоз. Явно мама постъпваше така, поради силната ѝ обич към мен, но това ми приличаше на отношението на някои към кокошката, която харесват, докато им снася яйца, ала престане ли, почват да я опипват, да я оглеждат критично и да пресмятат дали няма да е по-изгодно да я заколят.

Колко търпелив и невеж е човек, докато е млад! Водех ужасен живот, но не си давах сметка. Всички пари, които получавах за дългото, изтощително и скучно позиране в ателиетата, давах до стотинка вкъщи и времето, през което не стоях гола, премръзнала и с болки по тялото, за да ме скицират и рисуват, прекарвах пред шевната машина, с превит гръб и поглед, впит в иглата, за да свърша част от мамината работа. Нощта ме сварваше над машината, призори ставах, защото ателиетата бяха далеч и позирането започваше твърде рано. Преди да отида на работа, си оправях леглото и помагах на мама да изчистим къщата. Наистина бях неизтощима, покорна и способна да търпя и същевременно всякога ведра, весела и спокойна, без завист,

злоба и ревност в душата, и най-важното — сърцето ми бе изпълнено с безпричинна нежност и признателност, които са най-хубавото нещо на младостта. Сякаш не забелязвах бедния ни дом: огромната празна стая, която ни служеше за работилница, с маса в средата, покрита с парцали, разплетените столове, дрипите, окачени на гвоздеи по опушените стени с олющена мазилка; спалнята, където спях с мама на брачното й легло, точно над него на тавана имаше голямо влажно петно и когато валеше, върху нас падаха дъждовни капки; кухничката, затрупана с тенджери и чинии, които небрежната ми майка все не успяваше да измие. Сякаш не забелязвах, че живея в лишения, че ми липсват забавления, любов и топлота. Когато си припомням колко добра и невинна, но слабохарактерна и сантиментална девойка бях, неволно изпитвам силно състрадание към себе си, тъй както ни се иска, когато четем роман за бедите на някой симпатичен герой, той да ги избегне, ала съзнаваме, че е невъзможно. Но така е то, хората не знаят какво да правят с добродетелите си и вероятно това е една от загадките на живота: щедро дарените от природата качества, които уж всички хвалят, служат единствено да увеличат по-късно нещастията.

Тогава ми се струваше, че желанието ми някой ден да се омъжа и да си създам семейство, е осъществимо. Всяка сутрин се качвах на трамвая от площадчето недалеч от нашия блок, около което освен другите постройки имаше и една ниска сграда, прилепена до крепостните стени, която служеше за гараж. В утринните часове пред нея неизменно стоеше един младеж, който миеше и прибираше колата си в гаража и ме гледаше настойчиво. Лицето му беше мургаво, нежно, със свършени черти — малък прав нос, черни очи, чудно хубави устни и бели зъби. Доста приличаше на известен американски киноактьор и затова ми направи впечатление, отначало дори го помислих за собственик на колата, защото беше облечен добре и се държеше много възпитано и самоуверено. Въобразявах си, че колата е негова и той сигурно е богат, точно като господата, за които мама толкова често говореше. В известен смисъл ми харесваше, но мислех за него само когато го виждах, после отивах в ателиетата и образът му излиташе от паметта ми. Но явно, без да усетя, само с поглед ме беше прелъстил и веднъж, докато чаках трамвая, чух как някой подвиква, все едно примамва котка. Обърнах се и видях младежа, който ми правеше знак от колата да се кача. Не се поколебах нито миг и

покорно, което ме учуди, тръгнах към него. Той отвори вратата и докато се качвах, видях, че ръката му, опряна на отвореното прозорче, е едра и груба, с обли почернели нокти и пожълтял от никотина показалец, ръка на мъж, който се занимава с физически труд. Въпреки това се качих, без да кажа нещо.

— Къде да ви закарам? — попита той, затваряйки вратата.

Казах адреса на ателието. Направи ми впечатление, че гласът му е приятен, макар да долових известен фалш и превзетост. Младежът рече:

— Е, най-напред ще направим една обиколка... още е толкова рано, после ще ви закарам, където пожелаете.

Колата потегли. Излязохме от квартала, минахме по околоръстния път край крепостните стени, пресякохме голяма и дълга улица с къщурки и магазинчета от двете страни и накрая стигнахме полето. Той започна да шофира като луд по правия участък между чинаровите горички. От време на време, без да се обръща, ми посочваше скоростта:

— Сега ще вдигнем осемдесет... деветдесет... сто... сто и двайсет... сто и трийсет.

Явно искаше да ме заинтригува с високата скорост, но по-скоро изпитвах безпокойство, защото трябваше да ида да позирам и се боях да не би колата да се повреди и да спре насред полето. Изведнъж той рязко удари спирачки, изключи мотора и попита:

— На колко години сте?

— На осемнайсет.

— Осемнайсет години... мислех, че сте на повече.

Гласът му действително беше превзет и за да подчертае определена дума, той го снишаваше, сякаш говореше на себе си или доверяваше тайна.

— Как се казвате?

— Адриана. А вие?

— Джино.

— Какво работите? — запитах.

— Търговец съм — отвърна той, без да се колебае.

— Колата ваша ли е?

Той я изгледа презрително и потвърди:

— Да, моя е.

— Не вярвам — рекох прямо.

— Не вярвате?... О, хубавице! О, хубавице, защо? — изненадан, ала без никакво смущение, подигравателно и тихо повтори той.

— Сигурно сте шофьор.

— Наистина приказвате странни неща... Виж ти, виж ти... И какво ви кара да мислите така? — още по-иронично попита той.

— Ръцете ви.

Огледа ги, без да се изчерви или сконфузи, и каза:

— Хм, нищо не може да се скрие от госпожицата... Какъв пронизателен поглед! Вярно, шофьор съм. Сега доволна ли сте?

— Не, не съм доволна — отговорих грубо — и настоявам веднага да ме закарате в града.

— Защо? Яд ви е, задето казах, че съм търговец ли?

Наистина в онзи момент, въпреки волята ми, сама не знам защо му се ядосвах.

— Да не говорим повече, закарайте ме.

— Пошегувах се... И какво толкова? Не може ли да се пошегува човек?

— Подобни шеги не ми харесват.

— Е, хайде, какъв тежък характер имате. А аз мислех: госпожицата сигурно е някоя принцеса и ако разбере, че съм само беден шофьор, няма да ме погледне вече... Ще ѝ кажа, че съм търговец.

Думите му бяха попаднаха в целта, защото хем ме ласкаеха, хем подсказваха чувствата му към мене. Пък и той ги изрече с такава лекомислена прелест, която окончателно ме покори.

— Не съм принцеса. За да се прехранвам, работя като модел, както вие работите като шофьор.

— Какво ще рече модел?

— Ходя в ателиетата на художници, събличам се гола и те ме скицират или рисуват.

— Имате ли майка? — разпалено попита той.

— Да, защо?

— И тя ви позволява да се събличате гола пред мъже?

Не бях и помисляла, че в работата ми има нещо непристойно и всъщност нямаше, но ми стана приятно, че неговото отношение е такова, защото то разкриваше сериозност и нравственост. Както вече

съм споменавала, жадувах за порядъчност и Джино, макар и неискрен, безпогрешно бе отгатнал (даже досега се чудя как е съумял да разбере) какво трябва и какво не трябва да говори. Друг на негово място, мислех си аз, щеше да ми се подиграва или да демонстрира възбуда при мисълта за голотата ми. И тъй, първоначалното ми мнение незабелязано се промени и аз си помислих, че въпреки всичко, той сигурно е добро, сериозно и честно момче, какъвто в моите мечти си представях мъжа, когото желяех за съпруг.

Простичко му обясних:

— Мама ми намери тази работа.

— Значи не ви обича.

— Не, обича ме — възразих, — но като млада и тя е била модел. Освен това, уверявам ви, няма нищо лошо. Много момичета работят същото и не са лекомислени.

Той невярващо поклати глава, сетне сложи ръката си върху моята.

— Знаете ли, приятно ми е, че се запознах с вас. Действително много ми е приятно.

— На мен също — отговорих доверчиво.

В същия миг изпитах някакво влечение към него и почти очаквах да ме целуне. И, разбира се, ако беше го направил, нямаше да се възпротивя. Но със сдържан и покровителствен тон той каза:

— Естествено, ако зависеше от мене, вие нямаше да работите като модел.

Почувствах се жертва и изпитах благодарност към него.

— Момиче като вас — продължи той — трябва да си стои вкъщи, а ако работи, да е някоя почтена работа, която няма да го принуждава да рискува честта си... Момиче като вас трябва да се омъжи, да си има деца и да си стои вкъщи при мъжа.

Точно така разсъждавах и аз и ми е трудно да опиша колко доволна останах, че мнението му е подобно на моето.

— Имате право — казах, — но все пак не бива да мислите нищо лошо за мама. Тя искаше да работя като модел, защото ме обича.

— Не си личи — разчувстван и възмутен отвърна той.

Продължихме да разговаряме, седнали на предната седалка на колата. Спомням си, беше през май, въздухът бе свеж и игривите сенки на чинарите край пътя се простираха, докдето погледът стига. Най-

сетне Джино си погледна часовника и заяви, че ще ме върне обратно в града. Докато бяхме заедно, ме докосна само веднъж по ръката. Очаквах, че ще се опита да ме целуне, и останах разочарована, но и доволна от сдържаността му. Разочарована, защото ми харесваше и не можех да гледам равнодушно изящните му червени устни, и доволна, защото се убеждавах, че е сериозен младеж, точно какъвто ми се искаше да бъде.

Закара ме до ателието и обеща, че от днес нататък, ако сутрин в същия час съм на трамвайната спирка, винаги ще ме придружава, още повече че по това време нямал никаква работа. С удоволствие приех и оттогава дългите часове за позиране не ми тежаха. Струваше ми се, че животът ми е в разгара си, и се радвах, че мога да мисля за Джино без угризения като за мъж, който, освен че ме привлича физически, притежава и необходимите качества на характера.

Не споделих нищо с мама, защото основателно се боях, че тя няма да ми разреши да се свържа с беден мъж със скромно бъдеще. На другата сутрин, както беше обещал, той дойде да ме вземе и ме закара право до ателието. През следващите дни, когато времето беше хубаво, ме отвеждаше на някой път извън града или на неоживена и отдалечена от центъра улица, за да ми говори на спокойствие; винаги почтително водеше сериозни разговори с мене, избрани специално, за да ми се понравят. Тогава бях крайно сантиментална и всичко свързано с добродетелта, достойнството и интимните чувства дълбоко ме вълнуваше и сълзите ми лесно бликваха, потапяйки ме в някакво разнежващо и замайващо усещане за упование, симпатия и доверие. И тъй лека-полека стигнах до мисълта, че Джино е свършен. Понякога наистина се питах има ли недостатъци. Беше хубав, млад, умен, порядъчен, сериозен, не можех да го упрекна и за най-дребното несвършенство. Разсъжденията ми ме изненадваха и дори ме плашеха, защото не всеки ден се случва да срещнеш безукорен мъж. Що за човек е той, чудех се аз, все повече го опознавам, а не откривам никакво петънце, никаква грешка? Всъщност неусетно се бях влюбила в него, а известно е, че любовта е като очила, през които и чудовището изглежда очарователно.

Толкова бях влюбена, че в деня, когато ме целуна на пътя, където за първи път разговаряхме, ми олекна и се почувствах удовлетворена. Все пак неудържимата спонтанност, с която устните ни се сляха, ме

поизплаши, защото ми мина през ума, че постъпките ми вече не зависят от мен, а от онзи сладостен и властен устрем, който вихрено ме тласка към Джино. Но щом се отдръпнахме един от друг, той заяви, че отсега нататък трябва да се считаме за годеници, което напълно ме успокои. За кой ли път установих, че с лекота е прочел най-съкровените ми мисли и изрича най-подходящите думи. Страхът, който първата целувка ми вдъхна, изчезна и докато бяхме на шосето, целувах Джино без задръжки, с чувство на пълно, неудържимо и законно отдаване.

Впоследствие дадох и получих много целувки и Бог ми е свидетел, че го правех без физическо влечение и удоволствие, а тъй както се дава и получава монета в обръщение, минала през хиляди ръце; но вечно ще помня почти болезнената сила на първата целувка, в която вложих не само любовта си към Джино, но и надеждите на целия си живот. Спомням си, че изпитах ясното усещане как светът се преобръща — небето е под мене, а земята отгоре. В действителност Джино беше ме понаклонил, за да удължи целувката. Нещо живо и свежо блъскаше и натискаше устните ми и като ги разтворих, езикът му, който неведнъж бе галил с нежни думи ухото ми, безмълвно проникна в устата ми и ми разкри друга и непозната сладост. Не знаех, че можело да се целува по такъв начин и толкова продължително, бързо се замаях и останах без дъх и когато най-сетне се разделихме, се облегнах на седалката зашеметена, със затворени очи. Така в онзи ден открих, че на света има и други наслади, освен радостта от спокойния живот в лоното на семейството. Не мислех обаче, че те изключват по-обикновените, към които дотогава се стремях, а след обещания от Джино годещ бях уверена, че за в бъдеще ще мога да вкусям едновременно и от едните, и от другите, без да ме гризе съвестта.

Навярно съм била толкова сигурна, че постъпката ми е правилна и редна, че още същата вечер с изключителен трепет и задоволство споделих с мама. Заварих я да шие на машината край прозореца на заслепяващата светлина на лампата без абажур. С пламнало лице ѝ съобщих:

— Мамо, аз се сгодих.

Видях как лицето ѝ се сгърчи от ужас, все едно я полях със студен душ.

— За кого?

— За един младеж, с когото се запознах наскоро.

— Какво работи?

— Шофьор е.

Исках да добавя още нещо, но не смогнах. Мама спря машината, скочи от стола и ме хвана за косите:

— Сгодила си се, без да ми кажеш и дума... За някакъв си шофьор... Мили боже, ти ще ме умориш!

Докато говореше, се опитваше да ме удари. Предпазвах се, доколкото можех с ръце и накрая успях да ѝ се изплъзна, но мама ме последва. Обикалях масата в средата на стаята, тя тичаше подире ми, като крещеше и се окайваше. Слабото ѝ лице, по което бе изписан страхотен гняв, се приближаваше към мене и все повече ме плашеше.

— Ще те убия! — викаше. — Този път ще те убия!

Изглежда при всяко „ще те убия“ нейната ярост растеше и заплахата ставаше по-реална. Стоях до масата и следях движенията ѝ, защото знаех, че в подобни моменти не разсъждава и е способна ако не да ме убие, поне да ме нарани с първия попаднал ѝ подръка предмет. И наистина, изведнъж тя размаха големите шивашки ножици и когато те полетяха във въздуха и се удариха в стената, аз едва успях да отскоча навреме. Мама се стресна от постъпката си и изведнъж седна до масата, скри лице в ръце и избухна в нервен конвулсивен плач, който, изглежда, уталожваше по-скоро яда, отколкото мъката ѝ. Между хлипанията нареждаше:

— Такива планове кроях за тебе... С твоята красота те виждах да забогатяваш, а ти да се сгодиш за някакъв си бедняк.

— Не е бедняк — прекъснах я плахо.

— Шофьор, шофьор — повтори тя, като вдигаше рамене. — Ти си нещастница и ще свършиш като мене.

Изрече думите бавно, като че се наслаждаваше на горчивината им. След миг добави:

— Ще се омъжиш, ще му станеш слугиня, после ще слугуваш на децата си... така ще свършиш.

— Ще се оженим, когато той събере достатъчно пари, за да си купи кола — доверих ѝ аз един от плановете на Джино.

— Трай, коньо, за... Да не си ми го довела тук! — неочаквано изкрещя тя и вдигна обляното си в сълзи лице. — Няма да ми го водиш

тук, не искам да го виждам! Прави каквото щещ, срещай се с него навън, но няма да ми го водиш тук!

Същата вечер много тъжна и разстроена си легнах, без да вечерям. Давах си сметка, че мама се държа така, защото ме обичаше и защото годежът ми с Джино проваляше нейните планове за бъдещето ми. А и по-късно, когато научих какво е възнамерявала, не я осъдих. Тя бе порядъчна и трудолюбива, но животът ѝ се отплати с огорчения, изтощителна работа и мизерия. И какво чудно има да желае друга съдба за дъщеря си? Трябва да добавя, че сигурно се е отнасяло не за някакви определени намерения, а за смътни и омайни блянове, които именно поради неопределеността и блясъка си е замисляла без угризения. Така предполагам, но е възможно мама, която отдавна бе изгубила съвестта си, действително да е била решена да ме тласне към пътя, който впоследствие се наложи да поема сама. Споменавам го не от злопаметност към нея, а защото и досега се съмнявам какво точно е имала предвид, а от опит знам, че човек може едно да мисли, а за друго да мечтае и да не долови противоречието. Е, желателно е да избере по-доброто.

Мама се беше заклела, че не ще да види Джино и известно време се съобразявах с това. Но след първите целувки той нямаше търпение „да си минел по реда“, както се изразяваше, и всеки ден ме врънкаше да го представя. Не се осмелявах да му кажа, че тя не иска да го види, защото счита за много посредствена професията му на шофьор, и с разни извинения се мъчех да отложа срещата. Накрая той се досети, че крия нещо, и така ме притисна, че бях принудена да призная:

— Мама не иска да се запознае с тебе, защото смята, че трябва да се омъжа за човек с положение, а не за шофьор.

Бяхме в колата, както обикновено, на околоръстния път. Джино скръбно ме погледна и отрони една въздишка. Бях толкова заслепена, че не долових колко фалшива е мъката му.

— Ето какво значи да си беден! — прочувствено възкликна той и замълча.

— Неприятно ли ти е?

— Чувствам се унижен — поклати глава Джино, — друг на мое място нямаше да настоява да го представяш, нямаше да говори за годеж... Върви, че прави нещата, както си му е редът.

— Какво те интересува? — попитах. — Аз те обичам. Това е достатъчно.

— Би трябвало да ѝ се представя с куп пари — продължи той, — без да говоря за женитба, разбира се, тогава майка ти щеше да бъде много доволна да се запознае с мен.

Не дръзнах да му противореча, защото знаех, че казаното е самата истина.

— Знаеш ли какво ще направим? — подех след малко. — Някой ден скоро ще те заведе ненадейно при мама... и ще се наложи да се запознае с тебе. Нима ще си затвори очите?

Както бяхме се уговорили, една вечер въведох Джино в голямата стая. По това време мама беше привършила с шиенето и разчистваше масата, за да я подреди за вечеря. Аз вървах пред него и казах:

— Мамо, това е Джино.

Очаквах някаква сцена, бях предупредила и него. За моя изненада мама отвърна сухо: „Приятно ми е“, и го изгледа от главата до петите. Сетне излезе от стаята.

— Ще видиш, че всичко ще мине добре — успокоих го аз. Приблжих се и поднасяйки му устните си, добавих: — Целуни ме.

— Не, не — тихо отказа той, като ме отблъсна, — после майка ти с право ще мисли лошо за мене.

Джино умееше винаги да казва точно каквото трябва и го казваше в най-подходящия момент. В себе си не можех да не призная, че съображението му е основателно. Мама влезе и като избягваше да поглежда към него, заговори:

— Има ядене наистина, но само за нас двете... Ти изобщо не ме предупреди, но сега ще изляза и...

Не можа да довърши. Джино пристъпи напред и я прекъсна:

— За бога, съвсем не съм дошъл тук, за да ми предлагате вечеря... Ако позволите, ще поканя вас и Адриана.

Говореше надутото като възпитаните хора. Мама ме погледна, не бе свикнала да се обръщат към нея така, нито да я канят и за миг се смути. Отвърна:

— Колкото до мене, но ако Адриана предпочита...

— Можем да идем някъде наблизко, в гостилницата — предложих аз.

— Където пожелаете — подчерта Джино.

Мама каза, че отива да си свали престилката, и ние останахме сами. Искрено се радвах, въобразявах си, че съм спечелила кой знае каква важна битка, а всъщност всичко беше комедия и единствено аз не играех роля. Притиснах се до Джино и преди да успее да ме отблъсне, го целунах въодушевена. В целувката ми се отразяваха и облекчението от притесненията, които дни наред бяха ме терзали, и увереността, че пътят към сватбата е открит, и благодарността ми към Джино заради неговата любезност към мама. Бях влюбена в Джино, обичах мама и нямах други цели освен едничката мечта да се омъжа, бях искрена, доверлива и беззащитна, какъвто може да е човек на осемнайсет години, когато разочарованието още не е взело най-хубавото от душата му. Едва по-късно разбрах, че чистосърдечността вълнува и се харесва на малцина, а у повечето хора поражда присмех и желание да я осквернят.

Тръгнахме заедно към близката гостилница, зад крепостните стени. На масата, без повече да се занимава с мене, Джино изцяло се посвети на мама с неприкритото намерение да я спечели. Стремехът му да получи нейното благоволение ми изглеждаше правилен, но не обърнах внимание на просташките комплименти, които щедро раздаваше. Наричаше я „госпожо“ — съвсем ново обръщение за мама — и се стараше да го повтаря често, в началото или в средата на фразата, като рефрен. От време на време вметваше: „Вие сте интелигентна и ще разберете“ или „С вашата интелигентност...“. Дори намери повод да й каже, че на моята възраст сигурно е била много по-хубава от мен.

— По какво съдиш? — запитах леко засегната.

— Е, то се разбира... тези неща се усещат — неопределено и раболепно отговори той.

Мама, горкичката, облещи очи, като чу, че я ласкаят така, и направи глезена, свенлива и сладникава физиономия; наблюдавах я как движи устни и тихо си повтаря прекалено угодническите комплименти, с които Джино я засипваше. Разбира се, за първи път в живота й някой се обръщаше с подобни думи към нея и, изглежда, зажаднялата й душа не смогваше да се засити. А аз, както споменах, приемах фалша за искрено уважение към мама и внимание към мене и това ме караше да нанасям още краски с четката върху пъстроцветната картина на Джиновото съвършенство.

Междувременно на съседната маса бе седнала група младежи. Един от тях, вероятно пиян, ме гледаше нахално и високо подметна циничен комплимент по мой адрес. Джино чу, мигновено стана и отиде при него:

— Я повторете това, което казахте.

— Ами теб какво те засяга? — попита пияният.

— Госпожата и госпожицата са с мен — повиши тон Джино, — а щом са с мен, всичко, което засяга тях, засяга и мен. Ясно ли е?

— Разбрах, не бой се, ясно е... добре, добре — отговори той обезпокоен.

Всички от компанията изглеждаха враждебно настроени към Джино, но не се осмелиха да вземат страната на приятеля си. Младежът се престори на по-пиян, отколкото беше, напълни чаша и я предложи на Джино. Но той отрицателно поклати глава.

— Не ти се пие, а? — извика оня. — Виното ли не ти харесва? Не си прав... виното е хубаво... аз ще го изпия — и пресуши чашата на един дъх.

Джино го изгледа строго и се върна при нас.

— Невъзпитани хора — каза и нервно си пооправи сакото.

— Нямаше нужда — обади се мама размекната, — сбирщина, знаете.

Но Джино не беше на мнение, че достатъчно е проявил кавалерството си, и отговори:

— Как да не е имало нужда! Щях да замълча, ако бях с някоя от онези, нали разбирате, госпожо, да замълча, повтарям, въпреки че... Но аз съм на публично място, в заведение, с госпожа и госпожица, пък и той схвана, че не се шегувам, и видяхте ли как млъкна?

Случилото се окончателно спечели мама. А и той я подканяше да пие и виното я опиваше не по-малко от сервилността му. Ала както често става с пияните, зад проявената симпатия към Джино мама не преставаше да таи неприязън към годежа. И при първия сгоден случай напомни на Джино, че независимо от всичко, не е забравила.

Повод стана разговорът за професията ми на модел. Не си спомням как отворих дума за един нов художник, на когото сутринта бях позирала. Тогава Джино поде:

— Ще ви се видя глупав, старомоден и какъвто ви е угодно, но фактът, че Адриана ежедневно се съблича пред тези художници,

наистина не ми харесва.

— Защо? — извиси глас мама и аз, която далеч по-добре от Джино я познавах, моментално предвидих каква буря ще се разрази.

Няма да цитирам пълния ѝ отговор, изпъстрен с груби думи и мръсотии, които винаги изтърваваше, щом пийнеше или се ядосаше. И без непристойните изрази нейното възражение много точно отразяваше какво мисли и чувства.

— А, не било морално ли? — закрепця колкото ѝ глас държи мама и посетителите по масите престанаха да се хранят и се обърнаха към нас. — Не било морално ли, а кое е морално тогава? Целият божи ден да се бъркаш, да миеш чинии, да шиеш, готвиш, гладиш, метеш, да търкаш пода и вечерта да видиш, че съпругът ти се връща капнал от умора и щом се нахрани, веднага си ляга, обръща се към стената и заспива? Това ли е морално, а? Да се пожертваш, да нямаш време дъх да си поемеш, да остарееш и погрознееш, да пукнеш, това ли е морално, а?... Знаете ли какво ще ви кажа? Живее се само веднъж и като умрем — край! Вървете по дяволите с вашия морал... Адриана постъпва прекрасно, дето се показва гола на такива, които ѝ плащат, и ще бъде още по-хубаво, ако... — последваха куп цинизми, произнесени ясно, които ме накараха да се засрамя. — И ако тя ги вършеше, не само че нямаше да ѝ преча, а щях да ѝ помагам да ги върши... Да, щях да ѝ помагам, защото ще ѝ плащат, естествено — бързо допълни мама.

— Убеден съм, че не сте способна на това — невъзмутимо каза Джино.

— Не съм способна ли? Приказвайте си... Какво си въобразявате, че съм доволна, дето Адриана се е сгодила за голтак като вас, шофьор? И че не предпочитам сто пъти вместо това тя да си гледа живота? Какво си въобразявате? Че ми е приятно да мисля как Адриана с нейната красота, за която толкова мъже биха плащали с хилядарки, се осъжда да ви бъде слугиня за цял живот ли? Аа, вие се лъжете, наистина много се лъжете.

Тя крещеше, всички бяха се обърнали към нас и аз умирах от срам. Джино, както споменах, въобще не се смути. Изчака момента, в който мама, запъхтяна и останала без въздух, млъкна, взе бутилката, напълни чашата и ѝ я подаде: влизал в положението ѝ, добави той, защото се виждало, че приказва така от обич към мене. Разсъждавах по

същия начин и му бях благодарна за проявеното съчувствие. Не на шега се изплаших, че отношенията ни ще се развалят след маминия скандал. Освен че ме изпълни с признателност, сдържаността на Джино затвърди убедеността ми, че той е съвършен. Ако не бях толкова заслепена и неопитна, щях да проумея, че само обмисленото лицемерие вдъхва и придава облик на съвършенство и че точно в неискреността, наред с малкото качества на човека, проличават многото му недостатъци и слабости.

Общо взето, постоянно се чувствах като длъжница на Джино и ми се струваше, че почти нищо не съм му дала в замяна на неговото търпение и доброта. Навярно причина за това бе душевното ми състояние — на облагодетелстван човек, който неволно се чувства задължен да се отблагодари — и след няколко дни вече не се съпротивлявах на все по-страстните му любовни милувки. Но както казах по повод на първата целувка, бях склонна да му се отдам, водена от някаква изключително силна и нежна власт, еднаква с тази на съня, който, за да надмогне волята ни, понякога ни кара да заспиваме с илюзията, че сме му устояли и сме будни.

Прекрасно помня фазите на съблазняването ми, защото всяко завоевание на Джино беше едновременно желано и нежелано от мен и пораждаше и удоволствие, и угризения. А и Джино действаше с премислена последователност, постепенно спускайки се от устните към скута ми, но не като любовник, обладан от страст към покорното ми тяло, а като генерал, който бавно и търпеливо завладява селища. Всичко това не попречи по-късно той действително да се влюби в мен и обмислеността и пресметливостта да отстъпят място ако не точно на любовта, поне на голямо и ненаситно желание.

При разходките с колата той се ограничаваше да ме целува по устните и шията. Ала една сутрин, докато ме целуваше, почувствах, че пръстите му се провират между копчетата на блузата ми. След това усетих хлад и като вдигнах очи над рамото му към огледалото на предното стъкло, видях, че едната ми гърд е гола. Засрамах се, но не посмях да се покрия. Сякаш в отговор на смущението ми, Джино бързо загърна краищата на блузата и я закопча. Бях му признателна за жеста. По-късно, вкъщи, като премислях случилото се, се разтревожих и имах чувството, че ме е съблазнил. На другия ден той направи същото и аз изпитах по-голямо удоволствие и по-малко срам. Оттогава свикнах с

новите му желания и мисля, че ако не беше настоятелен, щях да се боя, че обичта му е намаляла.

Междувременно той все по-често говореше как ще живеем, като се оженим. Разказваше ми и за семейството си в провинцията, което не било съвсем бедно, имали малко земя. Мисля, че както често се случва, в един момент той самият почна да вярва на лъжите си. Разбира се, засвидетелстваше ми изключителна любов и както всекидневно растеше интимността ни, така и чувствата му се превръщаха в по-искрени. Думите му приспиваха угризенията ми и ми създаваха усещане за пълно щастие, което по-късно никога не съм изпитвала. Обичах, бях обичана и вярвах, че скоро ще се омъжа; считах, че на света няма какво повече да се желае.

Мама прекрасно си даваше сметка, че утринните ни разходки не са съвсем невинни, и не след дълго ми го подсказа: „Аз нито знам какво правите, когато излизате с колата, нито искам да знам.“ Или: „Ти и Джино ще забъркате някоя каша, но толкова по-зле за тебе.“ Невъзможно бе да не забележа, че упреците ѝ изглеждаха почти гальовни и твърде вяли. Навярно не само бе се примирила с мисълта, че с Джино сме любовници, но и дълбоко в себе си го искаше. Днес обаче съм сигурна, че е дебнела случай да развали годежа ми.

ТРЕТА ГЛАВА

Един неделен ден Джино ми каза, че господарите му заминали на почивка, слугите си отишли в отпуск по селата и вилата била поверена на градинаря и на него. Не искам ли да я разгледам? Приех с удоволствие, защото неведнъж ми беше говорил с възхита за нея и ме заинтригува. В момента, в който се съгласявах, някакво вътрешно безпокойство ми подсказваше, че любопитството ми да я видя е само повод, а причината е друга. Ала както често се случва, когато човек иска да направи нещо, а знае, че не бива, аз се преструвах пред себе си и пред Джино, че вярвам в този предлог.

— Знам, че не е редно да идвам — предупредих го аз, като се качвах в колата, — но няма да се бавим, нали?

Усетих, че произнасям думите предизвикателно и същевременно със страх. Джино отговори сериозно:

— Само колкото да я поразгледаш, после ще отидем на кино.

Вилата се издигаше на стръмна улица в нов и богат квартал сред подобни на нея постройките. Денят беше ясен и на фона на синьото небе вилите, разположени на хълма, с червени тухлени или белокаменни фасади, веранди със статуи, остъклени тераси покриви, балкони, украсени с мушкато, и градини с големи декоративни дървета между съседните сгради ми създадоха усещането за нов свят по-свободен и по-красив, където е изключително приятно да се живее. Неволно си представих моя квартал и дългата улица с крепостните стени, за железничарските блокове, и казах на Джино:

— Зле постъпих, че се съгласих да дойда тук.

— Защо? — непринудено попита той. — Бъди спокойна, ще останем съвсем малко.

— Не ме разбра — отвърнах, — зле постъпих в смисъл, че после ще ме е срам от моя блок и от моя квартал.

— А, да — с облекчение отвърна той, — но какво да се прави? Трябваше да се родиш милионерка... в този квартал живеят само милионери.

Джино отвори входната врата и тръгна пред мене по настлана с чакъл алея, оградена с подрязани в конусовидна и кръгла форма дръвчета. Влязохме във вилата през масивна стъклена врата и се озовахме в снежнобяло антре, блестящо от чистота като огледало, покрито с черни и бели мраморни плочки. То водеше към просторно слънчево преддверие, откъдето се влизаше в стаите на първия етаж. В дъното му се виждаше бяла стълба за втория етаж. Така се смаях от обстановката, че почнах да ходя на пръсти. Джино забеляза и през смях ми каза, че мога да вдигам шум колкото си искам, защото нямало никого.

Показа ми хола — обширно помещение с много прозорци и няколко групи дивани и фотьойли, трапезарията — по-малка, с овална маса, столове и бюфети от хубаво тъмно полирано дърво, дрешника със стенни гардероби, боядисани с бяла блажна боя. В една по-малка стая имаше дори истински бар около чупката на стените, с цинков плот, рафтове за бутилките и никелирана машина за кафе. По позлатената решетеста врата приличаше на параклисче. Попитах къде готвят и Джино ми обясни, че кухнята и помещенията за слугите са в сутерена. За първи път през живота си влизах в такъв дом, не се сдържах и докосвах с върха на пръстите си предметите, сякаш не вярвах на очите си. Всичко ми се струваше ново и от скъпи материали: стъкло, дърво, метал, мрамор, тъкани. Не можех да си избия от главата сравнението между тези стени, подове и мебели и разкъртените стени, мръсните подове и оскъдната покъщнина в нашия апартамент, и си мислех, че мама е права, като твърди, че на света са важни единствено парите. Мислех си също, че хората, които живеят в такива хубави къщи, няма как да не са красиви и добри и сигурно не пият, не псуват, не крещят и не се бият, изобщо не правят нещата, които бях наблюдавала в блокове като нашия.

Междувременно Джино за не знам кой път с някакво превъзходство ми обясняваше как протичал животът в този дом, като че ли част от богатствата и разкоша бяха негови.

— Хранят се в порцеланови чинии, а плодовете и сладкишите им ги поднасят в сребърни чинии, и приборите са сребърни... ядат по пет яденета и пият по три вида вина... Вечер госпожата се облича с деколтирана рокля, а той в черен костюм... след вечеря прислужницата им носи на сребърен поднос седем марки цигари, все вносни, разбира

се... излизат от трапезарията и на тази масичка с колелцата им сервират кафето и напитките... Винаги има гости — кога двама, кога четирима. Госпожата има ей такива брилянти и една перлена огърлица, която е истинско чудо... Само в бижута има няколко милиона...

— Вече си ми го казвал — прекъснах го малко сухо.

Увлечен, той не долови отегчението ми и продължи:

— Госпожата никога не слиза в приземния етаж, дава си нарежданията по телефона... Всичко в кухнята е на електричество, нашата кухня е по-чиста от спалните на доста хора, но защо приказвам за кухнята? Двете кучета на госпожата са по-чисти и към тях се отнасят по-добре, отколкото към много хора.

Той описваше господарите си възторжено, а бедняците — с презрение и аз, отчасти от думите му, отчасти заради сравнението, което не преставах да правя между вилата и моя дом, се чувствах крайно нищожна.

Качихме се на втория етаж. На стълбата Джино ме прегърна през кръста и ме притисна към себе си. И тогава, необяснимо как, почти повярвах, че аз съм господарката на къщата и в момента със съпруга ми се изкачваме по стълбата, за да си легнем в брачното легло, след като сме били на прием или вечеря. Сякаш прочел мислите ми (той постоянно имаше такива прозрения), Джино каза:

— Сега отиваме да спим заедно, утре сутринта ще ни поднесат кафето в леглото.

Започнах да се смея, но ми се струваше, че все пак е възможно.

Заради разходката с Джино бях облякла най-хубавите си дрехи и бях с най-хубавите си обувки и чорапи. Помня, че тоалетът ми се състоеше от две части — черно сако и пола на черни и бели карета. Платът не беше лош, но кварталната шивачка бе по-неумела и от мама. Полата бе възкъса и неравна: отпред висеше под коленете, а отзад бедрата ми се виждаха. Сакото ме стягаше, беше прекалено вталено, с големи маншети и толкова тесни ръкави, че мишниците ме боляха. Задушавих се в него, бюстът ми изхвъркваше навън, като че ли на дрехата ѝ липсваше някаква част. Блузката ми беше розова, много семпла, от подходяща материя, без бродерии, прозрачна и най-хубавият ми бял памучен комбинезон се виждаше. И накрая обувките ми — от доброкачествен черен лак, но демодирани. Нямах шапка и

накъдрените ми кестеняви коси падаха по раменете. За първи път обличах костюма и бях страшно горда. Смятах, че съм много елегантна, и си въобразявах, че всички по улиците се обръщат да ме гледат. Но когато влязох в господарската спалня и съзрях голямото меко легло, покрито с бродирана коприна, ленените чаршафи с дантели и фините воали, които се спускаха към възглавниците, и себе си, отразена в трикрилото огледало на тоалетката в дъното на стаята, си дадох сметка, че съм облечена като беднячка и гордостта, която изпитвах, е смешна и достойна за съжаление; помислих си, че няма да мога да се нарека щастлива, докато не започна да се обличам изискано и да живея в такава къща. Наистина ми се доплака и зашеметена, седнах на леглото, без да продумам.

— Какво ти е? — попита Джино, като седна до мене и взе ръката ми.

— Нищо — отговорих. — Гледам една дебелана отсреща.

— Коя? — изненадан попита той.

— Онази там — отвърнах и му посочих огледалото, което ни отразяваше; действително и двамата приличахме, но аз повече от него, на жалки диваци, случайно попаднали в модерна градска къща.

Този път той разбра унижението, завистта и ревността, които изпитвах, и като ме прегърна, каза:

— А ти не се оглеждай в това огледало.

Страхуваше се за плановете си и не схващаше, че нищо няма да е по-благоприятно за техния успешен завършек от унижението, което чувствах. Целунахме се и целувката ми възвърна самочувствието, защото независимо от всичко знаех, че съм обичана и обичам.

Но когато малко по-късно ми показа банята — бяла и просторна като стая, с блестящи плочки, монтирана до стената вана с никелирани кранчета, и особено когато отвори един препълнен с дрехи гардероб на господарката си, завистта и мисълта за моята бедност се върнаха и подновиха отчаянието ми. Изведнъж ужасно ми се прииска да не мисля повече за тях и за първи път съзнателно пожелах да се любя с Джино, за да забравя положението си и да си създам илюзията, че и аз съм свободна да постъпвам според волята си. Нямах възможност да се обличам сносно, нито да притежавам къща като тази, но поне можех да се любя като богатите, а сигурно и по-добре от тях. Попитах Джино:

— Защо ми показваш тези дрехи? Какво ме интересуват?

— Смятах, че ще ти е интересно — смутено отвърна той.

— Никак не ми е интересно — отсякох. — Вярно, красиви са, но не съм дошла тук, за да ги гледам.

Видях, че очите му светнаха и нехайно добавих:

— По-добре ми покажи стаята си.

— В приземието е — с оживление откликна той. — Искаш ли да идем?

Мълчаливо го наблюдавах и сетне с неочаквана безцеремонност, която не ми е присъща, запитах:

— Защо се правиш на глупак пред мене?

— Но аз... — обърка се той.

— Добре знаеш, че не сме дошли тук да разглеждаме вилата или да се възхищаваме от дрехите на господарката ти, а да отидем в твоята стая и да се любим. Хайде да вървим, няма какво да говорим повече.

След като видях вилата, като че за миг се преобразих и наистина ми беше трудно да позная себе си в плахото и невинно момиче, което преди малко бе влязло вътре. Излязохме от спалнята и заслизахме по стълбата. Джино ме беше прегърнал през кръста и на всяко стъпало се целувахме — уверена съм, че никой никога не е слизал тъй бавно по стълба. На първия етаж, без да престава да ме милва и целува, той отвори някаква врата, замаскирана в стената, и по задното стълбище ме заведе долу. Беше вечер и приземният етаж бе тъмен. Джино не запали лампите, прегърнати и впили устни един в друг стигнахме до стаичката му през един мрачен коридор. Той отвори, влязохме и чух, че затваря вратата. Стояхме прави в тъмнината и се целувахме. Целувката ни бе безкрайна, щом пожелаех да я прекъсна, той я подновяваше, а когато искаше да се отдръпне, аз продължавах. После Джино ме побутна към леглото и аз се отпуснах по гръб.

Задъхан ми шепнеше на ухото и нежно ме убеждаваше, явно възнамерявайки да ме залиса и да отвлече вниманието ми, докато ми сваляше дрехите, но не беше нужно, защото бях решила да му се отдам и защото вече мразех доскоро тъй обичания тоалет и с нетърпение исках да се освободя от него. Гола, мислех си, ще бъда хубава като господарката на Джино, ако не и повече от нея и от всички богати жени по света. Пък и от месеци тялото ми чакаше този момент и усещах, че пряко волята ми изгаря от нетърпение и потискано

желание, подобно на дълго гладувало вързано животно, което най-после пускат на свобода и му дават да яде.

Затова приех естествено любовния акт и физическата наслада не беше съпроводена от мисълта, че постъпвам нередно. Напротив, както често става, когато човек съзре непознат пейзаж и му се стори, че вече го е виждал, макар за първи път се явява пред погледа му, и аз имах чувството, че правя неща, които вече съм вършила, незнайно къде и кога, може би в друг живот. Това не ми попречи да любя Джино със страст, даже с настървение, като го целувах, хапех и притисках в прегръдките си почти до задушаване. И той сякаш бе обзет от същата страст. В тъмната стаичка, заровена под двата етажа на безлюдната и тиха вила, дълго, струва ми се, се прегръщахме настървено и по хиляди начини опипвахме плътта си, сякаш бяхме врагове, които ожесточено се борят на живот и смърт, за да се наранят взаимно.

Но щом страстите ни бяха задоволени и изтощени легнахме един до друг, ме обзе силен страх, че след като вече ме е притежавал, Джино няма да иска да се ожени. Тогава заговорих за дома, в който ще живеем след сватбата.

Господарската вила ме беше поразила толкова, че вече не се съмнявах, че щастието е възможно само сред красиви и чисти вещи. Давах си сметка, че никога няма да притежаваме дори стая от подобен дом, и все пак упорито се мъчех да залича тази пречка, като обяснявах на Джино, че и обикновена къща би могла да изглежда добре, ако е идеално чиста. Освен лукса във вилата, чистотата ѝ породила, навярно в по-голяма степен, куп размишления. Стараех се да убедя Джино, че чистотата преобразява и грозните предмети, но в действителност мисълта за моята бедност ме отчайваше и със съзнанието, че бракът е единственото средство да се отърва от нея, целях най-вече да уверя себе си:

— Даже две стаи, но да са съвсем чисти, подът всеки ден да се мие — обяснявах, — по мебелите да няма прах, месингът да се лъска и всяко нещо да е на мястото си: чиниите, кърпите, дрехите и обувките, където трябва да стоят, и ще е хубаво. Важното е добре да се измита, да се измиват подовете и всеки ден прахът да се обира старателно... Ти не бива да съдиш по нашия апартамент, мама е разхвърляна, а и няма време, милата. Обещавам ти, че нашият дом ще свети от чистота.

— Да, да, чистотата преди всичко — отвърна Джино. — Знаеш ли какво прави госпожата, като намери прах в някой ъгъл? Вика камериерката, нарежда ѝ да коленичи и да го изчисти с ръка, както правят с кучетата, когато са изцапали. И е права.

— Сигурна съм — продължих, — че моят дом ще е по-чист и подреден от нейния, ще видиш.

— Но ти ще работиш като модел — подигравателно отвърна той — и няма да се грижиш за дома.

— Какъв модел! — възкликнах живо. — Няма да работя като модел. Ще си стоя по цял ден вкъщи, ще поддържам чисто и подредено и ще ти готвя. Мама казва, че това означавало да слугуваш, но щом обичаш някого, е приятно и слугиня да му бъдеш.

Дълго разговаряхме така и неусетно страхът ми се разсея и отстъпи място на присъщата ми простодушна и замайваща доверчивост. А и как ли бих могла да се усъмня? Джино не само одобряваше плановете ми, но и ги обсъждаше подробно, уточняваше и допълваше със свои. Както навярно съм споменала, той е бил донякъде искрен — накрая лъжецът бе повярвал в собствените си лъжи.

След близо двучасовия ни разговор задряхах и предполагам, че и Джино е заспал. Разбуди ни един лунен лъч, промъкнал се през прозореца на приземието, който освети леглото и нас. Джино предположи, че сигурно е много късно, и наистина часовникът на нощното шкафче показваше малко след полунощ.

— Какво ли ще ме прави мама — притесних се аз, като скочих от леглото и се заобличах на лунната светлина.

— Защо?

— За първи път ще се прибера толкова късно. Никога не излизам сама вечер.

— Можеш да кажеш — предложи Джино, докато ставаше, — че сме били на екскурзия, но колата се е повредила и е спряла сред полето.

— Няма да ми повярва.

Припряно излязохме от вилата и Джино ме закара до нас. Бях сигурна, че мама няма да повярва на историята с повредената кола, но не допусках, че интуицията ѝ ще отгатне с подробности случилото се. Имах ключове от входа и от вратата на апартамента. Влязох, тичешком изкачих неосветените стъпала и отключих вратата. Искаше ми се мама

вече да си е легнала и потъналият в мрак апартамент ме изпълни с надежда. Без да паля лампите, на пръсти тръгнах към моята стая, но почувствах как с ужасна ярост някой ме хваща за косите. Разбира се, беше мама, която в мрака ме завлече до голямата стая, блъсна ме на дивана и без да пророни дума, почна да ме налага с юмруци. Мъчех се да се прикрия с ръце, но тя сякаш усещаше намеренията ми и все успяваше да ми нанесе по някой подъл удар право в лицето. Най-после се измори и силно задъхана седна на дивана до мене. След малко стана и отиде да запали лампата, върна се, седна насреща ми с ръце на хълбоците и ме загледа втренчено. Погледът ѝ ме изпълваше със смущение и срам, опитвах се да издърпам надолу дрехите си и да заема прилична поза въпреки цялата бъркотия, в която бях се озовала. С обичайния си тон мама рече:

— Бас държа, че ти и Джино сте правили любов.

Исках да ѝ отвърна: „Да, вярно е“, но се боях, че пак ще ме удари, а на светлото точността на нейните попадения ме плашеше повече от болката. Беше ми неприятно да се появявам пред хората с подутото око, особено пред Джино. Отговорих:

— Не, не сме правили любов... Колата се повреди по време на екскурзията, затова закъсняхме.

— А аз ти казвам, че сте правили любов.

— Не... не е вярно.

— Разбира се, че е вярно. Иди се погледни в огледалото... позеленяла си.

— Сигурно съм уморена... не сме правили любов.

— Правили сте.

— Не сме правили.

Онова, което неясно ме разтревожи и изненада, беше фактът, че в настойчивостта ѝ не прозираше никакво възмущение, а само много силно любопитство, и то не беше безцелно. С други думи, мама искаше да разбере дали съм се отдала на Джино не за да ме упрекне или накаже, а просто да го знае поради някаква нейна си причина, която считаше за много важна. Времето бе напреднало и макар да бях уверена, че няма да ме бие повече, упорито продължих да отричам. Ненадейно тя се приближи до мене и посегна да ме хване за ръката. Понечих да се дръпна, но мама каза:

— Не бой се, няма да те пипна, ела с мене.

Недоумявах къде ще ме води, но бях изплашена и се подчиних. Държейки ме за ръка, тя ме изведе от къщи и побутвайки ме по стълбите се озовахме на улицата. В този час наоколо бе тъмно и веднага разбрах, че сме се отправили към червената светлинка на нощната аптека, където имаше и пункт за бърза помощ. На прага на аптеката за последен път се помъчих да окажа съпротива, но тя ме дръпна силно и аз връхлетях вътре, падайки на колене. Там бяха аптекарят и един млад лекар. Мама се обърна към лекаря:

— Това е дъщеря ми. Искам да я прегледате.

Той ни покани да влезем в задното помещение, където беше кабинетът му и попита мама:

— Кажете какво ѝ е. Защо трябва да я преглеждам?

— Тази свиня е правила любов с годеника си, а отрича! — изкрещя тя. — Искам да я прегледате и да ми кажете истината!

На лекаря му стана забавно, усмихна се, сви устни и рече:

— Това не е диагноза, а заключение на нещо лице.

— Наричайте го както си щете — викна мама, — но аз искам да я прегледате! Да не би да не сте лекар и да не сте длъжен да преглеждате хората, когато поискат?

— Спокойно, спокойно... Ти как се казваш? — попита ме той.

— Адриана.

Срамувах се, но не кой знае колко. Сцените на мама и моето търпение бяха добре познати в квартала.

— И да го е направила — настоя лекарят, който, изглежда, си даваше сметка за смущението ми и опитваше да отклони прегледа, — какво лошо има? По-нататък ще се оженият и всичко ще свърши добре.

— Гледайте си вашата работа!

— Спокойно, спокойно — любезно повтори той. После се обърна към мене. — Виждаш, че майка ти настоява. Хайде, съблечи се за минута, след това ще си идеш вкъщи.

Събрах смелост и си признах:

— Добре. Любихме се. Да си вървим, мамо.

— Не, мила моя — властно възрази тя, — трябва да бъдеш прегледана.

Примирена, нехайно си свлякох полата и легнах по гръб на кушетката. Лекарят ме прегледа и каза на мама:

— Имаш право. Правила е любов. Сега доволна ли си?

— Колко струва? — попита тя, като извади портмонето.

През това време аз се облякох.

Лекарят не прие парите и ме попита:

— Обичаш ли годеника си?

— Разбира се.

— Кога ще се ожените?

— Той никога няма да се ожени за нея! — кресна мама.

— Скоро — спокойно потвърдих аз, — веднага щом приготвим документите.

В погледа ми вероятно е имало искрена вяра, защото лекарят се разсмя от сърце, потупа ме по бузата и ни отпрати.

Очаквах, че у дома мама ще ме засипе с обиди и пак ще ме бие. Обаче, без да продумва, тя пусна газта и в тоя късен час започна да ми готви. Сложи тигана на огъня, върна се в голямата стая, почисти масата от вечните парцали и я подреди. Седях на дивана, където неотдавна ме беше довякла насила и мълчаливо я следях. Недоумявах, защото не само не ме упрекваше, но изразът на лицето ѝ изразяваше някакво зле прикрито задоволство. Щом подреди масата, тя отиде в кухнята и след малко се върна с тигана в ръка:

— Сега си хапни.

Право да си кажа, бях много гладна. Позамаяна, станах и се настаних на стола, който мама с готовност ми предложи. В тигана имаше две яйца и парче месо — необичайна вечеря.

— Много е.

— Яж, ще ти дойде добре. Имаш нужда от храна — отвърна тя.

Хубавото ѝ настроение беше абсолютно необяснимо и навярно леко пресилено, но без капка неприязненост. След миг, почти без язвителност, мама добави:

— Джино не се сети да те нахрани, нали?

— Заспахме и стана късно — отвърнах.

Мама стоеше права и мълчаливо ме наблюдаваше. Винаги правеше така — сервираше ми и ме гледаше, докато ям, после на свой ред отиваше да хапне в кухнята. От доста време насам не сядаше на масата с мене и ядеше по-малко: или остатъците от храната ми, или нещо друго, по-обикновено. За нея бях нещо като скъп и изящен предмет, единственият, който притежаваше и към който се отнасяше с изключителна грижовност; нейните ласкателства и учудващо

раболепие отдавна вече не ме смайваха. В случая се тревожех от спокойствието и задоволството ѝ. След малко казах:

— Ядосваш се, задето съм се любила с Джино, но той обеща да се оженим, и то в най-скоро време.

Тя моментално отговори:

— Ядосана съм, защото цяла вечер те чаках и се притеснявах... Яж сега и не мисли за това.

Уклончивият ѝ и привидно окуражителен тон, подобен на онзи, с който възрастните се обръщат към децата, когато не искат да отговорят на въпросите им, засили подозрителността ми. Настоях:

— Защо? Не вярваш ли, че ще се оженим.

— Вярвам, яж.

— Не, не вярваш.

— Бъди спокойна, вярвам... Хапвай.

— Няма да ям — заявих разгневена, — докато не ми кажеш истината. Защо имаш такъв доволен вид?

— Нямам доволен вид.

Мама вдигна празния тиган и го занесе в кухнята. Изчаках я да се върне и пак започнах:

— Доволна ли си?

Тя ме изгледа продължително, сетне със заплашителна строгост отговори:

— Да, доволна съм.

— Защо?

— Защото сега със сигурност знам, че той няма да се ожени за тебе и ще те зареже.

— Не е вярно, каза, че ще се оженим.

— Няма да се ожени за тебе, той получи онова, което искаше. Няма да се ожени и ще те зареже.

— Защо да не се ожени за мене? Трябва да има някаква причина.

— Няма да се ожени за тебе и ще те зареже. Ще се позабавлява с тебе, без да ти подари и една игла, тоя голтак, и ще те зареже.

— Затова ли се радваш?

— Разбира се, защото сега наистина съм сигурна, че няма да се оженим.

— А тебе какво те засяга? — разгневих се аз.

— Ако искаше да се ожените, нямаше да прави любов с тебе — неочаквано рече мама. — Аз две години бях годеница на баща ти и той ме целуна едва няколко месеца преди сватбата. Не се съмнявай, Джино ще се позабавлява с тебе и ще те зареже. И аз се радвам, че ще го направи, защото ожените ли се, си изгубена.

Вътрешно не можех да не призная, че в думите ѝ има истина, и очите ми се напълниха със сълзи.

— Знам, че не искаш да имам семейство... искаш да си прекарам живота като Анджелина.

Анджелина беше момиче от квартала, което след два-три годежа открито се отдаде на проституция.

— Искам да си добре — сопна се мама.

Събра чиниите и ги занесе в кухнята за миене. Останах сама и дълго размишлявах над думите ѝ. Съпоставях ги с обещанията и поведението на Джино и ми се струваше невъзможно мама да е права. Но нейната убеденост, спокойствие, далновидност и задоволство ме смущаваха. Тя миеше чиниите в кухнята. После чух, че ги нарежда в бюфета и отива в спалнята. Скоро, изморена и потисната, изгасих осветлението и отидох да легна при нея.

На следващия ден се чудех дали да споделя мамините съмнения с Джино и след доста колебания реших да премълча. В действителност толкова се страхувах да не ме изостави, както твърдеше тя, че се боях да не би, ако му разкажа за разговора ни, аз самата да го подтикна да го направи. За първи път осъзнавах, че, отдавайки се на мъжа, жената се оставя в ръцете му и вече не разполага с нищо, което да го накара да постъпва според желанията ѝ. И все пак бях сигурна, че Джино ще изпълни обещанието си, и веднага щом се срещнахме, неговото държание потвърди увереността ми.

Очаквах, разбира се, голямо внимание и ласки, но се опасявах, че Джино няма да говори за брака или ще го споменава между другото. Но щом колата спря на пътя, той заяви, че е определил датата на сватбата за след пет месеца и ни ден повече. Радостта ми беше изключителна и като приписах на себе си твърденията на мама, не се съдържах и възкликнах:

— Знаеш ли какво си мислех? Че след онова, което стана вчера, ще ме изоставиш.

— Какво? — засегнат попита той. — Ти за подлец ли ме вземаш?

— Не, но знам, че много мъже постъпват така.

— Не ти ли минава през ума — без да обърне внимание на отговора ми, продължи той, — че мога да се обидя от предложението ти? Каква представа си си създала за мене? Такава ли е обичта ти?

— Обичам те — чистосърдечно отвърнах, — но се боях, че ти не ме обичаш.

— Досега да съм показал с нещо, че не те обичам?

— Не, но знае ли човек...

— Виж какво — внезапно рече той и посегна да запали колата, — така ми развали настроението, че веднага ще те закарам в ателието.

Изплашена се хвърлих на шията му, умолявайки го:

— Недей, какво ти стана? Казах го просто така... Все едно че не съм го казвала.

— Когато човек говори някои неща, ги мисли, а щом ги мисли, означава, че не обича.

— Но аз те обичам.

— А аз — не — саркастично заговори той, — аз, както казваш ти, винаги съм мислел да се позабавлявам с тебе и да те изоставя. Чудното е обаче защо чак сега го разбира.

— Моля те, Джино! — извиках, избухвайки в сълзи. — Какво съм ти направила?

— Нищо — отвърна той и запали колата, — но сега ще те закарам в ателието.

Колата потегли бързо. Сериозен и непреклонен, Джино седеше зад волана, а аз гледах през стъклото дърветата, изписаните километри по крайпътните камъни и очертаващите се на хоризонта градски къщи, изникващи след полския простор, и заплаках още по-неудържимо. Мина ми през ума как ли ще ликува мама, като разбере за разправията ни и научи, че както тя предвиждаше, Джино ме е зарязал. В изблик на отчаяние отворих вратата и като се надвесих навън, извиках:

— Или ще спреш, или скачам от колата.

Той ме изгледа, намали скоростта, зави по една странична пътека и спря зад някакво хълмче, опасно с руини. Изключи мотора, дръпна спирачката, обърна се към мене и нетърпеливо ме подкани:

— Хайде, давай, говори.

Вярвах, че наистина е решил да ме изостави, и заговорих разпалено и страстно. Сега като си припомням, ми се вижда хем смешно, хем вълнуващо. Обяснявах му колко го обичам, даже заявих, че пет пари не давам дали ще се оженим и че ще съм доволна да си остана само негова любовница. Той ме слушаше с мрачно изражение, от време на време поклащаше глава и повтаряше:

— Не, не, стига за днес. Дай боже утре да ми мине.

Но когато го уверявах, че ми стига да бъда негова любовница, решително се противопостави:

— Не. Или ще се ожения за тебе, или нищо...

Продължихме да спорим в този дух и като повтаряше едно и също няколко пъти, Джино ме докара до отчаяние и сълзите ми потичаха отново. Постепенно непреклонността му отслабна и най-сетне след напразните целувки и ласки ми се стори, че съм удържала голяма победа, задето го склоних да слезем, да се преместим на задната седалка и там да му се отдам. Поради неудобната поза и желанието ми непременно да му се харесам, всичко приключи много бързо и мъчително. Бях длъжна да преценя, че ставам твърде зависима като му се отдавам не само от любовен порив, но и за да го полаская и убедя, когато думите са недостатъчни — както впрочем се държат всички влюбени жени, които не са сигурни, че им отвърщат с взаимност. Но аз бях прекалено заслепена от неговата безпогрешност, която лицемерието му подсказваше. Джино винаги правеше и изричаше точно онова, което трябваше, и с неопитността си аз не се сещах, че съвършенството му съответства на идеалната представа за любим, която си бях изградила, а не на мъжа до мене.

Ала датата на сватбата беше насрочена и аз веднага се заех с приготовленията. С Джино взехме решение поне на първо време да живеем у дома. В апартамента ни освен голямата стая, кухнята и спалнята имаше и още едно помещение, което мама поради липса на пари никога не бе обзавеждала. Там държахме счупени и непотребни вещи и представете си какви са били те в дом като нашия, където всичко изглеждаше изпочупено и ненужно. След доста обсъждания се спряхме на програма минимум: да обзаведем стаята и аз да купя някои неща. С мама бяхме много бедни, но знаех, че тя има някакви спестявания и че малко по малко бе събирала парите за мене с цел, както казваше тя, да посрещна някой непредвиден случай. Какъв

можеше да е този случай, не беше ясно, но, разбира се, не и бракът ми с беден мъж със скромно бъдеще. Отидох при мама и попитах:

— Тия пари, дето си ги слагала настрана, си ги спестявала за мене, нали?

— Да.

— Добре, ако искаш да ми доставиш радост, дай ми ги сега, за да подреда стаята, където ще се настаним с Джино. Щом действително си ги отделяла за мене, сега е моментът да ги похарча.

Очаквах укори, кавга и накрая отказ. Мама спокойно изслуша искането ми и не скри язвителността си, която тъй много ме бе объркала онази вечер, когато бях във вилата при Джино.

— А той нищо ли няма да даде? — подигравателно рече тя.

— Естествено, че ще даде — излъгах, — вече каза, но и аз трябва да дам нещо.

Мама шиеше близо до прозореца и прекъсна работата си, за да разговаряме.

— Иди в моята стая и отвори първото чекмедже на шкафа, има една картонена кутия, вътре са спестовната книжка и златните украшения. Вземи ги. Подарявам ти ги.

Златните украшения бяха дреболии: пръстен, две обички и верижка. Но още в детството ми мизерното имане, скрито между дрипите и рядко зървано, само при особени обстоятелства, беше разпалило фантазията ми. Бурно прегърнах мама. Без грубост, но със студенина тя ме отблъсна:

— Внимавай, държа игла. Ще се убодеш.

Не бях доволна. Не ми стигаше, че съм получила исканото и даже повече, желях мама да споделя щастието ми.

— Мамо! — възкликнах. — Ако го правиш само за да ми доставиш удоволствие, нищо не искам!

— То се знае, че не го правя, за да доставя удоволствие на него — отговори тя и пак се зае с шиенето.

— Ти изобщо не вярваш, че ще се омъжа за Джино, нали? — гальовно попитах.

— Никога не съм го вярвала, а днес — по-малко от всякога.

— А тогава защо ми даваш парите да обзаведа стаята?

— Парите няма да идат на вятъра, ще ти останат мебелите и чаршафите. Пари или вещи — все същото.

— А няма ли заедно да ходим по магазините и да избираме?

— За бога! — извика тя. — Не искам да знам! Занимавайте се, ходете и си избирайте сами. Хич не ща да знам.

С нея наистина беше невъзможно да се разговаря за сватбата и разбирах, че причина за неговорчивостта ѝ са не толкова поведението, характерът и положението на Джино, а по-скоро неговите възгледи за живота. В маминото държание нямаше никаква инатливост, просто то коренно се различаваше от общоприетото. Другите жени упорито очакваха дъщерите им да се омъжат, а мама отдавна и постоянно се надяваше, че няма да се омъжа.

Между мене и нея имаше нещо подобно на мълчалив облог: тя искаше сватбата ми да се осуети и аз да се убедя в правотата на твърденията ѝ, а аз желяех да се осъществя и тя да се увери, че моят начин на мислене е правилният. И все по-силно и отчаяно се вкопчвах в надеждата да се омъжа, сякаш съзнателно бях заложила целия си живот единствено на тази карта. И през цялото време с горчивина си давах сметка, че мама гледаше с неприязън усилията ми и си пожелаваше да се провалят.

За кой ли път се налага да спомена, че проклетото съвършенство на Джино се потвърди и при приготовленията за сватбата. Когато казах на мама, че и той ще участва в покупките, излъгах, защото дотогава не бе направил и намек. Бях изненадана и безкрайно доволна, когато Джино, без да поискам нищо, ми предложи малко пари в помощ. Извини се за скромната сума с думите, че не бил в състояние да отдели повече, защото често се налагало да изпраща пари на родителите си. Днес, като си припомням предложението му, не намирам друго обяснение освен изключителната вярност към ролята, която му допаднаше и бе решил да играе. Вярност, породена може би и от угризенията, че ме лъже и че е невъзможно да се ожени за мене, както му се искаше. Ликуваща, побързах да съобщя на мама за даденото от Джино. Тя само отбеляза, че сумата е твърде малка, за да му разстрои финансите, но достатъчна, за да ми хвърли прах в очите.

Настъпи много щастлив период в живота ми. Всеки ден се срещаме с Джино и се любехме навсякъде: на задната седалка в колата, прави в тъмния ъгъл на безлюдната улица, на една ливада край града или в стаичката му във вилата. Една нощ той ме изпрати до къщи и се любихме на тъмната площадка пред апартамента, легнали на пода.

Друг път — в киното, сгушени на последния ред, точно под операторската кабина. Беше ми приятно да сме заедно сред тълпата, в трамваите и на обществените места, защото хората ни блъскаха и аз се възползвах и се притисках до него. Човек действително отстъпва пред стихийните страсти и аз винаги и навсякъде изпитвах необходимост да стисна ръката му, да прокарам пръсти в косите му или да го галя дори в присъствието на странични хора, със заблудата, че е останало незабелязано. Любовта безкрайно ми харесваше и навярно обичах нея самата дори повече от Джино; бях готова да я правя не само от чувства към него, но и заради удоволствието, което ми носеше. Разбира се, не допусках, че същото удоволствие мога да изпитам с друг мъж. И все пак, макар и смътно, долавях, че всеотдайността, страстта и умението, които влагах в ласките, не могат да се обяснят единствено с чувствата ми. Милувките имаха относително самостоятелен характер, бяха моя склонност, която и без появата на Джино не би закъсняла да се прояви.

Но на първо място беше мисълта за сватбата. За да спечеля пари, помагах колкото е възможно повече на мама и нерядко си лягах късно. Денем, когато не позирах в ателиетата, с Джино обикаляхме магазините, за да изберем мебели и покъщнина. Разполагах с ограничени средства и затова търсех педантично и продължително. Настоявах да ми показват неща, които знаех, че не съм в състояние да купя, дълго и внимателно ги разглеждах, преценявах качествата им, спорех за цената и накрая показвах неудовлетвореност или обещавах да намина друг път и си тръгвах, без да съм купила нищо. Очакваните кратки разходки из магазините и изтормозващото разглеждане на недостъпни за мене вещи неусетно и неволно ме накараха да се съглася с мама, че без пари няма щастие. След посещението във вилата повторно надзъртах в рая на богатството и осъзнавайки, че съм изключена без вина от него, не смогвах да потисна горчивината и смущението си. Но се стремях, както впрочем постъпих и в господарския дом, чрез любовта да забравя за несправедливостта. Любовта беше единственият ми лукс и ми позволяваше да се чувствам равна на толкова по-богати и щастливи жени от мене.

Най-сетне след много търсене и премисляне се реших да направя съвсем скромните си покупки. С договор на изплащане, тъй като парите не ми стигаха, купих комплект спалня в модерен стил: двойно легло, тоалетка, нощни шкафчета, столове и гардероб. Те бяха съвсем

обикновени и евтини, с груба изработка и не е за вярване моменталната ми привързаност към тези скромни мебели. Бях поръчала да варосат стените, да боядисат с блажна боя прозорците и вратите, да лъснат пода и тъй нашата стая стана като остров на чистотата сред мръсното море на къщата; денят, в който докараха мебелите у дома, несъмнено беше един от най-щастливите в живота ми. Почти не вярвах, че притежавам такава стая: подредена, светла, миришеща на вар и блажна боя, и неверието ми се смесваше със задоволство, което изглеждаше неизчерпаемо. Понякога, когато бях сигурна, че мама не ме наблюдава, отивах в спалнята, сядах на непокрития матрак на леглото и с часове разглеждах всичко. Неподвижна като статуя, се вторачвах в моите мебели, сякаш не вярвах в реалността им и се боях, че в един миг ще видя как изчезват и аз оставам сред голите стени. Или ставах и с парче плат грижовно изтривах праха, за да заблести дървото още повече. Допускам, че ако бях се поддала на чувствата си, дори бих ги целувала. Прозорецът без пердета гледаше към широк мръсен двор, ограден с ниски и дълги блокове като нашия. Гледката напомняше двор на лазарет или затвор, но аз, опиянена от възторг, както се казва, не го виждах и бях радостна, сякаш стаята ми имаше изглед към хубава градина. Представях си как ще си живеем с Джино там, как ще спим заедно, как ще се любим. Предвкусвах радостта и от бъдещите покупки, които при първа възможност щях да направя: тук — ваза с цветя, там — лампа, по-нататък — пепелник или статуетка. Единствената ми мъка бе, че не мога да си направя баня, ако не облицована с бели блестящи плочки и с кранчета като във вилата, то поне нова и хигиенична. Но бях решила да поддържам изключително чиста и подредена моята стая. След посещението в господарския дом бях стигнала до извода, че луксът започва именно с реда и чистотата.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Междувременно продължавах да позирам из ателиетата и се сприятелих с един модел на име Джизела. Тя беше високо, добре сложено момиче с много бяла кожа, черни къдрави коси, малки, леко хлътнали сини очи и голяма червена уста. По характер беше доста различна от мене — докачлива, язвителна, инатлива, прекалено практична и користолюбива, но навярно именно различията ни сближиха. Не знаех има ли и друга професия освен на модел, но се обличаше значително по-хубаво от мене и не криеше, че получава подаръци и пари от мъжа, когото представяше за свой годеник. Помня, че през онази зима тя често носеше черно палто с яка и маншети от астраган, за което много ѝ завиждах. Годеникът ѝ се казваше Рикардо, беше висок, добре охранен и кротък младеж с гладко като яйце лице, и тогава ми се виждаше хубав. Винаги беше издокаран с нови дрехи, напомаден; баща му притежаваше магазин за вратовръзки и мъжко бельо. Рикардо беше посредствен до глупост, кротък, весел и добродушен. Той и Джизела бяха любовници и не вярвам между тях, както между мене и Джино, да е имало уговорка за брак. И все пак тя, макар и без особени надежди, целеше точно това; колкото до него, убедена съм, че подобна мисъл дори не е минавала през ума му. Джизела беше ужасно глупава, но много по-опитна от мене, тя си беше вътълпила, че трябва да ме покровителства и поучава. Накратко казано — за живота и щастието имаше същите възгледи като мама. Само че при мама, те бяха резултат от горчиви разочарования и лишения, докато у Джизела бяха плод на глупост и огромно високомерие. В известен смисъл мама се задоволяваше с формулирането им, за нея правотата на разбиранията ѝ беше едва ли не по-важна от прилагането им; ала Джизела, която винаги бе разсъждавала така, дори не подозираше, че е възможно да се мисли другояче, учудваше се, че не се държа като нея и едва когато съвсем случайно показах неодобрението си, нейното недоумение премина в гняв и ревност. Тя изведнъж проумя, че не само не приемам закрилата и поученията ѝ, но дори от висотата на безкористните си стремежи я укорявам. Тогава, навярно

донякъде подсъзнателно, тя си постави за цел да заличи неодобрението ми, като ми повлияе да заприличам на нея. Взе да повтаря, че съм глупачка, задето съм девствена, че ѝ е жал да ме гледа как вода изпълнен с лишения живот и ходя зле облечена и че само да поискам, благодарение на красотата си, мога да заживея по-добре. Накрая от неудобство, че я оставям да се заблуждава за общуването ми с мъже, ѝ признах за отношенията си с Джино, но обясних, че сме годеници и скоро ще се оженим. Тя веднага попита какво работи и като чу, че е шофьор, сбърчи нос. Въпреки това пожела да се запознае с него.

Джизела беше най-близката ми приятелка, Джино — моят годеник; сега ги преценявам обективно, но тогава бях напълно неспособна да разбера що за хора са. Споменах, че считах Джино за съвършен, навярно съм съзнавала и недостатъците на Джизела, но ѝ приписвах голямо сърце, имайки предвид загрижеността ѝ за съдбата ми, и отдавах намерението ѝ да ме поквари на криворазбрана представа за доброто. И тъй, не без вълнение ги представих един на друг и в наивността си желях да се сприятелят. Срецнахме се в един млечен бар. Джизела през цялото време мълча, изпълнена с неприязън. Останах с впечатление обаче, че Джино възнамеряваше да я спечели, защото, както винаги, насочи разговора към вилата, като се впусна да превъзнася богатствата на господарите си, с надеждата, че ще смае Джизела и скромното му положение ще остане незабелязано. Но тя не омекна и запази недружелюбния тон. После, не помня по какъв повод, му подхвърли:

— Имате късмет, че сте намерили Адриана.

— Защо? — изненадан попита Джино.

— Защото шофьорите обикновено се женят за слугини.

Видях как Джино си сменя цвета, но той не беше от хората, които се оставят да ги хванат натясно.

— Вярно, вярно — изрече тихо с израз на човек, който за първи път съглежда нещо очевидно, което досега му е убягвало. — Предишният шофьор наистина се ожени за готвачката, разбира се, защо не?... Би трябвало и аз да направя същото. Шофьорите се женят за слугини, а слугините — за шофьори. Виж ти, как не съм се замислил по-рано? Обаче — добави нехайно — по-скоро бих предпочел Адриана да работи като миячка на чинии, отколкото като модел, макар че — той вдигна ръка, за да пресече възраженията на

Джизела — професията сама по себе си... Право да си кажа, не мога да се примира с работата ѝ да се съблича пред мъже и най-вече с това, че там се завързват някои познанства и приятелства, които...

Той поклати глава и сви устни. Сетне ѝ поднесе пакета с цигари:

— Пушите ли?

Тя не съобрази веднага какво да отговори и само отказа цигарата. След малко си погледна часовника и се обърна към мене:

— Адриана, трябва да тръгваме. Късно е.

Действително беше късно, сбогувахме се с Джино и излязохме от млечния бар. На улицата Джизела ми рече:

— Готвиш се да направиш страхотна глупост. Аз никога не бих се омъжила за такъв.

— Не ти ли харесва? — попитах разтревожена.

— Никак. Беше ми казала, че е висок, а той е, кажи-речи, понисък от тебе. Погледът му е неискрен, никога не гледа право в очите, говори превзето и отдалече се разбира, че едно мисли, а друго приказва... И на всичкото отгоре работи като шофьор.

— Но аз го обичам — възразих.

— Да, но той не те обича — спокойно отвърна тя — и ще видиш, че някой ден ще те зареже.

Бях поразена не само от увереността, но и от сходството на нейното предсказание с маминото. Днес мога да призная, че едва за час, а не в продължение на месеци като мене, благодарение на ненавистта си към Джино Джизела разбра много по-добре нрава му. От своя страна той се изказа неодобрително по неин адрес и признавам, че впоследствие неговото мнение се оказа донякъде вярно. Всъщност моята неопитност и обичта, която изпитвах към двамата, замъгляваха преценката ми и е безспорно, че почти винаги излизат прави онези, които вещаят злина.

— На такива като Джизела — рече ми Джино — в нашето село казват „добра жена“.

По лицето ми се изписа недоумение. Той поясни:

— Уличница. Характерът и маниерите ѝ са такива. Високомерна е, защото се облича хубаво, но откъде има дрехите?

— Годеникът ѝ ги подарява.

— Годеници за по една вечер. А сега слушай: или аз, или тя.

— Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа, че ще правиш каквото си решиш, но ако смяташ да се срещаш с нея, ще трябва да се откажеш от срещите с мене. Или аз, или тя.

Помъчих се да го разубедя, но не успях. Естествено, той беше обиден от пренебрежителното отношение на Джизела, но възмущението и антипатията му сигурно се дължаха и на неизменната му вярност към ролята на годеник, която го беше подтикнала да помогне при покупките и приготовленията за сватбата. Както винаги, Джино беше безупречен в засвидетелстването на чувства, които не изпитва.

— Моята годеница не бива да се среща с разни пропаднали жени — повтаряше непреклонно.

Накрая, пак поради преследващия ме страх, че сватбата ни ще се осуети, му обещах да не се срещам с Джизела, макар в сърцето си да знаех, че няма да удържа обещанието си, и то не само защото бе невъзможно — с нея позирахме по едно и също време в едно и също ателие.

Оттогава започнах да се виждам с Джизела без знанието на Джино. Когато бяхме заедно, тя използваше всяка възможност да намеква с ирония и пренебрежение за годежа ми. Бях сглупила да ѝ призная немалко неща за моята връзка с Джино и тя си служеше точно с тях, за да ме уязвява и да се подиграва на настоящия и бъдещия ми живот. Приятелят ѝ Рикардо, който, изглежда, не правеше никаква разлика между нас и считаше и двете ни за леки и недостойни за уважение момичета, с удоволствие се включи в играта и насърчаваше насмешките и намеците ѝ. Но добродушно и глуповато, защото, както споменах, не беше нито умен, нито злобен. За него годежът ми беше повод за шеговит разговор, колкото да се убие времето. Ала Джизела, за която моята порядъчност бе като трън в очите, целеше да стана като нея, за да нямам никакво право да я упреквам, влагаше много усилия и язвителност и всячески се стремеше да ме огорчи и унизи.

Засягаше ме най-често на слабото място — дрехите. Казваше: „Днес наистина се срамувам да ходя с тебе“. Или: „Рикардо никога няма да ми разреши да изляза с такова нещо на гърба. Нали, Рикардо? Любовта, мила моя, личи по тези неща“. Имах глупостта винаги да се хващам на грубите ѝ уловки, горещях се, защитавах Джино и с все по-отслабваща убеденост, облеклото си. Накрая, почервеняла и със сълзи

на очи, пак претърпявах поражение. Веднъж от жалост Рикардо предложи.

— Днес ще направя подарък на Адриана. Да вървим, искам да ти купя чанта.

Джизела яростно се противопостави:

— Не, не, никакви подаръци. Тя си има Джино, нека той да ѝ купи.

Рикардо, който направи предложението от съжаление, без да си представя какво удоволствие щеше да ми достави подаръкът му, моментално се отказа, а аз напук още същия следобед отидох и с мои пари си купих чанта. На следващия ден им се представих с чантата под ръка, заявявайки им, че Джино ми я е подарил. Това беше единствената победа, която удържах в тази малка срамна война. И тя ми излезе солена, защото чантата беше скъпа и похарчих много пари.

Когато Джизела реши, че благодарение на иронизирането, обидите и поученията ѝ съм достатъчно разколебана, ме повика и каза, че иска да ми предложи нещо.

— Но ти — добави — ме остави да говоря докрай и недей, както винаги, да отказваш, преди да си чула всичко.

— Говори — отвърнах.

— Знаеш, че те обичам — започна тя, — ти си ми като сестра, дете се вика. С красотата си можеш да имаш каквото си поискаш. Никак не ми е приятно да те гледам, че ходиш лошо облечена и приличаш на просякиня. Слушай сега — тя замълча и тържествуващо ме погледна, — познавам един изключително фин, изискан и сериозен господин, който те е виждал и много се интересува от тебе. Женен е, но семейството му е в провинцията. Голяма клечка е — прибави тя, снишавайки глас — в полицията. Ако решиш да се запознаеш с него, ще ти го представя. Както ти казах, той е много фин и сериозен човек и с него можеш да си сигурна, че никой нищо няма да разбере. Освен това е крайно зает и ще го виждаш два-три пъти месечно. Той няма нищо против, щом ти е приятно, да продължаваш с Джино, дори да се омъжиш за него, но в замяна ще има грижата да ти осигури по-добър живот от сегашния... Какво ще кажеш?

— Казвам — рязко отвърнах, — че много му благодаря, но не мога да приема.

— Защо? — искрено учудена възкликна тя.

— Защо ли... Обичам Джино и ако приема, повече няма да мога да го погледна в очите.

— Е, нали ти казвам, че Джино няма да разбере нищо.

— Точно затова.

— Като си помисля — поде тя, сякаш разсъждаваше гласно — какво ли щях да отвърна, ако преди време някой ми направеше подобно предложение? Ти как смяташ?

— Не, не... не приемам.

— Ти си глупачка! — разочаровано каза Джизела. — Ето какво значи човек да бяга от късмета си.

Наговори ми още куп неща от този род, на които аз все възразявах, после, крайно недоволна, тя си тръгна.

С въодушевление бях отхвърлила предложението ѝ, без да преценя стойността му. Но после, когато останах сама, почти съжалявах, защото може би Джизела бе права, че това е единствената ми възможност да постигна всичко, от което отчаяно се нуждаех. Но веднага отблъснах тази мисъл и още по-здрavo се вкопчих в мечтата си да се омъжа и да живея порядъчно, макар и не охолно. Жертвата, която ми се струваше, че съм направила, ме задължаваше по-силно от преди на всяка цена да си създам семейство.

И все пак не устоях на суетния си порив и споделих с мама предложението на Джизела. Мислех, че ще ѝ доставя двойно удоволствие: знаех, че тя страшно се гордее с красотата ми и същевременно държи на своето — предложението ласкаеше гордостта ѝ и потвърждаваше правотата на нейните разбирания. Вълнението, което разказът ми предизвика у нея, ме изненада. Очите ѝ алчно светнаха и лицето ѝ се зачерви.

— Но кой е той? — попита накрая.

— Един господин — отговорих. Срамувах се да ѝ кажа, че работи в полицията.

— И тя ти каза, че е много богат?

— Да, изглежда печели доста.

Мама не се осмеляваше да изрече онова, което явно мислеше — че съм постъпила неправилно, като не съм се съгласила.

— Видял те и казал, че се интересува от тебе... Защо не я е накарал да го представи?

— За какво ми е да се запознавам, като не съм съгласна?

— Жалко, че вече е женен.

— И ерген да беше, нямаше да се запозная с него.

— Има толкова начини нещата да се уредят — продължи мама, — богат мъж и те харесва... От нищо нещо. Може да ти помогне просто така, без да поиска нищо в замяна.

— Не, не — възразих, — това са хора, които нищо не правят даром.

— Никога не се знае.

— Не, не — повторих.

— Не ме интересува — отсече мама, като поклати глава, — но Джизела е рядко добро момиче и наистина те обича. Друга на нейно място щеше да завижда и да премълчи. Личи си, че действително ти е приятелка.

След отказа ми Джизела вече не отвори дума за изискания господин и даже, за мое учудване, престана да ме уязвява за годежа ми. Продължавах тайно да се срещам с нея и Рикардо и неведнъж я споменавах пред Джино с желание да се сдобрят, защото увъртанията никак не ми харесваха. Но всеки път Джино потвърждаваше ненавистта си към нея и не ми даваше да се доизкажа, кълнеше се, че само да научи, че се срещам с нея, между нас е свършено. Говореше сериозно и останах с впечатлението, че едва ли не би се възползвала от този претекст, за да развали сватбата. Споделих с мама неприязънта му към Джизела и не без злост тя отбеляза:

— Не иска да я виждаш, защото се страхува, че ще направиш сравнение между дрипите, с които той те оставя да ходиш, и дрехите, които нейният годеник ѝ подарява.

— Не, Джино твърди, че тя не е стока.

— Той не е стока. Дай боже да разбере, че се срещате, и да развали годежа.

— Мамо! — възразих изплашено. — Не ти ли идва наум, че мога да му го кажа?

— Не, не — бързо и с огорчение ме прекъсна тя, — това са си ваши работи и не ме засягат.

— Само да му кажеш — разпалено заявих, — няма да ме видиш повече!

Беше сиромашко лято с топли и ясни дни. Веднъж Джизела ми каза, че тя, Рикардо и негов приятел решили да направят екскурзия с

кола. Трябвало им още една жена, за да прави компания на Рикардовия приятел, и се сетили за мене. Приех с радост, защото живеях в оскъдица и копнеех за някакво развлечение, което да разнообрази ежедневието ми. Излъгах Джино, че се налага да позирам няколко часа допълнително, и рано сутринта тръгнах за срещата, която беше след Понте Милвио. Колата вече ме чакаше и като приближих, седналите отпред Джизела и Рикардо не помръднаха, но приятелят му скочи от колата да ме посрещне. Беше млад, среден на ръст мъж, с жълтеникаво лице, големи черни очи, орлов нос и широка уста с извити нагоре крайчета, които създаваха илюзия за усмивка. Беше облечен със строга елегантност, много по-различна от тази на Рикардо: тъмносиво сако, сиви панталони в по-светъл нюанс, риза с колосана яка и черна вратовръзка с перла. Имаше нежен глас, погледът му също ми се стори благ, но меланхоличен и като че отегчен. Беше крайно вежлив, почти превзет. Джизела ми го представи като Стефано Астарита и веднага се досетих, че той е изисканият господин, за чиито галантни предложения вече бях уведомена. Не съжалявах, че се запознах с него, защото всъщност желанието му не ме оскърбяваша, а дори в известен смисъл ме ласкаеха. Протегнах му ръка, той я поднесе към устните си почтително, макар че бе напрегнат. След това се качих в колата, Астарита седна до мене и потеглихме.

Докато пътувахме сред пожълтелите поля по пустия, огрян от слънцето път, почти не разговаряхме. Бях щастлива, че се возя в кола, бях щастлива от екскурзията и вятъра, който духаше в лицето ми през прозореца, и не се насищах да гледам полето. За втори или трети път през живота си бях на излет с кола и едва ли не се страхувах, че времето лети, а исках да видя колкото се може повече неща: плевници, мандри, дървета, хълмове, ниви, гори. Мислех си, че ще минат месеци, а навярно и години, докато ми се удаде възможност да направя подобна разходка, затова трябва да съхраня в паметта си подробностите, за да мога по-късно да си ги припомням с удоволствие. Астарита седеше скован и безучастен и изглежда забелязваше само мене. И за миг не откъсваше меланхоличния си и копнеещ взор от лицето и тялото ми и погледът му действително имаше хипнотичен ефект. Не твърдя, че неговото внимание ми е било неприятно, само ме смущаваше. Постепенно се почувствах задължена да му обърна внимание и аз и да

го заговоря. Той беше сложил ръце на коленете си, на едната имаше венчална халка и пръстен с брилянт. Небрежно каза:

— Какъв хубав пръстен.

Той го погледна и без да отмести ръката си, отвърна:

— Беше на баща ми. Свалих го от пръста му, когато почина.

— О! — възкликнах смутено и като посочих венчалната халка, добавих: — Женен ли сте?

— И още как — с присъщото си мрачно задоволство отговори той. — Имам съпруга, имам деца... Имам всичко.

— Жена ви хубава ли е? — плахо попитах.

— По-малко от вас — без да се усмихва, тихо и надменно отговори той, сякаш ми съобщаваше важна тайна и с ръката, на която носеше пръстена, опита да хване моята.

Бързо се отдръпнах и отново попитах:

— С жена си ли живеете?

— Не, тя е в... — назова далечен град в провинцията, — а аз съм в Рим. Живея сам. Надявам се, че ще ме посетите.

Престорих се, че не съм чула предложението му, което той едва смотолехи, и запитах:

— Защо? Неприятно ли ви е да живеете със съпругата си?

— Разделени сме официално — направи гримаса той. — Когато се ожених, бях момче. Майка ми уреди женитбата. Известно е как стават тези неща... момиче от добро семейство, с голяма зестра. Родителите уговарят браковете, но децата им трябва да се женят. Да живея със съпругата си ли? Вие на мое място бихте ли живели с такава жена?

Той извади портфейла си от вътрешния джоб на сакото, отвори го и ми подаде една снимка. Видях две момиченца, които, изглежда, бяха близначки — тъмнокоси и бледи, облечени в бяло. Зад тях, с ръце на раменете им, беше застанала тъмнокоса бледа жена, с приближени като на бухал очи и злобен израз. Върнах снимката на Астарита, той я пъкна в портфейла и на един дъх изрече:

— Аз искам да живея с вас.

— Изобщо не ме познавате — отговорих смутена от налудничавото му държание.

— Познавам ви прекрасно, следя ви от месец и знам всичко за вас.

Беше седнал на разстояние от мене и говореше с уважение, но силата на чувството караше очите му да горят.

— Аз съм сгодена — обясних.

— Джизела ми каза — приглушено отвърна той. — Но какво от това? Не говорим за годежа ви — пресилено небрежно, бързо махна с ръка Астарита.

— Но мене ме интересува — възразих.

Астарита ме изгледа и продължи:

— Вие много ми харесвате, може би не си давате сметка колко ми харесвате.

Наистина бръщолевеше като луд. Фактът, че не ме доближаваше и не се опитваше да вземе ръката ми, ме успокояваше.

— Няма нищо лошо в това, че ме харесвате — казах.

— А вие харесвате ли ме?

— Не.

— Имам пари — направи неопределена гримаса той, — имам достатъчно пари, за да ви направя щастлива. Ако дойдете при мен, няма да съжалявате.

— Нямам нужда от вашите пари — спокойно и почти любезно отговорих.

Той сякаш не чу и като не преставаше да ме гледа, каза:

— Много сте красива.

— Благодаря.

— Имате прекрасни очи.

— Така ли мислите?

— Да... и устните ви са много хубави. Бих искал да ги целуна.

— Защо ми говорите така?

— Бих искал да целувам и тялото ви... цялото.

— Защо ми говорите така? — повторих въпроса. — Неприлично е, аз съм сгодена и след два месеца ще се омъжа.

— Простете, но ми доставя голямо удоволствие да ви казвам някои неща. Мислете си, че не говоря на вас.

— Много ли има още до Витербо? — попитах, за да променя разговора.

— Почти пристигнахме. Ще обядваме там. Обещайте ми, че ще седнете до мене на масата.

Започнах да се смея, защото упоритостта му ме ласкаеше.

— Добре — съгласих се.

— Ще седите до мене — не преставаше той, — както сега. Стига ми да усещам парфюма ви.

— Не съм парфюмирана.

— Аз ще ви подаря парфюм — предложи той.

Вече бяхме във Витербо, колата намали скорост и влязохме в града. Джизела и Рикардо, през цялото време бяха мълчали. Чак когато бавно се вляхме в оживената улица, приятелката ми се обърна и попита:

— Как сте? Какво си мислите, че не ви видях ли?

Астарита замълча. Аз възнегодувах:

— Нямахте нищо за гледане, разговаряхме.

— Хайде, хайде — каза тя.

Междувременно стигнахме до площада, слязохме от колата и под великолепното меко ноемврийско слънце тръгнахме на разходка по централния булевард сред неделната тълпа. Сериозен, дори навъсен, Астарита не се откъсваше и за секунда от мене, вървеше с вдървена глава над високата колосана яка, с ръка в джоба, отпуснал нехайно другата. По-скоро изглеждаше, че ме охранява, отколкото съпровожда. Джизела високо се смееше и шегуваше с Рикардо и немалко хора се обръщаха и ни оглеждаха. Влязохме в някаква сладкарница и прави изпихме по един вермут. Изведнъж дочух, че Астарита бълва през зъби някакви закани и попитах какво е станало.

— Онзи тъпак на входа ви гледа нахално — яростно отвърна той.

Обърнах се и видях слаб рус младеж, застанал пред сладкарницата, който наистина ме наблюдаваше.

— Какво лошо има? — весело запитах. — Гледа ме... Е, и?

— Способен съм да ида и да му разбия физиономията.

— Само да го направите — троснах се аз, — повече няма да ви погледна и да ви проговоря. Нямате право да предприемате нищо. Не сте ми никакъв.

Той нищо не каза, отиде до касата и плати вермута. Излязохме навън и продължихме да се разхождаме по булеварда. Слънцето, глъчката, човешкият поток и лъхащите на здраве червендалести провинциални лица ме развеселиха. Стигнахме до отдалечено площадче в дъното на една пряка на булеварда и аз спонтанно възкликнах:

— Ако имам хубава къщичка като онази там — посочих им малка семпла двуетажна къща зад църквата, — щях да съм изключително доволна, че живея тук.

— За бога! — възкликна Джизела. — Да живея в провинцията, и при това във Витербо! Не, ако ще да ме позлатят!

— Доста бързо ще ти омръзне, Адриана — допълни Рикардо, — който е свикнал с Рим, няма да издържи в провинцията.

— Грешите — възразих, — с удоволствие ще живея тук с мъж, който ме обича. Четири чисти стаи, навес от виещи се растения, четири прозореца... не искам повече.

Говорех искрено, защото си представях, че съм там с Джино. Обърнах се към Астарита и добавих:

— Вие какво ще кажете?

— Бих живял тук с вас — с половин уста рече той, като се стараеше другите да не го чуят.

— Твоят недостатък, Адриана, е — каза Джизела, — че си много непретенциозна. Който иска от живота малко, нищо не получава.

— Но аз не искам нищо.

— Да се ожениш за Джино обаче искаш — възрази Рикардо.

— А, това — да.

Стана късно, булевардът обезлюдяваше и влязохме в ресторанта. Партерът бе препълнен предимно със селяни, дошли за неделния пазар във Витербо. Джизела сбърчи нос, заявявайки, че вонята ще я задуши, и попита собственика има ли възможност да обядваме на втория етаж. Той отговори положително, тръгна пред нас по дървената стълбичка и ни въведе в дълга тясна стая с един-единствен прозорец, който гледаше към някаква уличка. Вдигна щорите, затвори прозореца и сложи покривка на голямата селска маса, която заемаше значителна част от помещението. Помня, че стените бяха облепени с разпокъсани стари и избелели хартиени тапети, с десен на цветя и птици, и освен масата имаше само малък остъклен бюфет, пълен с чинии.

През това време Джизела обикаляше наоколо, разглеждаше всичко, даже надзърна през прозореца към уличката. Накрая бутна една врата, която вероятно водеше към съседната стая, и след като надникна вътре, със свойствената си престошена непринуденост попита собственика какво е предназначението ѝ.

— Спалня — отвърна той. — Ако някой иска да си почине след обеди.

— Ще си починем, нали, Джизела? — глупаво се ухили Рикардо.

Тя се престори, че не чува, и след като повторно огледа спалнята, внимателно притвори вратата. Малката интимна трапезария ме очарова и не се замислих за незатворената врата и за заговорническото споглеждане между Джизела и Астарита, което не ми убягна. Седнахме на масата и както бях обещала, се настаних до Астарита, но той като че ли не забеляза, толкова умислен изглеждаше, сякаш бе изгубил способността да разговаря. След малко собственикът влезе с ордьоврите и виното, бях прегладняла и лакомията, с която се нахвърлих на храната, разсмя останалите. Джизела се възползва от случая, за да поднови обичайните си подигравки:

— Яж, яж. С Джино никога няма да ядеш нито тъй много, нито тъй вкусно.

— Защо? Той ще печели.

— Да, и всеки ден ще ядете фасул.

— И фасулът е вкусен — засмя се Рикардо, — незабавно ще си поръчам една порция.

— Ти си глупачка, Адриана — продължи Джизела, — имаш нужда от състоятелен, сериозен и порядъчен мъж, който да се грижи за тебе и да не ти липсва нищо, да извлечеш полза от красотата си, а вместо това си се хванала с някакъв си Джино.

Упорито мълчах и с наведена глава се хранех. Рикардо през смях се обади:

— На мястото на Адриана аз не бих се отказал от нищо: нито от Джино, като се е видяло, че толкова ѝ харесва, нито от сериозния мъж. Бих взел и двамата... И може би Джино няма да има нищо против.

— Не — бързо казах. — Само да разбере, че днес съм била на екскурзия с вас, ще развали годежа.

— Защо? — сърдито попита Джизела.

— Защото е против нашите срещи.

— Гадна свиня, дрипльо, тъпак! — ядно рече тя. — Ще ми се наистина да опитам — да ида и да му кажа: „Адриана се среща с мене, днес цял ден бяхме заедно. Хайде сега, ако обичаш, развали годежа“.

— Не, недей! — помолих я изплашена. — Не прави това.

— За тебе ще е истинско щастие.

— Добре, но не го прави — повторно помолих, — ако ме обичаш, няма да го направиш.

Докато говорехме, Астарита не обелваше дума и почти не докосваше яденето. Гледаше ме вторачено с напрегнатия си, тежък и отчаян поглед, който много ме смущаваше. Искаше ми се да му кажа да не ме гледа така, но се боях от подигравките на Джизела и Рикардо. По същата причина нямах смелост да му се противопоставя, когато той, възползвайки се от момента, в който опрях лявата си ръка на стола, я взе в своята и я притисна силно, като ме принуди да се храня само с дясната. Сгреших, защото Джизела през смях извика:

— На думи голяма вярност към Джино, но на дела... Какво си мислиш, че не ви виждам как си стискате ръцете под масата ли?

Почервениях от срам и се помъчих да си дръпна ръката. Астарита обаче я задържа. Рикардо се намеси:

— Остави ги. Какво толкова правят? Държат си ръцете... Е, добре, и ние ще направим същото.

— Пошегувах се — отвърна Джизела. — Напротив, доволна съм.

След като изядохме макароните, дълго чакахме второто ястие. Джизела и Рикардо непрекъснато се смееха, шегуваха се с мен, пиеха и ме подканяха да им правя компания. Червеното вино беше хубаво, но много силно и бързо ми завъртя главата. Приятният му резлив вкус ми се нравеше и замаяна си мислех, че изобщо не съм пияна и мога да пия до безкрай. Сериозен и мрачен, Астарита здраво стискаше ръката ми, но аз вече не се съпротивлявах и реших, че мога да му позволя да я подържи. Над вратата на трапезарията бе закачена картина, изобразяваща обкичен с рози балкон, на който мъж и жена, облечени по модата отпреди петдесет години, се прегръщаха по особен начи. Джизела я съгледа и заяви, че не ѝ било ясно как щели да успеят да се целунат в тази поза.

— Дай да опитаме — предложи тя на Рикардо, — да видим ще можем ли да ги имитираме.

Смеейки се, Рикардо застана като мъжа. През смях Джизела го последва, опря се на масата и зае позата на жената от картината, облеганата на перилата на отрупания с цветя балкон. С голямо усилие успяха да доближат устни и почти мигновено изгубиха равновесие и едва не паднаха върху масата. Възбудена от играта, Джизела извика:

— Сега е ваш ред!

— Защо? — попитах разтревожена. — Ние какво общо имаме?

— Хайде, опитайте!

Усетих, че Астарита ме прегърна през талията, и понечих да се освободя.

— Не искам — възпротивих се.

— Ох, че си досадна! — викна Джизела. — Това е само игра!

— Не съм съгласна!

Рикардо се смееше и на свой ред подстрекаваше Астарита да ме целуне:

— Астарита, ако не я целунеш, няма да те погледна повече!

Сериозността на Астарита почти ме плашеше, беше ясно, че изобщо не го приема като игра.

— Я ме оставете! — ядосах се аз и се обърнах с лице към него.

Той ме изгледа, погледна въпросително към Джизела, сякаш очакваше насърчение от нея.

— Смелост, Астарита! — окуражи го тя.

Джизела изглеждаше дори по-настървена от него, и то, както смътно усещах, някак жестоко и безмилостно.

Астарита още по-здраво ме сграбчи през кръста и ме притегли към себе си, вече не ставаше дума за игра, той държеше на всяка цена да ме целуне. Безмълвно се мъчех да се откопча, но той беше много по-силен и колкото и да опирах ръце в гърдите му, виждах как лека-полека лицето му се приближава до моето. Навярно нямаше да успее, ако Джизела не беше му се притекла на помощ. Изведнъж, с пронизителен ликуващ вик тя скочи, изтича зад гърба ми, хвана ми ръцете и ги издърпа назад. Не виждах лицето ѝ, но по тона и по начина, по който забиваше нокти в плътта ми, разбирах колко е настървена — смееше се възбудено, злорадо и с треперещ глас повтаряше:

— Бързо, Астарита, сега е моментът, бързо!

Той се беше надвесил над мене, и макар всячески да се опитвах да скрия лицето си — единственото нещо, което можех да направя, Астарита стисна брадичката ми с ръка, извърна ме към себе си и продължително и страстно ме целуна.

— Готово! — победоносно извика Джизела и доволна се върна на мястото си.

Астарита ме пусна. С яд и обида казах:

— Повече няма да излизам с никого от вас.

— Стига, Адриана — подигра се Рикардо, — заради една целувка!

— Астарита целият е намазан с червило! — весело викна Джизела. — Какво ли би рекъл Джино, ако сега влезеше?

Действително устните му бяха изцапани с червило и яркочервените петна върху жълтеникавото му скръбно лице ми се сториха смешни.

— Хайде, сдобрете се! — викна Джизела. — Изтрий му червилото с кърпичката си, иначе келнерът кой знае какво ще си помисли, като влезе.

Дадох си вид, че нищо не се е случило, навлажних със слюнка края на носната си кърпичка и внимателно изтрих червилото от навъсеното и неподвижно лице на Астарита. Пак сглупих, защото се показах мекушава и веднага щом си прибрах кърпичката, той обгърна талията ми.

— Пуснете ме! — възнегодувах.

— Ех, ех, Адриана!

— Какво ти прави? — обади се и Джизела. — На него му доставя удоволствие, а на теб не ти струва нищо. И освен това ти вече го целуна, дай му да го проумее.

За пореден път отстъпих и така си останахме — той с ръка около кръста ми, а аз — вкаменена и сдържана. Келнерът дойде и поднесе второто ястие. Докато се хранех, макар че Астарита продължаваше да ме притиска, лошото ми настроение мина. Яденето беше много хубаво и аз неусетно изпивах виното, което Джизела ми наливаше. След второто ядохме плодове и сладкиш. Десертът беше чудесен, рядко бях вкусувала такова нещо и когато Астарита ми предложи своята порция, нямах воля да откажа и я изядох. Джизела беше доста подпийнала и почна да се глези ужасно, слагаше резенчета мандарина в устата на Рикардо и придружаваше всяка негова хапка с целувка. Бях пияна, но не се чувствах отвратително, а напротив, беше ми приятно и прегръдката на Астарита вече не ме дразнеше. Джизела, все по-невъздържана и възбудена, се настани на коленете на Рикардо. Неволно се разсмях, чувайки Рикардо да надава престорен вик на болка, сякаш тя го смазва с тежестта си. Ненадейно Астарита, който дотогава седеше неподвижно и се задоволяваше да обгръща талията

ми с ръка, бързо започна да ме целува по бузите, шията и гърдите. Този път не се възпротивих, стоях неподвижна и вкаменена като статуя, най-вече защото бях прекалено пияна, за да се боря, а и тъй малко откликвах на порива му, сякаш целуваше не мене, а друга. Опиянена от виното, си представях, че съм напуснала тялото си и съм в някой от ъглите на трапезарията, откъдето с равнодушно любопитство на зрител наблюдавам силната страст на Астарита. Но другите сметнаха безразличието ми за симпатия и Джизела извика:

— Браво, Адриана! Така трябва!

Исках да ѝ отговоря, но необяснимо защо промених намерението си, вдигнах пълна чаша и с ясен и звънлив глас заявих:

— Пияна съм — и я изпих на екс.

Останах с впечатление, че ми ръкопляскат. Астарита престана да ме целува и като ме гледеше втренчено, тихо каза:

— Да идем оттатък.

Проследих погледа му и разбрах, че има предвид съседната стая с притворената врата. Реших, че и той е пиян, и без яд, почти кокетно направих отрицателен знак с глава. Като сомнамбул той повтори:

— Да идем оттатък.

Забелязах, че Джизела и Рикардо вече не се смеят, не разговарят, а се споглеждат. Джизела ме насърчи:

— По-смело, размърдай се. Какво чакаш?

Изведнъж пиянството ми сякаш отлетя. Действително бях прекалила, но не чак толкова, че да не си давам сметка за опасността, която ме грозеше.

— Не искам — заявих и се изправих.

Астарита също стана, сграбчи ме за ръката и се помъчи да ме издърпа към вратата. Джизела и Рикардо го подтикваха:

— Смелост, Астарита!

Въпреки съпротивата ми той ме завлече до вратата, но аз рязко се отскубнах и затичах към стълбите. Джизела се оказа по-пъргава от мене.

— Не, миличка, не! — викна тя.

Скочи от коленете на Рикардо, стигна преди мене до вратата, завъртя ключа и го извади от ключалката.

— Не искам! — изплашено повторих и застанах до масата.

— И какво ще ти направи? — високо попита Рикардо.

— Глупачка! — грубо каза Джизела, блъскайки ме към Астарита.
— Тръгвай, тръгвай... Каква глупост!

Разбрах, че въпреки проявената грубост, тя не си даваше сметка какво върши, вероятно ѝ се струваше, че засадата, която ми устрои, е нещо забавно, приятно, находчиво. Бях поразена и от бездушието и веселостта на Рикардо, когото познавах като добър и честен човек.

— Не искам! — настоях отново.

— Е, хайде де! — извика Рикардо. — Какво лошо има?

Възбудена, Джизела продължаваше припряно да ме побутва по ръката:

— Не мога да повярвам, че си такава глупачка. Тръгвай, де! Какво чакаш?

През това време Астарита не бе обелил и дума, с поглед, впит в мене, стоеше неподвижно до вратата на спалнята. После видях, че отваря уста и се кани да заговори. Бавно, неясно, сякаш думите бяха лепкави и той едва смогваше да ги отдели от устните си, изрече:

— Ела... или ще кажа на Джино, че днес си била с нас и си се любила с мене.

Веднага разбрах, че ще изпълни закана си. Защото, ако думите могат да заблудят, тонът, с който са казани, не поражда съмнения. Без съмнение той щеше да го направи и за мене всичко щеше да е свършило, преди да започне. Днес мисля, че съм имала възможност да се отърва. Може би, ако бях викала, ако се бях борила яростно, щях да го убедя в безсмислеността както на изнудването, така и на откъщението. А може би щеше да е напразно, защото неговото желание беше несравнимо по-силно от несъгласието ми. Разбира се, тогава изведнъж се почувствах победена и мислех не как да се отърва, а как да избегна грозящия ме скандал. Всъщност се оказах неподготвена, душата ми бе пълна с планове за бъдещето, от които в никакъв случай не исках да се откажа. Жестокостта, която се извърши тогава, според мен спохожда хора, които като мене хранят скромни, основателни и наивни желания. Животът обуздава стремежите ни и рано или късно изисква болезнена и скъпа цена за тях и единствено отритнатите или отказалите се от всичко могат да се надяват, че няма да бъдат принудени да я заплатят.

В мига, в който приемах съдбата си, изпитах силна и остра болка. И внезапно прозрях какво губя в замяна на неговото мълчание,

сякаш изведнъж житейският път, обикновено тъй замъглен и криволичещ, съвсем ясно и недвусмислено се разкри пред погледа ми. Очите ми се напълниха със сълзи и като закрих лицето си с ръка, заплаках. Знаех, че не плача от негодувание, а от окончателното си примирение, и усетих как през сълзи вървя към Астарита. Джизела ме побутваше по ръката, повтаряйки:

— Защо плачеш? Като че ли ще ти е за първи път!

Чух Рикардо да се смее, не виждах вторачения в мене Астарита, но през сълзи бавно крачех към него. После почувствах, че той ме прегърна през кръста и вратата на стаята се затвори зад нас.

Не исках да гледам нищо, смятах, че е прекалено дори да слушам. Упорито закривах очите си, въпреки опитите на Астарита да отмести ръката ми. Предполагам, че и той искаше да се държи като всеки любовник в подобна ситуация, тоест бавно и с незабележима последователност да подчини волята ми на страстта си. Но упорството, с което криех лицето си, го принуди да действа по-грубо и припряно, отколкото навярно желаше. След като ме застави да седна в края на леглото и напразно се стара да ме успокои с ласки, той ме събори на възглавницата и се хвърли върху мене. Цялото ми тяло от кръста надолу беше неподвижно и тежко като олово и едва ли някога е имало полов акт като нашия — с максимално подчиняване и минимално участие. Почти моментално престанах да плача и когато Астарита се отпусна задъхан на гърдите ми, отместих ръка от лицето си и широко разтворих очи в мрака.

Убедена съм, че в онези минути Астарита ме обичаше, колкото изобщо е възможно мъж да обича жена, и безспорно повече от Джино. Помня, че силно трепереше, не преставаше страстно да ме гали по лицето и да ми шепне любовни думи. Очите ми бяха пресъхнали и широко разтворени и в изтрезнелия ми ум изведнъж ясно и вихрено се настани безразличието. Не реагирах на ласките и думите на Астарита и следвах нишката на мисълта си. Представях си моята спалня, която бях подредила с новите и още неизплатени мебели, и така се чувствах сигурна. Казвах си, че вече нищо не може да ми попречи да се омъжа и да живея така, както предпочитам. Но същевременно съзнавах, че душата ми безвъзвратно се е променила и наивните светли надежди са заменени с някаква нова решителност. Въпреки тъжните разсъждения

ненадейно се почувствах много по-силна. И най-сетне, откакто бяхме влезли в стаята, проговорих.

— Сигурно вече е време да идем оттатък.

В отговор Астарита съвсем тихо ме попита:

— Сърдиш ли ми се?

— Не.

— Мразиш ли ме?

— Не.

— Аз толкова много те обичам — измърмори той и бързо и страстно обсипа лицето ми с целувки.

Не се възпротивих на изблика му на чувства и повторих:

— Трябва да идем оттатък.

— Имаш право — отговори той.

Отдръпна се от мене и започна да се облича в тъмното. Надвечнари се оправих, станах и запалих нощната лампа. На жълтата ѝ светлина се появи стаята, която застоялият въздух и мирисът на лавандула бяха ми помогнали да си представя — нисък таван с варосани греди, френски хартиени тапети по стените и стари масивни мебели. В единия ъгъл имаше умивалник с мраморна полица, два легена, две стомни със зелени и розови цветя и голямо огледало в позлатена рамка. Застанах пред него, налях малко вода в легена и с мокрия край на пешкира си избърсах устните (Астарита почти бе изтрил червилото ми с целувките си) и зачервените си от плача очи. От напуканото и изпъстрено с ръжда огледало ме гледаше собственият ми болезнен лик и за миг с почуда и състрадание се вгледах в себе си. Посъвзех се, сресвах си косите с пръсти, огледах се още веднъж и се обърнах към Астарита. Той избягваше погледа ми и чакаше до вратата; щом видя, че съм готова, я отвори и ми обърна гръб. Загасих лампата и го последвах.

Бяхме посрещнати радостно от Джизела и Рикардо, които заварихме в същото весело и безгрижно настроение, както ги бяхме оставили. Както преди малко не бяха разбрали мъката ми и сега не отгатнаха новото ми състояние. Джизела извика:

— Ти обаче си голяма хитруша! Уж не искаше, не искаше, пък както изглежда, доста бързо и успешно се нареди. В края на краищата, щом ти е било приятно, добре направи, но не си струваше труда да разиграваш сценки.

Наблюдавах я и ми се виждаше крайно несправедливо именно тя, която ме подтикваше да отстъпя и дори ми държа ръцете, за да улесни Астарита, сега да ме укорява. С дебелашкия си здрав разум Рикардо ѝ възрази:

— Джизела, ти си непоследователна. Преди толкова настояваше, а сега едва ли не я обвиняваш, че е постъпила неправилно.

— Разбира се — сопна се тя, — ако не е имала желание, е постъпила много лошо. Например аз, ако не искам, насила няма да ме принудиш, но тя искаше — и поглеждайки ме с отвращение, добави: — искаше и още как... Видях ги в колата, като пътувахме насам, и затова твърдя, че не трябваше да се дърпа толкова.

Мълчах, почти възхитена от съвършенството на нейната неосъзната и толкова безмилостна коравосърдечност. Астарита се приближи до мене и непохватно понечи да вземе ръката ми в своята. Отблъснах го и седнах в края на масата.

— Погледнете Астарита! — викна Рикардо, като избухна в смях. — Сякаш идва от погребение!

Действително, макар и посвоему, с мрачната си сериозност и горчивина, Астарита показваше, че ме разбира по-добре от тях.

— Винаги се шегувате — обади се той.

— А какво, да плачем ли? — възрази Джизела. — Сега вие потърпете, както потърпяхме ние. За всекиго по малко. Да вървим, Рикардо.

— Препоръчвам ви...! — Рикардо също стана.

Той явно беше пиян и сам не знаеше какво ни препоръчва.

— Да вървим, да вървим.

И така те на свой ред отидоха в стаята и с Астарита отново останахме насаме. Седяхме в срещуположните ъгли на масата. Един слънчев лъч, проникнал през прозореца, обливаше с позлатата си захвърлените в безпорядък съдове, кори от плодове, полупразни чаши и мръсни прибори. Слънцето грееше право в лицето на Астарита, но той бе тъжен и мрачен. Беше задоволил страстта си, но в погледите, които приковаваше в мене, се четеше същата тягостна напрегнатост, както в първите мигове на запознанството ни. И тогава изпитах състрадание към него, независимо от злото, което беше ми сторил. Разбрах, че е бил много нещастен, преди да ме притежава, и е не по-малко нещастен сега. Преди страдаше, защото ме желаше, а сега —

защото не споделях любовта му. Но любовта няма по-коварен враг от състраданието: ако аз ненавиждах Астарита, той навярно щеше да се надява, че някой ден ще го обикна. Ала аз не го мразех, а както казах, изпитвах състрадание и знаех, че към него мога да изпитвам единствено хладно безразличие и отвращение.

Дълго стояхме мълчаливо в обяната от слънце стая в очакване да дойдат Джизела и Рикардо. Астарита непрекъснато пушеше, всяка следваща цигара палеше от фаса на предишната и през димните кълба, с които яростно се обграждаше, ми отправяше красноречиви погледи. Искаше да говори, но не се осмеляваше. С кръстосани крака седях до масата и копнеех само да си тръгна оттук. Не се чувствах нито изморена, нито опозорена, но все пак мечтаех да остана сама и на спокойствие да обмисля случилото се. С празна глава и едничкото желание да се махна оттук неволно правех опити да се развличам от незначителни неща — перлата върху вратовръзката на Астарита, десена на хартиените тапети, кръжащата около ръба на чашата муха, петънцето от домати на блузата ми. Ядосвах се на себе си, че съм неспособна да разсъждавам по-сериозно. Но когато след продължилото мълчание Астарита се претраши най-сетне и ме попита: „За какво мислиш?“, разсейването ме улесни. Позачудих се, после искрено отговорих:

— Счупил ми се е един нокът и се питам къде ли съм го закачила.

Беше самата истина, но той направи тъжна и недоверчива гримаса и окончателно се отказа да води разговор с мен.

Най-сетне, по божията воля, Джизела и Рикардо влязоха позадъхани, но весели и безгрижни както преди. Със закъснение се удивиха, че сме сериозни и смълчани; за разлика от любовта на Астарита тяхната имаше щастлив край и ги беше успокоила. Дори Джизела отново се държеше сърдечно с мене, забравила за грубостта и жестокостта, която показваше преди и след изнудването ми от Астарита, и аз си помислих, че навярно моето нещастие е послужило като чувствена подправка към блудкавата ѝ връзка с Рикардо. По стълбата тя ме прегърна и промърмори:

— Защо гледаш така? Ако се тревожиш заради Джино, бъди спокойна... нито аз, нито Рикардо ще споменем пред някого.

— Уморена съм — излъгах.

Не умея да се сърдя и една прегръдка бе достатъчна, за да разпръсне неприязънта ми.

— И аз съм изморена — отвърна тя, — този вятър така ме обрули... — Поспря се на прага на ресторанта и изчака Астарита и Рикардо, които вървяха пред нас, да стигнат до колата. — Никак ли не те е яд на мене за случилото се?

— Съвсем не си — отговорих. — Ти какво общо имаш?

След като извлече всички възможни наслади от собствената си интрига, Джизела искаше да се увери, че не тая омраза. Добре я разбирах и тъй като се опасявах тя да не се досети за това и да се обиди, исках да разсея подозренията ѝ и да се покажа мила. Обърнах се, целунах я по бузата и добавих:

— Защо да ти се сърдя? Ти винаги си мислила, че трябва да оставя Джино и да тръгна с Астарита.

— Точно така — разпалено одобри тя. — И сега го мисля, но се страхувам, че никога няма да ми простиш.

Изглеждаше угрижена и аз, странно заразена от настроението ѝ, повече от нея се притесних, да не би да отгатне истинските ми чувства.

— Ясно е, че не ме познаваш — отговорих непринудено, — знам, че настояваше да оставя Джино, защото ме обичаш и ти е неприятно, че пренебрегвам интересите си. И може би — добавих и последната лъжа — имаш право.

Облекчена, тя ме хвана под ръка и спокойно и поверително заговори:

— Трябва да ме разбереш. Астарита или някой друг, все едно, но не и Джино. Не можеш да си представиш колко ми е неприятно да гледам как хубаво момиче като тебе си съсипва живота... Питай Рикардо, по цял ден само това му приказвам.

Както винаги, ми говореше без никакво стеснение, а аз само се съгласявах каквото и да кажеше. Така стигнахме до колата. Заехме предишните си места и потеглихме.

По време на пътуването и четиримата мълчахме. Астарита продължаваше да ме гледа по-скоро с огорчение, отколкото със страст, но погледът му не ме смуцаваше и нямах желание, както на отиване към Витербо, да разговарям и да бъда любезна с него. С удоволствие вдишвах вятъра, който през отвореното прозорче духаше в лицето ми, и машинално следях по изписаните по крайпътните камъни километри

какво разстояние ни дели от Рим. Изведнъж усетих, че Астарита докосва ръката ми и се опитва да сложи нещо в дланта ми, навярно парче хартия. Изненадана предположих, че за да общува с мене, е прибягнал до писмо, защото не дръзваше да ме заговори. Но когато погледнах надолу, видях, че е сгъната на четири банкнота.

Докато се стараяше да ме накара да свия пръстите си върху банкнотата, той ме гледаше втренчено и за миг се поблазних да я хвърля в лицето му. Но същевременно ми мина през ума, че постъпката ми ще е безсмислена и плод на подражание, а не от гордост. Чувството, което изпитах тогава, ме порази и никога по-късно, винаги когато получавах пари от мъже, не го изживях повторно толкова ясно и силно — като съпричастност в чувственото удоволствие, каквото преди малко, в ресторантската стая, никоя от милувките на Астарита не можа да ми вдъхне. Едно предсещане на неизбежната ми зависимост, казвам, което внезапно ми разкри важна и неизвестна ми дотогава черта на моя характер. Естествено, аз съзнавах, че не бива да приемам парите, но едновременно с това исках да ги взема. И не от алчност, напротив, а заради непознатото удоволствие, което това предложение породило в душата ми.

Макар че реших да ги взема, направих отрицателен знак с глава, но той беше инстинктивен, без сянка от демагогия. Астарита бе настойчив, продължаваше да ме гледа право в очите и аз преместих банкнотата от дясната в лявата си ръка. Бях обзета от странна възбуда, усещах, че лицето ми гори и дишането ми е учестено. Ако в онзи миг той беше отгатнал състоянието ми, вероятно щеше да си въобрази, че го обичам. Нищо подобно, само парите, начинът и причината, поради които ми ги даде, ме развълнуваха силно. Астарита взе ръката ми и я поднесе към устните си, оставих го да я целуне, после я издърпах. До пристигането в Рим не се погледнахме.

В града четиримата се разделихме почти припряно, сякаш всеки знаеше, че е било извършено престъпление и бързаше да отиде да се скрие. И наистина през деня бяхме извършили нещо твърде сходно с престъпление: Рикардо от глупост, Джизела от завист, Астарита от похотливост, а аз от неопитност. Джизела ми определи среща на следващия ден, за да позираме, Рикардо ми пожела лека нощ, а Астарита, сериозен и разстроен, можа само да ми стисне ръката. Бяха ме закарали пред блока и независимо от умората и гнетящия спомен,

суетата ми бе удовлетворена, докато слизах от хубавата кола пред нашия вход под погледите на съседското семейство на железничаря, което ни гледаше от прозореца. Затворих се в моята стая и първата ми работа беше да видя парите. Седнах в края на леглото и за миг се почувствах почти щастлива, защото се оказа, че не е една банкнота от хиляда лири, а три. Сумата не само бе достатъчна, за да изплатя последните вноски за мебелите, но и да си купя нещо, от което се нуждая. Никога не бях притежавала толкова пари и не се насицах да ги докосвам и съзерцавам, но бедността ми правеше това изживяване по-скоро нереално, отколкото приятно. Сигурно дълго съм гледала банкнотите, както впрочем бях разглеждала и мебелите си, докато напълно се уверя, че ми принадлежат.

ПЕТА ГЛАВА

Сънят ми през онази нощ — продължителен и дълбок — заличи, или поне така ми се стори, дори спомена за приключението във Витербо. На следния ден се събудих успокоена и решена с предишното постоянство да следвам стремежа си към порядъчен семеен живот. Джизела, с която се срещнах сутринта, било от угризения, било по-скоро от благоразумие, не намекна за екскурзията и аз ѝ бях благодарна. Но мисълта за предстоящата среща с Джино ме тревожеше. Макар да бях убедена в невинността си, съзнавах, че е наложително да го излъжа. Беше ми неприятно да го правя, а и не бях сигурна, че ще съумея, защото се случваше за първи път и досега бях напълно искрена с него. Вярно, криех, че продължавам да се виждам с Джизела, но причините за това бяха тъй невинни, че не се броеше за лъжа, а за изход, към който прибягвах заради неговата необяснима неприязън към приятелката ми.

Бях разстроена и щом се срещнахме през деня, едва се въздържах да не избухна в сълзи, да му разкажа всичко и да го помоля за прошка. Станалото на екскурзията във Витербо ми тежеше на душата и изпитвах силно желание да го споделя, за да се освободя от него. Ако Джино беше по-различен и по-малко ревнив, несъмнено бих му разказала и после, струва ми се, щяхме да се обичаме повече от преди, щях да се чувствам закриляна и връзката ни да е по-здрава и от самата любов. Обикновено сутрин спирахме с колата на околградския път. Джино забеляза, че съм угрижена, и попита:

— Какво ти е?

Помислих: „Ще му разкажа всичко дори с цената на това да ме изхвърли от колата и да се върна в Рим пеша“. Но не ми стигна смелостта и на свой ред попитах:

— Обичаш ли ме?

— И още питаш! — отвърна той.

— Винаги ли ще ме обичаш? — продължих с насълзени очи.

— Винаги.

— Скоро ли ще се оженим?

Джино изглеждаше отегчен от настойчивостта ми.

— Честна дума — каза, — мога да си помисля, че не ми вярваш. Не се ли разбрахме да се оженим на Великден?

— Да, така е.

— Не ти ли дадох пари да обзаведеш апартамента?

— Даде.

— Е, тогава честен мъж ли съм, или не? Каквото говоря, това правя. Бас държа, че майка ти те е настройвала.

— Не, не, мама няма нищо общо — възразих изплашена. — Кажете ми, ще живеем ли заедно?

— То се знае.

— И ще бъдем ли щастливи?

— Ще зависи от нас.

— И ще живеем заедно? — отново попитах, неспособна да се отърся от кошмара на безпокойството си.

— Уф... вече ми зададе този въпрос и аз ти отговорих.

— Извинявай — рекох, — но понякога ми се струва невъзможно.

Не можех повече да се владеея и заплаках. Той остана крайно изненадан от сълзите ми, дори разтревожен, но причината за неговото притеснение, което сякаш бе породено от много угризения, ми стана ясна доста по-късно:

— Хайде, хайде, какъв смисъл има да плачеш?

В действителност аз плачех от огорчение и мъка, че не мога да му разкажа за случилото се и да освободя съвестта си от бремето на терзанията. Плачех и от унижение, защото се чувствах недостойна за него — съвършения и добрия.

— Имаш право — изрекох най-сетне с усилие, — аз съм глупачка.

— Не съм казал това, но не виждам какво е станало, та да плачеш.

На душата ми беше тежко. Още същия следобед, като се разделихме, отидох да се изповядам в църквата. Не бях го правила близо година, но през цялото време знаех, че мога да го направя, и това ми стигаше. Бях престанала да се изповядвам, откакто за първи път целунах Джино. Давах си сметка, че според религията нашите отношения са грях, но тъй като щяхме да се женим, не се измъчвах и възнамерявах преди сватбата наведнъж да искам опрощение за всичко.

Запътих се към малка църква в центъра на града, чийто вход беше между кино и магазин за чорапи. Вътре беше почти тъмно, светеше само около големия олтар и параклиса, посветен на Мадоната, по-встрани от него. Църквата беше разкъртена и мръсна, разместените и разпръснати сламени столове си стояха в безпорядъка, оставен от вярващите, когато са си тръгвали, и по-скоро навеждаха на мисълта за досадно събрание, от което са се оттеглили с облекчение, отколкото за тържествена неделна служба.

Слабата светлина, проникваща през капандурите на купола, осветяваше прашния под и изпъстрената с бели петна олющена жълта мазилка, която по колоните имитираше мрамор. Безбройните старинни сребърни дарове в готически стил, окачени един до друг по стените, създаваха усещане за потискаща кинкалерия. Но във въздуха се долавяше мирис на тамян и това ме насърчи. Като дете често бях вдишвала аромата му и спомените, които той будеше у мене, бяха светли и приятни. Стори ми се, че се намирам на познато място и че винаги съм посещавала точно тази църква, макар за първи път да влизах в нея.

Преди да се изповядам, ми се прииска да ида в страничния параклис, където бях зърнала статуя на Мадоната. Още от раждането си съм била обречена на Дева Мария и мама дори разправяше, че приличам на нея по големите нежни черни очи и правилните черти на лицето. Винаги съм обичала Мадоната, защото държи дете в ръцете си, после нейното дете е станало мъж, когото са убили, а тя, рождената майка, която го е обичала, тъй както се обича син, е страдала много, когато го е видяла разпънат на кръста. Нерядко мислех, че само тя, изстрадалата, може да разбере моите мъки и като малка исках да се моля единствено на нея, сякаш никой друг не можеше да ме разбере. Освен това тя ми харесваше, защото беше много по-различна от мама — гледаше ме с любов, блага, нежна, разкошно облечена и допусках, че е възможно истинската ми майка да е Мадоната, а не мама, която вечно крещеше, задъхваше се и се обличаше лошо.

Коленичих и като закрих лице с ръце, отправих дълга молитва към Дева Мария, умолявайки я да ми прости стореното и да закриля мама, Джино и мене. После се сетих, че не бива да храня неприязън към никого, и я помолих да закриля и Джизела, която от завист ме беше предала, и Рикардо, който от глупост ѝ помагаше, и Астарита. За

Астарита се молих по-дълго, отколкото за другите, защото изпитвах ненавист към него и исках да я залича, да го обичам както всички останали и напълно да забравя злото, което ми причини. Накрая толкова се разчувствах, че ми се доплака. Със забулени от сълзи очи погледнах към олтара, статуята изглеждаше размазана и полюляваща се, сякаш я гледах под вода, пламъчетата на восъчните свещи, които я ограждаха, образуваха златисти петна, приятни за погледа, ала и натъжаваци, както звездите, които ни се иска да докоснем, но знаем, че са много далече. Дълго стоях загледана в статуята на Мадоната, после с някакво горчиво облекчение сълзите се отрониха от очите ми, леко се плъзнаха по бузите и в светлината на свещите съзрях, че Девата с Младенеца в ръце ме наблюдава. Стори ми се, че ме гледа със съчувствие и симпатия, в сърцето си ѝ благодарих, изправих се и вече успокоена, тръгнах да се изповядвам.

Изповедалните бяха празни и докато обикалях, търсейки с поглед свещеник, зърнах един мъж, който излезе от вратичката вляво от големия олтар, застана пред него, коленичи, прекръсти се и се отправи към отсрещната страна. Беше монах, не разбрах от кой орден, събрах кураж и тихичко го повиках. Той се обърна и веднага тръгна към мене. Когато се приближи, видях, че е млад, доста висок, атлетичен, с приятно, ведро и мъжествено лице, обрамчено с рядка руса брада, със сини очи и високо чело. Неволно ми мина през ума, че е изключително красив мъж, какъвто рядко се среща не само из църквите, но и в живота, и бях доволна, че ще се изповядам на него. Тихо му съобщих желанието си и той с леко и подканващо кимване тръгна пред мене към една изповедалня.

Влезе в кабинката, а аз застанах отпред, пред решетката. На закованата върху изповедалнята емайлирана табелка бе написано *Отец Елиа*, името ми хареса и ми вдъхна доверие. Коленичих, той се помоли кратко, после попита:

— Отдавна ли не си се изповядвала?

— Близо година — отговорих.

— Много време, прекалено много... Защо?

Направи ми впечатление, че не говори съвършено италиански, подчертаваше р-то, както правят французите, и от двете или трите грешки, които допусна, употребявайки чужди думи с италианско произношение, се убедих, че действително е французин. Трудно ми е

да обясня защо, но бях доволна и от това, че е чужденец. Навярно защото в случаите, когато човек пристъпва към действие, на което придава значение, приема като благоприятен знак всичко, което изглежда необичайно.

Обясних му, че ще научи причината за продължителното прекъсване от историята, която ще му разкажа. Той помълча, сетне ме попита какво имам да му казвам. Тогава охотно и доверчиво му заразкавах за връзката ми с Джино, за приятелството с Джизела, екскурзията до Витербо и изнудването на Астарита. Докато говорех, не можех да не си задам въпроса какво ли впечатление му прави моята изповед. Той не беше като другите свещеници, необикновенният му вид на светски човек ме караше с любопитство да се питам какво ли го е подтикнало да стане божи служител. Сигурно на някого ще се стори странно, че след силното вълнение, което молитвата към Мадоната породила у мене, дотолкова съм се разсеяла, та чак съм се заинтригувала от изповедника си, но считам, че вълнението и любопитството ми не се взаимоизключваха. Те идеха от дълбините на душата ми, в която набожност и кокетство, тъга и чувственост бяха неразривно преплетени.

Но въпреки интереса към него, постепенно, докато говорех, изпитвах приятно облекчение и томителен стремеж да продължавам да разказвам и да му призная всичко. Струваше ми се, че ми олеква от тежката мъка, която ме потискаше, и се ободрявам подобно на изтощено от горещината цвете, върху което най-сетне падат първите дъждовни капки. В началото говорех трудно и колебливо, после все по-спокойно и накрая пламенно, с откровеност и надежда. Нищо не премълчах, дори и за парите, които Астарита ми даде, чувствата, които подаръкът му ми вдъхна, и за начина, по който възнамерявах да ги използвам. Той ме изслуша без коментари и когато свърших, каза:

— За да избегнеш онова, което си считала за беда, тоест развалянето на годежа, ти си приела сама да си причиниш хиляди пъти по-голяма вреда...

— Да, вярно е — съгласих се, щастлива, че тъй деликатно разтваря душата ми.

— В действителност — продължи той, сякаш разсъждаваше на глас — твоят годеж няма нищо общо... Като си отстъпила на онзи мъж, ти си се поддала на порива на алчността.

— Вярно е, вярно е.

— Е, добре, по-хубаво щеше да е сватбата да се осуети, отколкото да постъпваш така.

— Да, така мисля и аз.

— Не е достатъчно да го мислиш... Вярно, сега ще се омъжиш, но на каква цена? Никога няма да можеш да бъдеш добра съпруга.

Суровостта и непоколебимостта на думите му ме поразиха и с болка възкликнах:

— О, това — не! За мене, все едно че нищо не е станало. Сигурна съм, че ще бъда добра съпруга!

Чистосърдечността в отговора ми вероятно му се понрави. Помълча и с по-мек тон продължи:

— Искрено ли се разкайваш?

— Да — отвърнах с въодушевление.

Изведнъж ми дойде наум, че ще ми поръча да върна парите на Астарита и въпреки че при тази мисъл ми стана неприятно, все пак реших, че с радост ще го послушам, защото нареждането щеше да е от него, а той ми харесваше и по особен начин ме подчиняваше. Но без да намеква за парите, той продължи да говори с хладния си и безпристрастен тон, на който чуждестранният акцент придаваше своеобразна сърдечност.

— Сега в най-скоро време трябва да се омъжиш, да оформиш отношенията си... трябва да напомним на годеника си, че вашата връзка не може да продължава така.

— Казах му го.

— И той какво ти отговори?

Не можах да потисна усмивката си при мисълта, че този красив рус мъж, скрит в мрака на изповедалнята, ми отправя подобен въпрос. С усилие отвърнах:

— Каза, че ще се оженим на Великден.

— По-добре ще бъде — след миг на размисъл рече той и този път ми се стори, че не говори като свещеник, а като учтив и поотегчен светски човек, задължен да се грижи за моите работи — да се омъжиш веднага. Великден е далече.

— По-рано не можем. Аз трябва да се приготвя, а годеникът ми да си иде на село и да говори с родителите си.

— И така да е — каза той, — налага се в най-скоро време да се омъжиш и до сватбата да прекратиш всякаква плътска връзка с годеника си. Това е тежък грях, разбра ли?

— Добре, ще го направя.

— Ще го направиш ли? — недоверчиво попита той. — За всеки случай се защитавай срещу изкушенията с молитви... стреми се да се молиш.

— Ще се моля.

— Колкото до другия мъж — рече изповедникът, — повече не бива да се срещаш с него по никакъв повод. Като се има предвид, че не го обичаш, това не би трябвало да те затрудни. Ако дойде при тебе, ако настоява, прогони го.

Уверих го, че така ще постъпя и след последните напътствия, които ми даде с хладен и сдържан, но поради чуждестранния акцент, приятен за ухото тон, и с впечатлението за нещо светско, което оставяше, изповедникът ми нареди за покаяние всеки ден да казвам определен брой молитви и ми опрости греховете. Но преди да ме отпрати, поиска да кажем заедно „Отче наш“. Съгласих се с радост, защото нямах желание да си тръгна, още не бях се насатила да слушам гласа му. Той започна:

— Отче наш, който си на небесата...

— Отче наш, който си на небесата — повторих аз.

— да дойде Твоето царство...

— да дойде Твоето царство...

— да бъде Твоята воля, както на небето, така и на земята...

— да бъде Твоята воля, както на небето, така и на земята...

— насъщния ни хляб дай ни днес...

— насъщния ни хляб дай ни днес...

— и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на нашите длъжници...

— и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на нашите длъжници...

— и не въведи нас в изкушение, но избави ни от злото...

— и не въведи нас в изкушение, но избави ни от злото...

— Амин!

— Амин!^[1]

Цитирах молитвата, за да възкреси спомена за чувството, което изживях, когато я изричахме заедно. Той ме водеше от фраза към фраза, сякаш бях малко момиченце. Докато повтарях молитвата, мислех за парите, които Астарита беше ми дал, и почти изпитвах разочарование, защото изповедникът не ми нареди да ги върна. Всъщност желях да ми заповяда, защото ми се искаше да му дам конкретно доказателство за моята добра воля, подчинение и покаяние и държах да направя нещо за него, което да бъде истинска жертва. Щом свърши молитвата, се изправих, той излезе от изповедалнята и понечи да си тръгне, едва кимвайки ми с глава за поздрав, без да ме поглежда. Необмислено и почти неволно го дръпнах за ръкава. Той се спря и ме изгледа с ясни си, студени и чисти очи.

Видя ми се по-красив от всички и хиляди безумни мисли се кръстосаха в ума ми. Помислих, че мога да се влюбя в него, и се чудех какво да предприема, за да му дам да разбере, че ми харесва. В същото време гласът на съвестта ме предупреждаваше, че се намирам в църква, че той е божи служител и мой изповедник. Връхлитайки ме внезапно, тези мисли страшно ме смутиха и за миг изгубих способността да говоря. След като поизчака малко, той запита:

— Искате да ми кажеш още нещо ли?

— Искам да знам — попитах — трябва ли да върна парите на онзи мъж.

Той бързо ме изгледа и имах чувството, че проникателният му и остър поглед стига до дъното на душата ми, после направо попита:

— Много ли са ти нужни?

— Да.

— Добре, можеш и да не ги връщаш, но винаги постъпвай според съвестта си.

Изрече думите особено, сякаш подчертаваше, че срещата ни е завършила, аз измърморих „благодаря“, без да се усмихвам, гледайки го втренчено в очите. В онзи момент наистина си бях изгубила ума и почти се надявах, че по някакъв начин, с жест или дума, ще ми подсказже, че не съм му безразлична. Естествено, той схвана смисъла на погледа ми и мимолетна изненада премина по лицето му. Леко кимна за довиждане, обърна ми гръб и се отдалечи, като ме остави засрамена и развълнувана до изповедалнята.

Не споделих с мама, че съм се изповядвала, както впрочем премълчах и за екскурзията до Витербо. Знаех каква представа има за свещениците и религията, съгласяваше се, че всичко е много хубаво, но богатите си остават богати, а бедните — бедни. „То се е видяло, че богатите по-добре умеят да се молят от нас“ — казваше. Мама се отнасяше към религията както към семейството и брака; била е религиозна, но тъй като никога не ѝ е вървяло, вече не вярваше.

Веднъж ѝ подхвърлих, че в отвъдния свят ни чака награда, и тя побесня, разкрещя се, че иска сега, незабавно и тук да бъде възнаградена и щом като не е, значи всичко е лъжа. Но както споменах, беше ми дала религиозно възпитание, защото навремето е била вярваща. Нещастията през последните години я бяха обезверили и тя бе променила схващанията си.

На следващата сутрин, като се качих в колата при Джино, той ми каза, че господарите му заминавали за няколко дни и ще имаме възможност да се срещаме във вилата. Първата ми реакция беше на радост, защото, мисля, вече обясних, че любовта ми харесваше и ми беше приятно да съм с Джино.

Ала моментално си спомних за обещанието, което дадох на изповедника, и рекох:

— Не, невъзможно е.

— Защо?

— Защото е невъзможно.

— Добре — примирен се съгласи той и въздъхна, — тогава утре.

— Не... и утре не, никога.

— А! Никога, така ли? — с присъщата си престорена изненада повтори той, снишавайки глас. — Никога. Поне ще ми дадеш ли някакво обяснение?

По лицето му бяха изписани подозрителност и ревност.

— Джино — бързо заговорих, — обичам те и дори никога не съм те обичала както сега, но именно защото те обичам, реших, че докато не се оженим, ще е по-добре между нас да няма нищо... Нищо — в смисъл да се любим.

— А, сега ми стана ясно — злобно каза той, — страхуваш се, че няма да се ожени за тебе ли?

— Не, сигурна съм, че ще се ожениш за мене... Ако се страхувах, нямаше да приготвям всичко и да харча парите на мама, която цял

живот е работила, за да ги спести.

— Уф, много го разтягаш с тия пари на майка ти — рече той. Беше станал наистина противен, почти не можех да го позная. — И защо тогава?

— Изповядах се и моят изповедник ми нареди да не се любя с тебе, докато не се оженим.

Джино с досада махна с ръка и възклицанието, което му се изплъзна, ми заприлича на богохулство:

— С какво право тоя поп си тика носа в нашите работи?

Предпочетох да не му обяснявам нищо. Той настоя:

— Кажй де, защо мълчиш?

— Нямам какво повече да ти казвам.

Навярно изражението ми е било непоколебимо, защото Джино премисли и ненадейно се съгласи:

— Добре, тъй да бъде... Искаш ли да те закарам в града?

— Както искаш.

Трябва да кажа, че единствено този път Джино се показва неприятен и груб. На следния ден вече изглеждаше примирен и се държа както винаги: сърдечно, отзивчиво и внимателно. Продължихме постарому да се срещаме всеки ден, но не се любехме, само разговаряхме. Понякога го целувах, макар че той считаше за въпрос на чест да не ме моли за това. Смятах, че не е грях да го целувам, защото в края на краищата бяхме годеници и скоро щяхме да се оженим. Днес, като си припомням, мисля, че Джино бързо е приел новата си роля на изпълнен с разбиране годеник, воден от надеждата постепенно да охлади отношенията ни и тихомълком да ме тласне към отчуждение. С много девойки ставаше така — след дълъг и изтощителен годеж неусетно се оказваха сами, изгубили единствено най-хубавите години от младостта си. С нареждането на изповедника несъзнателно дадох на Джино повода, който вероятно търсеше, за да отслаби връзката ни. Сам, разбира се, никога не би се осмелил да скъса, защото имаше слаб характер и удоволствието, което изпитваше от нашата любов, беше много по-силно от волята му да ме изостави. Намесата на изповедника неочаквано му помогна да се възползва от този привидно нежелан изход.

След известно време той разреши срещите — не всеки ден, а през ден. Забелязах, че и разходките ни с колата стават все по-кратки и че

Джино все по-разсеяно надава ухо към разговорите за брака. Но макар и смътно да си давах сметка, че отношението му към мен не е същото, не заподозрях нищо, защото той се държеше както преди — сърдечно и любезно. Най-сетне със съкрушен вид той ми съобщи, че поради семейни причини се налагало датата на сватбата да бъде пренасрочена за края на лятото.

— Много ли ти е неприятно? — добави, като видя, че въобще не обсъждам новината, а втрещена тъжно гледам пред себе си.

— Не, не — съвзех се аз, — няма значение, ще потърпя... пък и така ще имам време да си уشيا чеиза.

— Не е вярно, ужасно неприятно ти е.

Беше странно, че той толкова държи отлагането на сватбата да ми е неприятно.

— Казвам ти, че не.

— Щом не ти е неприятно, означава, че в крайна сметка не ме обичаш истински и може би изобщо няма да съжаляваш, ако никога не се оженим.

— Не говори така — промълвих изплашена, — за мене ще бъде страшно... Даже не искам да мисля.

Джино направи някаква гримаса, която не можах да изтълкувам веднага. Всъщност беше искал да изпита моята обич и с разочарование бе установил, че все още е много силна.

Отлагането на сватбата се оказа недостатъчно да събуди съмнения у мене, но потвърди отдавнашната увереност на мама и на Джизела. По изключение мама (поведението ѝ беше странно, като се има предвид буйният ѝ и неуравновесен характер) не коментира незабавно и по какъвто и да е начин вестта. Но една вечер, след като ми поднесе вечерята и както винаги застана права в очакване на нарежданията ми, аз намекнах нещо за сватбата, не помня точно какво, и тя ме попита:

— Знаеш ли по мое време как викаха на момиче като тебе, което очаква да се омъжи, а никога не се омъжва?

Пребледнях и сърцето ми замря:

— Как?

— Момиче на хладно — спокойно отвърна тя. — Той те слага на хладно като месо, което е в повече, ама понякога месото, колкото и да го пазиш, се разваля и се хвърля.

Кипна ми и възразих:

— Не е вярно, освен това за първи път отлагаме, и то само за няколко месеца! Истината е, че си против Джино, защото е шофьор, а не някой господин!

— Аз не съм против никого!

— Да, против си и защото трябваше да похарча парите ти за нашата стая, но не се безпокой...

— Дъще моя, любовта те е направила глупачка.

— Казвам ти да не се безпокоиш, защото всички останали вноски ще ги плати той, а парите, които ми даде, ще ти ги върнем. Виж!

Афектирана си отворих чантата и ѝ показах банкнотите, които бе ми дал Астарита.

— Това са негови пари! — продължих и тъй се увлякох, че неусетно, докато изричах лъжите, си въобразих, че е истина. — Той ми ги даде. И още ще има.

Сконфузена и разочарована, мама се вторачи в парите и съвестта ме загриза. За първи път от доста време насам се отнасях така лошо с нея и със съзнанието, че я лъжа, защото парите не бяха от Джино. Без да продума, тя разтреби масата, взе чиниите и излезе. Разгневена, постоях малко сама, после станах и последвах мама. Видях я в гръб, застанала пред крана на чешмата, попривела глава и рамене, тя се готвеше да измие чиниите и да ги остави на мраморната плоча да се изцедят. Обзе ме силно състрадание. Буйно се хвърлих на врата ѝ и казах:

— Извинявай, че ти наприказвах такива неща. Не ги мисля, но като заговориш за Джино, си губя ума.

— Хайде, хайде, остави ме — отвърна тя, преструвайки се, че се дърпа, за да се освободи от прегръдката ми.

— Трябва да ме разбереш — разпалено добавих, — ако Джино не се ожени за мене, ще се самоубия или ще почна да си гледам живота.

Джизела прие вестта за отлагането на сватбата много по-различно от мама. Бяхме в нейната стая, аз седях облечена в края на леглото, а Джизела по бельо се решише пред тоалетката. Мълчаливо изчака да ѝ разкажа всичко, после тържествуваща каза:

— Видя ли, че бях права?

— Защо?

— Той не иска да се ожени за тебе и няма да се ожени... От Великден стана на Все светии^[2]... След това иде Коледа и най-последно в някой хубав ден ще разбереш какъв е и ти ще си тази, която ще го зарече.

Стана ми неприятно и думите ѝ ме ядосаха. В известна степен бях дала израз на чувствата си пред мама, а съзнавах, че ако кажа на Джизела какво мисля, ще се наложи да си развалим отношенията, но не ми се искаше, защото в края на краищата тя беше единствената ми приятелка. Наистина трябваше да ѝ отговоря, както мислех — че тя е против брака ми, защото знае, че Рикардо никога няма да се ожени за нея. Такава беше истината, ала тя бе крайно неприятна за казване и ми се виждаше несправедливо да обиждам Джизела за това, че когато говореше за Джино, тя, вероятно неволно, се поддаваше на завист и ревност. Задоволих се да ѝ отвърна:

— Искаш ли да не говорим повече? Всъщност тебе изобщо не те интересува дали ще се омъжа, или не, а на мене ми е неприятно да говоря за това.

Джизела неочаквано се отдръпна от тоалетката, дойде и седна на леглото до мене.

— Как да не ме интересува? — енергично се възпротиви тя и ме прегърна. — Но ми е крайно неприятно да гледам как те водят за носа.

— Не е вярно — тихо отрекох.

— Искам да те видя щастлива — продължи тя и сякаш случайно се досети. — Впрочем Астарита непрекъснато ми досажда, пак искам да те види... Разправя, че не можел да живее без тебе. Наистина е влюбен. Искаш ли да определим среща?

— Не ми говори за Астарита — отвърнах.

— Той си дава сметка, че тогава, във Витербо, се отнесе лошо — продължи Джизела, — но всъщност го направи от любов... Готов е да изкупи вината си.

— Единственият начин да я изкупи е — рекох — да не ми се мярка пред очите.

— Хайде, хайде, независимо от всичко, той е сериозен мъж и наистина е влюбен в теб. Държи непременно да те види и да си поговорите. Защо да не се срещнете в мое присъствие в някое кафене например?

— Не, не искам да го виждам! — решително отсякох.

— Ще съжаляваш.

— Ходи ти с Астарита.

— Моментално бих тръгнала, мила моя. Той е щедър човек, който не си стиска парите, но иска тебе и това му е фикс идея.

Тя още дълго настоява в полза на Астарита, но аз не се оставих да ме убеди. Бях в разгара на отчаяното си желание да се омъжа и да си създам семейство и твърдо бях решила да не се поблазня нито от разумни доводи, нито от парите на Астарита. Даже бях забравила за приятната тръпка, която той съумя да пробуди в мене, когато на връщане от Витербо насила напъха парите в ръката ми. Както обикновено се случва, именно защото се боях, че Джизела и мама имат право и по някаква причина женитбата ми ще се осуети, с още по-голяма и силна надежда се вкопчвах в мисълта за нея.

---

[1] Преводът е от издание на Св. синод, „Избрани молитви“, С., 1981. — Б. пр. ↑

[2] Все светии — католически празник, който се чества на 1 ноември. — Б. пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

Успях да изплатя всички вноски за мебелите и заработих повече от всякога, за да спечеля още пари и да си платя чеиза. Сутрин позирах из ателиетата, следобед се затварях в голямата стая с мама и работех до тъмно. Тя шиеше на машината край прозореца, а аз седях по-встрани, до масата, и шиех на ръка. Мама ме беше научила да шия бельо и аз бях много сръчна и бърза. Винаги имаше куп фестони и илици за ушиване и бродиране, пък и за всяка дреха бяха необходими монограми, а тях аз изработвах особено сполучливо — големи, стегнати, те бяха като релефни фигури върху тъканта. Мъжкото бельо беше нашата специалност, но понякога се случваше да шием комбинезони, гащеризони или дамски гащета, но те бяха обикновени, защото мама не умееше да работи фино, а и не познаваше богати жени, които да ѝ поръчват. Докато бродирах, в главата ми се въртяха мисли за Джино, сватбата, екскурзията до Витербо, мама и изобщо за живота ми и времето минаваше бързо. Така и не знам за какво мислеше мама, но разбира се, умът ѝ беше зает с нещо, защото, докато шиеше на машината, изражението ѝ вечно беше гневно и заговорех ли я, в повечето случаи ми отвърщаше троснато. Привечер, щом почнеш да се стъмва, ставах, изтупвах полепналите по мене конци, обличах най-хубавите си дрехи и излизах да търся Джизела или Джино, когато той беше свободен. Сега се питам дали тогава съм била щастлива. В известен смисъл да, защото жадувах нещо, което смятах за близко и възможно. По-късно разбрах, че истинското нещастие идва, когато изгубиш всички надежди, тогава е безполезно да си богат, не се нуждаеш от нищо.

По онова време неведнъж забелязах, че Астарита ме преследва по улицата. Случваше се най-често сутрин, когато тръгвах към ателиетата. Обикновено, застанал на отсрещния тротоар, край един завой на крепостната стена, той ме причакваше да изляза. Нито веднъж не прекоси улицата, аз вървах покрай блоковете и бързах към площада, той ме сподиряше по-бавно, като се движеше плътно до крепостните стени. Само ме наблюдаваше и вярвам, че това му стигаше, държеше

се точно като безнадеждно влюбен мъж, какъвто и беше. Щом стигнех до площада, спирах, а Астарита отиваше на срещуположната площадка между трамвайните линии. Не откъсваше поглед от мене, но бе достатъчно да извърна очи към него и моментално започваше да се преструва, че така внимателно се взира в улицата, за да види идва ли трамваят. Никоя жена не може да остане безразлична към такава любов и аз, макар че твърдо бях решила да не му проговарям, бях поласкана и понякога изпитвах нещо подобно на съчувствие. После, в зависимост от деня, идваше Джино с колата или пък идваше трамваят, аз се качвах, Астарита оставаше на площадката между линиите и ме гледаше как се отдалечавам и изчезвам от погледа му.

В една от онези вечери, като се прибрах вкъщи и влязох в голямата стая, заварих Астарита прав до масата, с шапка в ръка, да разговаря с мама. Като го видях, си представих какво може да наговори на мама, за да я убеди да се намеси в негова полза, забравих за всякакво съчувствие и много се ядосах:

— Какво правите тук?

Той ме погледна, разтрепери се и се обърка, както на екскурзията, когато пътувахме към Витербо и в колата ми каза, че ме харесва. Този път дори не успя да отговори.

— Господинът казва, че те познава — поверително започна мама, — искаше да те поздрави...

По интонацията ѝ разбрах, че Астарита ѝ е наприказвал точно онова, което предполагах, и кой знае, може би ѝ беше дал пари.

— Я престани и излез! — наредих ѝ аз.

Грубият ми тон я изплаши и без да каже дума, тя излезе и отиде в кухнята.

— Какво правите тук? Вървете си! — повторно настоях.

Астарита ме погледна и сякаш раздвижи устни, но не издаде звук. Подбелваше очи и си помислих, че като нищо може да припадне.

— Вървете си — високо и силно повтарях и тропах с крак — или ще повикам хора... Ще извикам един приятел, който живее тук, под нас.

По-късно неведнъж съм се питала защо Астарита не ме изнуди пак със заплахата, че ако не отстъпя, ще разкаже на Джино за станалото във Витербо. С още по-голям изглед за успех можеше да го направи, защото наистина ме беше притежавал, имаше свидетели и аз

нямаше да мога да отрека. Допускам, че първия път само ме желаше, а тогава ме обичаше. Любовта изисква взаимност и Астарита сигурно съзнаваше колко безсмислено е да ме притежава неподвижна, няма и безжизнена, както във Витербо. Бях решила този път да оставя истината да излезе наяве — ако Джино ме обичаше, трябваше да ме разбере и да ми прости въпреки всичко. Именно моята смелост увери Астарита в безполезността от ново изнудване.

На заплахата, че ще повикам хора, той не отвърна нищо. Тръгна бавно, като плъзгаше шапката си по масата. Щом стигна до ъгъла на масата, спря, отпусна си ръката, в която държеше шапката, и за момент сякаш събираше смелост, за да говори. Ала когато отново вдигна очи към мене и раздвижи устни, смелостта го напусна, той занемая и ме загледа втренчено. Стори ми се, че погледът му е продължителен. После кимна за довиждане, излезе и затвори вратата.

Незабавно отидох в кухнята при мама и гневно я попитах:

— Какво си приказвала на онзи човек?

— Аз ли? Нищо — уплашена отговори тя. — Попита ме какво работим... Каза, че искал да му ушая ризи.

— Ако идеш при него, ще те убия! — изкрещях.

Тя страхливо ме погледна и отвърна:

— Кой ще ходи при него? Той може да си поръча ризите и при някой друг.

— Не ти ли е говорил за мене?

— Пита ме кога ще се жениш.

— И ти какво му каза?

— Че ще се жениш през октомври.

— А пари даде ли ти?

— Не. Защо? Трябваше ли да ми даде? — престорено се изненада мама и ме загледа.

По гласа ѝ познах, че Астарита ѝ е дал пари. Спуснах се към нея и грубо я сграбчих за ръката:

— Казвай истината! Даде ли ти пари?

— Не, нищо не ми е давал...

Тя си държеше ръката в джоба на престилката. С ужасна ярост я дръпнах за китката, измъкнах ѝ ръката и в същия миг от джоба ѝ изхвъркна прегънатата на две банкнота. Макар че продължавах здраво да я държа, мама се наведе и с такава алчност и нетърпение грабна

банкнотата, че гневът ми изведнъж секна. Припомних си вълнението и щастието, което пробудиха в душата ми парите на Астарита в деня на екскурзията до Витербо и съзнах, че нямам право да съдя мама само защото и тя изживява същите чувства и се поддава на същото изкушение. Прииска ми се да не съм я питала нищо и да не съм виждала парите. Задоволих се само спокойно да ѝ кажа: „Виждаш ли, че ти е дал“, и без да чакам обяснения, излязох от кухнята. По време на вечерята от намеците ѝ отгатнах, че ѝ се ще да поговорим за Астарита и за парите. Смених темата и тя не настоя повече.

На следващия ден Джизела дойде без Рикардо в сладкарницата, където обикновено се срещахме. Веднага щом седна, тя без предисловия започна:

— Днес трябва да разговарям с тебе за нещо много важно.

Кръвта нахлу в лицето ми от някакво предчувствие. С угаснал глас рекох:

— Моля те, ако е някоя лоша новина, не ми я казвай.

— Не е нито добра, нито лоша — с оживление отвърна тя. — Една новина и толкова... Вече съм ти казвала кой е Астарита...

— Не искам да чувам за Астарита.

— Слушай, не се прави на дете... И тъй, както съм ти казвала, Астарита е влиятелен човек, много издигнат. Голяма клечка е в политическата полиция.

Посъвзех се, защото изобщо не се занимавах с политика. С усилие изрекох:

— Какъвто и да е Астарита, дори и министър да е, не ме интересува.

— Ох, каква си! — изсумтя Джизела. — Изслушай ме, вместо да ме прекъсваш. Астарита каза, че непременно трябва да идеш да го намериш в министерството. Трябвало да ти каже нещо, не да ти се обяснява в любов — бързо добави тя, като видя, че се готвя да възразя. — Трябвало да ти съобщи нещо много важно, нещо, което те засяга.

— Нещо, което ме засяга ли?

— Да, за твое добро... Поне така ми каза.

След като предположих какво ли не, реших да приема поканата на Астарита. Сама не знам защо. Ни жива, ни мъртва отговорих:

— Добре, ще ида.

Джизела се пообърка от моята примиреност. И чак тогава забеляза бледността и уплахата ми.

— Какво ти е? — попита. — Защото е от полицията ли? Да не би да се е заял с теб, та да се страхуваш? Няма да те арестува, я.

Изправих се, макар да усещах, че се олюлявам.

— Добре, ще ида. Кое министерство е?

— На вътрешните работи. Точно срещу голямото кино, но слушай...

— В колко часа?

— По всяко време до обед, но слушай...

— Довиждане.

През нощта спях съвсем малко. Не проумявах какво друго освен задоволяване на страстта си можеше да иска от мене Астарита, но някакво, струва ми се, безпогрешно предчувствие ми подсказваше, че е нещо лошо. Мястото, на което ме канеше, ме караше да предполагам, че в известен смисъл полицията е намесена. Пък и аз като всички бедни хора знаех, че щом полицията се размърда, никога не е за добро, и като си припомних подробно поведението си, стигнах до заключението, че Астарита възнамерява да ме изнуди, като си послужи с някакви сведения за Джино. Не познавах живота на Джино и допусках, че е възможно да се е компрометирал политически. Никога не бях се занимавала с политика, но не бях дотам невежа, та да не ми е известно, че на много хора фашисткото правителство не се нравеше, а такива като Астарита бяха натоварени да преследват неговите врагове. С ярки краски въображението ми рисуваше дилемата, пред която щеше да ме постави той: или отново да отстъпя, или Джино ще влезе в затвора. Обстоятелството, че в никакъв случай не исках да изпълня желанието на Астарита, а още по-малко исках Джино да свърши в затвора, ме гнетеше. Докато размишлявах върху това, не изпитвах никакво съчувствие към Астарита, напротив, само омраза. Струваше ми се подъл, низък, недостоен да живее, заслужаващ безмилостно наказание. И наистина онази нощ сред всички останали мисли ми хрумна и това да го убия. Не беше изход, а по-скоро болезнено фантазиране в безсънието и като всяка фантазия, която никога не се превръща в обективно и твърдо действие, ме занимава до зори. Виждах се как слагам в чантата си наточения остър сгъваем нож, с който мама белеше картофи, отивам при Астарита, чувам се да му казвам нещата,

от които се боях, и с цялата мощ на силната си ръка му нанасях удар в шията — между ухото и бялата колосана яка. Виждах се как излизам от неговия кабинет, изглеждайки изключително спокойна, сетне побягвам да се скрия у Джизела или друг близък човек. Но макар и погълната от кървавите видения, аз си знаех, че съм абсолютно неспособна да извърша подобно нещо. Ужасявам се от кръвта, от това да причинявам зло на другите и по характер съм склонна да търпя насилието, а не да го налагам.

Призори се унесох и поспах, после съмна, станах и отидох на поредната среща с Джино. Веднага щом се озовахме на крайградския път, след първите разменени думи го попитах, като се стремях да придам обичаен тон на гласа си:

— Я ми кажи, занимавал ли си се някога с политика?

— С политика ли? В какъв смисъл?

— В смисъл да си правил нещо срещу правителството.

Той ме изгледа с насмешка и попита:

— Я кажи, приличам ли ти на глупак?

— Не, но...

— Първо ми отговори приличам ли ти на глупак.

— Не, не приличаш, но...

— Е, тогава — завърши той — за какъв дявол ми е да се занимавам с политика?

— Знам ли, толкова често...

— Няма значение, но на онзи, който се е опитал да те излъже, кажи, моля те, че Джино Молинари не е глупак.

Към единайсет часа, след като повече от час бях обикаляла край министерството, без да се реша да вляза, се представих на портиера и попитах за Астарита. Най-напред изкачих голяма парадна мраморна стълба, след това друга, по-малка, но също широка, преминах няколко просторни коридора и накрая ме въведоха в чакалня с три врати. Бях свикнала да свързвам думата полиция с мръсните и тесни помещения на районните участъци и много се изненадах, като видях луксозната обстановка, в която работеше Астарита. Чакалнята беше истински салон с мозаечен под, масивна маса в средата, кожени кресла до стените и старинни картини, каквито има по църквите. Стресната от разкоша, помислих, че Джизела има право — той сигурно беше важна личност. Значимостта му внезапно бе потвърдена от следната

неочаквана случка. Тъкмо бях седнала, когато една от вратите се отвори, и придружена от Астарита, излезе доста висока и хубава дама, макар и не съвсем млада, в елегантен черен тоалет, с воалетка. Станах права, мислейки, че редът ми е дошъл. Но Астарита ми направи знак с ръка, сякаш да ме предупреди, че ме е видял, но трябва да почакам, и продължи да разговаря с дамата на прага. Изпрати я до средата на помещението, сбогува се с поклон, целуна ѝ ръка и с кимване подкани мъжа, който седеше в чакалнята — очилат старец с бяла брадичка, облечен в черно; приличаше на професор. При кимването на Астарита старецът мигновено угоднически се изправи и задъхан се втурна към него. Двамата влязоха в кабинета и аз останах сама.

При краткото появяване на Астарита най-силно ме поразих държанието му, тъй различно от познатото ми от екскурзията. Тогава беше смутен, объркан, занемал, разстроен, а сега имаше вид на човек, който се владее, непринуден, макар и сдържан, изпълнен с някакво чувство за превъзходство и авторитет. И гласът му беше променен. По време на пътуването бе ми говорил с ниски, меки, приглушени тонове, а докато разговаряше с дамата с воалетката, звучеше ясно, овладяно, студено и спокойно. Както обикновено, носеше тъмносиви дрехи, високата бяла яка придаваше известна скованост на главата му, но в чакалнята костюмът му и особено яката на ризата (които, докато бяхме на екскурзията, разглеждах, без да влагам в тях никакъв особен смисъл) ми изглеждаха съвсем подходящи, хармонизиращи с мястото, със строгите масивни мебели, обширната зала, тишината и реда, които царяха тук, и ми заприличаха на униформа. Джизела има право, пак си помислих аз, той несъмнено бе важна личност и само с любовта можеха да се обяснят непохватността и постоянният му комплекс за малоценност в отношенията му с мене.

Размишленията поразсеяха първоначалното ми притеснение и когато след няколко минути вратата се отвори и старецът излезе, вече се бях овладяла. Този път обаче Астарита не се показа на прага да ме извика. Звънна звънец, някакъв разсилен влезе при него, затвори вратата след себе си, после се появи, приближи се до мене и след като тихо ме попита за името, ми съобщи, че мога да вляза. Станах и бавно тръгнах към вратата.

Кабинетът представляваше по-малка стая от чакалнята. Беше почти празен, в единия ъгъл имаше диван и два кожени фотьойла, а в

другия — голяма маса, зад която седеше Астарита. През белите пердета на двата прозореца се отразяваше хладният, облачен, тих и безрадостен ден, който ми напомни гласа на Астарита, докато разговаряше с дамата с воалетката. На пода имаше голям мек килим, а по стените — две-три картини. Спомням си, че едната изобразяваше зелена полска шир, пресечена на хоризонта от скалиста планинска верига.

Както казах, Астарита седеше до своята голяма маса и когато влязох, даже не вдигна очи от някакви книжа, които четеше или се преструваше, че чете. Казвам преструваше се, защото веднага се убедих, че разиграва комедия с цел да ме смути и да разбере колко е високопоставен. И наистина, като се приближих до масата, видях, че листът, в който толкова старателно се вглеждаше, съдържа три-четири реда и нечетлив подпис отдолу. Освен това ръката, с която си подпираше челото и стискаше запалена цигара между пръстите, издаваше вълнението му, защото видимо трепереше. При това бе паднала малко пепел по листа, който той с пресилено внимание изучаваше. Опрях се на ръба на масата и казах:

— Ето ме тук.

При тези думи, сякаш по даден сигнал, Астарита престана да чете, припряно стана и дойде да ме поздрави, като взе ръцете ми в своите. Направи това, без да продума, в рязък контраст с властното и непринудено държание, което се стремеше да запази. Всъщност, както веднага разбрах, гласът ми бе достатъчен, за да го накара да забрави ролята, която се готвеше да изиграе, и обичайното вълнение отново неудържимо го завладя. Целуна последователно ръцете ми, погледна ме, широко разтваряйки меланхоличните си и закопнели очи, понечи да заговори, но устните му затрепериха и се отказа.

— Дойде — изрече най-сетне с познатия ми нисък и глъхнещ глас.

Навярно поради промяната в поведението му се почувствах съвсем спокойна. Казах:

— Да, дойдох. Всъщност не трябваше... Какво имате да ми казвате?

— Ела, седни тук — промърмори той.

Не беше пускал ръката ми, стискаше я силно и така ме поведе към дивана. Седнах, ненадейно Астарита коленичи пред мене,

прегърна краката ми и притисна чело в коленете ми. Направи го безмълвно, треперейки целият. Натискаше челото си с такава сила, че ми причиняваше болка и след като дълго стоя неподвижен, вдигна плешивата си глава, сякаш искаше да положи лице в скута ми. Наканих се да стана, припомняйки му:

— Трябваше да ми съобщите нещо важно. Кажете го или ще си тръгна.

При тези думи той като че ли с голямо усилие се изправи, седна до мене, хвана ръката ми и прошепна:

— Нищо. Искях пак да те видя.

Отново понечих да стана, но Астарита ме възпря и добави:

— Искях да ти кажа, че трябва да сме заедно.

— По какъв начин?

— Обичам те — бързо заговори той, — толкова много те обичам, ела да живееш при мене, в моя дом. Ще бъдеш господарка, ще ми бъдеш като съпруга, ще ти купя дрехи, бижута, всичко каквото поискаш.

Изглеждаше не на себе си, произнасяше думите неясно, а устните му бяха изкривени и сякаш неподвижни.

— Нали не затова — студено попитах — ме накарахте да дойда?

— Не си ли съгласна?

— И дума да не става.

Странно, той не си пое дъх след моя отговор. Вдигна ръка и почти омагьосвайки ме с плашещата втрепеност на погледа си, ме погали по лицето, като че ли искаше да си припомни формата му. Разтрепераните му пръсти леко се плъзгаха по слепоочията и бузите към брадичката и обратно. Беше жест на влюбен мъж. Любовта е тъй убедителна, дори когато човек не иска да ѝ отвърне с взаимност, че аз почти бях готова от съчувствие да му кажа някоя по-блага и уклончива дума. Но Астарита не ме изчака, дръпна си ръката, изправи се и задъхан изрече с необичайно остър тон, в който вълнението от страстта и някакво чувство за дълг се смесваха:

— Почакай. Вярно е, имам да ти съобщя нещо важно.

Междувременно тръгна към масата и взе оттам един червен свитък. На свой ред се разтревожих, като видях, че идва към мене със свитъка в ръка. С тих глас попитах:

— Какво е това?

— Това е... това е... едно сведение, което засяга годеника ти — възбудата още се усещаше във властния му и официален тон.

— Ах! — възкликнах и изплашена до смърт, за миг затворих очи.

Астарита не забеляза, докато развиваше рулото хартия, мачкайки я във вълнението си:

— Джино Молинали, нали?

— Да.

— И ти трябваше да се омъжиш за него през октомври, нали?

— Да.

— Оказва се, че Джино Молинали от четири години е женен — продължи той — и по-точно за Антониета Партини, дъщеря на покойния Емилио и на Диомира Лаваня. Имат момиченце на име Мария. Понастоящем съпругата му живее в Орвието при майка си...

Не казах нищо, станах от дивана и си тръгнах. Астарита остана прав в средата на кабинета със свитъка в ръка. Отворих вратата и излязох.

Помня, че като се озовах сред уличното гъмжило в хладния и облачен ден на тогавашната мека зима, почувствах горчивата и твърда увереност, че след прекъсването, дължащо се на моите стремежи и семейни приготовления, животът като река, изкуствено отклонена за известно време от старото си корито, наново поема обичайния си път. Навярно това остро усещане се дължеше на факта, че смутена и лишена от предишната дързост, аз се вирах наоколо с внимание и за първи път от месеци наред тълпата, магазините и уличките ми се виждаха нито грозни, нито хубави, нито интересни или невзрачни, а такива, каквито са, разглеждах ги в безмилостната светлина на реалността, и те сигурно изглеждат точно така и в очите на човек, който е изтрезнял. А може би се дължеше на констатацията ми, че нормалният живот не се състои в моите мечти за щастие, а във всички онези неща, които се оказват неподдаващи се на планове и програми, случайни, несъвършени и непредвидими, носещи разочарование и мъка. И ако това беше вярно, а ми се струваше, че е, несъмнено след няколкомесечното опиянение в онази сутрин аз отново започвах да живея.

Тази мисъл ме осени след разкритието за двойната игра на Джино. Но не помислих да го съдя, нито изпитах истинска омраза към него. Сама бях помогнала да бъде въввлечена в заблудата, а споменът за

удоволствието, на което се радвах в прегръдките му, бе твърде пресен и намирах ако не оправданията, поне причините за лъжата. Мислех си, че заслепен от страст, той се е проявил по-скоро като слабохарактерен, отколкото подъл и всъщност вината, ако можеше да се нарече така, беше в красотата ми, която караше мъжете да подлудяват и да забравят за скрупули и дълг. Общо взето, Джино не беше по-виновен от Астарита, Джино бе прибягнал до измама за разлика от Астарита, който си послужи с изнудване. По-късно и двамата според възможностите си ме обичаха и естествено, ако можеха, щяха да си послужат със законни средства, за да ме притежават, и щяха да ми създават обикновеното щастие, което поставях над всичко. Случайността обаче пожела аз, с моята красота, да се сблъскам с мъже, които не са в състояние да ми осигурят това щастие. Уви, не беше сигурно, че има виновник, но безусловно имаше жертва и жертвата бях аз.

Може би след такава подлост като на Джино ще ви се стори малко посредствен начинът, по който разсъждавах и чувствах нещата. Но всеки път, когато ме обиждаха, а това често се случваше заради бедността, наивността и самотата ми, аз винаги изпитвах желание да оневиня оскърбителя и колкото се може по-бързо да забравя обидата. Ако впоследствие у мене настъпва някаква промяна, тя не се отразява в израза и поведението ми, а дълбоко, в душата, която се затваря в себе си.

И в случая с Джино стана същото. Не изпитах дори и за миг омраза към него, но почувствах, че много неща у мен са рухнали завинаги: уважението към него, надеждите ми да създам семейство, волята да не се призная за победена пред Джизела и мама, религията или поне онзи вид вяра, която дотогава имах. Хрумна ми сравнението с една моя кукла: като малка цял ден я дърпах и удрях и въпреки че розовото ѝ усмихнато лице оставаше непокътнато, чувах как в нея нещо непрестанно дрънчи, както потракват съдове — лош признак. Развих главата ѝ и от шията изпадаха парченца порцелан, въженца, винтчета и пластинки от механизма, чрез който говореше и въртеше очи, а също и няколко тайнствени късчета от дърво и плат, чието предназначение никога не успях да си обясня.

Успях да се овладеея и се прибрах вкъщи. Следобед се заех с ежедневната работа, без да казвам на мама какво се е случило и какви

последници ще има. Но установих, че ми е непосилно да се преструвам толкова, че да шия чеиза си както друг път, взех готовите и недовършените неща и ги заключих в гардероба в моята стая. На мама не ѝ убягна, че съм тъжна, нещо нетипично за мене, защото обикновено съм весела и безгрижна. Обясних ѝ, че съм изморена, и действително беше така. Привечер, докато мама шиеше на машината, аз зарязах работата, уединих се в моята стая и легнах на леглото. Открих, че гледам с много по-различни очи, без удоволствие и надежда, на изплатените благодарение парите на Астарита и вече мои мебели. Струваше ми се, че не изпитвам мъка, а само умора и безразличие като след голямо усилие, оказало се напразно. А и физически бях изтощена, нямах сили за нищо и изпитвах силно желание да си почина. Почти веднага, унесено мислейки за мебелите и за невъзможността да ги използвам както съм се надявала, заспах облечена на леглото. Вероятно съм спала около четири часа, жадна за сън, който ми се стори тежък и мъчителен, събудих се доста късно и от тъмнината, която ме обгръщаше, високо извиках мама. Тя веднага дотърча и каза, че не искала да ме буди, защото видяла, че спя спокойно и сладко.

— Вечерята е готова от час — добави, застанала права и загледана в мене. — Какво ще правиш? Няма ли да дойдеш да хапнеш?

— Не ми се става — отговорих, закривайки с ръка очите си от светлината. — Защо не ми я донесеш тук?

Мама излезе и след малко се върна с обичайната вечеря върху подноса. Сложи го в края на леглото, аз се надигнах с нежелание, подпрях се на лакът и без апетит почнах да се храня. Но след първите хапки зарязах яденето и се хвърлих на възглавниците.

— Какво правиш? Защо не ядеш? — попита мама.

— Не съм гладна.

— Да не би да не ти е добре?

— Чувствам се прекрасно.

— Тогава ще го изнеса — измърмори тя.

Взе подноса от леглото и го постави на масата до прозореца.

— Утре сутринта не ме събуждай — казах след малко.

— Защо?

— Защото реших повече да не работя като модел. Много е изморително, а се печели малко.

— А какво ще правиш? — обезпокоена попита тя. — Нима мога да те издържам? Вече не си момиченце и струваш скъпо. Пък и има толкова разходи... чеизът...

Тя отчаяно взе да хленчи. Без да свалям ръка от очите си, бавно и с усилие изрекох:

— Не ми досаждай, моля те... бъди спокойна, пари няма да липсват.

Последва дълго мълчание.

— Искаш ли нещо друго? — обидено и бързо заговори мама като камериерка, упрекната в прекалено фамилиарничене, която моли за извинение.

— Да, престани! Помогни ми да се съблека. Много съм изморена и много ми се спи.

Тя се подчини, седна на леглото и най-напред ми свали обувките и чорапите, подреди ги на стола до горния край на леглото. Изхлузи ми роклята и комбинезона и ми помогна да си облека нощницата. Стоях със затворени очи и щом се озовах под одеялото, се сгуших и се завих през глава. Чух, че след като угаси лампата, мама ми пожелава от прага лека нощ, но не отговорих. Заспах мигновено, спях цяла нощ и се събудих късно.

Сутринта трябваше да отида на поредната среща с Джино, но като се събудих, разбрах, че нямам желание да го видя, докато не мине мъката ми и не бъда в състояние да гледам на измамата му обективно и равнодушно, като на нещо, което се е случило не с мене, а с другиго. Още по онова време не вярвах, а и по-нататък винаги съм се съмнявала в нещата, които се говорят и вършат под въздействието на емоциите и най-вече когато чувството, както в този случай, не е на симпатия и любов. Разбира се, не обичах Джино, но не исках да го мразя, защото смятах, че към разрухата от измяната ще прибавя друга, навярно още по-лоша — да претоваря душата си с противни и недостойни чувства.

Освен това в онази сутрин изпитвах особен мързел, почти сладострастен и не се чувствах толкова тъжна както вечерта. Мама беше излязла съвсем рано и знаех, че няма да се върне до обед. Излежавах се под завивките и това беше първото ми удоволствие в началото на новата фаза от моя живот, който отсега нататък исках да е само приятен. Откакто се помнех, винаги ставах рано сутрин и за мене това излежаване в леглото и безделничене наистина бе лукс. Тъй дълго

се бях отказвала от него, но реших, че ще си го позволявам винаги когато ми се прииска и че така ще постъпвам с всичко, от което дотогава беднотията и мечтите за семеен живот ме караха да се лишавам. Мислех, че любовта, парите и нещата, които могат да се купят с тях, ми харесват, и си казвах, че щом ми се удаде възможност, няма да се отказвам нито от любовта, нито от парите, нито от нещата, които парите могат да ми осигурят. Не бива да се остава с впечатление, че съм разсъждавала така от яд, озлобение и желание за мъст. Не, размишлявах спокойно и предварително се радвах и наслаждавах. И най-неприятната ситуация си има своите лоши и добри страни. Поне засега бях изгубила брака и скромните преимущества, които очаквах от него, но в замяна бях възвърнала свободата си. Вярно, най-съкровениите ми стремежи оставаха непроменени, но все пак лекият живот доста ми се нравеше и блещукащата му перспектива прикриваше колко тъга и примирение има в решения, които взех. Най-сетне съветите на мама и Джизела почнаха да дават плод. През цялото време, макар да живеех порядъчно, аз знаех, че стига да поискам, моята външност може да ми осигури онова, което пожелаю. В онази сутрин за първи път погледнах на тялото си като на най-удобното средство за постигане на целите, които с труд и почтеност не осъществих.

Тези размисли или по-точно блянове ми помогнаха сутрешните часове да изминат като миг; почти се стреснах, когато внезапно чух камбаните на близката църква да оповестяват пладне и открих, че през прозореца се е промъкнал един слънчев лъч и огрява леглото ми. Дори камбаният звън и слънчевият лъч ми се сториха необичайни, скъпи и луксозни както леността. Сигурно в този час като мене лежах в леглата си и фантазираха и богатите госпожи, които живееха вкъщи, подобни на дома на господарката на Джино, сепнати чуваха биенето на камбаните и изненадано се вираха в някой слънчев лъч. Все с чувството, че вече не съм бедната и отрудена Адриана от вчера, най-сетне станах и си съблякох нощницата пред огледалото на гардероба. Оглеждах се гола и за първи път проумях защо мама с гордост разправяше на художника: „Я погледнете какви гърди, какви крака, какви бедра...“ Сетих се за Астарита, когато желанието да притежава тези гърди, крака и бедра караше да си променя характера и дори

гласа, и си помислих, че сигурно ще намеря и други мъже, които, за да се наслаждават на тялото ми, биха платили колкото него, че и повече.

Съобразно новото си настроение, мързеливо се облякох, изпих едно кафе и излязох. Отидох в близкия бар и оттам телефонирах на Джино във вилата. Беше ми дал номера, молейки ме с типичната си угодническа предпазливост да го използвам тактично, защото на господарите му не било по вкуса слугите да говорят по телефона. Обади се някаква жена, навярно камериерка, и веднага след това той. Моментално попита да не би случайно да не се чувствам добре и аз не съдържах усмивката си, разпознала в загрижеността му, може би не съвсем фалшива, предишното съвършенство, което тъй много му помогна да ме заблуди.

— Чувствам се прекрасно — отвърнах, — никога не съм била по-добре.

— Кога ще се видим?

— Когато искаш — отговорих, — но ми се ще да се срещаме както преди, искам да кажа във вилата, ако господарите ти ще заминават някъде.

Той незабавно отгатна намеренията ми и бързо отвърна:

— След десетина дни ще заминат... За коледните празници, не по-рано.

— Тогава — подхвърлих небрежно — ще се видим след десет дни.

— Как така? — изненада се той. — Защо да не се видим преди това?

— Защото съм заета.

— Какво ти е? — запита подозрително. — Да не би нещо да си се настроила срещу мене?

— Не, ако бях се настроила, нямаше да ти предлагам да се срещнем във вилата.

Дойде ми наум, че може да ревнува и да ми досажда, и добавих:

— Не бой се, все така те обичам, но до празниците трябва да помагам на мама да свърши една извънредна работа и ще мога да излизам само късно вечер, а по това време ти си зает. Предпочитам да изчакаме господарите ти да заминат.

— А сутрин?

— Сутрин ще спя — отговорих. — Впрочем знаеш ли, че вече не работя като модел?

— Защо?

— Изморих се. Доволен си, нали? Значи след десет дни ще се видим. Аз ще ти се обадя по телефона.

— Добре.

Изрече това „добре“ разколебан, но аз го познавах достатъчно и бях уверена, че независимо от съмненията си той нямаше да се появи преди уговорените десет дни. Нямаше да се весне най-вече от подозрителност. Беше страхлив и мисълта, че съм разкрила измамата му, сигурно го изпълваше с ужас. Щом оставих слушалката, си дадох сметка, че съм разговаряла със спокоен, добродушен и почти сърдечен тон, и останах доволна от себе си. Скоро и отношението ми към Джино щеше да стане спокойно, добродушно и сърдечно и щях да се срещам с него, без да се опасявам, че ще потопи мене, себе си и отношенията ни в неискрената и досадна атмосфера на омразата.

СЕДМА ГЛАВА

Същия ден следобед посетих Джизела в квартирата ѝ. Както обикновено, в този час Джизела току-що бе станала и се обличаше, за да иде на среща с Рикардо. Седнах на неоправеното легло и докато тя обикаляше между разхвърляните дрехи и покъщнина в полутъмната стая, съвсем спокойно ѝ разказах как съм ходила при Астарита и той ми е разкрил, че Джино има съпруга и дете. Като чу новината, Джизела възкликна, не разбрах дали от радост или изненада, дойде, седна на леглото срещу мене, обгърна раменете ми и широко разтваряйки очи, заговори:

— Не, не мога да повярвам... Съпруга и дъщеря... Ама наистина ли е вярно?

— Дъщеря му се казва Мария.

Беше ясно, че ѝ се искаше надълго и нашироко да коментира новината, но моето спокойствие я разочарова:

— Съпруга и дъщеря... и дъщерята се казва Мария... И ти го казваш така?

— А как трябва да го кажа?

— Не ти ли е неприятно?

— Неприятно ми е.

— Ама как ти го каза той, така ли: „Джино Молинали има съпруга и дъщеря“, а?

— Да.

— А ти какво му отговори?

— Нищо. Какво да му отговоря?

— Но какво почувства? Не ти ли се доплака? За тебе е катастрофа.

— Не, не ми се доплака.

— Вече не можеш да се омъжиш за Джино! — замислено и радостно възкликна тя. — Но какво нещо, какво нещо... каква съвест... Едно бедно момиче като тебе, което, дете се вика, живееше само за него... Всички мъже са мръсници.

— Джино — казах — още не знае, че съм научила.

— Аз на твое място, мила моя — възбудено продължи Джизела, — право в очите ще му кажа какъв е. Никой няма да го отърве от няколко шамара.

— Определих му среща след десет дни — отвърнах. — Мисля, че ще продължаваме да правим любов.

Джизела се дръпна назад и ме изгледа с широко отворени очи:

— Защо? Още ли ти харесва? След всичко, което ти стори?

— Не — отговорих и от вълнение неволно сниших глас, — вече не ми харесва толкова, но... — поколебах се за миг и с усилие излъгах: — Невинаги шамарите и крясъците са най-добрият начин за отмъщение.

Тя пак се поотдръпна и ме загледа с присвити очи, точно както художниците гледат картините си. След малко възкликна:

— Имаш право! Не съм мислила за това. Знаеш ли на твое място какво щях да направя? Щях да го оставя спокойно и сигурно да прави каквото си знае и в някой хубав ден... Бам! Да го зарежа.

Не отвърнах нищо. След миг Джизела продължи с по-спокоен тон, но все още с възбуда и оживление:

— Ей, не мога да повярвам... Съпруга и дъщеря, а така се преструваше пред тебе. Накара те да купиш мебели, да приготвиш чеиз... Какво нещо, какво нещо!

Пак не отговорих.

— Но аз — ликуваща извика тя — веднага го разбрах! Длъжна си да ми го признаеш! Казах ли ти, че този мъж не е искрен! Бедната ми Адриана!

Хвърли се на врата ми и ме целуна. Изчаках малко и подех:

— Да, но най-лошото е, че ме накара да похарча парите на мама.

— Майка ти знае ли?

— Още не.

— За парите не се бой! — викна Джизела. — Астарита е толкова хлътнал по тебе, че стига да поискаш, ще ти даде парите, от които се нуждаеш.

— Повече не искам да виждам Астарита — отговорих. — Който и да е друг мъж, но не и той.

Трябва да кажа, че Джизела не беше глупава. Тя веднага разбра, че поне засега е по-добре да не ми говори за Астарита и съвсем точно

схвана какво имам предвид с фразата „Който и да е друг мъж“. Престори се, че размисля, сетне рече:

— Всъщност имаш право, разбирам те. След онова, което стана, и аз нямаше да тръгна с него. Все то щеше да ми е в ума. Той постига нещата насила. Разказал ти е за Джино, за да си отмъсти.

Замълча и след това тържествено заяви:

— Остави на мене. Искаш да се запознаеш с някой, който е готов да ти помогне, нали?

— Да.

— Остави на мене.

— Но — добавих — вече не искам да се обвързвам с никого, искам да съм свободна.

— Остави на мене — за трети път каза Джизела.

— Сега — продължих — имам желание да върна парите на мама и да си купя някои неща, от които се нуждая. И искам — завърших — мама да не работи повече.

Междувременно Джизела вече се беше настанила пред тоалетката.

— Ти — заговори тя, пудрейки се припряно — винаги си била прекалено добра, Адриана. Виждаш ли какво става, когато човек е много добър?

— Знаеш ли — попитах, — че тази сутрин не отидох да позирам? Реших да не работя като модел.

— Добре ще направиш — отговори, — впрочем аз позирам единствено заради... — назова името на един художник, — колкото да му услужа, но щом той свърши, край.

Вече изпитвах голяма обич към Джизела и се чувствах ободрена. Думите „Остави на мене“ ми звучаха успокоително като сърдечни майчини обещания, че в най-скоро време желанията ми ще бъдат изпълнени. Прекрасно си давах сметка, че Джизела е склонна да ми помогне не от искрено чувство, а също както при случката с Астарита, от неосъзнатия си стремеж колкото се може по-бързо и аз да се окажа в нейното положение: но никой нищо не прави даром и понеже в случая нейните сметки съвпадаха с моите, нямаше причина да се откажа от помощта ѝ само защото знаех намеренията ѝ.

Джизела бързаше много, тъй като вече бе закъсняла за срещата с годеника си. Излязохме от стаята и в тъмното заслизахме по стръмната

тясна стълба на старата къща. По стълбите, подтикната от възбудата или навярно от желанието да намали горчивината на разочарованието ми, като покаже, че не съм сама в нещастията, тя каза:

— Знаеш ли, почвам да мисля, че Рикардо се кани да ми погоди същия номер, който ти изигра Джино.

— И той ли е женен? — попитах наивно.

— Не, но прави разни истории. Имам впечатление, че иска да ме разкара. Но аз му казах: „Мили мой, нямам никаква нужда от тебе. Ако искаш, остани, ако ли не, върви си!“

Нищо не отвърнах, но си помислих, че има голяма разлика между нея и мене, между отношенията ѝ с Рикардо и моите с Джино. В действителност тя никога не си беше правила илюзии относно сериозността на Рикардо, нито пък, доколкото ми бе известно, се притесняваше, че му изневерява от време на време, а аз наивно и от все сърце се надявах, че ще стана съпруга на Джино и винаги съм му била вярна. Преживяването с Астарита не можех да нарека изневяра, защото беше по принуда. Помислих, че Джизела ще се засегне, ако ѝ кажа тези неща, затова замълчах. На прага на входната врата тя ми определи среща за следващата вечер в една сладкарница, като ме помоли да бъда точна, защото вероятно нямало да е сама, и побягна. Съзнавах, че трябва да разкажа случилото се у дома, но нямах смелост. Мама наистина ме обичаше и за разлика от Джизела, която смяташе измамата на Джино само за бляскаво потвърждение на собствената си преценка и дори не помисли да прикрие задоволството си, тя щеше да изживее повече мъка, отколкото радост, разбирайки, че е имала право. Всъщност мама желаше единствено моето щастие и малко я интересуваше по какъв път ще го постигна, но беше уверена, че Джино не е способен да ми го осигури. След много колебания, накрая реших да не ѝ казвам нищо. Знаех, че на следващата вечер не думите, а делата ми ще ѝ отворят очите и въпреки че си давах сметка за жестокия начин, по който ще узнае за огромната промяна, настъпила в моя живот, ми беше приятна мисълта, че така ще избегна куп обяснения, разсъждения и коментари или поне този тип разсъждения, обяснения и коментари, на които Джизела се оказа тъй щедра, когато ѝ разказах за измамата на Джино. В действителност изпитвах някакво отвращение от разговорите за брака ми, исках да говоря колкото може по-малко за това и да направя така, че и другите да не приказват.

На следния ден, за да не ми досажда мама, която вече подозираше нещо, се престорих, че имам среща с Джино и цял следобед не се прибрах. За сватбата си бях поръчала нов костюм — сив тайор, който възнамерявах да облека веднага след церемонията. Беше най-хубавата ми дреха и се подвоумих, преди да я сложа. Но после оставих скрупулите настрана и реших, че все някой ден ще трябва да го поднося и денят нямаше да е нито по-безоблачен, нито по-щастлив от днешния, а и от друга страна, мъжете съдят по външността и аз имах сметка да се представя в най-добрия си вид, за да спечеля повече пари. Впрочем не без угризения облякох хубавия костюм, който, като си припомням сега, всъщност бе много грозен и бедняшки, както всичките ми тогавашни дрехи; грижливо се сресах и се гримирах, ала не повече от обикновено. По повод на последната подробност искам да кажа, че никога не съм разбирала защо толкова жени от моя бранш, преди да тръгнат да обикалят, така си цапат лицата, че заприличват на карнавални маски. Може би защото в противен случай биха изглеждали много бледи заради живота, който водят, или пък се бояха, че ако не се изрисуват така, няма да привлекат вниманието на мъжете и не биха ги убедили, че са готови да ги спрат и заговорят. Аз, колкото и да съм уморена и съсипана, винаги запазвам излъчването си и без скромничене мога да кажа, че когато вървя по улицата, естествената ми хубост винаги е била достатъчна, за да завърти главите на мъжете. Не ги привличам с червило, грим или фалшив сламенорус цвят на косата, а с величествената си осанка (така поне много от тях ме уверяваха), с нежното си лице, със смеха и съвършените зъби, с младежки гъстата тъмна къдрава коса. Навярно жените, които се изрусяват и си слагат тежък грим, не си дават сметка, че мъжете, които ги преценяват веднага, предварително изпитват разочарование. С естествеността и умереността си аз винаги съм ги карала да се съмняват за истинската ми същност, създавайки им илюзията за авантюра, която в действителност много повече търсят, отколкото простото задоволяване на сетивата.

Пременена и натъкмена, отидох в едно кино и два пъти изгледах филма. Когато си тръгнах, вече се беше стъмнило и се запътих право към сладкарницата, където имах среща с Джизела. Сладкарницата не беше обикновена, от ония непретенциозни места, където през другите дни се срещаше с Рикардо, а елегантно заведение, в което за първи път

влизах. Разбрах, че мястото е избрано с недвусмисленото намерение да ми се вдигне цената. Тази и други уловки, за които по-нататък ще стане дума, успешно могат да осигурят на хубава млада жена от моя бранш, която ги използва интелигентно, сигурно охолство, а това всъщност е крайната цел. Но единици я постигат и аз никога не съм била сред тях. Моят скромнен произход неизменно ме е карал да гледам с недоверие на луксозните заведения; в разкошно осветените буржоазни ресторанти, сладкарници и кафенета винаги се чувствах неудобно, срамувах се да се усмихвам или да заглеждам мъжете и все ми се струваше, че съм прикована на позорния стълб. Винаги обаче съм изпитвала дълбоко, сърдечно влечение към улиците на моя град с големите сгради, църквите, паметниците, магазините и градските врати, които ги правят по-красиви и по-приятни от който и да е салон в ресторант или сладкарница. Винаги ми е харесвало да обикалям улиците по залез-слънце, в часа за разходка, бавно да крача край осветените витрини на магазините, да наблюдавам как вечерният мрак постепенно обгръща небето там горе над покривите, да се смесвам с тълпата и понякога, без да се обръщам, да слушам любовни предложения от минавачи, от които най-малко съм очаквала, дръзнали да ги прошепнат в някаква мигновена възбуда на сетивата; винаги ми е харесвало да обхождам до насита нагоре-надолу една и съща улица до пълно изтощение, но с още свежа и жадна душа, сякаш съм на панаир, чиито изненади не свършват. Улицата неизменно е била моят салон, ресторант, кафене, а това произтича от факта, че съм родена бедна и както е известно, бедните евтино се забавляват, наслаждавайки се на витрините на магазини, от които не могат да купят нищо, и на фасадите на сгради, в които не могат да живеят. По същата причина винаги са ми харесвали многобройните, пищни, отворени за всички хора църкви на Рим, където сред мрамора, златото и скъпите декорации прастарият бедняшки мирис на влага и плесен понякога е по-силен от миризмата на тамян. Но богатият естествено не се разхожда по улиците, нито ходи на църква, а най-често прекосява града с кола, излегнат на възглавниците, зачел вестника си; като предпочитам улицата пред всяко друго място, аз правех невъзможни срещите, които според Джизела трябваше да търся даже с цената на жертва от моя страна. Никога не пожелах да направя тази жертва и през цялото време, докато траеше съдружието ни, моите вкусове бяха предмет на

ожесточени спорове между нас. Джизела не обичаше улицата, църквите не ѝ говореха нищо, тълпата ѝ вдъхваше отвращение и презрение. В представите си над всичко тя поставяше луксозните ресторанти, в които пъргавите сервитьори дебнеха едва ли не с тревога и най-малките движения на клиентите, след тях поставяше модните танцови зали с музиканти в ливреи и балерини с вечерни тоалети, позисканите кафенета и игрални зали. На такива места тя ставаше съвсем различна, променяше жестовете, вкусовете и дори интонацията на гласа си. Изобщо се държеше като възпитана госпожа-мечта, към която се стремеше и по-късно, както ще се разбере, успя в известна степен да осъществи. Но най-любопитната подробност около нейния успех беше, че човека, отреден да задоволи амбициите ѝ, не беше срещнат в луксозните заведения, а благодарение на мене, точно на улицата, която толкова ненавиждаше.

В сладкарницата заварих Джизела с мъж на средна възраст, някакъв търговски пътник, когото тя ми представи с името Джачинти. Седнал, той изглеждаше с нормален ръст, защото имаше възшироки рамене, но изправен се оказа почти джудже — широките рамене го правеха да изглежда още по-нисък, отколкото беше в действителност. Имаше лъскава като сребро гъста бяла коса, сресана нагоре, за да го прави по-висок вероятно, червеникаво, лъхащо на здраве лице с красиви и благородни черти като на статуя: хубаво гладко чело, големи черни очи, прав нос, добре очертани устни. Но противното суетно, повърхностно и фалшиво добродушно изражение правеше на пръв поглед приятното му лице направо отблъскващо.

Чувствах се малко нервна и след запознанството седнах и не продумах. Джачинти продължи разговора си с Джизела, сякаш моето пристигане беше незначителна случка, макар че в действителност бе главното събитие на вечерта.

— Не можеш да се оплачеш от мене, Джизела — постави ръка на коляното ѝ той и през цялото време, докато говореше, не я свали. — Колко продължи нашият, да го наречем така, съюз? Шест месеца? Е, добре, по съвест кажи, през тези шест месеца дали съм те оставил недоволна дори веднъж?

Говорът му беше ясен, бавен, изразителен и отчетлив, но той явно разговаряше така не толкова за да бъде разбран, колкото сам да се слуша и наслаждава на всяка произнесена дума.

— Не, не — с отегчен вид каза Джизела, като наведе глава.

— Адриана, нека ти каже Джизела — продължи в стакато Джачинти с чистия си звънлив глас, — че не само никога не съм жалил парите за — искате ли да ги наречем така — професионалните услуги, но дори всеки път, когато съм се връщал от Милано, съм й носил някакъв подарък... Помниш ли например, когато ти донесох флаконче френски парфюм? Ами онзи път, когато ти подарих гащеризона от воал и дантели?... Жените претендират, че мъжете нищо не разбират от dessous^[1], но аз правя изключение... Ха-ха — засмя се дискретно, показвайки съвършените си, странно бели зъби, които приличаха на изкуствени.

— Хайде, дай една цигара — каза поотегчена Джизела.

— Веднага — с известна ирония откликна той.

Предложи и на мене, взе една за себе си и след като я запали, продължи:

— А помниш ли чантата, която един друг път ти донесох? Голяма, от хубава здрава кожа, истинско бижу? Не я ли носиш вече?

— Тя беше всекидневна чанта — рече Джизела.

— Приятно ми е да правя подаръци — обръщайки се към мене, обясни Джачинти, — но, да се разберем, не по сантиментални причини... — той поклати глава и изпусна дима през носа си — а по три много ясни съображения: първо, защото ми е приятно да знам, че съм се отблагодарил; второ, защото нищо не доставя по-голямо удоволствие от подаръка, макар че който е получил един, чака и друг: трето, защото жените искат да бъдат заблуждавани, а подаръкът създава илюзията за чувство даже когато няма такова.

— Хитър си ти — безразлично вметна Джизела, без да го поглежда.

Той поклати глава, усмихна се широко и отново ни показа хубавите си зъби:

— Не, не съм хитър... Просто съм човек, който е живял и е съумял да извлече поуки от опита... Знам, че с жените трябва да правя едни неща, с клиентите други, с подчинените трети и така нататък... Умът ми е като изрядно подредена картотека, например пред мен има жена, изваждам досието ѝ, разлиствам го и виждам, че някои начинания са постигнали желаня ефект, други не са, връщам досието

на мястото му и действам адекватно... Ето всичко — замълча и пак се усмихна.

Джизела пушеше с отегчен израз, аз не казах нищо.

— И жените са ми признателни — продължи той, — те веднага разбират, че с мене няма да имат разочарования, защото аз познавам техните изисквания, слабости и капризи... Както и аз съм благодарен на клиента, който моментално схваща, не губи време в приказки, изобщо знае какво иска и какво искам аз. В Милано на моята маса имам пепелник, на който е написано: „Господи, благослови онзи, който не ми губи времето“. — Хвърли цигарата, дръпна си ръкава над китката, погледна часовника и добави: — Мисля, че е време да отидем да хапнем.

— Колко е часът?

— Осем... С ваше позволение, ще се върна веднага.

Той стана и се отдалечи към дъното на залата. Наистина беше дребен, широкоплещест, със сресана нагоре гъста бяла коса. Джизела смачка цигарата в пепелника и рече:

— Много е скучен, говори само за себе си.

— Забелязах.

— Остави го да приказва и винаги се съгласявай — продължи тя, — ще видиш, че ще ти направи куп признания... Мисли се за кой знае какво, но е щедър и наистина прави подаръци.

— Да, но после натяква.

Тя нищо не отговори, но поклати глава, сякаш искаше да каже: „Какво да се прави?“ Помълчахме, после Джачинти се върна, плати и излязохме от сладкарницата.

— Джизела — рече ѝ той на улицата, — вечерта е посветена на Адриана, но съгласна ли си да ни доставиш удоволствието да хапнеш с нас?

— Не, не — бързо отвърна тя. — Имам среща.

Сбогува се с Джачинти и с мене и си тръгна. Като се отдалечи, се обърнах към Джачинти:

— Джизела е симпатична.

Той изкриви устни и отговори:

— Да, не е лоша, има хубаво тяло.

— Несимпатична ли ви е?

— Аз — крачейки до мен, заговори той, като силно стискаше ръката ми под мишницата — никога от никого не искам да бъде симпатичен, а добре да си върши работата. От една машинописка например не искам да е симпатична, а бързо и без грешки да пише на машина, така от жена като Джизела не изисквам да е симпатична, а добре да си знае занаята. Тоест да ме накара да прекарам приятно двата часа, които ѝ посвещавам... Но Джизела не си знае занаята.

— Защо?

— Защото непрекъснато мисли за пари и все се страхува, че тези пари няма да ѝ бъдат дадени или ще ѝ се плати недостатъчно. Аз, разбира се, не искам да ме обича, но част от нейната професия е да се държи така, сякаш наистина е влюбена, да ми създава тази илюзия. Затова ѝ плащам... Но Джизела твърде много дава да се разбере, че го прави от сметка, не те оставя дори дъх да си поемеш и почва да се пазари... Ех, жени!

Бяхме стигнали до ресторанта, шумно заведение, препълнено, струва ми се, с мъже от рода на Джачинти: търговски пътници, финансови агенти, собственици на магазини и пътуващи индустриалци. Той влезе пръв и след като си подаде палтото и шапката на момчето, попита:

— Моята маса свободна ли е?

— Да, господин Джачинти.

Масата беше до прозореца. Той седна, потривайки ръце, после попита:

— Угаждаш ли си?

— Мисля, че да — смутено отговорих.

— Добре, ще ми бъде приятно... На масата искам да се яде. Например Джизела никога не се хранеше. Казваше, че се страхува да не напълнее... Глупости... Всяко нещо с времето си. На масата се яде.

Той изпитваше дълбока неприязън към Джизела.

— Вярно е — плахо се обадох, — че от много ядене се пълнее. Някои жени не искат да напълняват.

— Ти от тях ли си?

— Не, но казват, че наистина съм доста едра.

— Не им обръщай внимание, от завист е. Така си чудесна, аз ти го казвам — човек, който разбира.

И сякаш за да ме успокои, той бащински ме погали по ръката. Сервитьорът дойде и Джачинти му нареди:

— Я махни тия цветя, дразнят ме. Яденето, както обикновено. Разбрахме се... И бързо!

После се обърна към мене:

— Познава ме и знае какво харесвам... затова оставям на него да избере и ще видиш, че няма да съжаляваш.

Действително нямаше за какво да съжалявам. Всички ястия, които ни поднесоха, бяха вкусни и засищащи, ако не точно изискани. Джачинти демонстрира голям апетит, ядеше с някакво опиянение, навел глава, здраво стиснал вилицата и ножа, без да ме поглежда, нито да говори, все едно е сам. Беше напълно погълнат от храненето и от лакомия губеше даже прехваленото си спокойствие, сякаш се страхуваше, че времето няма да му стигне и ще остане гладен. Пъхаше парче месо в устата си, с лявата ръка бързо си отчупваше залък хляб и го налапваше, а с дясната си наливаше чаша вино и го изпиваше, преди да е престанал да дъвче. Мляскаше с уста, въртеше очи и от време на време поклащаше глава, както правят котките, когато хапката е огромна. Аз обаче, противно на обичайното, не бях гладна. За първи път бях принудена да правя любов с мъж, когото не обичах и дори не познавах, наблюдавах го внимателно, анализирах чувствата си и опитвах да си представя как ще се справи. Впоследствие никога не съм изучавала външния вид на мъжете, които са ме придружавали, навярно защото, притисната от необходимостта, твърде скоро се научих още от пръв поглед да намирам нещо приятно или привлекателно, което беше достатъчно, за да направи поносима интимността. Но в онази вечер още не знаех за тази тънкоост на занаята, която се състои в умениято отведнъж да откриеш нещо симпатично, за да бъде по-малко неприятна продажната любов, и без да си давам сметка, така да се каже, инстинктивно търсех. Вече изтъкнах, че лицето на Джачинти не беше грозно, напротив, ако мълчеше и не показваше страстите, които изпълваха душата му, можеше да мине за хубав. Това вече бе много, защото в края на краищата любовта в значителна степен е физическа близост, ала не стигаше; аз никога не съм съумявала не само да намирам за поносим, а и да обичам някой мъж единствено заради физическите му качества. Когато вечерята свърши и Джачинти засити огромната си лакомия, той се оригна един-два пъти и отново заговори.

Казах си, че у него нямаше или поне аз не бях способна да открия нещо, което да го прави поне малко симпатичен. Не само че непрекъснато приказваше за себе си, както ме беше предупредила Джизела, но и го правеше по изключително неприятен начин, егоистично и скучно, разказвайки предимно неща, които не му правеха чест и които напълно потвърждаваха първоначалното ми спонтанно чувство на отвращение. Нищо, наистина нищо у него не ми харесваше, всички неща, с които се хвалеше и превъзнасяше, аз смятах за ужасни недостатъци. По-нататък няколко пъти срещях подобни мъже, които нищо не струваха като хора, не притежаваха нищо добро, в което да се вкопчиш и да изпиташ известна симпатия към тях, и винаги съм се чудила как могат да съществуват, питала съм се дали пък не е моя вината, че още съумявам да открия бързо качествата, които те без съмнение притежават. Както и да е, с времето свикнах с такава неприятна компания и се преструвах, че ме е забавно, шегувах се и се представях такава, каквато те желаеха и вярваха, че съм. Но в онази вечер това първо откритие ми вдъхна доста тъжни размисли. Докато Джачинти говореше, чистейки зъбите си с клечка, аз си казвах, че занаятът, който съм си избрала, е много жесток — да се преструвам, че съм влюбена в мъже, които в действителност ми вдъхваха, както в случая с Джачинти, съвсем противоположни чувства. Подобни любезности не могат да се заплатят с пари. Беше невъзможно в такива ситуации да не се държа като Джизела, която мислеше единствено за парите и го показваше. Мина ми през ума, че тази вечер щях да заведа тъй противния Джачинти в моята бедна стая, предназначена за съвсем други цели, и си рекох, че нямам късмет — случаят пожела още от първия път да не се залъгвам, срещайки ме точно с него, а не с някое неопитно момче, търсещо приключения, или с някой от многото добри мъже без претенции; в крайна сметка присъствието на Джачинти сред моите мебели щеше да затвърди отказа ми от мечтата да водя порядъчен и нормален живот.

Той все тъй си говореше, но не беше дотам тъп, та да не усети, че едва-едва го слушам и не съм весела.

— Кукло — попита ме ненадейно, — тъжни ли сме?

— Не, не — бързо отговорих стресната, но лицемерната му сърдечност почти ме изкуши да му се доверя и да разкажа нещо лично, след като бях го оставила надълго да ме занимава със себе си.

— Така е добре — поде той, — защото тъгата не ми харесва, а и не съм те поканил, за да бъдеш тъжна. Имай си причини, не възразявам, но докато си с мене, остави тъгата за вкъщи. Аз нищо не искам да знам за твоите работи, не искам да знам нито коя си, нито какво става с тебе, нито останалото... Определени неща не ме интересуват... Между нас има договор, макар и да не сме го подписали. Аз се задължавам да ти платя определена сума, а ти в замяна се задължаваш да ме накараш да прекарам приятно вечерта... Всичко друго няма значение.

Той изрече тези думи без усмивка, сигурно поразочарован от факта, че очевидно не съм го слушала внимателно. Без да давам външен израз на чувствата, които ме вълнуваха, отвърнах:

— Но аз въобще не съм тъжна. Само че тук е задимено и шумно и се чувствам позамаяна.

— Искаш да си тръгваме ли? — моментално попита той.

Отговорих утвърдително. Джачинти веднага извика сервитьора, плати и излязохме. Щом се озовахме на улицата, ме попита:

— В хотел ли ще идем?

— Не, не — бързо изрекох.

Перспективата, че ще трябва да си показвам документите, ме плашеше, а и освен това вече бях решила друго.

— Ще идем у дома.

Качихме се в такси и аз казах домашния си адрес. Едва потеглила колата, Джачинти заопипва тялото ми и почна да ме целува по шията. По дъха му усетих, че навярно е пиян. Повтаряше думата „кукло“, с която обикновено се обръщат към момиченцата и която в неговите уста ме дразнеше като глуповато и смешно обръщение. Оставих го още малко да продължи, после, сочейки му шофьора, запитах:

— Не е ли по-добре да изчакаме да пристигнем?

Той не каза нищо, с пламнало и налято с кръв лице се отпусна тежко на седалката, сякаш бе поразен от внезапна болка. Сетне с презрение измърмори:

— Плащам му, за да ме закара до местоназначението, а не за да се занимава с това, което става в таксито му.

Неговата фиксидея беше, че парите могат да затворят всяка уста, и най-вече неговите пари. Нищо не отговорих и през цялото време, докато пътувахме, седяхме един до друг неподвижни, без да се

докосваме. Светлините на града проникваха през прозорчетата и за миг осветяваха лицата и ръцете ни, сетне изчезваха; виждаше ми се чудновато, че съм до този мъж, за когото допреди няколко часа не подозирах, че съществува, и отивам с него към къщи, за да му се отдам като на скъп любим. Тези мисли помогнаха пътуването да ми се стори кратко. Когато таксито спря на познатия булевард пред нашия вход, почти подскочих от изненада.

По тъмното стълбище казах на Джачинти:

— Моля те да не вдигаш шум, като влизаме, защото живея с мама.

Той отговори:

— Бъди спокойна, кукло.

Като стигнахме площадката, отключих вратата, хванах за ръка Джачинти, който стоеше зад мене, и без да паля лампите, го поведох през антрето към моята спалня, която беше първата вляво. Пропуснах го да влезе, запалих нощната лампа и от прага сякаш за сбогом погледнах към моите мебели. Предоволен, че намира чиста и подредена стая — навярно се е боял, къде ще попадне — Джачинти въздъхна с облекчение, съблече си палтото и го захвърли на един стол. Казах му да почака и излязох от спалнята.

Отидох право в голямата стая, заварих мама да шие, седнала до масата. Като ме видя, тя моментално остави работата настрана и понечи да стане, навярно мислейки, че както всяка вечер трябва да ми приготви яденето. Казах ѝ:

— Не ставай, вече съм вечеряла, а и отатък има мъж... Не идвай по никакъв повод.

— Мъж ли? — изуми се тя.

— Да, мъж — отвърнах бързо. — Но не е Джино... един господин — и без да чакам други въпроси, излязох.

Влязох в спалнята и заключих вратата. Нетърпелив и зачервен, Джачинти ме пресрещна в средата на стаята и ме прегърна. Беше доста по-нисък и за да стигне лицето ми с устни, ме наклони над дървената табла на леглото. Стараех се да не позволя да ме целува по устата и или криех лице, сякаш засрамена, или пък се извъръщах назад от привидна страст и успях в намерението си. Джачинти правеше любов така, както се хранеше — лакомо и безогледно, започвайки ту оттук, ту оттам, почти изплашен, че ще допусне да му се изплъзне нещо; бе

заслепен от тялото ми, както преди малко в ресторанта бе погълнат от яденето. След като ме прегърна, изглежда, искаше да ме съблече права. Оголи ръката и рамото ми, после сякаш голотата ми обърка намеренията му и пак ме зацелува. Страхувах се, че с резките си движения ще ми скъса дрехите и накрая, без да го отблъсквам, му казах:

— Хайде, съблечи се.

Той веднага ме заряза, седна на леглото и започна да се съблича. Заставах от другата страна на леглото и направих същото.

— Майка ти знае ли? — попита.

— Да.

— И какво казва?

— Нищо.

— Не те ли порицава?

Беше ясно, че тези сведения са само допълнителна подправка към пикантното приключение. Това е обща черта на повечето мъже, малко са онези, които устояват на изкушението да не смесват удоволствието с интерес от друг род, тоест със съжаление.

— Нито одобрява, нито ме осъжда — сухо отговорих, докато се изправях и си изхлузвах комбинезона през главата, — свободна съм да правя каквото искам.

Щом се съблякох гола, подредих дрехите си на един стол и легнах по гръб в леглото с ръка под тила, с дланта на другата закрих скута си. Не знам защо си спомних, че заемам позата на езическата богиня, с която си приличахме и която дебелият художник бе показал на мама на цветната репродукция. При мисълта за голямата промяна, настъпила оттогава в живота ми, изведнъж изпитах непоносима мъка. Джачинти сигурно се смая от красотата на масивното ми и здраво тяло, което, както споменах, не се забелязваше под дрехите, защото престана да се съблича и ме загледа прехласнат, с полуотворена уста и ококорени очи:

— Хайде, побързай — рекох. — Студено ми е.

Той се съблече и се хвърли върху мене. За начина му да прави любов вече говорих, защото той бе част от него, а струва ми се, достатъчно го описах. Остава да добавя, че Джачинти беше от ония мъже, които, щом трябва да дадат пари, стават дребнаво взискателни, сякаш се страхуват, че ако се откажат от нещо, което смятат за свое

право, ще бъдат измамани. Както казах, беше ненаситен и винаги имаше наум парите си, от които искаше да извлече възможно най-голяма изгода. Бързо отгатнах неговото намерение да удължава колкото се може повече срещата ни и да изтръгне от мене цялата наслада, която считаше, че му дължа. За целта се суетеше около тялото ми като край инструмент, който изисква продължителна нагласа, преди да се свири на него, и непрекъснато ме подбуждаше да правя същото. Но аз, макар и подчинявайки се, бързичко се отегчих и взех да го наблюдавам с безразличие, като че ли дребнавите му сметки бяха го отдалечили и през стъклената стена на студенината гледах с отвращение не само него, но и себе си. А това беше точно противоположното на симпатията, която инстинктивно търсех да изпитам към него в началото на вечерта, и тогава внезапно съвестта ме загриза, засрамах се и затворих очи.

Най-сетне той се измори и легнахме един до друг в леглото. Със самодоволен тон Джачинти изрече:

— Трябва да признаеш, че макар и да не съм съвсем млад, съм изключителен любовник.

— Вярно е — безразлично отвърнах.

— Всички жени ми го казват — продължи той, — и знаеш ли какво мисля? Че хубавото вино е в малките бъчви. Някои мъже са два пъти по-високи от мене, а нищо не струват.

Почна да ми става студено, надигнах се и издърпах завивката върху нас. Изтълкува движението ми като любовен жест и рече: „Браво, сега ще поспя малко“. Сгуши се в мене и наистина заспа.

Лежах неподвижно по гръб, белокосата му глава бе до гръдта ми. Завивката ни покриваше до кръста и като гледах неговото космато тяло, прорязано от дълбоки бръчки, бележещи зрялата възраст, наново изпитах усещането, че съм с напълно непознат човек. Той спеше и вече не говореше, не гледаше и не правеше движенията, присъщи на неприятния му характер. В съня, така да се каже, оставаше само доброто от него — едно човешко същество като всички, без професия, име, качества и недостатъци, просто едно човешко тяло, чиито гърди се повдигаха при дишането. Ще прозвучи странно, но докато оглеждах Джачинти и наблюдавах спокойния му сън, почти почувствах нежност и разбрах, че тя иде от старанието ми да избягна и най-малкото раздвижване, за да не го събудя. Бе симпатията, която преди напразно

търсих и която най-сетне неговата побеляла глава, тежко клюмнала до младата ми гърд, събуди в душата ми. Това ме успокои, стори ми се дори, че вече не ми е толкова студено, и изпитах някакво мигновено любовно вълнение, от което очите ми се навлажниха. Както тогава, така и сега и съм прекалено чувствителна. При липса на достойни обекти, върху които да се съсредоточи, чувството не се колебаеше да обсипва недостойни хора и неща, само и само да не остава бездейно.

След двадесетина минути Джачинти се събуди и попита:

— Много ли спях?

— Не.

— Чувствам се добре — каза той, ставайки от леглото и потривайки ръце. — Ах, колко добре се чувствам! Поне с двадесет години по-млад.

Почна да се облича, като продължаваше радостно и доволно да възкликва. Облякох се мълчаливо. Като се приготви, той попита:

— Искам пак да те видя, кукло. Как да стане?

— Телефонирай на Джизела — отговорих, — всеки ден се срещам с нея.

— Винаги ли си свободна?

— Винаги.

— Да живее свободата!

След това бръкна в портфейла си и запита:

— Колко искаш?

— Кажй ти — отвърнах и искрено добавих: — Ако ми дадеш много, ще извършиш добро дело, защото съм в нужда.

В отговор той рече:

— Никога не правя добрини... Ако ти дам много, няма да е заради доброто дело, а защото си хубаво момиче и защото ме накара да прекарам една приятна вечер с тебе.

— Както искаш — казах, вдигайки рамене.

— Всяко нещо си има стойност и за всичко трябва да се плаща според стойността му — продължи той, вадейки парите от портфейла.

— Добрите дела не съществуват... ти ми предостави някои неща от най-високо качество в сравнение с онези, които ми е предлагала, да речем, Джизела, и е справедливо да получиш повече от нея... Добрите постъпки нямат нищо общо... И още един съвет: никога не споменавай „Кажй ти“, остави амбулантните търговци да говорят така. Винаги се

изкушавам да дам по-малко на човек, който предлага „Кажете ми“ — направи недвусмислена гримаса и ми подаде парите.

Беше щедър, както бе ме информирала Джизела, и сумата наистина надхвърли очакванията ми. Докато я вземах, отново силно преживях онова съучастие и чувственост, породени от парите, които Астарита ми даде по време на екскурзията до Витербо. Помислих, че то говори за някаква предразположеност и сигурно съм създадена точно за този занаят, въпреки че сърцето ми се стремеше към съвсем различни неща.

— Благодаря — рекох и без да си давам сметка, въодушевена, с признателност го целунах по бузата.

— Аз ти благодаря — отвърна той, тръгвайки си.

Хванах го за ръка и в тъмнината го поведох през антрето към входа на апартамента. За малко се движихме в пълен мрак, вратата на спалнята ми беше затворена, а входната още не бе отворена. И тогава някакво почти физическо усещане ми подсказа, че мама сигурно е някъде из ъглите на тъмното антре, по което минавахме с Джачинти. Вероятно се криеше зад вратата или в ъгъла до бюфета и чакаше той да си иде. Спомних си, че бе направила същото, когато късно през нощта се прибрах след срещата с Джино във вилата на господарите му, и много се ядосах при мисълта, че, както тогава, щом Джачинти си отиде, тя може да се нахвърли върху мене, да ме хване за косата, да ме довлече до дивана в голямата стая и да ме обсипе с шамари. Усещах присъствието ѝ в мрака, дори ми се струваше, че е зад гърба ми, напрегнах се, сякаш ръката ѝ висеше над главата ми, готова всеки момент да ме сграбчи за косите. С едната ръка държах Джачинти, с другата стисках парите. Реших, щом мама скочи върху мене, да ги пхна в нейната. Безмълвно да ѝ припомня, че през цялото време ме е подтиквала да печеля по този начин, а и да се опитам да ѝ затворя устата, като я унижа за скъперническата страст, която обладаваше в душата ѝ. Междувременно отворих вратата.

— Е, довиждане... Ще телефонирам на Джизела — рече Джачинти.

Видях го да тръгва надолу по стълбата — с широки рамене, побеляла сресана нагоре коса, махайки ми с ръка за поздрав, без да се обръща — и затворих вратата. Както предполагах, мама мигновено ми се нахвърли в тъмнината. Напразно се бях опасявала, че ще ме оскубе,

противно на моите очаквания тя понечи да ме прегърне, ала тъй несръчно, че отначало даже не проумях. Вярна на плана си, потърсих нейната ръка и пъхнах парите в шепата ѝ. Тя ги блъсна и те паднаха на пода — намерих ги на сутринта, когато излязох от моята стая. Всичко това бе твърде мъчително, ала никоя от нас не проговори.

Влязох в голямата стая и седнах до масата. Мама седна срещу мене и ме погледна. Изглеждаше разтревожена и аз се смутих. Неочаквано тя каза:

— Знаеш ли, че докато беше отгатык, в един момент се изплаших?

— От какво се изплаши?

— Не знам — рече тя. — Най-вече се чувствах самотна, стана ми много студено и като че ли вече не бях аз... Всичко наоколо ми се въртеше, знаеш как става, когато човек е пил... всичко ми изглеждаше толкова особено... Мислех: това е масата, това е столът, това е шевната машина, но въобще не бях сигурна, че наистина са масата, столът и шевната машина, и ми се струваше, че и аз съм друга. Казвах си: аз съм стара жена, която работи като шивачка, имам дъщеря, която се нарича Адриана, но не се убеждавах... За да се уверя, започнах да си припомням каква съм била като малка, на твоята възраст, когато се омъжих, когато се роди ти, и се изплаших, защото всичко като че ли е минало за един ден и изведнъж от девойка съм станала старица. Пък не съм забелязала. И когато умра — с усилие добави тя, поглеждайки ме, — ще бъде тъй, като че ли никога не ме е имало.

— Защо мислиш за тези неща? — попитах бавно. — Още си млада, какво общо има смъртта?

Тя може би не ме чу и продължи със същото увлечение, което будеше съжаление и ми се струваше неискрено:

— Страх ме беше, повтарям ти, мислех си, щом човек не иска да живее, трябва ли да живее насила?... Не казвам, че трябва да се самоубие, за да се самоубие е нужна смелост, не, но дето се вика, просто не му се живее повече, както не ти се ще да ядеш, не ти се ще да ходиш... Е, добре, кълна се в паметта на баща ти, не искам да живея повече.

Очите ѝ бяха пълни със сълзи, устните ѝ трепереха. Не знам защо, но и на мене ми се до плака, станах, прегърнах мама и седнахме на дивана. Поседяхме прегърнати, разплакани и двете. Бях объркана и

много изморена, а приказките на мама с тяхната съмнителна логика засилваха смущението ми. Съвзех се първа, защото в края на краищата плачех от съчувствие. Отдавна се бях отказала да роня сълзи за себе си.

— Хайде, хайде — рекох и я потупах по рамото.

— Казвам ти, Адриана, не ми се живее — през сълзи повтори тя.

Пак я потупах с ръка по рамото и без да говоря повече, я оставих да се наплаче на спокойствие. Междувременно си мислех, че тези приказки явно изразяваха угризенията ѝ. Вярно, тя винаги ме беше насърчавала да следвам примера на Джизела и да се продавам колкото може по-изгодно. Ала от речено до сторено има голяма разлика и за мама сигурно е било много тежък удар, виждайки, че вода мъж вкъщи, и усети и последвалите пари в ръката ѝ. Сега резултатът от нейните напътствия беше налице и тя се ужаси от него. Но същевременно при мисълта, че е безсмислено да си признае грешката, сигурно изпитваше някакво горчиво задоволство. И така, вместо да ми каже в очите: „Ти постъпи лошо, не го прави повече“, предпочете да говори за неща, които нямаха нищо общо с мене — за живота си и за желанието си да умре. Често съм наблюдавала много хора, по своя воля извършили нещо осъдително, как впоследствие се опитват да се разграничат от постъпката си, съвземат се и се стремят да разговарят за по-възвишени неща, които ги представят в собствените им очи и пред околните в светлината на безкористност и благородство, отстоящи на километри от стореното или, какъвто бе маминият случай, от онова, което са допуснали да бъде направено. Повечето съвсем съзнателно действат така, докато мама, бедничката, го правеше несъзнателно, точно както ѝ диктуваха сърцето и обстоятелствата.

Но думите ѝ, че не иска да живее повече, ми се струваха истински. И аз не исках да живея повече, след като разкрих измамата на Джино, обаче тялото ми, нехаещо за волята, продължаваше да живее. Продължаваха да съществуват гърдите, краката и бедрата ми, които толкова се харесваха на мъжете, нуждаех се от любов и силно я желяех въпреки всичко. Бях готова да легна и да не се събудя повече, но докато спях, моето тяло продължаваше да живее, кръвта течеше във вените ми, стомахът и червата работеха, обръснатите косъмчета под мишниците поникваха, ноктите растяха, кожата ми се потеше, силите ми се възстановяваха и по някое време сутрин клепачите ми се

повдигаха, очите ми отново виждаха ненавистната действителност и аз съзнавах, че независимо от желанието си да умра съм още жива и трябва да продължавам да живея. В заключение си казвах, че изобщо не си струва да се занимавам с това, че трябва да се приспособя към живота и да не разсъждавам какъв е.

Не го споделих с мама, защото си давах сметка, че мислите ми са не по-малко тъжни от нейните и няма да я утешат. Затова като видях, че престанала да плаче, се отдръпнах от нея и заявих: „Огладнях“. Беше вярно, от нерви почти не бях докоснала храната в ресторанта.

— Има ядене — каза мама, крайно доволна, че ѝ предлагам да бъде полезна и да се заеме с нещо, което винаги е правила, — ей сега ще ида да ти го приготвя.

Тя излезе и аз останах сама. Заех обичайното си място до масата и я зачаках да се върне. Главата ми беше празна, нищо от случилото се не бе останало у мене освен сладникавия мирис на любов по пръстите и солената суха дيريا от сълзите по бузите ми. Седях, без да помръдвам, и се вирах в сенките, които полилеят разпръскваше по голите стени на стаята. После мама влезе, носейки чиния с месо и зеленчуци.

— Не ти затоплих супата, защото нямаше да ти хареса, а и остана малко от нея.

— Няма значение, това стига.

Наля ми чаша вино и докато се хранех, както обикновено, тя застана права и неподвижна пред мене в очакване на нарежданията ми.

— Хубав ли е бифтекът? — загрижено попита след малко.

— Да, хубав е.

— Толкова се молих на месаря да ми даде крехко месо.

Изглеждаше разведрена и наистина всичко беше като през другите вечери. Бавно привърших вечерята и след като се нахраних, се прозях и протегнах. Изведнъж се почувствах добре усещайки тялото си силно и задоволено.

— Много ми се спи — казах.

— Почакай, ще ида да ти оправя леглото — грижовно рече мама и понечи да излезе.

— Не, недей, аз ще си го оправя — спрях я. Станах, мама взе празната чиния. — Утре сутринта ме остави да се наспя. Не ме буди.

Тя се съгласи и след като ѝ пожелах лека нощ и я целунах, отидох в моята стая. Леглото бе разхвърляно, както бяхме го оставили с Джачинти. Само пооправих възглавницата и завивката и се хвърлих на него. За миг постоях с широко разтворени очи в тъмнината, без да мисля за нищо. „Аз съм проститутка“ — изрекох с висок глас накрая, за да видя какъв ще е ефектът. Стори ми се, че не ми прави никакво впечатление, затворих очи и почти веднага заспах.

---

[1] Бельо (фр.). — Б. пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

През следващите дни се срещах всяка вечер с Джачинти. Още на другата сутрин беше телефонира на Джизела и следобеда, веднага щом се видяхме, тя ми предаде. Трябвало да замине за Милано един ден преди срещата ми с Джино и затова се съгласих да бъдем заедно всяка вечер. В противен случай щях да откажа, защото си бях дала дума да нямам продължителна връзка с който и да е мъж. Мислех, че е по-добре, след като съм се захванала със занаята, да го упражнявам открито и да сменям любовниците си, вместо да се самоизмамвам, че не е така, и да приема да ме издържа един мъж — нещо, което криеше опасността да се привържа към него или той към мене, като по този начин изгубя не само свободата да разполагам с тялото, но и с чувствата си. Освен това пазех непокътнати схващанията си за нормален семеен живот и си мислех, че ако се омъжа, няма да е за любовника, който ме е издържал и е решил да легализира неморалната ни връзка, а за някого, който ще ме обича и когото аз ще обичам, човек от моята черга, с моите вкусове и разбирания. Изобщо исках избраният занаят да е достатъчно далече от някогашните ми стремежи, да не ги омърсявам или да правя компромиси, тъй като в известен смисъл се чувствах еднакво склонна да бъда добра съпруга и добра куртизанка, но за разлика от Джизела бях напълно неспособна да следвам пътя между благоразумието и лицемерието. Освен това бях стигнала до извода, че от връзките с много мъже може да се извлече повече, отколкото от щедростта на един.

Всеки ден Джачинти ме водеше на вечеря в същия ресторант, после ме придружаваше до вкъщи и оставаше до късно. Мама вече се отказа дори да говори за моите вечери и когато към обед влизаше в стаята ми, носейки кафето на подноса, се задоволяваше да попита дали съм спала добре. Преди ставах рано и на крак изсърбвах кафето в кухнята, застанала до печката с ледени от студената вода ръце и лице. Сега мама ми го носеше в стаята и го пиех в леглото, докато тя вдигаше щорите и разтребваше. Никога не споменавах неща, за които не бих говорила в миналото, ала тя сама се беше убедила, че всичко в

нашия живот се е променило, и с поведението си показваше, че прекрасно разбира що за промяна е настъпила. Държеше се тъй, като че ли между нас имаше някакво мълчаливо споразумение и с грижовността си тя сякаш смирено молеше да ѝ позволя да продължи да ми служи както преди и да ми бъде полезна в новия живот. И трябва да кажа, че навикът да ми носи кафето в спалнята сигурно по някакъв начин я успокояваше — защото беше от хората, които считат навичките за положителни, дори когато те нямат добри страни, както бе в случая. Всекидневно тя въвеждаше с усърдие някои незначителни промени в живота ми, например: подгръвяше вода, за да се изкъпя, щом стана, поставяше цветя в една ваза в моята стая и ред други.

Джачинти неизменно ми даваше същата сума и аз, без да казвам на мама, слагах парите в онова чекмедже и кутия, където доскоро тя бе държала спестяванията си. За себе си оставях само дребни монети. Предполагам, че тя бе забелязала новите придобивки у дома, но никога не разменихме по въпроса и дума. По-нататък през живота си наблюдавах как даже хора, чиито доходи имат законен източник, не обичат да говорят за това не само с чуждите, но и с близките си. Вероятно защото парите са свързани с чувството за срам или поне за неудобство, а то ги изключва от обикновените теми за разговор и ги нарежда сред срамните и тайни неща, за които е неприятно да се споменава, сякаш парите винаги са недостойно спечелени, независимо от източника им. Ала може би е вярно и това, че никой не обича да показва чувството, което парите будят в душата му, едно твърде силно чувство, над което почти винаги тегне сянката на вината.

През една от вечерите Джачинти изяви желание да преспи при мене в стаята, но аз го отпратих, под предлог, че съседите от блока ще го видят като излиза сутринта. В действителност от началото до края близостта ни не направи крачка напред, естествено не по моя вина. До заминаването си Джачинти продължи да се държи както през първата вечер. Наистина беше човек с малко или никакви качества, поне в сърдечните отношения, и чувствата, които можех да му засвидетелствам, бях изпитала още първия път, докато той спеше — едно неопределено чувство, което навярно дори не бе насочено към него. Възможността да пренощувам с такъв мъж ме отвращаваше, а и се страхувах от досадата, защото бях сигурна, че щеше да ме държи будна през повечето време и да ме занимава със себе си. Той обаче не

долови нито досадата, нито антипатията ми и остана убеден, че през изтеклите дни се е показал в най-добрата си светлина.

Дойде денят за срещата ми с Джино, но толкова неща се бяха случили през тези десет дни, та ми се струваше, че е изминала цяла вечност, откакто се срещрахме, преди да отида да позирам из ателиетата, за да спечеля пари за бъдещото ни семейство, и откакто се смятах годеница. Точно в определения час Джино ме чакаше и докато се качвах в колата, той ми се видя твърде блед и напрегнат. Даже най-закоравелият мошеник не обича да му се говори право в очите за измамата и през десетте дни, в които бяхме преустановили обичайната си връзка, сигурно много е премислял и е подозирал, че е разкрит. У мене нямаше никаква злоба, наистина не се преструвах, бях напълно спокойна, първоначалната горчивина на разочарованието бе отминала и бях настроена някак снизходително и скептично. Освен всичко Джино все още ми харесваше, както се убедих още от първия поглед, който му отпразних, а това бе много.

След малко, докато колата се движеше към вилата, той попита:

— И тъй, твоят изповедник промени ли схващането си?

Тонът му беше леко подигравателен, но същевременно и неуверен. Отговорих простишко:

— Не, аз промених своето.

— Свършихте ли си работата с майка ти?

— Засега да.

— Странно.

Той не знаеше за какво става въпрос, но беше ясно, че ме предизвиква, за да си изясни верни ли са предположенията му.

— Защо да е странно?

— Казах го ей така.

— Мислиш, че не е вярно, че съм имала работа ли?

— Нищо не мисля.

Бях решила да го изоблича, като си поиграя с него като котка с мишка, но без да следвам съветите на Джизела за бурни сцени, защото те не отговаряха на темперамента ми. С кокетство попитах:

— Какво, ревнуваш ли?

— Аз да ревнувам? За бога!

— Да, ревнив си и ако беше искрен, щеше да си го признаеш.

Неочаквано той се хвана на въдицата и рече:

— На мое място всеки щеше да ревнува.

— Защо?

— Хайде, хайде, кой мислиш ще ти повярва? Толкова важна работа, че дори пет минути не можеш да намериш да се видим... Хайде де.

— И все пак е истина. Много работих — изрекох спокойно. Беше вярно, какво ако не работа, и то съвсем не лека, бе онова, което всяка вечер правех с Джачинти? — Спечелих пари да платя не само всички вноски, но и чеиза — добавих, подигравайки се на себе си. — Така поне ще можем да се оженим, без да дължим нищо.

Той не отговори, очевидно се убеждаваше в истинността на казаното и изоставяше първоначалните си съмнения. И тогава, както обикновено правех преди, обвих ръце около шията му, докато той шофираше, и силно го целунах зад ухото, шепнейки:

— Защо ревнуваш?... Знаеш, че в живота ми няма друг освен тебе.

Пристигнахме във вилата. Джино паркира колата в градината, затвори портата и тръгнахме към входа за прислугата. Здрачаваше се и първите светлини, червеникави в синкавата мъгла на зимната вечер, проблясваха от прозорците на съседните вили. В коридора на приземния етаж беше почти тъмно, миришеше на кухненска влага и застояло. Спрях се и заявих на Джино:

— Тази вечер не искам да дойда в твоята стая.

— Защо?

— Искам да се любим в стаята на господарката ти.

— Ти си луда! — възмутен възкликна той.

Често сме били в помещенията на горния етаж, но се любехме в неговата стая, в приземието.

— Просто каприз — казах. — Какво те засяга?

— Много ме засяга даже, защото ако случайно се счупи нещо... Никога не се знае... После какво ще правя, като забележат?

— Е, голямо чудо! — лекомислено подхвърлих. — Ще те уволнят и толкова.

— Как само го казваш!

— А как трябва да го кажа? Ако наистина ме обичаше, нямаше нито за миг да се колебаеш.

— Аз те обичам, но не искам неприятности, да не говорим повече за това.

— Ще внимаваме, нищо няма да забележат.

Спокойно продължавах да се преструвам, че ме вълнуват чувства, които не изпитвах, и възкликнах:

— Аз съм ти годеница и искам да изпълниш едно мое желание, а ти от страх, че ще легна там, където ляга господарката и ще опра глава на възглавницата ѝ, ми отказваш!... Какво си въобразяваш? Че тя е по-добра от мене ли?

— Не, но...

— Аз струвам колкото хиляда жени като нея — продължих, — но толкова по-зле за тебе. Прави любов с чаршафите и възглавниците на господарката си, аз си отивам.

У Джино, както съм изтъквала, уважението и страхопочитанието към господарите бяха много силни, той се фукаше с тях, като че ли всичките им богатства по някакъв начин му принадлежаха; но като видя, че проявявам непозната дотогава решителност и ядосана си тръгвам, той се обърка и изтича след мене, молейки ме:

— Почакай, де... Къде отиваш? Просто така си приказвах. Щом ти е приятно, ще идем горе.

Накарах го още малко да се помоли, преструвайки се на обидена, сетне се съгласих и прегърнати се качихме на горния етаж, като от време на време спирахме на стълбата да се целунем, точно както първия път, но промяната в душата ми бе огромна. В спалнята на господарката отидох право до леглото и вдигнах покривката. Отново обзет от страх, Джино възрази:

— Нима се каниш да легнеш под завивките?

— Защо не? — спокойно отговорих. — Не искам да ми е студено.

С видимо неодобрение той замълча; щом приготвих леглото, влязох в банята, включих газта и съвсем леко отворих кранчето за топлата вода, тъй че ваната да се пълни бавно. Неспokoен и недоволен, Джино ме следваше и негодуваше:

— И банята ли?

— Те се къпят, след като са се любили, нали?

— Знам ли ги какво правят? — отвърна той и сви рамене.

Не ми убягна, че всъщност своеволията ми не са му неприятни, само че му беше трудно да ги приеме. Беше страхлив, обичаше да си

знае мястото. Но нарушаването на реда го блазнеше толкова повече, колкото по-рядко си го позволяваше.

— В края на краищата имаш право — с усмивка каза след малко, унижен и изкушен, опипвайки с ръка матрака. — Тук е хубаво... По-хубаво, отколкото в моята стая.

Седнахме на края на леглото.

— Джино — рекох, хвърляйки се на шията му, — помисли колко хубаво ще бъде, когато си имаме дом за нас двамата... Няма да е като този, но ще бъде наш.

Не знам защо говорех така. Вероятно защото със сигурност знаех, че е невъзможно, и ми харесваше да се самонаранявам там, където най-силно болеше.

— Да, да — отвърна той и ме целуна.

— Знам как искам да живея — продължих безмилостно, със съзнанието, че описвам нещо изгубено завинаги — в изрядна къща като тази. Стигат ми две стаи и кухня, всичко в тях да е мое, да блести от чистота като огледало, да си живеем спокойно. В неделя заедно да ходим на разходка... да се храним заедно, да спим заедно... Помисли, Джино, колко хубаво ще бъде!

Той не каза нищо. Признавам, никак не се вълнувах, докато говорех така, все едно бях актриса и играех роля на сцената. Но ми беше тягостно, защото тази смразяваща и тъй чужда ми героиня, която не будеше никакво вълнение в душата ми, бях самата аз отпреди десет дни. Междувременно, докато говорех, Джино нетърпеливо ме събличаше и аз още веднъж, както и когато се качвах в колата, с негодувание си дадох сметка, че той продължава да ми харесва и навярно тялото ми винаги ще е готово да приеме насладата за разлика от сърцето — охладняло към Джино, неспособно да бъде снизходително и да прости. Той ме милваше и целуваше, усещах как неговите ласки замъгляват ума ми и сетивата победиха отказа на сърцето.

— Ще ме умориш — искрено прошепнах накрая и се отпуснах назад в леглото.

По-късно изтегнахме крака върху чаршафите, издърпахме догоре бродираната завивка и изпънахме тела в луксозното легло. Над главите ни имаше нещо подобно на балдахин и над възглавницата се спускаха бели ефирни воали. Цялата стая беше бяла, с дълги тънки пердета на

прозорците, красиви ниски мебели край стените, лъскави огледала, великолепни предмети от стъкло, мрамор и метал. Фините тънки чаршафи бяха като милувка за тялото ми и когато едва помръдвах, матракът леко поддаваше, предизвиквайки у мен дълбоко желание за сън и почивка. През отворената врата от банята се чуваше равномерният и тих шум на водата, която течеше във ваната. Изпитвах голямо блаженство и не чувствах никаква неприязън към Джино. Стори ми се, че това е най-подходящият момент да му кажа, че знам всичко, и бях сигурна, че ще го направя любезно, без следа от злоба.

— И така, Джино — след дълго мълчание гальовно рекох, — твоята съпруга се казва Антониета Партини.

Той навярно бе задрямал, защото тъй рязко подскочи, сякаш някой силно го раздруса.

— Какво казваш?

— А дъщеря ти се казва Мария... Не е ли така?

Искаше му се да отрече, но ме погледна в очите и разбра, че ще е безсмислено. Лежахме на една възглавница с вкаменени лица, аз говорех с крайчеца на устните.

— Скъпи Джино — продължих, — защо ми наговори толкова лъжи?

— Защото те обичах — с ярост отвърна той.

— Ако наистина си ме обичал, трябваше да помислиш колко ще страдам, когато разбере истината. Но ти не се замисли за това, нали?

— Аз те обичах — повтори той, — загубих си ума и...

— Стига толкова! — прекъснах го. — Когато научих, ми беше много тежко, не вярвах, че си способен... но вече е свършено... Да не говорим повече... сега отивам да се изкъпя.

Отметнах завивката, станах от леглото и тръгнах към банята. Джино остана на мястото си.

Ваната беше пълна с приятна за гледане гореща, синкава на фона на белите плочки и лъскавите кранчета вода. Влязох и бавно се потопих в бистрия кипещ. Легнала на дъното, затворих очи. От съседната стая не долиташе никакъв шум, Джино сигурно премисляше казаното от мен и набързо се опитваше да състави някакъв план, с помощта на който да ме задържи. Усмихнах се, представяйки си го потънал в голямото брачно легло, разсъждаващ върху съвсем прясната новина, която бе като шамар по лицето му. Но без злоба, като на нещо

комично, което изобщо не ме засяга, защото, както казах, вече не изпитвах никаква неприязън към него, дори познавайки го такъв, какъвто в действителност бе, ми се струваше, че почти изпитвам симпатия. После чух, че се движи из стаята, вероятно се обличаше. След малко надникна през вратата на банята, като че ли не се осмеляваше да влезе, и ме погледна като бито куче.

— В такъв случай няма да се срещаме повече — след дълго мълчание каза с приглушен глас.

Разбрах, че макар и по свой начин, той наистина ме обичаше и отвращението от лъжите му не е чак толкова силно. Спомних си за Астарита, който също посвоему ме обичаше. Насапунисах си ръката и казах:

— Защо да не се срещаме? Ако не исках да те виждам, тази вечер нямаше да дойда... Ще се срещаме, но по-рядко.

Думите ми, изглежда, го окуражиха. Влезе в банята.

— Искаш ли да те насапунисам? — попита.

Неволно го сравних с мама, която напълно се беше отказала от властта си над мен и се чудеше как да ми угоди. Сухо отвърнах:

— Както желаяш... по гърба, където не мога да стигна.

Джино взе сапуна и гъбата, аз се изправих и той ми насапуниса гърба. Оглеждах се в продълговатото огледало срещу ваната и си представях, че аз съм госпожата, на която принадлежат всички красиви вещи наоколо. Тя сигурно също тъй се изправяше във ваната и камериерката — някое бедно момиче като мене — внимателно, за да не одраска кожата ѝ, я сапунисваше и поливаше. Помислих, че сигурно е приятно да бъдеш обслужвана от някой друг, да стоиш неподвижна и отпусната, а край тебе да се задъхват от грижи и старание. Както и при първото посещение във вилата, ми мина през ума простичката мисъл, че без дрипите си, гола, струвам колкото господарката на Джино. Но за съжаление, съдбата ми бе различна. Раздразнена, казах на Джино:

— Стига, стига!

Той взе една хавлия и я разгъна зад мене, излязох от ваната и я опасях около тялото си. Стоях завита с бялата хавлиена кърпа. Джино ме прегърна, сигурно за да види дали ще го отблъсна, но аз не се възпротивих дори когато той ме целуна по шията. После с вещина и старание, сякаш цял живот е правил само това, мълчаливо започна да ме изтрива от глезените нагоре към гърдите, затворих очи и отново си

представих, че аз съм господарката, а той — камериерката. Джино изтълкува пасивността ми като отстъпчивост и изведнъж усетих, че вместо да ме подсушава, ме милва. Отблъснах го, пуснах хавлията да падне и боса отидох на пръсти в стаята. Той остана в банята, за да източи водата от ваната.

Бързо се облякох и обиколих спалнята, разглеждайки предметите по мебелите. Спрях пред тоалетката, където бяха разпръснати дреболии, изработени от черупки от костенурка и злато. В един ъгъл, между четките и шишенцата с парфюми, зърнах златна пудриера. Взех я и я разгледах. Тежеше много, изглеждаше масивна. Беше квадратна, на черти и имаше голям рубин, монтиран върху капачката. Имах чувството, че не е толкова изкушение, колкото откритие — вече бях способна на всичко, даже да открадна. Отворих си чантата, пуснах тежката пудриера вътре и тя веднага падна на дъното при дребните монети и ключовете от къщи. Докато я вземах, изпитах задоволство, не много по-различно от онова, което даваните от моите любовници пари пораждаха у мен. Право да си кажа, не знаех какво ще правя с такава скъпа пудриера, която не подхождаше на дрехите ми и живота, който водех. Никога нямаше да я използвам, в това бях сигурна. Но докато я крадах, имах чувството, че се подчинявам на онази логика, която вече ме ръководеше в постъпките ми: мислех, че щом къщата е построена, трябва да ѝ се сложи покрив.

Джино влезе в стаята и с раболепно усърдие оправи леглото и предметите, които му се сториха разместени.

— Хайде, хайде — обадох се с презрение, виждайки, че и след като е свършил, тревожно се оглежда наоколо, за да се увери, че всичко е на мястото си, — хайде, господарката ти няма да забележи нищо... Засега няма да те изгонят.

Направи ми впечатление, че при тези думи лицето му се сгърчи от болка и съвестта ме загриза, защото бяха зловни и неискрени.

Не проговорихме, докато слизахме по вътрешната стълба, нито като излязохме в градината и се качихме в колата. Нощта отдавна бе настъпила и щом потеглихме из криволичещите улици на елегантния квартал, сякаш единствено бях чакала този момент, аз тихо заплаках. Дори сама не знаех за какво плача, но мъката ми бе голяма. Не съм издръжлива на разочарования и през целия следобед, колкото и да се насилвах да изглеждам спокойна, те бяха сложили отпечатък върху не

една от моите постъпки и думи. Докато плачех, за първи път изпитах истинска неприязън към Джино, който само и само да ме притежава, ме измами и у мен нахлуха противни и несвойствени на характера ми чувства. Помислих си, че преди винаги съм била нежна и добра, но отсега нататък нямаше да бъда такава, и това ме изпълни с отчаяние. Щеше ми се да го попитам: „Защо го направи? Как да го забравя и да не мисля повече?“, но замълчах. Сподавих риданията си и от време на време разтърсвах глава, за да капнат сълзите, както се поклаща клон, за да паднат най-зрелите плодове. Почти не усетих кога сме прекосили града. Колата спря, слязох и подадох ръка на Джино:

— Ще ти се обадя.

Той ме погледна с надежда, която премина в изненада, щом видя обляното ми в сълзи лице. Нямаше време да каже нищо, защото аз махнах с ръка за довиждане, насилих се да се усмихна и се отдалечих.

ДЕВЕТА ГЛАВА

И така, животът ми отново закръжи в позната орбита и със същите фигури, както грейналите в празнично осветление въртележки на лунапарка, които гледах от прозореца си като дете и ми доставяха истинска радост.

На въртележките фигурите също са малко и винаги едни и същи. Под звуците на писклива, протяжна и жаловита музика пред погледа ми описваха кръгове лебедът, котаракът, автомобилът, конят, престолът, драконът и яйцето, и тъй през цялата нощ се редуваха. Също както се въртяха фигурите на моите любовници, били те мъже, които вече познавах, или непознати, които много приличаха на тях. Няколко вечери прекарах с Джачинти, който се върна от Милано с подарък — чифт копринени чорапи. После той замина и аз отново започнах да се срещам с Джино веднъж-дваж в седмицата. През останалите вечери бях с мъже, които намирах на улицата или които Джизела ми представяше. Сред тях имаше и млади, и възрастни, някои бяха симпатични и се държаха любезно с мене, имаше и противни, считаха, че съм едва ли не стока, но тъй като бях решила да не се привързвам към никого, винаги беше все същото. Срещяхме се на улицата или в кафенето, понякога ходехме на вечеря, после бързахме към къщи. Затваряхме се в моята стая, правехме любов, разменяхме по някоя дума, мъжът плащаше и си отиваше, а аз влизах в голямата стая, където мама ме чакаше. Ако бях гладна, хапвах и си лягах. Рядко, ако още бе рано, излизах и отивах в града да търся друг мъж. Но се нижеха дни, в които не се срещах с никого, стоях си у дома и нищо не правех. Бях станала много мързелива, моята леност, изглежда, бе израз на глада за почивка и спокойствие, който мама също изпитваше и въобще бе присъщ на хората от нашата черга — вечно преуморените бедняци.

Често само видът на празната кутия за спестявания успяваше да ме накара да изляза от къщи и да обикалям централните улици в търсене на компания, но понякога мързелът ми надделяваше и предпочитвах да взема пари назаем от Джизела или да изпратя мама да пазарува на кредит от магазините.

И все пак не мога да кажа, че този живот наистина ми е бил неприятен. Твърде скоро разбрах, че във влечението ми към Джино няма нищо особено и неповторимо, че всъщност мъжете, почти без изключение, по някаква причина ми харесват. Не знам дали това се случва на всички жени от занаята, или показва наличието на особена склонност към него, знам само, че винаги изпитвах тръпка на любопитство и очакване, която рядко биваше разочарована. У младите ми се нравеха издължените, почти юношески тела, непохватността, плахостта, гальовните погледи, свежестта на устните и косите; у зрелите мъже ми харесваха мускулестите ръце, масивността и силата, която мъжествеността наслагва по раменете, краката и корема, мъжете не са зависими от възрастта и дори като възрастни запазват привлекателността си или придобиват нов, специфичен чар. Фактът, че всеки ден сменях любовниците си, ми помогна да различавам от пръв поглед предимствата и недостатъците им с онази точна и проникателна наблюдателност, която се постига единствено с опита. Човешкото тяло за мене беше непресъхващ извор на необяснимо и безкрайно удоволствие и неведнъж съм се улавяла, че се люблювам с поглед или с върха на пръстите си докосвам крайниците на моите компаньони за по една нощ, сякаш исках да ида отвъд повърхностния контакт, който ни свързваше, да открия смисъла на красивата им външност, за да си изясня защо ме привличат. Опитвах да прикривам колкото е възможно интереса си, защото тези мъже с присъщата им суета можеха да го изтълкуват превратно и да си помислят, че съм влюбена в тях. Всъщност любовта, както те я схващаха, нямаше нищо общо с моето отношение, то приличаше на почитта и вълнението, които навремето изпитвах, когато отивах в църква или извършвах определени ритуали.

Парите, които печелех, не бяха много, както би могло да се предположи. Най-вече аз никога не съумях да бъда алчна и пресметлива като Джизела. Разбира се, държах да ми се плаща, защото не ходех с мъже за забавление, но собствената ми природа ме подтикваше да се отдавам по-скоро от физическо желание, отколкото по сметка и се сецах за парите едва когато настъпеше моментът да ми платят, тоест прекалено късно. Неизменно у мене оставаше непонятната убеденост, че аз предоставям на мъжете блага, които не ми струват нищо и обикновено не се заплащат, следователно получавам парите по-скоро като подарък, и не като възнаграждение.

Струваше ми се, че любовта не струва скъпо или може би никога не се плаща скъпо и с тези скромни претенции бях неспособна да определя цена, която да не изглежда произволна. Ако дядяха повече, благодарях с изключителна признателност, получех ли малко, не се чувствах оцетена и не негодувах. Едва по-късно, научена от горчивия опит, реших да подражавам на Джизела, която уговаряше сумата, преди да приеме. Но в началото все се срамувах и едва успях да изрека цената с половин уста, болшинството мъже не я чуваха и се налагаше да повтарям.

Още една причина имаше да не ми достигат парите, които печелех — фактът, че много по-малко в сравнение с преди обмислях разходите си, дори се бях поразпуснала с купуването на дрехи, парфюми, тоалетни принадлежности и подобни дреболии, от които професионално се нуждаех, а средствата, които получавах от моите любовници, вечно не стигаха — точно както преди, докато работех като модел и помагах на мама, припечеленото бе недостатъчно. Струваше ми се, че съм не по-малко бедна от тогава, независимо че бях пожертвала достойнството си. Както някога, дори по-често, имаше дни, в които няхаме стотинка вкъщи. Както навремето, даже по-силно, ме измъчваше несигурността за утрешния ден. По характер съм по-скоро лекомислена и флегматична и тревогата ми никога не приемаше кошмарна форма като при по-неуравновесените и плашливи хора. Ала дълбоко в съзнанието ми, подобно на дървесен червей, оставаше страхът от неизвестността, който постоянно ми напомняше, че съм без опора, че не бива да забравям за положението си и да се отпускам, нито пък че коренно ще го променя със занаята, който съм избрала.

Ако някой не изпитваше или поне изглеждаше, че вече не изпитва никакво безпокойство, това бе мама. Незабавно бях я предупредила, че повече не е необходимо по цял ден да си вади очите с шиене и тя, сякаш цял живот бе чакала да ѝ съобщя това, внезапно изостави значителна част от работата си, задоволявайки се със съвсем дребни поръчки, които изпълняваше неохотно и колкото да мине времето, а не за да печели. Като че ли дългогодишните усилия, започнали още когато е била малко момиченце и е ходела да слугува в едно чиновническо семейство, изневиделица се бяха изчерпали напълно и безвъзвратно, както старите къщи се разрушават от само

себе си, сричайки се в купчина прах, без да остане здрава стена от тях. За човек като мама парите означаваха преди всичко да яде и да си почива до насита. Тя взе да се храни по-обилно и си позволяваше удобствата, които според нейните разбирания разграничаваха богатите от бедните: ставаше късно, следобед спеше, понякога ходеше на разходка. Трябва да кажа, че отражението на тези новости върху нея беше навярно най-неприятната страна на променения ни живот. Вероятно човек, който е свикнал с тежка работа, никога не бива да я прекъсва, защото безделието и благополучието го покваряват дори когато, за разлика от нашия случай, имат законен и справедлив източник. Веднага щом положението ни се подобри, мама напълня или по-точно нездравословно се поду и бързината, с която изчезнаха задъхаността, измъчеността и немоцта ѝ, ми се виждаше многозначителна, макар смисълът да ми убягваше. Някогашните ѝ кокалести бедра се закръглиха, слабите ѝ рамене се загладиха, бузите, които вечно бяха хлътнали, се изпънаха и наляха. Но най-тъжното в маминото охранване бяха очите — в миналото големи, винаги с буден и схватлив израз, а сега смалени, някак плахо и двусмислено блещукащи. Тя беше напълняла, но нито се беше разхубавила, нито подмладила. Струваше ми се, че вместо мене тя носи по лицето и в личността си видимите следи от променения ни живот и никога не съумявах да я погледна, без да изпитам някакво неприятно чувство, примесено с угризения, състрадание и отвращение. Постоянството, с което мама се отдаваше на приятното си безделие и лакомия, ме отблъскваше. Сигурно не ѝ се вярваше, че няма да се мъчи повече, и затова се държеше като човек, който цял живот не си е дояждал и отпочивал.

Естествено, аз прикривах чувствата си, защото не исках да я наскърбявам, а от друга страна, си давах сметка, че има неща, които, преди да кажа на нея, трябва да кажа на себе си. Понякога ми се изплъзваха жестове на досада и си мислех, че вече я обичам по-малко такава надебеляла, подпухнала, полюляваща бедра, отколкото когато бе слаба, чорлава и по цял ден тичаше, крещеше и се оплакваше. Често си задавах въпроса: „Ако аз, да предположим, бях станала заможна чрез изгоден брак, мама щеше ли да напълнее по същия начин?“ Днес си отговарям положително и навярно промяната у нея ми се е виждала някак вулгарна, затова неволно я гледах, с угризение и с разбиране.

Не крих дълго от Джино новото си положение. Напротив, още първия път, когато се срещнахме — десетина дни след като бяхме се любили във вилата, той разбра. Една сутрин мама дойде да ме събуди, като тихо и съзаклятнически каза:

— Знаеш ли кой е отгатък и иска да говори с тебе? Джино!

— Доведи го тук — отвърнах спокойно.

Поразочарована от лаконичността ми, тя отвори прозореца и излезе. След малко Джино влезе и моментално забелязах, че беше разстроен и ядосан. Не ме поздрави, обиколи леглото и застана пред мене; още сънена, лежах и го гледах. Той попита:

— Я слушай, онзи път случайно да си взела погрешка един предмет от тоалетката на господарката ми?

„Добре се подредих“, помислих. Направи ми впечатление, че изобщо не се чувствам виновна. Но неговото раболепие и уплаха все тъй ме дразнеха.

— Защо? — попитах.

— Изчезнала е една много скъпа пудриера, златна, с рубин... Господжата вдигна страшен шум... Тъй като в известен смисъл вилата беше поверена на мене, те не го казват, ама аз се досещам, че ме подозират... За щастие тя едва вчера откри, една седмица откакто се върна, тъй че има вероятност да я е откраднала някоя от камериерките... Иначе да са ме обвинили, изхвърлили, арестували и знам ли какво.

Изплаших се да не би по моя вина да е уволнен някой невинен и запитах:

— На камериерките нищо ли не им направиха?

— Не — крайно нервно отвърна той. — Но идва един комисар, разпитва ни и от два дни не се живее.

Поколебах се за миг и признах:

— Аз взех пудриерата.

Джино се облеци, цялото му лице се изкриви в грозна гримаса:

— Ти си я взела? И ми го казваш така?

— А как трябва да ти го кажа?

— Но това се нарича кражба!

— Да.

Той ме изгледа и неочаквано се разбесня, може би се боеше от последиците, които постъпката ми щеше да има, или смътно се

догаждаше, че приписвам отговорността за кражбата главно на него.

— Я ми кажи... какво ти става? А, затова значи искаше да отидем в стаята на госпожата, сега разбирам... Но аз, мила моя, нямам нищо общо. Щом искаш да крадеш, прави го където щеш, изобщо не ме интересува, но не и в дома, където работя... Крадла! Горко ми, ако се бях оженил за тебе, щях да се ожения за крадла.

Оставих го да си излее душата, като го наблюдавах внимателно. Бях поразена, че толкова време съм го мислила за съвършен. И още как! Накрая, когато реших, че е изчерпал упреците си, казах:

— Защо се ядосваш толкова, Джино? Никой не те обвинява, че си я откраднал... Ще поговорят още няколко дни, после няма и да си спомнят... Господарката ти кой знае колко пудриери има.

— Но ти защо я открадна? — попита.

Беше ясно, че иска да чуе онова, което смътно предполагаше. Отговорих:

— Така.

— „Така“ не е отговор.

— Щом наистина искаш да знаеш — спокойно рекох, — откраднах я не защото имах желание или нужда, а защото вече мога и да крада.

— Какво искаш да кажеш? — започна той.

Не го оставих да довърши:

— Сега ходя вечер по улиците, търся си някой мъж, вода го тук и после той ми плаща... Щом правя това, мога и да крада, нали?

Джино разбра и реакцията му беше типична за него:

— И това правиш! Добре... Наистина, горко ми, ако се бях оженил за тебе!

— Не го правех преди — казах, — но откакто научих, че имаш съпруга и дете, започнах.

През цялото време той беше очаквал тази фраза и с готовност отвърна:

— Не, мила моя, недей да хвърляш сега вината върху мене. Проститутка и крадла става само жена, която иска.

— Види се, че без да знам, съм била такава — отговорих, — а ти ми даде повода да се захвана.

Моето спокойствие го убеди, че нищо няма да постигне, и той смени тактиката:

— Хм... онова, което си или което правиш, не ме засяга, но трябва да ми дадеш пудриерата. Бездруго рано или късно ще си загубя мястото. Трябва да ми я дадеш, а аз ще се престоря, че съм я намерил... Знам ли къде... В градината.

Аз отговорих:

— Защо не каза преди? Щом заради мене може да си загубиш мястото, моля, вземи я. Там, в първото чекмедже на гардероба е.

С облекчение той бързо отиде до гардероба, отвори чекмеджето, взе пудриерата и я пхна в джоба си. После вече ме загледа с променен поглед, в който, струва ми се, се четяха някакво угризение и желание за помирение. Но по очите му личеше, че няма смелост да преодолее неловката ситуация.

Попитах:

— Колата ти долу ли е?

— Да.

— Добре, късно е и не може да останеш... Ще говорим за всичко следващия път, като се видим.

— Имаш ли нещо против мен?

— Не, нямам нищо против тебе.

— Имаш.

— Казах ти, че нямам.

Той въздъхна, наведе се над мене и аз не му попречих да ме целуне.

— Ще ми се обадиш, нали? — настоя от прага.

— Бъди спокоен.

Така Джино научи за новия живот, който водех. Но в деня, когато се срещнахме, изобщо не споменахме за пудриерата, нито за моя занаят, като че ли се касаеше за нещо нормално и безинтересно, чиято значимост е изчерпана. Джино, общо взето, се държеше като мама, само че не личеше нито за миг да е изпитал ужаса, който я бе обзел първата вечер, когато доведох Джачинти вкъщи и който и досега от време на време продължавах да откривам зад нейното доволство, даже в нездравото ѝ пълнеене. В основата на Джиновия характер лежеше прозрачна хитрост. Мисля, че когато е разбрал какви промени са настъпили в живота ми, след като ме измами, той си е казал: „Добре, с един куршум два заека. Така хем няма повече да ме упреква в нищо, хем ще си остана неин любовник.“ Джино беше от хората, които, ако

запазят всичко, което притежават, от парите, жената, та чак живота си, дори с цената на собственото достойнство, смятат, че са късметлии.

Продължих да се срещам с него, защото, както казах, независимо от всичко, той още ми харесваше, нямаше никой, който да ми харесва повече, и макар да съзнавах, че всичко между нас е свършено, не исках краят да бъде груб и неприятен. Никога не са ми се нравили резките и ненадейни скъсвания. Считаю, че нещата от живота отмират сами, както са и породени — от досада, равнодушие или навик, и ми е приятно да усещам как изчезват без ничия намеса, да виждам как лека-полека отстъпват местата си на други. В последна сметка в живота промените никога не са ясни и категорични и който прибързано иска да измени нещо, рискува, точно когато най-малко е очаквал, да намери жилави и жизнеспособни старите привички, за които се е заблуждавал, че е изкоренил окончателно. Аз исках и ласките на Джиновите ръце да ме оставят безразлична, както не ме вълнуваха думите му, и се боях, че ако избързам, в някой момент от живота ми той може да се появи и да възстановя старите отношения, въпреки нежеланието си.

И една друга личност се върна по това време в моя живот — Астарита. С него всичко беше много по-просто, отколкото с Джино. Джизела тайно се виждаше с Астарита и допускам, че той правеше любов с нея само за да има повод да ѝ говори за мене. Както и да е, тя дебнеше подходящ момент, за да ми заприказва за Астарита и когато ѝ се стори, че е минало достатъчно време и съм се успокоила, ме подхвана отдалече — доста предпазливо ми каза, че го срещнала и той питал за мене.

— Нищо конкретно не каза — продължи тя, — но разбрах, че още е влюбен в тебе. Право да ти кажа, дожаля ми за него. Изглеждаше направо нещастен... Повтарям ти, нищо не ми каза, но аз се досетих, че има огромно желание пак да те види. В края на краищата сега...

Прекъснах я:

— Слушай, безсмислено е да продължаваш да говориш така.

— Как?

— Хм, с толкова увъртания. По-добре направо кажи, че той те праща, че иска да ме види и ти си се нагърбила да му предадеш отговора ми.

— Да предположим, че е вярно — рече тя объркана. — И тогава?

— Тогава — отговорих спокойно, — кажи му, че нямам нищо против да се срещам с него, както с другите мъже, но, разбира се, ей така, без обвързване.

Джизела остана крайно изненадана от решението ми: тя мислеше, че мразя Астарита и никога няма да се съглася да се срещна с него. Не проумя, че любовта и омразата за мен вече не съществуваха и мисля, че както винаги премълча нещо.

— Добре правиш — рече след малко замислено и лукаво, — и аз на твоето място щях да направя същото. В някои случаи се налага да стоим над антипатията... Астарита наистина е влюбен, способен е дори да разтрогне брака си и да се ожени за тебе... Хитра си ти, а като си помисля, че те имах за наивница...

Джизела никога не ме беше разбирала и от опит знаех, че всякакви усилия да ѝ отворя очите щяха да са напразни. Затова с престорено лекомислие потвърдих: „Точно така“ и я оставих, разкъсвана от завист и възхищение към мене.

Тя предаде на Астарита отговора ми и аз се срещнах с него в сладкарницата, където се запознахме с Джачинти. Както беше ми казала Джизела, той наистина все тъй бясно ме желаше и щом ме зърна, пребледня като мъртвец, наглостта му изчезна и не отрони дума. Сигурно чувствата бяха по-силни от него и мисля, че са прави някои простички жени от народа като мама например, които, заговорят ли за любовни връзки, твърдят, че имало мъже, които били омагьосвани от любовниците си. Съвсем неволно аз го бях омаяла и доколкото можеше, се стремеше с всички сили да се освободи, но не успяваше. Веднъж завинаги го бях направила подчинен, зависим и несамостоятелен, веднъж завинаги бях го обезоръжила, сковала и поставила под своя власт. По-късно той ми обясни, че понякога се е подготвял за студената и високомерна роля, която искал да играе, дори наизустявал репликите, но щом ме видял, кръвта се оттегляла от лицето му, някаква мъка притискала гърдите му, главата му се изпразвала и устата отказвала да говори. Струвало му се, че не може да издържи погледа ми, губел си ума и изпитвал неудържимо желание да падне на колена и да ми целува краката.

Действително, той не беше като останалите мъже, имам предвид, че у него имаше нещо кошмарно. Вечерта, когато се срещнахме, след като в напрегнато и смущаващо мълчание се нахранихме в ресторанта

и отидохме вкъщи, той ме помоли от игла до конец, без да пропусна някоя подробност, да му разкажа какво е станало от деня на излета във Витербо до скъсването ми с Джино.

— Защо толкова те интересува? — попитах изненадана.

— Така — отговори той, — без причина... Но на тебе какво ще ти стане? Не мисли за мене, разказвай.

— А, за мене... — вдигайки рамене, отвърнах, — но щом ще ти е приятно...

Подробно, както бе пожелал, му разказах всичко, което беше се случило след екскурзията: как се обясних с Джино, как последвах съветите на Джизела, как се срещнах с Джачинти. И аз не знам защо, премълчах само за пудриерата, навярно за да не го поставя в неудобно положение, имайки предвид професията му на полицаи. Астарита ми зададе много въпроси, най-вече за срещата с Джачинти. Изглеждаше ненаситен за подробности, сякаш по-скоро искаше не да разбере нещата, а да ги види и докосне, изобщо да участва в тях. Не знам колко пъти ме прекъсна с въпросите: „И ти какво направи?“ или „А той какво направи?“. Когато свърших, ме прегърна и изфъфли:

— Аз съм виновен за всичко.

— Не — отвърнах поотегчена, — никой не е виновен.

— Аз съм виновен, аз те опропастих. Ако не бях постъпил така във Витербо, всичко щеше да е различно.

— Сега наистина грешиш — оживено отвърнах. — Ако някой е виновен, това е Джино, а ти нямаш нищо общо... Ти, драги мой, във Витербо искаше насила да ме имаш, а постигнатите по този начин неща са без значение. Ако Джино не ме беше мамил, щях да се омъжа за него, да му призная и всичко щеше да бъде наред, като че ли никога не съм те познавала.

— Не, аз съм виновен... Привидно може да е Джино, но всъщност виновникът съм аз.

По моя преценка Астарита беше изключително привлечен от идеята за вината, но не защото го гризеше съвестта, а напротив, доставяше му удоволствие да мисли, че ме е покварил и съсипал. „Доставяше удоволствие“ е твърде меко казано, по-точно го възбуждаше и навярно главно в това се коренеше страстта му към мене. Разбрах го по-късно, когато ми направи впечатление, че често при нашите срещи той настояваше подробно да му разказвам какво е

ставало между мене и случайните ми любовници. По време на тези разкази вълнението, напрегнатостта и вниманието, които се четяха по лицето му, ме смуцаваха и изпълваха със срам. После Астарита се хвърляше върху мене и докато ме обладаваше, унесено и страстно повтаряше оскърбителни, цинични и неприлични думи, които не желая да цитирам и които биха се видели обидни даже на най-покварената жена. Никога не можах да проумея как това странно поведение се съгласуваше с обожанието му към мене, аз смятам за невъзможно да обичаш една жена и същевременно да не я уважаваш, ала у Астарита любовта и жестокостта, изглежда, се сливаха и всяка от тях придаваше на другата от колорита и силата си. Понякога си мислех, че особената наслада, с която си въобразяваше, че съм пропаднала по негова вина, се дължи на работата му в политическата полиция, която, както разбрах, се състоеше именно в търсене на слабото място на арестуваните, в обезверяването им, за да бъдат завинаги пречупени. Той сам ми каза, не помня по какъв повод, че винаги когато успявал да накара да проговори някой от тях, изпитвал особено, почти физическо удоволствие, подобно на любовното обладаване: „Обвиняемият е като жена — обясняваше, — докато се съпротивлява, е с вдигната глава, но отстъпи ли веднъж, става парцал и можеш да го използваш когато и както искаш.“ Но допускам, че е по-вероятно удоволствието от жестокостта да му бе вродено и именно защото характерът му беше такъв, е избрал тази професия.

Астарита не беше щастлив, от всичко видяно неговото нещастие винаги ми е изглеждало най-пълното и непоправимото, защото не бе причинено от външно обстоятелство, а от собствената му неспособност или вътрешна недъгавост, които така и не си изясних. Когато не ме караше да му разказвам за професионалните си познанства, обикновено коленичеше пред мене, слагаше глава в скута ми и понякога по цял час не помръдваше. Аз трябваше само от време на време леко да го погалвам по главата, точно както правят майките с децата. Понякога той простенваше, а може би и плачеше. Никога не съм обичала Астарита, но в онези моменти изпитвах съчувствие, защото разбрах, че страда и никакъв лек не може да облекчи болката му.

Той говореше с изключителна горчивина за семейството си: за съпругата, която мразеше, за дъщерите си, които не обичаше, за

родителите си, които бяха направили тежко детството му и още неопитен го бяха принудили да сключи катастрофален брак. За професията си почти не наемваше. Само веднъж с особена гримаса рече: „Из къщите има толкова полезни предмети, макар и мръсни. Аз съм кофа за смет, в която хвърлят боклуците“. Но, общо взето, впечатлението ми бе, че смяташе професията си за напълно почтена. Той имаше силно развито чувство за дълг и доколкото схванах от посещенията си в министерството, а също от някои негови приказки, беше образец на усърден, потаен, проникателен, неподкупен и суров служител. Макар че работеше в политическата полиция, открито си признаваше, че нищо не разбира от политика: „Аз съм едно от колелцата на механизма — подхвърли един път, — нареждат ми и изпълнявам!“

Астарита желаше да се срещаме всяка вечер, но освен че бях решила да не се обвързвам с никого, имаше и друго — с тягостната си сериозност и странности той ме отегчаваше и ме поставяше в неудобно положение; и въпреки че го съжалявах, не можех да сдържа искрената си въздишка на облекчение винаги когато се разделяхме. Заради това се стремях да го виждам рядко, не повече от веднъж в седмицата. Естествено, тези непълноценни отношения допринесоха да се съхрани ненаситна и силна страстта му към мене; навярно, ако бях приела да живея с него, както непрестанно ми предлагаше, той постепенно щеше да свикне с присъствието ми и накрая щеше да ме види такава, каквато в действителност бях — бедно момиче като толкова други. Астарита ми даде номера на телефона, който стоеше на бюрото му в министерството. Номерът беше секретен, знаеха го само началникът на полицията, шефът на правителството, министърът и няколко други важни личности. Когато телефонирах, веднага отговаряше, но щом разбереше, че съм аз, ясният му и спокоен допреди секунда глас заглъхваше и започваше да заеква. Наистина ми беше покорен и подчинен като роб. Помня, че веднъж малко разсеяно го погалих по лицето, без да ме е молил. Той веднага сграбчи ръката ми и я целуна с жар. По-късно няколко пъти ме е молил спонтанно да повтора милувката, ала на чувствата не се заповядва.

Често, както казах, няхах желание да изляза на улицата да търся мъже и оставах вкъщи. Не ми се стоеше с мама, защото, макар между нас да имаше нещо подобно на споразумение за мълчание по въпроса

за моя занаят, накрая разговорът — неловък и двусмислен, все се завърташе около него, пък аз предпочитах да не разговарям така, а направо, без заобикалки. Затварях се в стаята си, предупреждавах мама да не ме безпокои и се опъвах на леглото. Спалнята ми гледаше към двора и през затворения прозорец отвън не се чуваше почти никакъв шум. Подремвах малко, после обикалях стаята, вършейки някоя дребна работа — пренареждах предметите или бършех праха по мебелите. Така залисана, мислите ми оставаха насаме със себе си. Размишлявах все по-задълбочено, накрая преставах, стигнала до извода, че се погубвам, живеейки в лутане.

В часовете на усамотяване винаги настъпваше момент, в който ме обхващаше силно смущение и ми се струваше, че внезапно, със смразяваща пронизателност, пълно и от всички страни виждам себе си и живота си. Нещата, които правех, се раздвояваха, губеха смисъла си и просто се свеждаха до абсурдни и неразбираеми привидения. Казвах си: „Често водя тук някой мъж, който, без да ме познава, ме е чакал в нощта, преплели тела, се борим в леглото като неприятели, после той ми дава напечатана цветна хартийка и на следващия ден аз я разменям за храна, дрехи и други подобни неща“. Но тези уточнения бяха само първата крачка по пътя към още по-голямото объркване. Те ми служеха, за да освободя душата си от вечно дебнещата я присъда заради начина, по който си изкарвах хляба, а същевременно ми представяха самия занаят като простичка система от действия, напълно съответстваща на обикновените занаяти. Сетне далечен градски шум или изпукването на мебел в моята стая придаваха неразбираем и почти абсурден смисъл на моето присъствие. Казвах си: „Аз съм тук, но бих могла да бъда и другаде... бих могла да се родя преди или след хиляда години, да бъда негърка, русокоса, старица или дете...“

Мислех си, че съм излязла от безкраен мрак, но скоро ще вляза в друга необятна тъмнина и краткият ми преход ще бъде съпътстван само от празни и случайни действия. И тогава разбирах, че това, което ме потискаше, не се дължеше на нещата, които вършех, а на голия факт, че съществувам, нито лошо, нито добре, а само болезнено и безсмислено.

Това объркване ме караше да настръхвам от страх, разтрепервах се силно, усещах как косите ми се изправят и ми се струваше, че

внезапно стените на къщата, градът, дори светът изчезват и аз се озовавам без опора в празно, черно и безгранично пространство и при това блуждая в него точно със собствените си дрехи, спомени, име и занаят. Едно момиче, наречено Адриана, висящо в нищото. Струваше ми се, че нищото е тържествено, ужасно и непонятно, но най-потискащото бе, че си представях себе си сред него, и то именно с поведението и външността, с които вечер се появявах в сладкарницата, където ме чакаше Джизела. Не ме утешаваше мисълта, че другите се движат и постъпват също тъй несериозно и неуместно сред окръжаващата ни празнота. Само се изненадвах, че не го забелязват, не споделят наблюденията си, изобщо рядко говорят за това, както става, когато много хора едновременно открият някакъв факт.

В такива моменти ми се дощяваше да падна на колене и да се моля, може би по-скоро заради навиците, останали от детството, отколкото напълно съзнателно. Не се молах с думите от традиционните молитви, които поради душевния ми смут ми се виждаха твърде дълги. Хвърлях се на колене тъй стремително, че понякога краката с дни ме боляха, и кратко, високо и отчаяно повтарях: „Исусе, имай милост към мене!“ Не беше същинска молитва, а почти магическа формула, с която целях да разсея ужаса си и да се върна в познатата действителност. След като неудържимо бях викала колкото ми глас държеше, задълго се унасях, скрила лице в ръцете си. Накрая усещах, че вече не мисля за нищо, отегчавам се, въобще съм си предишната Адриана и се намирам в стаята си; докосвах тялото си едва ли не невярваща, че отново е реално и непокътнато, изправях се и тръгнах към леглото. Чувствах се крайно изтощена и изтръпнала, сякаш бях се търкаляла по каменлив сипей, и мигновено заспивах.

Тези душевни състояния не оказваха никакво влияние върху обичайния ми живот. През останалото време аз продължавах да бъда все същата Адриана, с непроменен нрав, която приемаше срещу пари мъже вкъщи, дружеше с Джизела и разговаряше за незначителни неща със собствената си майка и другите хора. Понякога се чудех как е възможно да съм толкова различна насаме със себе си и в отношенията с околните. Не се заблуждавах, че единствено аз изживявам тези тъй мъчителни и отчайващи чувства. Мислех, че се случва на всеки поне по веднъж на ден да осъзнае как собственият му живот се свежда до някакъв мъчителен абсурд. Но осъзнаването нямаше външни прояви.

Също като мене хората излизаха от домовете си, движеха се наоколо, искрено играейки фалшивите си роли. Тази мисъл затвърждаваше увереността ми, че всички до един, без изключение, са достойни за съчувствие ако не за друго, поне защото живеят.

ВТОРА ЧАСТ

ПЪРВА ГЛАВА

С Джизела вече станаме по-скоро съдружнички, отколкото приятелки. Вярно, не се разбирахме по въпроса кои места да посещаваме — тя харесваше повече ресторантите и луксозните заведения, а аз — по-евтините кафенета или направо улицата, и поради разликата във вкусовете решихме да се споразумеем така: подред взаимно да се придружаваме на предпочитаните от всяка места. Веднъж, след като безрезултатно бяхме вечеряли в ресторант и се прибирахме къщи, забелязах, че една кола ни следва. Предупредих Джизела, защото можехме да рискуваме и да ги оставим да ни заговорят. Същата вечер тя беше в отвратително настроение — наложи се напразно да плати вечерята си, а от известно време бе доста притеснена материално. Отговори ми грубо: „Върви ти, колкото до мене... аз отивам да спя“. Междувременно, доближила тротоара, колата бавно се движеше край нас. Джизела вървеше от вътрешната страна, а аз — откъм улицата. Хвърлих бегъл поглед и видях, че вътре има двама мъже. Тихо попитах Джизела:

— Как да постъпим? Ако не дойдеш, аз се отказвам.

Много ядосана, тя на свой ред косо погледна към колата и изглежда се поколеба. После рече:

— Няма да дойда. Върви ти... Какво, страхуваш ли се?

— Не, но без тебе няма да ида.

Тя поклати глава, хвърли още един поглед към следващия ни на крачка автомобил, после сякаш изведнъж се примири и отвърна:

— Добре... Обаче се преструвай, че нищо не забелязваш, ще протакаме... Тук, на булеварда, не ми е приятно.

Изминахме още петдесетина метра, следвани от колата, после Джизела свърна зад ъгъла и поехме по тесния тротоар на някаква тъмна и неудобна пресечка край стара стена, облепена с афиши. Чухме колата също да завива по уличката и след това големите ѝ фарове ни обляха със сноп бяла светлина. Спряхме се до влажната стена с избелели и изпокъсани афиши, сякаш светлината бе ни разсъблякла и приковала там. Ядосана, Джизела тихо ми каза:

— Що за обноси са това? Не ни ли огледаха достатъчно на булеварда?... Още малко и си отивам вкъщи.

— Не, недей — бързо я помолих. Сама не знам защо, имах огромно желание да се запозная с мъжете в колата. — Какво ти пука? Всички правят така.

Тя вдигна рамене, в същото време светлината на фаровете описа кръг, изгасна и колата спря пред нас до тротоара. Шофьорът подаде навън приятната си руса глава и със звънлив глас рече: „Добър вечер!“

— Добър вечер — сдържано отвърна Джизела.

— Къде сте тръгнали така самички? — продължи той. — Може ли да ви правим компания?

Независимо от ироничния му тон на човек, уверен в духовитостта си, фразите бяха традиционни, стотици пъти ги бях чувала. Все тъй сдържано, Джизела отговори:

— Зависи.

И тя винаги говореше едно и също.

— Е, хайде — настоя мъжът от колата, — от какво зависи?

— Колко смятате да ни дадете? — попита Джизела, като се доближи до колата и опря ръка на вратата ѝ.

— Колко искате?

Джизела каза сумата.

— Скъпи сте — изстреля онзи. — Наистина сте скъпи.

Но изглеждаше склонен да приеме. Приятелят му, чието лице не виждах, се наведе и му прошепна нещо на ухото, но русият вдигна рамене, обърна се към нас и добави:

— Добре... Качвайте се.

Приятелят му слезе, седна отзад, отвори вратата откъм моята страна и мълчаливо ме покани да се кача. Джизела седна до русия. Той се обърна към нея и попита:

— Сега къде отиваме?

— У Адриана — отвърна тя и каза адреса.

— Чудесно! — възкликна русият. — Отиваме у Адриана!

Обикновено, когато се озовавах с непознати мъже било в кола, било другаде, мълчах и стоях неподвижно, изчаквайки ги те да предприемат нещо или да заговорят. От опит знаех, че са нетърпеливи да вземат инициативата и нямат нужда от никакво окуражаване. И тази вечер нито говорех, нито помръдвах, докато колата се движеше по

улиците на града. От съседа ми, който според разположението на местата в колата се очертаваше като мой любовник за същата нощ, виждах само дългите слаби и бели ръце, поставени на коленете. Той също не разговаряше, не мърдаше и главата му бе назад в мрака. Помислих, че е плах, и внезапно изпитах симпатия към него: била съм неуверена и всяка боязливост ме вълнуваше, защото ми напомняше какво съм представлявала, преди да се запозная с Джино. Джизела обаче приказваше. Беше ѝ приятно, докато има възможност, да разговаря с любезно безразличие точно като дама в компанията на мъже, които я уважават. В един момент я чух да пита:

— Ваша ли е колата?

— Да — отвърна компаньонът ѝ. — Още не съм я заложил. Харесва ли ти?

— Много е удобна — лекомислено рече тя, — но предпочитам ланча. Те са по-бързи и возят по-меко. Моят годеник има ланча.

Беше вярно, Рикардо имаше ланча. Само че той никога не е бил годеник на Джизела и от доста време двамата вече не се срещаха. Русият почна да се смее и каза:

— Твоят годеник сигурно има ланча на две колелета.

Джизела беше докачлива и от най-малката подигравка се обиждаше. С възмутен тон тя попита:

— Я кажете за какви ни вземате?

— Не знам... Вие ми кажете какви сте — отговори русият. — Не бих желал да правя погрешни стъпки.

Друга фиксидея на Джизела беше да се представя пред случайните си любовници за нещо, което не е: балерина, машинописка, възпитана госпожица, без да си дава сметка, че тези ѝ претенции изобщо не се съгласуваха с факта, че с лекота позволява да бъде спряна и заговорена и моментално поставя въпроса за парите.

— Ние сме балерини от групата на Качини — важно рече тя. — Не сме свикнали да приемаме поканите на първите срещнати... Тази вечер се разхождахме, защото трупата ни още не е свикана... Аз дори не исках да приема... но приятелката ми настоя, твърдейки, че имате вид на изискани хора... Ако годеникът ми научи, тежко ми!

Русият пак се засмя:

— Ние наистина сме много изискани, а вие сте две проститутки от улицата. Какво лошо има?

За първи път съседът ми се обади и спокойно каза:

— Престани, Джанкарло!

В края на краищата беше истина, но ми ставаше неприятно, когато чувах да ме наричат така и особено заради злобната преднамереност, която прозираше в думата, ала нищо не казах. Джизела възрази:

— Първо на първо, не е вярно... и второ, вие сте простак.

Русият замълча, но веднага намали скоростта и спря колата до тротоара. Бяхме на малка, пуста, слабо осветена улица с два реда къщи отстрани. Русият се обърна към Джизела:

— Ами ако те изхвърля от колата?

— Опитайте — отговори Джизела и се дръпна назад. Беше много войнствена и не се страхуваше от никого.

Тогавя моят съсед се наведе към предната седалка и видях лицето му. Беше с нежна мургава кожа, разрошени коси над високото чело, с големи, тъмни и бляскави очи, остър нос, извити устни и грозна хлътнала брада. Бе много слаб, адамовата ябълка на врата му бе силно изпъкнала. Категорично, но струва ми се, без раздражение и сякаш равнодушно, като страничен човек, който доброволно се застъпва за нещо, което не го засяга и вълнува, той каза на русия: „Ще престанеш ли, или не?“ Гласът му не беше много силен и плътен, навярно лесно преминаваше във фалцет.

— Ти какво общо имаш? — попита другият, като се обърна. Тонът му обаче беше особен, като че ли вече се разкайваше за проявената грубост и намесата на приятеля му не го дразнеше.

Мъжът до мене продължи:

— Що за държание? Дявол да го вземе!... Поканихме ги, довериха се и тръгнаха с нас, а ние ги нагрубяваме. — Той се обърна към Джизела и с властна вежливост добави: — Не му обръщайте внимание, госпожице, вероятно е пийнал повече... Уверявам ви, че не искаше да ви обиди.

Русият като че не бе съгласен, но другият го възпря, като хвана ръката му и решително настоя:

— Казах, пил си и не си възнамерявал да я обиждаш... А сега да тръгваме.

— Не съм дошла, за да ме нагрубяват — с несигурен глас започна Джизела. И тя изглеждаше благодарна на мургавия за

намесата му.

Той незабавно потвърди:

— Разбира се, никой от нас не иска да бъде нагрубяван...
Разбира се.

Русият ги зяпаше глупаво. Имаше червеникаво лице с неравномерни подутини като от натъртване, кръгли синкави очи и голяма червена лакома и отпусната уста. Той изгледа последователно приятеля си, който любезно потупваше Джизела по рамото, сетне нея и внезапно избухна в смях:

— Честна дума, нищо не разбирам! — възкликна. — Къде сме? Защо се караме? Дори не помня как започна... Вместо да се веселим, се караме! Честна дума, полудели сме... — Той се смееше от сърце и през смях се обърна към Джизела: — Хайде, хубавице, не ме гледай злобно... всъщност ние сме създадени един за друг.

Тя опита да се усмихне и отвърна:

— Всъщност и на мене ми изглеждаше така...

Смеейки се колкото му глас държи, русият звънливо продължи:

— Аз имам най-добрия характер на света, нали Джакомо? Аз съм добродушен човек, трябва само да знаеш как да ме подхванеш, това е всичко. А сега ще ме целунеш ли? — той се наведе и обви с ръка кръста на Джизела.

Тя поотдръпна лице и рече: „Почакай“. Извади носна кърпичка от чантата, изтри червилото от устните си, после разкаяна го целуна шумно. Докато го целуваше, русият смешно размахваше ръце, преструваше се, че се задушаваше, и се олюляваше. Бързо се отдръпнаха един от друг и с припрени движения той запали колата:

— На добър час! Кълна се, че отсега нататък повече няма да ви дам повод да се оплачете от мене. Ще бъда много сериозен, много фин, много изтънчен. Упълномощавам ви да ме ударите по главата, ако не се държа добре.

Колата потегли.

През останалата част от пътуването той продължаваше да говори, като се смееше високо, жестикулираше и дори понякога ни излагаше на опасност, пускайки волана. След кратката си намеса моят компаньон отново се скри в сянката и млъкна. Изпитвах силна симпатия и остро любопитство към него и сега, след толкова време, разбирам, че в онзи миг съм се влюбила в Джакомо или поне съм

започнала да му приписвам всичко, което обичах и което винаги ми е липсвало. В края на краищата любовта изисква цялостност, тя не е просто задоволяване на сетивата, освен това аз все още търсех съвършенството, което по едно време ми се струваше, че съм открила у Джино. Може би за първи път в живота си, не само откакто бях захванала занаята, срещях такъв мъж, имам предвид с такива обноски и тон. Вярно е, че в известен смисъл дебелият художник, при когото бях започнала да позирам, приличаше на него, ала той бе по-въздържан и самоуверен, но всъщност, стига да бе пожелал, щях да се влюбя в него. Макар и по различен начин, тонът и държанието на моя компаньон пробудиха в душата ми същите чувства, които бях изпитала при първото си посещение в дома на господарите на Джино. Както тогава редът, луксът и чистотата особено ми харесаха и си помислих, че си заслужава да живееш единствено ако имаш подобна къща, така и сега неговият глас, вежливост, разумни действия и онова, което те предполагаха, ми вдъхнаха някаква увереност и страстно влечение. Същевременно изпитвах силно чувствено желание незабавно да бъда погалена от ръцете му и целуната от устните му и съзнавах, че неизвестно кога у мене се е създала една пламенна и неопишуема смесица от някогашните стремежи и настоящата наслада, която е присъща на любовта и безпогрешно разкрива зараждането ѝ. Много се страхувах да не би той да не забележи чувствата ми и да ми се изплъзне. Водена от страха, протегнах ръка към него и се опитах да го накарам да я стисне. Под пръстите ми, които несръчно опитвах да се промушат и преплетат с неговите, ръцете му останаха неподвижни. Смутих се, не исках да си отдръпна ръката, но в същото време, несрещнала взаимност, съзнавах, че трябва да го сторя. После колата, рязко завивайки край ъгъла на някаква улица, ни подхвърли един към друг, аз се престорих, че губя равновесие и отпуснах глава на коленете му. Той се сепна, но не се отмести. С удоволствие усещах как колата се движи, затворих очи и както правят кучетата, проврях лицето си в дланите му, раздалечих ги, целунах ги и се помъчих да ги плъзна по лицето си като сърдечна и спонтанна ласка, за която жадувах. Съзнавах, че съм си изгубила ума и се чудех как е възможно няколко учтиви думи толкова силно да ме развълнуват. Той не откликна на унизително изпросената милувка и след малко си отдръпна ръцете. Почти веднага колата спря.

Русият изскочи навън и с палячовско кавалерство помогна на Джизела да излезе. Ние също слязохме, аз отключих вратата и влязохме във входа. По стълбището русият и Джизела вървяха пред нас. Той беше нисък и набит, но не дебел, дрехите сякаш щяха да се пръснат по гърба му. Джизела беше по-висока от него. По средата на стълбата той изостана с едно стъпало, хвана полата на Джизела, вдигна я и оголи белите ѝ бедра, пристегнати с колана, и част от слабия ѝ малък задник.

— Завесата се вдига! — извика и избухна в смях.

Джизела се въздържа и само рязко си дръпна полата надолу. Помислих си, че тази простащина сигурно не се е понравила на моя компаньон, и ми се прииска да разбере, че и на мен не ми е приятна.

— Вашият приятел е доста весел — подхвърлих.

— Да — лаконично отговори той.

— Изглежда, работите му вървят добре.

Влязохме на пръсти вкъщи и аз ги заведох право в моята стая. Затворих вратата, за миг четиримата останахме прави и тъй като помещението не бе голямо, изглеждахме много повече. Русият първи излезе от неловкото положение и като седна на леглото, почна да се съблича, сякаш бе сам. Докато си сваляше дрехите, се смееше и непринудено бърбеше. Говореше за хотелски стаи и за неотдавнашната си авантюра:

— Казва ми: аз съм порядъчна госпожа и не искам да отида в хотела... Отвърщам ѝ: хотелите са пълни с порядъчни госпожи. Тя: но аз не искам да си съобщавам името. А аз: ще минеш за моя съпруга, една повече или по-малко... Хайде да вървим в хотела. Представям я като моя съпруга, качваме се в стаята, но... когато стигаме до същественото, тя започва да прави куп истории — била се разкажала, вече не искала, наистина била порядъчна жена... Тогава изгубвам търпение и се опитвам да си послужа със сила, а никога не съм го правил, тя отваря прозореца и заплашва, че ще се хвърли долу... Добре, казвам, разбрах, аз съм виновен, че те доведох. Сяда на леглото и започва да хленчи. Разказва дълга, изключително тъжна и вълнуваща история — да ти се скъса сърцето, но ако трябва да ви я предам, не бих могъл, защото съм я забравил. Знам само, че накрая се чувствах толкова добър, че едва не паднах на колене пред нея, извиних ѝ се, че съм я взел за такава, каквато не е. „Разбрахме се — казвам, — няма да

правим нищо, тоест ще си легнем отделно и всеки ще си спи сам...“ Речено-сторено, аз заспивам веднага, но в полунощ се събуждам и поглеждам към нейното легло — изчезнала е. Тогава поглеждам към дрехите си, виждам, че са разхвърляни, пребърквам ги — портфейлът ми е изчезнал... Една порядъчна госпожа.

Той избухна в смях, веселостта му наистина бе тъй неудържима и заразителна, че накара Джизела да се разсмее, а мене да се усмихна. Беше си свалил костюма, ризата, чорапите и обувките и бе останал по дълго вълнено гълъбовосиво трико, с което приличаше на въжеиграч или балетист от операта. Такива долни дрехи носеха обикновено възрастните мъже, а у него то засилваше комичния вид: в онзи миг забравих за грозотата му и почти ми стана симпатичен, защото веселите хора винаги са ми харесвали, пък и самата аз съм по-предразположена към веселието, отколкото към тъгата. После започна да обикаля стаята, като ни размиваше и се шегуваше: дребен, неуморим, горд с трикото си като с униформа. Ненадейно от шкафа в ъгъла скочи на леглото, падна върху Джизела, която от изненада изпищя, а той я събори по гръб, сякаш за да я целуне. Изведнъж, както стоеше на четири крака над нея, русият комично вдигна зачервеното си и възбудено лице, обърна се към нас и попита:

— А вие какво чакате?

Погледнах към моя компаньон:

— Искаш ли да се съблека?

Той все тъй стоеше с вдигната яка на палтото и потрепвайки, отговори:

— Не, не... След тях.

— Искаш ли да отидем оттатък?

— Да.

— Направете един кръг с колата! — викна русият, стоейки все тъй надвесен над Джизела. — Ключовете останаха там.

Приятелят му се престори, че не е чул предложението, и излезе от спалнята.

Минахме в коридора, дадох знак на младежа да почака и влязох в голямата стая. Мама седеше до масата и редеше карти за пасианс. Веднага щом ме видя, без дори да изчака да заговоря, тя стана и излезе откъм страната на кухнята. Показах се на прага и го поканих да влезе.

Затворих вратата и седнах на дивана в ъгъла до прозореца. Искаше ми се той да седне до мене, да ме погали, с другите мъже винаги ставаше така. Вместо това, с ръце в джобовете, се заразхожда из стаята, като обикаляше масата. Помислих, че е недоволен, задето чака, и казах:

— Съжалявам, разполагам само с една спалня.

Засегнат, той се спря, но въпреки това вежливо попита:

— Нима съм казал, че искам стая?

— Не, но мислех...

Направи още няколко крачки, повече не можех да се въздържам и посочвайки дивана, попитах:

— Защо не седнеш тук, до мене?

Погледна ме, после сякаш се реши да дойде, седна и попита:

— Как се казваш?

— Адриана.

— Аз се казвам Джакомо — представи се той и взе ръката ми.

Обноските му бяха необичайни и отново си помислих, че е плах. Подадох му ръка и за да го окуража, се усмигнах. После продължи:

— Значи ние след малко ще трябва да правим любов?

— Да.

— А ако нямам желание?

— Тогава нищо не може да се направи — лекомислено отвърнах, смятайки, че се шегува.

— Е, добре — разпалено възкликна той, — нямам желание, наистина нямам.

— Добре — съгласих се.

В действителност отказът му беше тъй неочакван, че все още не го схващах.

— Не се ли обиждаш? На жените не им е приятно да бъдат пренебрегвани.

Най-после разбрах и неспособна да продумам, отрицателно поклатих глава. Не ме искаше! Изведнъж се отчаях и бях готова да избухна в сълзи.

— Аз наистина не се обиждам — измънках. — Нямаш желание... Ще почакаме приятелят ти да свърши и ще си идеш.

— Не знам — настоя той, — накарах те да си изгубиш вечерта. С друг можеше да спечелиш.

Помислих, че по-скоро няма възможност, отколкото не иска, и обнадеедена предложих:

— И да нямаш пари, все едно... Ще ми ги дадеш следващия път.

— Ти си добро момиче — каза той, — но аз имам пари. Дори ще направим следното: ще ти дам парите и така няма да си си пропиляла вечерта.

Бръкна в джобчето на самото и извади свити банкноти, които, изглежда, бе приготвил предварително, отиде и ги сложи на масата, далече от мене, с непохватно, но същевременно елегантно и презрително движение.

— Не, не! — възпротивих се. — От къде на къде? И дума да не става!

Но го казах неубедително, защото всъщност не ми беше неприятно да получа парите, те бяха връзката между нас и оставайки му задължена, можех да се надявам, че ще му се отплатя. Той изтъкува неуверения ми отказ като съгласие, както си беше в действителност, и не взе обратно оставените на масата пари. Върна се, седна на дивана, а аз със съзнанието, че жестът ми е недодялан и глупав, се протегнах и притеглих ръката му в своята. Погледнахме се, после ненадейно с дългите си слаби пръсти той силно изви кутрето ми.

— Ох! — сепнах се аз. — Какво ти става?

— Извини ме — каза и изглеждаше толкова смутен, че съжалих за хладния упрек и добавих:

— Знаеш ли, че ми причини болка?

— Извини ме — повтори той. Обзет от неочаквана възбуда, отново стана и се заразхожда из стаята. После спря пред мене и каза: — Искаш ли да излезем? Това чакане тук наистина ми досажда.

— Къде искаш да отидем?

— Не знам... Искаш ли да направим една обиколка с колата?

Припомних си случаите, в които съм била в кола с Джино, и бързо отговорих:

— Не, не с колата.

— Можем да отидем в някое кафене... Има ли кафенета по тия места?

— По тия места не, но след градската врата мисля, че има едно заведение.

— Тогава да отидем там.

Станах и излязохме от къщи. По стълбите, опитвайки се да се пошегувам, казах:

— Парите, които ми остави, ти дават право да ме посетиш, когато поискаш... Разбрахме се, нали?

— Разбрахме се.

Беше мека, влажна и тъмна зимна нощ. През целия ден бе валило и по паважа имаше големи черни локви, в които се отразяваха светлините на малкото фенери. Небето над крепостните стени беше ясно, безлунно, с малко звезди, помрачени от мъглата. От време на време невидими трамваи минаваха зад стените и от жиците проблясваха ярки искри, които за миг осветяваха небето, пресечените кули и зеленчуковите градини. На улицата се сетих, че от месеци не съм минавала откъм страната на Лунапарк. Обикновено вървах отдясно към площада, където Джино ме чакаше. Припомних си, че не съм минавала край Лунапарк от времето, когато бях девойка и с мама се разхождахме, изкачвахме се покрай стените и отивахме да се насладим на празничното осветление и музиката, без да дръзнем да влезем вътре, защото нямахме пари. От същата страна на улицата се намираше и виличката с малката кула, през чиито отворени прозорци бях зърнала семейството около масата, същата къщичка, която за първи път ме бе накарала да мечтая за семейство, да си имам дом и да живея спокойно. Прииска ми се да разкажа на моя компаньон за онова време, за тогавашните ми стремежи и трябва да призная, не само от сантиментален порив, но и с известна корист. Исках да не съди за мене само по външния вид, а да ме види в по-различна и по-добра светлина, която считах за по-вярна. Както хората обличат празнични дрехи и отварят най-хубавите стаи в домовете си, когато приемат уважавани гости, така онова, което съм била, което съм мечтала и съм се стремяла да стана, беше моята официална дреха, моята гостна стая и аз възлагах надежди на невзрачните си и безинтересни спомени, за да го накарам да промени отношението си и да го приближа до себе си.

— По тази част на улицата — обясних аз — сега не минава никой, но през лятото всички хора от квартала се разхождат тук. Много отдавна и аз се разхождах и трябваше да дойдеш точно ти, за да се върна отново.

Джакомо ме беше хванал под ръка и ме подкрепяше по мокрия паваж. Попита:

— С кого се разхождаше?

— С мама.

Той избухна в неприятен смях, който ме изненада.

— Мама — повтори, наблягайки на м-то. — Мама. Винаги има някоя майка... Мама... Какво ще каже мама? Какво ще направи мама? Мама, мама.

Помислих, че има някаква причина да изпитва неприязън към собствената си майка, и попитах:

— Майка ти направила ли ти е нещо?

— Нищо не ми е направила — отвърна. — Майките никога нищо не правят... Кой си няма майка? Ти обичаш ли майка си?

— Разбира се, защо?

— Нищо — изрече бързо. — Продължавай, не ми обръщай внимание. И така, разхожда се с майка си.

Тонът му не беше много окуражаващ и предразполагащ, но все пак донякъде от пресметливост, донякъде от симпатия бях готова да продължа:

— Да, разхождахме се заедно, предимно през лятото, защото тогава вкъщи не се диша. Даже... Виждаш ли онази къщичка?

Той се спря и я погледна. Прозорците ѝ бяха затворени, изглеждаше безлюдна. Притисната между два дълги и ниски блока на железничари, тя ми се видя по-малка отпреди, по-скоро грозна и неприветлива.

— Да, и какво има там?

Почти се засрамах от думите, които бяха на езика ми. С усилие продължих:

— Минавах всяка вечер край нея, прозорците ѝ бяха отворени, защото, нали ти казах, бе лято и винаги виждах едно семейство, което по това време седеше на масата.

Спрях и внезапно млъкнах от смущение.

— И по-нататък?

— Тези неща не са ти интересни — отвърнах и имах чувството, че срамът ми е искрен и същевременно престорен.

— Защо? Всичко ме интересува.

— Е — набързо привърших, — бях си втълпила, че ми се иска някой ден и аз да имам такава къщичка и да се занимавам със същите неща, които виждах, че правят в семейството.

— А, разбрах! Такава къщичка. Задоволяваш се с малко.

— В сравнение с блока, в който живеем — казах, — не е толкова грозна. Известно е, че в тази възраст човек си представя какво ли не.

Той ме повлече за ръка към къщичката.

— Да идем да видим дали онова семейство е там.

— Какво ти става? — казах, съпротивлявайки се. — Сигурно е там.

— Чудесно, ще видим!

Бяхме до къщичката. Малката, гъсто засадена градина бе тъмна, прозорците и куличката също. Той се приближи до портичката и рече:

— Има пощенска кутия... Да позвъним и да видим има ли някого. Твоята къщичка изглежда пуста.

— Не! — възразих през смях. — Остави... Какво ти става?

— Да опитаме — Джакомо натисна бутона на звънеца.

Прииска ми се да побягна, тъй като се опасявах, че някой може да се покаже.

— Да вървим, да вървим — замолих го. — Сега ще излязат и какво впечатление ще им направим?

— Какво ще каже мама? — повтори като припев той, но не се възпротиви да го отведе. — Какво ще направи мама?

— Наистина си настроен срещу майките — рекох, докато вървах бързо.

И ето ни в Лунапарк. Спомних си внушителната тълпа от последния път, когато бях тук, гирляндите от цветни лампи, сергиите с ацетиленови светлини, изрисуваните павилиончета, музиката и глъчката. Бях поразочарована, че от това не бе останало нищо. Оградата на Лунапарк сякаш ограждаше не място за забавления, а по-скоро някакъв тъмен изоставен склад за строителни материали. По върховете на оградата се очертаваха дъгите на осем волана, висящите накриво коли приличаха на тумбести насекоми, чийто полет е бил прекъснат от внезапна парализа. Ниските, тъмни и като че смръщени павилиони с остри покриви засилваха усещането ми за сън. Всичко приличаше на мъртво — напълно естествено, бе зима. Площадката пред Лунапарк беше празна и осеяна с локви, един-единствен фенер я осветяваше слабо.

— През лятото тук е Лунапарк — казах — и винаги има много хора, но през зимата не работи. Къде искаш да отидем?

- В онова кафене, нали?
- Всъщност е гостилница.
- Е, отиваме в гостилницата.

Минахме през градската врата и точно отсреща, в партера на една от къщите, светеше остъклен вход. Едва когато влязохме вътре, забелязах, че съм в същата гостилница, където толкова отдавна бях вечеряла с Джино и мама и Джино бе поставил на място пияния нахалник. Около масичките с мраморни плотове имаше трима-четирима души, които пиеха от виното на гостилничаря и ядяха от собствената си храна, увита във вестници. Вътре беше по-студено, отколкото навън, въздухът миришеше на дъжд, вино и дървени стърготини и навеждаше на мисълта, че печките са изгасени. Седнахме в един ъгъл и Джакомо поръча литър вино.

- Кой ще изпие цял литър? — попитах.
- Защо? Не пиеш ли?
- Пия малко.

Той си напълни чашата догоре и като че ли насила я изпи наведнъж, без удоволствие. Вече бях забелязала, а постъпката му само го потвърди — Джакомо правеше всичко насила, външно, без да участва в нещата, сякаш изпълняваше роля. Помълчахме, той ме гледаше втренчено с блестящите си и неспокойни очи, аз се оглеждах наоколо. Споменът за онази далечна вечер, когато бяхме тук с мама и Джино, се връщаше в главата ми и не ми беше много ясно съжаление ли изпитвам, или тъга. Вярно, тогава бях много щастлива, но в същото време и тъй заслепена. Накрая реших, че това досуц прилича на отварянето на чекмедже, което дълго е стояло затворено, където вместо хубавите неща, които очакваш да намериш, откриваш само малко парцали, прах и молци. Всичко бе свършено, не само любовта ми към Джино, но и юношеството с измамените му мечти. Че наистина бе така, личеше от факта, че пресметливо, съзнателно, с цел да развълнувам Джакомо си послужих с моите спомени. Напосоки казах:

- Твоят приятел в началото ми беше неприятен, но сега почти изпитвам симпатия към него... толкова е весел.
- Между другото, не е мой приятел и изобщо не е симпатичен
- троснато ми отвърна.

- Бях изненадана от грубия му тон. Колебливо попитах:
- Така ли мислиш?

Той отпи от виното:

— На остроумните хора би трябвало да се гледа като на напаст. Зад цялата им духовитост обикновено няма нищо. Да можеше да го видиш в службата... Там не остроумничи.

— Къде работи?

— Не знам точно, в някакво бюро за патенти.

— Много ли печели?

— Изключително.

— Блазе му.

Наля ми вино, а аз го попитах:

— Ти защо си с него, като ти е толкова неприятен?

— Той ми е приятел от детството — отговори и направи гримаса, — заедно ходехме на училище... Всички приятели от детските години са такива.

Отпи още вино и добави:

— Но в известен смисъл е по-добър от мене.

— Защо?

— Когато той се захване с нещо, го прави сериозно, аз обаче най-напред искам да го направя, после — гласът му неочаквано премина във фалцет и аз изненадана подскочих, — когато дойде моментът, се отказвам. Например тази вечер... Той ми се обади по телефона и ме попита съгласен ли съм да ходим по жени, както се казва. Приех и когато ви срещнахме, аз наистина исках да се любя с тебе, но когато отидохме у вас, желанието ми се изпари.

— Желанието ти се е изпарило — повторих, поглеждайки го.

— Да, преди го имаше — усмихнат каза той, — но после имах чувството, че си някакъв предмет, не знам точно какъв. Помниш ли как ти извих пръста и ти причиних болка?

— Да.

— Е, добре, направих го, за да се уверя, че наистина съществуващ, макар и като ти причиня страдание.

— Да, съществувам — усмихнах се — и ти ми причини силна болка.

С облекчение започвах да схващам, че не от антипатия не ме е пожелал. А и у хората няма нищо необяснимо. Веднага щом се постараяш да ги разбереш, осъзнаваш, че колкото и странно да е поведението им, то винаги си има обяснение.

— Значи не ти харесах?

Той отрицателно поклати глава:

— Не е така... Ти или друга, щеше да бъде все същото.

Поколебах се, но попитах:

— Кажи... да не си импотентен?

— Ами!

Изпитвах силно желание да бъде интимна с него, да преодолеем разстоянието, което ни разделяше, да го обичам и да бъда обичана. Бях отрекла, че съм обидена от отказа му, всъщност бях не обидена, а унижена и честолюбие ми бе накърнено. Не се съмнявах, че съм хубава и привлекателна, и ми се струваше, че той не може да има някаква сериозна причина, за да не ме желае. Простичко му предложих:

— Слушай, ще изпием виното и ще отидем вкъщи да се любим.

— Не, невъзможно е.

— Излиза, че не съм ти харесала даже, когато си ме видял на улицата.

— Не, но се постарай да ме разбереш.

Знаех, че няма мъж, който да устои на определени доводи. С престорена горчивина спокойно повторих: „Личи си, че аз не ти харесвам“, протегнах ръка и обхванах лицето му с дланта си. Имам издължена, голяма и топла длан и ако е вярно, че характерът се чете по ръката, в моя не би трябвало да има нищо вулгарно, за разлика от Джизела, която имаше груба, червендалеста и зле оформена ръка. Като го гледах с нежна настойчивост и копнеж, почнах леко да го галя по бузата, слепоочието и челото. Спомних си, че в министерството Астарита по същия начин се бе държал с мене, и още веднъж си дадох сметка, че наистина съм влюбена в Джакомо, както нямах съмнение, че Астарита ме обича и онази негова милувка е изразявала любов. В началото той остана неподвижен и равнодушен към ласката ми, после брадичката му затрепери, което у него беше признак на вълнение, както по-късно установих, по лицето му се изписа съвсем младежко смущение, сякаш бе момче; домиля ми за него, а в същото време се радвах, защото държанието на Джакомо означаваше, че помежду ни се ражда близост.

— Какво правиш? — промърмори като срамежлив хлапак. — На публично място сме.

— Не ме интересува — невъзмутимо отговорих.

Усещах, че независимо от студа в гостилницата бузите ми горят, и почти се учудвах на облачетата пара, които при всяко вдишване излизаха от устата ни: „Дай ми ръката си“ — рекох. Той неохотно позволи да я хвана, аз я допрях до лицето си и добавих: „Усещаш ли как горят бузите ми?“

Не отговори нищо, гледаше ме и брадичката му потрепваше. Някой влезе, стъклата на вратата издрънчаха и аз се отдръпнах. Джакомо с облекчение въздъхна и си наля вино. Щом посетителят мина край нас, отново се протегнах, пъхнах ръка под сакото на Джакомо, разкопчах му ризата и започнах да плъзгам дланта си по голите му гърди, наляво към сърцето, обръщайки я ту на едната, ту на другата страна.

— Искам да ми стоплиш ръката и да усетя как бие сърцето ти — казах.

— Ръката ти е студена — рече той, като ме гледаше.

— Сега ще се стопли — весело отвърнах.

С протегнатата ръка леко галех слабия му гръден кош. Бях много радостна, защото чувствах Джакомо близо до себе си и бях изпълнена с любов, с толкова любов, че можех да мина и без неговата. Гледайки го, шеговито заплаших:

— Усещам как след малко ще настъпи моментът, в който ще те целуна.

— Не, не — уж на шега се отдръпна той, но всъщност бе изплашен. — Постарай се да се овладееш.

— Тогава да си тръгваме.

— Тръгваме си, щом искаш.

Той плати виното, което не бе допил, и излязохме от гостилницата. Изглеждаше възбуден посвоему, не като мене от любов, а от силното вълнение, което преживяното тази вечер бе предизвикало. Впоследствие, когато го опознах добре, установих, че тази възбуда се появяваше винаги, когато по някакъв повод откриеше непознатата страна от собствения си характер или се убедеше в нея. Защото, макар и не отблъскващо, Джакомо беше голям егоист, по-точно прекалено зает със себе си.

— Винаги става така — започна той, сякаш си говореше сам, докато аз с бърза крачка го водех към къщи, — винаги имам огромно

желание да направя нещо, огромно въодушевление, всичко ми изглежда съвсем ясно, сигурен съм, че ще реагирам, както съм възнамерявал, но в мига на реалното действие всичко се сгромолясва и, така да се каже, аз преставам да съществувам или по-точно, съществувам единствено с най-лошите си страни... Ставам студен, порочен, жесток, както когато ти извих пръста.

Говореше унесено, с някакво горчиво задоволство. Ала аз не исках да слушам, в голямата си радост почти прелитах локвите. Весело му отвърнах:

— Това вече ми го каза, но аз не съм ти казала какво чувствам. Ще ми се силно да те притисна, да те стопля, да усетя близостта ти и да те накарам да направиш онова, което не искаш... И няма да съм доволна, докато не го направиш.

Не отговори нищо, изглежда моите думи като че ли не стигнаха до слуха му, толкова беше погълнат от нещата, които бе споделил. Изведнъж обвих ръка около кръста му и попитах:

— Искаш ли да ме прегърнеш силно?

Видът му не показваше, че е чул, и тогава аз непохватно, както човек намъква тежко зимно палто, хванах ръката му и как да е я сложих около талията си. Затруднявахме се да вървим бързо както заради обемистите зимни дрехи, така и от неудобната прегръдка.

Когато стигнахме до къщичката с кулата, спрях и казах:

— Целуни ме.

— После.

— Целуни ме.

Той се обърна и обгръщайки шията му с ръце, аз жадно го целунах. Джакомо държеше устните си затворени, но аз ги разтворих с език, после го проврях между зъбите му, които най-сетне се раздалечиха. Не бях съвсем сигурна, че отвръща на целувката ми, но както казах, не ме интересуваше. Когато се отдръпнахме, видях около устните му голямо несиметрично петно от червило, което стоеше чудновато и малко комично на сериозното му лице. Щастлива, избухнах в смях. Той промърмори:

— Защо се смееш?

Поколебах се, но все пак реших да не му казвам истината — колко ми е приятно да го гледам забързан до мене, сериозен и неподозиращ за петното върху лицето си. Отговорих:

— За нищо... чувствам се добре, не се безпокой за мене — и на върха на щастието си, бързо го целунах по устните.

Когато стигнахме пред входа на блока, колата я нямаше там.

— Джанкарло си е отишъл — недоволно рече Джакомо. — Кой знае колко ще трябва да вървя, за да се прибера вкъщи.

Не се засегнах от нелюбезния му тон, защото вече не бях в състояние да се обидя от нищо. Както става, когато човек е влюбен, виждах недостатъците на Джакомо в особена светлина, която ги правеше симпатични. Вдигнах рамене:

— Има нощни трамваи, пък и ако искаш, можеш да останеш да преспиш при мене.

— Не, не — бързо отговори той.

Влязохме в блока и се качихме по стълбите. Щом се озовахме във вестибюла, избутах Джакомо в спалнята и за секунда надникнах в голямата стая. Беше тъмно, само край прозореца един лъч от уличния фенер осветяваше шевната машина и стола. Мама сигурно си беше легнала и кой знае дали бе видяла Джанкарло и Джизела. Затворих вратата и отидох в спалнята. Заварих го да се движи неспокойно между леглото и шкафа.

— Слушай — започна той, — най-добре ще бъде да си тръгна.

Престорих се, че не чувам, съблякох си палтото и го окачих на закачалката. Бях в приповдигнато настроение, хрумна ми с гордостта на собственик да попитам:

— Как ти се вижда стаята? Наистина е удобна, нали?

Той я огледа и направи гримаса, която не съумях да разтълкувам. Улових го за ръката, накарах го да седне на леглото и казах:

— Сега ме остави да действам.

Яката на палтото му все още бе вдигната, седеше с ръце в джобовете и ме гледаше. Най-напред му съблякох палтото, като ловко го издърпах, после свалих сакото и сложих дрехите на закачалката. Спокойно развързах възела на вратовръзката му, магнах я едновременно с ризата и ги поставих върху един стол. Коленичих, взех краката му в скута си, както правят общарите, събух обувките и чорапите и му целунах краката. Последователно и без припряност извършвах всичко, но постепенно и докато го разсъбличах, у мене се засилваше чувството на смирение и обожание. Навярно то не се различаваше от чувството, което някога ме караше да се хвърлям на

пода в църквата, ала за първи път го изпитвах към мъж и бях щастлива, защото съзнавах, че е истинска любов, далече от чувствеността и порока. Съблякох Джакомо гол. После станах, отидох зад леглото и се съблякох набързо, дрехите се свличаха на земята и аз ги тъпчех. Джакомо зиморничаво седеше в края на леглото и гледаше в пода. Весела и нехаеща за настроението му, заставах зад него, хванах го, нежно го съборих по гръб и той отпусна глава на възглавницата. Тялото му беше дълго, слабо и бяло; подобно на лицата и телата имат израз, неговият беше младежки и благороднически. Легнах до Джакомо и в сравнение със слабостта, крехкостта, студенината и белотата на неговото тяло моето ми се стори много горещо, мургаво, закръглено и силно. Неудържимо се притиснах, опрях корем в бедрата му, протегнах ръце към гърдите му, сгуших лицето си до неговото и прилепих устни на ухото му. Имах чувството, че не толкова искам да го любя, колкото да го покрия с тялото си като с топла завивка и да му предам моята жар. Той лежеше по гръб с леко повдигната глава и отворени очи, сякаш искаше да види всичко, което правех. Неговият изучаващ поглед бръснеше гърба ми и ме притесняваше, но в плен на първоначалния си порив, известно време не обръщах внимание. Измърморих:

— Сега не се ли чувстваш по-добре?

— Да — отговори с неутрален и далечен тон.

— Почакай — казах.

Мигът, в който с подновена разпаленост се готвех да го прегърна, наново усетих неговия неподвижен и студен поглед, забит в гърба ми като ледено желязно острие, и неочаквано се смутих и засрамах. Моят плам угасна, бавно се отдръпнах и се отпуснах по гръб до Джакомо. Бях направила огромно усилие, влагайки наивно в него цялата си страст и отчаяние. Внезапно се разплаках заради егоистичната страна на моите старания и за да скрия сълзите, закрих лице с ръце. Помислих си, че съм сгрешила, че не мога да обичам и да бъда обичана, че той ме съди безпристрастно и ме вижда такава, каквато съм действително. За да не ме гризе съвестта, бях създала нещо подобно на мъгла около себе си и бях свикнала да живея в нея. С погледите си обаче Джакомо я разсея и постави огледалото пред очите ми. Видях се такава, каквато наистина съм, по-точно, каквато несъмнено бях за него, защото, както

споменах, въобще не се замислях за себе си, даже се съмнявах, че съществувам. Накрая промълвих:

— Върви си.

— Защо? — той се подпря на лакът и недоумяващ ме погледна.
— Какво има?

— По-добре е да си вървиш — отговорих спокойно, без да свалям ръка от лицето си. — Не мисли, че съм настроена против тебе, но е ясно, че не изпитваш нищо, а при това положение... — не довърших и разтърсих глава.

Не отвърна нищо, но усетих, че се размърда, стана и започна да се облича. Заболя ме силно, сякаш се бях пробола дълбоко и някой въртеше остро желязо в най-болезненото място на раната ми. Страдах, че го чувам как се облича, страдах от мисълта, че след минута ще си иде завинаги и никога няма да го срещна, мъчеше ме и самото страдание.

Той се приготви бавно, може би очакваше да го повикам. Помня мимолетната си надежда да го задържа, като възбудя желанието му. Бях се завила и лежах по гръб. С тъжно и отчаяно кокетство отметнах с крак завивката и тя се свлече от тялото ми. Никога не се бях предлагала по такъв начин и за миг, докато бях гола, разкрячена и с ръка на очите, едва ли не осезателно почувствах неговите ръце на раменете ми и дъха му на устните ми. Но почти в същото време чух, че вратата се затвори.

Не помръднах. Измъчена се унесох в дрямка, после заспах. Късно през нощта се събудих и ясно осъзнах, че съм сама. По време на първия сън горчивината на раздялата необяснимо защо ми беше оставила усещането за присъствието на Джакомо. Не помня как съм заспала повторно.

ВТОРА ГЛАВА

На следния ден, за своя изненада, бях отпаднала, меланхолична и бездейна, сякаш цял месец съм боледувала. Имам жизнерадостен характер и веселостта ми, дължаща се на здравето и силното тяло, винаги е надделявала над всякакви неприятности; ядосвала съм се понякога, но въпреки това жизнерадостта е побеждавала дори когато обстоятелствата са били неблагоприятни. Всеки ден например, веднага щом се събудех, изпитвах желание да запая или да кажа нещо шеговито на мама. Но тази сутрин нямаше и помен от спонтанната ми радост, бях мрачна, огорчена, изгубила присъщата си охота за дванайсетте часа живот, които денят предлагаше. На мама, която моментално забеляза необичайното ми настроение, обясних, че съм спала лошо.

Не я излъгах, просто посочих за причина една от многото последици на дълбокото оскърбление, което Джакомо бе нанесъл на душата ми. Както е известно, отдавна ми беше безразлично какво представлявам и не намирах никакво основание да се променям. Но се надявах да бъда обичана и да обичам, не се съмнявах, че отказът на Джакомо, независимо от сложните съображения, които изтъкна, се дължеше най-вече на моя занаят, и затова той изведнъж ми стана омразен и непоносим.

Самолюбието е интересно животно, което може да спи и под най-жестоките удари, но се събужда смъртно ранено от обикновена драскотина. Най-много ме нараняваше и изпълваше с горчивина и срам споменът за една фраза, която бях изрекла предишната вечер, докато слагах палтото си на закачалката. Бях попитала Джакомо: „Как ти се вижда стаята? Наистина е удобна, нали?“

Помня, че не ми отговори, а огледа обстановката с гримаса, която не разтълкувах веднага. Безспорно си беше рекъл: „Стая на уличница.“ Като премислях думите си, най ме гнетеше фактът, че съм ги изрекла с глупаво самодоволство. А трябваше да преценя, че на подчертано светски и чувствителен човек като него моята стая безусловно е

приличала на отвратителен бордей, двойно по-отблъскваща заради простите мебели и предназначението ѝ.

Искаше ми се никога да не съм изговаряла злощастната фраза, но вече я бях изгървала и нямаше как да я върна обратно. Тя ми изглеждаше като затвор, от който по никакъв повод не можех да изляза. Аз самата бях като нея и бях станала такава по собствена воля. Да не си я спомням или да се залъгвам, че никога не съм я изричала, беше равносилно да забравя себе си или да се заблуждавам, че не съществувам.

Тези мисли, подобно на бавнодействаща отрова, която постепенно следва коварния си път, ме убиваха. По правило сутрин, колкото и да удължавах безделието си, винаги идваше момент, в който постелята ме отвращаваше и тялото ми, като че задвижено от собствена енергия се разбунтуваше и скачаше от леглото. Но в онзи ден стана обратното: измина сутринта, дойде време за обед, аз всячески се подканях да стана, ала така и не помръдвах. Имах чувството, че съм завързана, обездвижена, безсилна, изтръпнала и вцепенена, сякаш някакъв огромен товар ме смазваше. Струваше ми се, че приличам на една от онези лодки с прогнили дъна, пълни с черна зловонна вода, из блатистите заливчета, в които, качи ли се човек, изгнилите дъски мигновено хлътват и лодката, навярно от години стояла така, потъва за секунда. Не знам колко време лежах с издърпан до носа чаршаф. Чух камбаните да бият на обед, после удари един, два, три, четири. Бях заключила вратата и от време на време мама, разтревожена идваше и почукваше. Отговарях ѝ, че скоро ще стана, и да ме остави на мира.

Когато слънцето започна да се скрива, се посъвзех, с усилие, което ми се видя нечовешко, отметнах завивката и станах. С погнуса усещах крайниците си инертни, противно натежали, изправих се, едва ходех и по-скоро влачеща се от единия край на стаята до другия, се облякох. Не мислех за нищо, но с тялото си чувствах, че поне днес нямам никакво желание да хващам любовници. Облякох се и отидох при мама. Казах ѝ, че ще прекараме вечерта заедно. Ще се поразходим из централните градски улици, сетне ще пийнем в някое кафене.

Радостта на мама, която не беше свикнала с подобни покани, кой знае защо, ме ядоса. Отново се загледах без симпатия в отпуснатите ѝ месести бузи, в малките ѝ очи, пълни с неискрен и несигурен блясък.

Обзе ме желание да ѝ кажа нещо грубо, което да ѝ развали настроението, но седнах до масата в полутъмната стая и зачаках да се приготи. Бялата светлина на уличния фенер, проникваща през стъклата без перденца, осветяваше шевната машина и се разпръскваше по отсрещната стена. Сведох поглед към масата и в полумрака съгледах яркоцветените фигури на картите, оставени в редица за пасианса, с който мама залъгваше скуката си през дългите вечери. Внезапно изпитах странно чувство — стори ми се, че не тя, а аз съм майката, истинска, от плът и кръв, и в момента чакам дъщеря си Адриана, която е оттатък в спалнята, да отпрати случайния си любовник. Вероятно тези мисли идваха от това, че седях на маминия стол, пред нейната маса и карти. Понякога обстановката внушава подобни неща: ако човек, например отива на посещение в затвора му се струва, че изпитва същата безнадеждност, отчаяние и чувство за изоставеност като затворника, който от години чезне там. Ала стаята не беше затвор и мама не страдеше толкова много. Тя просто си живееше както винаги. Преди малко бях настроена враждебно към нея и сигурно именно смисълът на маминия живот бе причина за своеобразното ми превъплъщение. Понякога хората, за да оправдаят своя осъдителна постъпка, казват: „Постави се на мое място“. Е, добре, в онзи миг аз дотолкова се бях поставила на нейно място, та си представих, че самата аз съм мама.

Съзнателно се превъплътих — нещо, което с нея не бе ставало, в противен случай щеше да се съпротивлява по някакъв начин. Внезапно си втълпих, че съм повехнала, набръчкана, отпаднала и разбрах какво представлява старостта, която не само физически променя човека, но променя и характера му — прави го слаб и ограничен. Как изглеждаше мама? Няколко пъти я бях виждала, докато се събличаше и без да се замислям, бях наблюдавала нейните увиснали, изсъхнали тъмни гърди, жълтия смъкнат корем. Гърдите, които ми бяха давали мляко, и коремът, от който бях излязла, сякаш станаха мои и можех да ги докосна: въобразих си, че изпитвам същото огорчение и безсилна мъка, които видят на тъй промененото тяло сигурно ѝ причиняваше. Красотата и младостта правят поносим и дори радостен живота. Но когато вече ги няма? Потръпнах от страх и бързо пробуждайки се от кошмара, се зарадвах, че в действителност съм хубавата и млада

Адриана, че нямам никаква прилика с мама, която нито беше млада и красива, нито някога щеше да стане.

Същевременно като засякъл механизъм, който постепенно се задвижва, в ума ми бавно запъплиха мислите, които вероятно я спохождаха, докато сама в стаята ме чакаше да се появя. Естествено, не ми беше трудно да си представя какво си мисли човек като мама при подобни обстоятелства. За повечето хора подобно вживяване е плод на тяхното неодобрение и презрение към някого и всъщност те не толкова вникват в душата му, а по-скоро стоварват неприязънта си върху една марионетка, която за удобство са си създали. Аз обаче обичах мама, от обич се поставях на нейно място и знаех, че размишленията ѝ не са корисни, тревожни или срамни, нито пък имат връзка с онова, което бях и вършех. Съзнавах, че те са случайни и незначителни, понятно за личност като нея — стара, бедна и невежа жена, която цял живот така и не можа два дни поред да вярва или да се замисли за нещо, без да почувства необходимостта най-категорично да се откаже от него. Големите мисли и големите чувства, пък били те тъжни и неприятни, се нуждаят от време и закрила, подобно на нежни растения, които изискват дълъг период, за да пуснат корени и да укрепнат. Мама не бе успяла да развие в ума и сърцето си друго освен мимолетните треволяци на разсъжденията за всекидневните дреболии и грижи.

Докато се отдавах на някого за пари в спалнята си, в голямата стая пред своя пасианс тя все премисляше глупостите, за които от детството, та до сега живееше: редно ли е цените на хранителните продукти да са такива, махленските клюки, домакинските задължения, страха от болести, предстоящата работа и тям подобни. В най-добрия случай понякога навярно се заслушваше в биенето на камбаните на близката църква и между другото си казваше: „Този път Адриана се забави повечко от обикновено“. Или ако ме чуеше да отворя вратата и да разговарям в антрето: „Адриана свърши“. Какво още? Въплъщавайки се тялом и духом, действително ставах мама, дори смятах, че я обичам много по-силно отпреди.

Шумът от отварянето на вратата ме изтръгна от размишленията. Мама запали лампата и попита: „Какво правиш в тъмното?“ Заслепена от светлината, аз станах и я загледах. От пръв поглед забелязах, че изцяло се е преоблякла. Нямаше шапка на главата, а и никога не е

носила, но си беше сложила черното добре ушито палто. Около врата ѝ имаше якичка от котешки кожи, държеше голяма черна кожена чанта с жълт метален цип. Бе намокрила и сресала грижливо сивите си коси, силно изпънати и събрани в малък кок на темето, гъсто набоден с фиби. Беше напудрила безцветните си повехнали бузи и сега те изглеждаха розови. Неволно ме обзе желание да се разсмея, като я видях така пременена и тържествена, но с привичния си тон пътъм я подканих: „Да вървим“.

Знаех, че тя обича в часовете на най-голямото движение да се разхожда бавно по централните улици с най-хубавите магазини. Качихме се на трамвая и слязохме в началото на улица „Национале“. Като малка мама ме водеше тук на разходка. Тръгвахме от площад „Езедра“, тя разглеждаше една по една витрините на магазините отдясно и така стигаме до площад „Венеция“. Там минавахме на отсрещния тротоар и водейки ме за ръка, мама продължаваше внимателно да оглежда изложените стоки, след което пак се връщаме на площад „Езедра“. Без да е купила и карфица, нито да е дръзнала да влезе в някое от многото кафенета по улицата, тя ме прибираще вкъщи изморена и сънлива. Помня, че разходките не ми харесваха, защото, за разлика от нея, която се задоволяваше само с това — внимателно и педантично да огледа стоките, — аз желяех да вляза, да купя и занеса у дома някоя от новите и красиви вещи, изложени зад яркоосветените витрини. Но бързо разбрах, че сме бедни, и изобщо не показвах желанията си. Един-единствен път, вече не помня за какво, проявих каприз, както се казва. Пресякохме немалка част от многолюдната улица — мама ме влачеше за ръка, аз с всички сили се съпротивлявах, виках и плачех. Накрая, изгубила търпение, вместо да получа жадувания предмет, тя ми удари два шамара и новото преживяване ме накара да го забравя.

И така, отново съм на площад „Езедра“ и тръгвам по тротоара под ръка с мама, сякаш изминалите години не са оставили следи. Ето плочките на тротоарите, а по тях гъмжилото от крака, обути в малки и големи, с ток или без ток обувки, ботуши, боти и сандали, погледне ли човек, свят му се завива; ето минавачите сами, двама по двама или мъже, жени и деца на групи, отиват надолу или се изкачват, някои бавно, други забързани, всичките еднакви, може би защото биха искали да са различни, с едни и същи дрехи, шапки, лица, очи, устни;

ето магазините за канцеларски, кожухарски, златарски и часовникарски стоки, книжарите и цветарите, магазините за платове, играчки, домашни потреби, мода, чорапи, ръкавици, кафенетата, кината, банките, ето ги зад осветените прозорци на палатите хората, които ходят нагоре-надолу или работят край бюра; ето познатите светещи реклами, а по ъглите продавачите на вестници, на печени кестени и безработните, които предлагат карти на Армения и гумени халки за чадъри; ето просяците и слепеца, застанал в началото на улицата с отпусната до стената глава, черни очила и барета в ръка, понататък почти стара жена с кърмаче на пресъхналата си гърда, а още по-нагоре един идиот с жълто и лъскаво дърво на отрязаната ръка, наподобяващо коляно на мястото на дланта. Озовала се отново сред познатите неща на „Национале“, изпитах неприятното усещане за застиналост и силно потреперих, по тялото ми бе преминало леденото дишане на ужаса. От радиото на едно кафене долиташе страстният и висок глас на някаква певица. Беше годината на войната с Етиопия и жената пееше „Черна муцунка“.

Естествено, мама не забеляза преживяванията ми, впрочем аз не ги и показвах. Споменах, че имам ведро и спокойно изражение и околните трудно отгатват какво ми минава през ума. Но след малко несъзнателно се развълнувах, устните ми се разтрепериха — жената бе подела сантиментална песничка.

— Помниш ли как ме разхождаше нагоре-надолу по улицата да гледаме магазините? — попитах мама.

— Да — отговори тя, — но тогава всичко беше по-евтино... Тази чанта например човек можеше да си я занесе вкъщи за трийсет лири...

От магазина за чанти преминахме към златарския. Мама се спря да гледа бижутата и с възхита рече:

— Виж този пръстен! Кой знае колко ли струва... Ами оная масивна златна гривна... Аз нямам слабост към пръстени и гривни, но към герданите — да. Имах гердан от корали, ама се наложи да го продам.

— Кога?

— Ее, преди много години.

Хрумна ми, че независимо от доходите от моя занаят, досега не съм успяла да си купя и най-мизерното пръстенче.

— Знаеш ли, реших отсега нататък да не водя никого у дома. Свършено е — казах.

За първи път явно подмятах с какво се занимавам. Мама направи някаква физиономия, която не можах да си обясня, и отвърна:

— Толкова пъти съм ти казвала: прави каквото искаш. Щом ти си доволна, и аз ще съм доволна.

Ала не личеше да е доволна. Продължих:

— Трябва да заживеем както преди. Ще се наложи пак да започнеш да кроиш и да шиеш ризи.

— Толкова години съм го правила...

— Сега не живеем с повече пари — малко жестоко настоях. — Пък и вече бяхме свикнали. Колкото до мене, чудя се с какво да се захвана.

— Какво ще правиш? — обнадеедена попита мама.

— Не знам. Пак ще започна да работя като модел или ще ти помагам в шиенето.

— Какво ще ми помагаш? — обезкуражена попита тя.

— Или ще ида да слугувам. Какво искаш да правя?

Лицето на мама беше огорчено и тъжно, като че ли ненадейно бе почувствала как натрупаните напоследък килограми се отделят от нея, както мъртвите листа падат от дърветата при първите есенни студове. Обаче убедително каза:

— Прави каквото си намислила, само ти да си доволна, повтарям.

Разбирах, че у нея се борят две противоположни чувства: любовта към мене и привързаността към спокойния живот. Домъчня ми, искаше ми се да пожертва едното от тях — или любовта, или спокойствието си. Но в живота това се случва рядко, обикновено той преминава, като заменяме последиците от нашите добродетели с последиците от пороците ни. Казах:

— Преди не бях доволна и сега не съм, само че няма да продължавам да живея така.

Повече не разговаряхме за нищо. Лицето на мама беше посивяло и обезверено, сякаш вече бе започнала да отслабва и под доскорошния ѝ цветущ вид отново се очертаваше някогашната измършавялост. Все тъй внимателно и подробно изучаваше с поглед витрините, но го правеше механично, без радост и любопитство, като че ли замислена

за друго. Навярно не виждаше нищо или по-точно съзираше не изложените стоки, а шевната машина с неуморимия педал, лудо движещата се напред-назад игла, купчините омотани полуушити ризи на работната маса и черното платно, в което увиваше готовите дрехи, за да ги разнесе на клиентите из града. За разлика от нея между мене и витрините нямаше подобни видения. Погледът ми беше ясен, мислите трезви. Различавах всички предмети и картончетата с цените им и си казвах, че наистина не искам повече да упражнявам занаята, но в действителност не умея да върша друго.

Имах желание да купя, макар и в определени рамки, немалко от изложените вещи, но от деня, в който се върнех към професията си на модел или нещо сходно, щеше да се наложи завинаги да се откажа от това. За нас с мама щеше да се възобнови познатият пестелив и несгоден живот, изтъкан от потискан глад, ненужни жертви и безрезултатни спестявания. Сега поне можех да си помечтая за някое бижу, стига да намерех кой да ми го подари. Но заживеех ли както преди, бижутата щяха да бъдат недостъпни за мене като звездите на небето. Предишният ни живот ме отвращаваше, виждаше ми се глупав, блудкав и окаян, в същото време напълно осъзнавах колко безсмислени са причините, поради които исках да променя настоящето. Защото един студент, в когото бях се влюбила, пет пари не даваше за мене. Защото нямаше никакво желание да бъде такава, каквато съм. Рекох си — то е само от честолюбие, но аз не мога заради едната гордост да поставя себе си и предимно мама в някогашното жалко положение. Внезапно прозрях как животът на Джакомо, който за миг се беше приближил и слял с моя, се отклонява в различна посока, а моят си продължава по стария път. „Ако намеря някой мъж, макар и беден, да ме обикне и да се ожени за мене, тогава — да — помислих, — но заради една прищявка не си струва трудът.“ Тази мисъл ме успокои и приятно облекчение изпълни душата ми. По-нататък неведнъж го изпитвах — не само не отхвърлях отредената ми съдба, но и сама вървах насреща ѝ. Бях каквато бях, налагаше се да съм такава и толкова. Макар да прозвучи странно, можех да бъда добра съпруга или жена, която се продава за пари, но не и беднячка, която се бърти и мизерства само за едната гордост. Помирена със себе си, се усмигнах.

Бяхме пред магазин за дамски дрехи, вълнени и копринени тъкани. Мама рече:

— Виж какъв хубав шал. Точно такъв ми трябва.

Успокоена и разведрена, вдигнах очи и погледнах шала, който ми сочеше. Наистина беше хубав, черно-бял, с десен на клони и птици. Вратата на магазина беше отворена, виждаше се щандът, върху който имаше касетка с отделения, пълни с подобни шалове, всичките заплетени и в безпорядък. Попитах мама:

— Харесва ли ти кърпата?

— Да, защо?

— Сега ще го имаш, но първо ми дай чантата си и вземи моята.

Тя не се досети и ме загледа с отворена уста. Без да продумам, взех нейната голяма черна кожена чанта и тикнах в ръцете ѝ моята, която беше доста по-малка. Разтворих ципа на чантата и като придържах с пръсти краищата му допрени, бавно и сякаш с намерение да купувам, влязох в магазина. Мама, която все още не беше разбрала, но не се осмеляваше да пита, ме последва.

— Искаме да разгледаме шаловете — казах на продавачката, като се приближих до касетата.

— Тези са копринени, тези кашмирени, тези вълнени, тези памучни — започна тя, като ми ги посочваше.

Прилепих се до щанда, като държах чантата на височината на стомаха си, и заопипвах шаловете, разгръщайки ги на светлината, за да огледам по-добре десена и разцветките. От черно-белите имаше поне дузина еднакви. Нарочно направих така, че един от тях се изхлузи от касетата и крайт му увисна от щанда. После се обърнах към продавачката:

— Всъщност искам нещо по-ярко.

— Имаме и по-фини — каза тя, — но са по-скъпи.

— Покажете ми ги.

Продавачката се обърна, за да извади кутията от рафта. Бях готова, поотдръпнах се от щанда и отворих чантата. Дръпнах шала за края — работа за миг — и пак се долепих до щанда.

Междувременно продавачката извади кутията. Сложи я на щанда и ми показа по-големи и по-хубави шалове. Дълго и спокойно ги разглеждах, съсредоточавайки се върху цветовете и десените, дори ги показвах на мама и ги коментирах с по няколко думи, ала тя беше видяла всичко и ни жива, ни умряла ми отвърщаше само с кимане. Накрая попитах:

— Колко струват?

Продавачката каза цената. Със съжаление рекох:

— Имате право, много са скъпи, поне за мене... Въпреки това благодаря.

Излязохме от магазина и бързо се отправих към недалечната църква, защото се опасявах, че продавачката може да забележи кражбата и да ни догони сред тълпата. Мама ме бе хванала за ръка и изплашена, подозрително се оглеждаше наоколо като пиян човек, който не е напълно сигурен дали и нещата, които вижда, се олюляват и разместват край него. Досмеша ме от уплахата ѝ. Не знаех защо съм откраднала шала, но всъщност нямаше значение, защото преди това бях откраднала пудриерата от дома на Джиновата господарка, а за подобни начинания е важна само първата крачка. Както и при първата кражба, пак изпитах онова чувствено удоволствие и ми се струваше, че разбирам защо толкова хора крадат. Църквата беше на две крачки, в една пресечка на улицата, стигнахме до нея и аз попитах мама:

— Искаш ли да влезем за малко?

— Както кажеш — с приглушен глас отвърна тя.

Влязохме в църквата — малка, бяла, с кръгла форма и колони, приличаше на танцова зала. Имаше две редици излъскани от употреба пейки, върху които от капандурите на купола се процеждаше съвсем слаба светлина. Погледнах нагоре и видях, че целият купол е изрисуван с ангели с разперени крила и бях убедена, че тези тъй красиви създания ще ме закрилят и продавачката няма да разбере за кражбата, преди да затвори магазина. Тишината, мирисът на тамян, мракът и уютът на Божия храм ми вдъхваха увереност след суматохата и ярките светлини по улицата. Бях нахълтала бързо, почти блъскайки мама, но вътре веднага се успокоих и почувствах как страхът ми изчезва. Мама понечи да бръкне в чантата ми, която продължаваше да държи. Подадох ѝ нейната и тихо казах: „Сложи си шала.“

Тя отвори чантата и си покри главата с откраднатия шал. Потопихме пръсти в купата със светена вода и седнахме на първата редица пред големия олтар. Аз коленичих, а мама остана седнала, с ръце в скута и полузакрито лице от прекалено големия шал. Забелязах, че е развълнувана, и неволно сравних вълнението ѝ с моето спокойствие. Бях приятно отпусната и макар да съзнавах, че съм извършила осъдителна от църквата постъпка, няхах угризения и

смятах, че сега съм много по-близо до религията, отколкото по времето, когато не правех нищо, заслужаващо порицание, и със стиснати зъби работех, за да се прехранвам. Спомних си за тръпката страх, която преди малко бях изпитала, когато поглеждах към оживената улица, и почувствах утеха при мисълта, че ако има Бог, който ясно вижда вътрешния ми мир, той не открива нищо лошо и знае, че съм невинна единствено поради факта, че живея, което впрочем важи за всички хора. Вярвах, че този Бог не е там, за да ме съди и наказва, а за да оправдае моето съществуване и тъй като то пряко зависеше от него, можеше да бъде само правилно. Докато машинално изричах думите на молитвата, не отмествах поглед от олтара и зад пламъчетата на свещите съзирах картина с неясен образ, който ми се струваше, че е на Мадоната, и разбирах, че въпросът между нас двете не е дали аз трябва да се държа по този или друг начин, а дали да приема, че съм насърчена да продължавам да живея, или не. И изведнъж ми се стори, че зад свещите на олтара това окуражаване, подобно на внезапна топлина, която ме обгърна цялата, се излъчва от неясния образ на Мадоната. Да, бях поощрена да живея, въпреки че нищо не разбирах от живота, нито пък защо се живее.

Умърлушена и замаяна, мама седеше с новия шал, увиснал като човка над носа ѝ, и щом се обърнах и я съгледах, не се сдържах, усмихнах се със симпатия и прошепнах: „Помоли се, ще ти подейства добре“. Тя силно потрепери, поколеба се, сетне сякаш с неохота коленичи и събра ръце. Знаех, че отдавна не желае да се уповава на религията, за нея тя беше лъжлива разтуха, принуждаваща я да бъде покорна и да забрави грубостта на живота. Но все пак я видях как по навик механично раздвижи устни и недоверчивото ѝ намръщено лице наново предизвика усмивката ми. Прииска ми се да я успокоя, да ѝ кажа, че съм променила намерението си, да не се страхува, че ще трябва да работи както преди. В нейното лошо настроение имаше нещо незряло — като дете, на което отказват обещания сладкиш — и именно това, по моя преценка, беше най-важният аспект на отношението ѝ към мене. Определено допусках, че разчита на моя занаят, за да се радва на удобствата си, но всъщност знаех, че не е вярно.

Когато свърши молитвата, мама с яд и неохота се прекръсти, сякаш за да подчертае, че го прави за мое удоволствие; изправих се и ѝ

дадох знак да тръгваме. На прага тя си свали шала, грижливо го сгъна и сложи в чантата. Върнахме се на улица „Национале“ и аз тръгнах към близката сладкарница.

— Сега ще изпием по един вермут — казах.

— Не, не... Защо? Няма нужда — моментално отговори тя притеснена, но и доволна.

Винаги си е била такава, по стар навик все се страхуваше, че харча много.

— Е, и какво ще стане? — казах. — Един вермут...

Тя млъкна и ме последва в сладкарницата.

Заведението беше старо, барът и стените бяха облицовани с лъскав махагон, имаше много витринки, пълни с красиви кутии със сладкиши. Седнахме в един ъгъл и аз поръчах два вермута. Докато говорех със сервитьора, мама се притесняваше и неподвижна и смутена гледаше надолу. След като той донесе вермута, тя взе чашката, намокри си устните, сложи я на масата и като ме изгледа, рече сериозно:

— Хубав е.

— Вермут.

Сервитьорът донесе кутия от стъкло и метал, пълна с пасти. Отворих я и подканих мама:

— Вземи си паста.

— Не, не... За бога.

— Вземи, де.

— Ще си разваля апетита.

— От една паста!

Погледнах в кутията, избрах паста с крем и й я подадох:

— Хапни тази. Лека е.

Тя я взе и я изяде на малки хапки, като всеки път поглеждаше с разкаяние там, където е отхапала.

— Наистина е хубава — каза накрая.

— Вземи още една.

Този път тя не чака да я моля и си взе втора. Изпихме вермута, седяхме си и мълчаливо гледахме движението на клиентите из сладкарницата. Виждах, че мама е доволна, задето седи тук, погълнала две пасти и чаша вермут, наблюдава с любопитство ходенето нагоре-надолу на хората, то я забавлява и естествено няма за какво да

разговаря с мене. Вероятно за първи път влизаше в подобно заведение, всичко бе ново и непознато за нея и ѝ пречеше да разсъждава.

Влезе млада дама, която водеше за ръка момиченце в късо палтенце, с якичка от бяла пухкава кожа и бели вълнени чорапи и ръкавици. Жената избра от витрината на бара паста и му я подаде. Казах на мама:

— Когато бях малка, ти никога не ме водеше в сладкарници.

— Та няма можех? — отвърна тя.

— Обаче сега — спокойно додадох — аз съм тази, която те води.

Тя помълча, после унило рече:

— Натякваш ми, че съм дошла тук... Аз не исках да идвам.

Сложих ръката си върху нейната:

— Нищо не ти натяквам. Напротив, радвам се, че те доведох.

Баба някога водила ли те е на сладкарница?

Тя поклати глава и отговори:

— До осемнайсетгодишна не съм излизала от квартала.

— Виждаш ли сега — казах, — в едно семейство трябва да има човек, който един ден да направи някои неща. Нито ти си ги правила, нито майка ти, нито нейната майка вероятно... Сега аз ги правя... Не може вечно да продължава така.

Тя не отвърна нищо и така поседяхме още четвърт час да погледаме хората. После си отворих чантата, извадих кутия цигари и запалих една. Често жени като мене пушат на обществени места, за да привлекат вниманието на мъжете. Но в онзи момент и през ум не ми минаваше да примамвам любовници, поне за вечерта бях решила да не предприемам нищо. Просто ми се пушеше. Доближих цигарата до устните си, всмукнах дима и го издухах през носа и устата, оглеждах хората и държах цигарата с два пръста.

Но въпреки волята ми в моето движение сигурно е имало нещо предизвикателно, защото видях как близо до бара един мъж, който поднасяше към устата си чаша кафе и се готвеше да отпие, я задържа и ме загледа втренчено. Беше около четирийсетгодишен, нисък, с гъста къдрава коса, изпъкнали очи и масивни челюсти. Тилът му беше толкова широк, че изглеждаше без врат. Държеше чашката и не сваляше очи от мене като бик, зърнал червена дреха и преди да връхлети, се спира с наведена глава. Беше добре облечен, макар и не елегантно, с вталено палто, което подчертаваше раменете му. Загледах

надолу и за минута с цигара в ръка премислях „за“ и „против“ този мъж. Знаех, че природата му е такава — един поглед щеше да е достатъчен, за да се подуют вените на шията му и да стане морав в лицето, но не бях съвсем убедена, че ми харесва. После усетих, че като невидим сок, който разпуква набръчканата кора и разкрива крехките кълнове, желанието да го прелъстя възбуди тялото ми и ме принуди да изоставя хладното си държание. И то едва един час след решението ми да зарежа занаята. Помислих си, че действително друго не ми остава, то беше по-силно от мене. Но го помислих с радост, защото откакто излязох от църквата, се бях примирила със съдбата си такава, каквато беше и разбрах, че приемането ѝ ми струваше повече от който и да е благороден отказ. И тъй след кратък размисъл вдигнах очи към мъжа. Стоеше си там подлуден, с чашка кафе в дебелата космата ръка и с биволски очи, вторачени в мене. Тогава, образно казано, започнах преследването и с цялото лукавство, на което съм способна, го изгледах закачливо и предразполагащо. Той открито откликна и както бях предположила, лицето му почервения. Изпи кафето, сложи чашката на бара и изпъчен и вдървен във вталеното си палто, със ситни стъпки отиде на касата и плати. На прага се обърна и ми направи недвусмислен и властен знак, че ще ме чака. С очи му отговорих утвърдително. Мъжът излезе и аз рекох на мама:

— Ставам, но ти остани, защото не мога да си тръгна с тебе.

Тя се наслаждаваше на гледката в сладкарницата и смаяна подскочи:

— Къде отиваш?... Защо?

— Навън има един мъж, който ме чака — отговорих, изправяйки се. — Ето ти парите. Плати и се прибирай вкъщи. Всъщност аз ще те изпреваря, но няма да съм сама.

Тя ме изгледа, струва ми се, с угризение. Не каза нищо. Кимнах за довиждане и тръгнах. Мъжът стоеше на улицата. Едва излязох и той се хвърли върху мене, като стискаше силно ръката ми:

— Къде искаш да отидем? — запита.

— Ще идем у дома.

Така след няколко часа терзания аз се отказах да се боря срещу онова, което, изглежда, бе моя съдба, даже я прегърнах с повече обич, както се прегръща непобедим враг, и се почувствах свободна. Някои ще си помислят, че ми е било много лесно да приема недостойната, но

доходна съдба, вместо да се откажа от нея. Но аз нерядко съм се питала защо тъгата и яростта толкова често съжителстват в душите на онези, които искат да живеят съобразно дадени норми или да се подчиняват на определени идеали, и защо други, които приемат собствения си нищожен и жалък живот, обикновено са весели и безгрижни. Всъщност в тези случаи човек се подчинява не на някакви норми, а на темперамента си, който се превръща в истинска и лична съдба. Моят, както казах, безусловно налагаше да бъда весела, нежна и спокойна, и аз го приемах.

ТРЕТА ГЛАВА

От Джакомо се отказах напълно и реших да не мисля за него. Давах си сметка, че съм влюбена и ако се върне, ще го обичам повече от всичко. Но знаех, че никога няма да се оставя да ме унижава. Върнеше ли се, щях да застана срещу него затворена в живота си като в непревземаема и непоклатима крепост, която наистина щеше да остане такава, докато не пожелаех да изляза от нея. Щях да му кажа: „Аз съм проститутка от улицата и нищо повече. Ако ме искаш, приеми ме каквато съм“. Бях разбрала, че силата ми не беше в това да се стремя да бъда такава, каквато не съм, а да приема себе си. Моята сила бяха бедността, занаятът ми, мама, грозната къща, скромните дрехи, сиромашкият произход, нещастията ми и най-вече дълбоко скритото в душата ми чувство като скъпоценен камък в земята, което ме караше да приема всички тези неща. Бях сигурна, че никога вече няма да срещна Джакомо, и тази увереност ме караше да го обичам по нов начин — тъжно и безнадеждно, както се обичат покойниците, които няма да се върнат никога.

В онези дни окончателно скъсах с Джино. Споменавах си, че грубите раздели не ми се нравят и искам нещата да изживеят живота си и да умрат от собствената си смърт. Връзката ми с него е добър пример за това. Тя се разпадна, защото животът, който бе в нея, изтече не по моя, нито, в известен смисъл, по вина на Джино. Завърши по начин, който не ми остави нито съжаления, нито угризения.

Бях продължила от време на време, два-три пъти месечно, да се срещам с Джино. Той ми харесваше, както казах, макар че бях изгубила всякакво уважение към него. В един от онези дни ми определи среща по телефона в млечния бар и аз обещах да отида.

Барът беше в нашия квартал. Джино ме чакаше във вътрешното помещение, което беше без прозорци, облицовано с керамични плочки. Като влязох, видях, че не е сам. С гръб към мене при него седеше някакъв мъж. Видях само, че е облечен със зелен шлифер и има руси, късо подстригани коси. Приблжих се, Джино се изправи, но приятелят му не стана. Джино рече:

— Запознай се с моя приятел Сондзоньо.

Тогава и онзи стана прав и аз му подадох ръка, гледайки го. Когато стисна ръката ми, изпитах усещането, че я стяга в клещи, и извиках от болка. Той моментално я пусна и аз усмихната седнах, казвайки:

— Знаете ли, че ми причинихте болка? Винаги ли правите така?

Той не отговори, даже не се усмихна. Лицето му беше бяло като платно, имаше изпъкнало чело, малки светлосини очи, сплескан нос и уста, приличаща на разрез. Русите му коси бяха четинести, мръсни, късо подстригани. Долната част на лицето му бе широка, с груби и изпъкнали челюсти. Някакъв нерв, който неспирно потрепваше на бузата му, създаваше впечатление, че постоянно стиска нещо със зъби. Джино, който, изглежда, се отнасяше към Сондзоньо с уважение и възхищение, през смях каза:

— О, това е нищо! Ако знаеш колко е силен... Има забранен юмрук.

Стори ми се, че Сондзоньо го поглежда неприязнено. С беззвучен глас се обади:

— Не е вярно, че имам забранен юмрук... Мога да го имам.

— Какво значи забранен юмрук? — попитах.

— Когато с един юмручен удар можеш да убиеш човек. Тогава е забранено да си служиш с юмука... като използването на пистолет е — кратко отговори Сондзоньо.

— Я пробвай колко е силен — настоя Джино възбуден и сякаш жадуващ да спечели благоволениято му. — Опитай, накарай я да ти пипне ръката.

Колебаех се, но Джино настояваше и изглежда, неговият приятел също очакваше подобна постъпка от мене. Бавно протегнах длан към ръката му, за да я опипам. Сондзоньо я сви в лакътя, за да изпъкнат мускулите. Извърши го сериозно и почти навъсен. Изненадах се, защото на вид беше дребничък, а под ръкава му докоснах с пръсти нещо като пакет железни въжета. Отдръпнах ръка и не знам дали с удивление или отвращение, възкликнах. Той самодоволно ме изгледа и по устните му се плъзна лека усмивка. Джино заприказва:

— Стар приятел ми е. Отдавна се познаваме, нали Примо? Като братя сме, така да се каже. — Потупа го по рамото и добави: — Старият Примо.

Но сякаш за да отблъсне ръката му, другият повдигна рамо и отвърна:

— Не сме нито приятели, нито братя. Заедно работехме в гаража. Това е всичко.

— Е, знам, че ти с никого не искаше да се сприятелиш. Нито с мъже, нито с жени. Вечно сам и за своя сметка — не се смути Джино.

Сондзоньо го изгледа. Погледът му беше втренчен, невероятно неподвижен и настойчив, и Джино сведе очи.

— Кой ти е наприказвал тия глупости? — попита Сондзоньо. — Дружа с когото ми харесва... жени и мъже.

— Казах го просто така. — Джино, изглежда, бе изгубил наглостта си. — Аз наистина не съм те виждал с никого.

— Ти никога нищо не си знаел за моите работи.

— Хм, виждах те всеки ден. Сутрин и вечер.

— Всеки ден си ме виждал... И какво?

— Е — настоя Джино, — все сам беше и мислех, че не се срещаш с никого. Когато някой си има приятел — мъж или жена, — винаги се научава.

— Не се прави на глупак — грубо рече Сондзоньо.

— Сега и глупак ме наричаш — почервенял каза Джино, преструвайки се свойски на обиден, но личеше, че му е неприятно.

— Не се прави на глупак — повтори Сондзоньо. — Бездруго ще ти разбия муцуната.

Внезапно разбрах, че не само е способен, но и възнамерява да го направи. И като поставих ръката си върху неговата, казах:

— Щом искате да се биете, моля правете го, но когато ме няма. Не мога да понасям насилието.

— Представям ти една госпожица, моя приятелка — умърлушен се обади Джино, — а ти я плашиш с държанието си. Ще си помисли, че сме врагове.

Сондзоньо се обърна към мене и за първи път се усмихна. Усмихнат ми намигаше, бърчеше чело и освен малките си грозни зъби ми показваше и венците си. Попита:

— Госпожицата не се е изплашила, нали?

— Никак не съм се изплашила — сухо отвърнах, — но както казах, не обичам насилието.

Последва дълго мълчание. Сондзоньо седеше неподвижно, с ръце в джобовете на шлифера, челюстите му потрепваха, гледаше в празната заличка, а Джино с наведена глава пушеше, димът излизаше от устата му и се плъзгаше край лицето и ушите му, които още аленееха. След малко Сондзоньо стана и заяви:

— Е, аз си тръгвам.

Джино любезно скочи на крака и му подаде ръка с думите:

— Без омраза, нали Примо?

— Без омраза — през зъби отговори онзи.

Стисна ми ръка, но този път без да ми причини болка, и се отдалечи. Беше слаб, дребен на ръст и наистина бе чудно откъде взема тази сила.

Веднага щом той излезе, шеговито подхвърлих на Джино:

— Приятели сте били, даже братя, но ти наговори такива неща...

Джино се беше окопитил и поклати глава:

— Такъв си е, но не е лош, а освен това имам сметка от него.

Беше ми полезен.

— В какъв смисъл?

Забелязах, че Джино е възбуден и изгаря от желание да ми разкрие нещо. Ненадейно стана весел, оживен и нетърпелив:

— Помниш ли онази пудриера на госпожата?

— Да... и какво?

Очите му блеснаха и снишавайки глас, той прошепна:

— Добре, но аз после размислих и не я върнах.

— Не я върна?

— Не... В края на краищата си помислих, че госпожата е богата и една пудриера повече или по-малко за нея няма значение. Още повече че ударът вече беше направен — добави с присъщата си предпазливост — и всъщност крадецът не бях аз.

— Аз бях — рекох спокойно.

Престори се, че не ме е чул, и продължи:

— Обаче после имаше проблем с продаването. Беше вещ, която бие на очи, познава се и не посмях... Така я държах в джоба си дълго... Накрая срещнах Сондзоньо и му разказах как стоят нещата.

— Каза ли му за мене? — прекъснах го.

— Не, за тебе не... казах му, че ми я е дала една приятелка, но така, без да споменавам имена, а той... той три дни мисли и не знам

как я е продал, но ми донесе парите. То се знае, задържа своята част от тях, както беше уговорено.

Джино трепереше от възбуда и като се поогледа наоколо, извади от джоба си куп свити банкноти.

И аз не знам защо в онзи момент изпитах силна неприязън към него. Не че не одобрявах постъпката му, естествено нямах право, но ликуващият му тон ме дразнеше и усещах, че не ми е казал всичко и несъмнено премълчава най-неприятното. Хладно казах:

— Добре си направил.

— Дръж — продължи той, разгъвайки банкнотите, — това е за тебе. Преброил съм ги.

— Не, не — веднага отказах. — Нищо не искам, наистина нищо.

— Защо?

— Нищо не искам.

— Искаш да ме обидиш.

Сянка на подозрение и тревога премина по лицето му и аз се изплаших, че наистина съм го обидила. Сложих ръка върху неговата и с усилие казах:

— Ако не ми беше предложил, щях да съм ако не засегната, поне учудена, ала така стана добре. Не ги искам, защото за мене това е приключило, но съм доволна, че имаш пари.

Джино ме гледаше с недоумяващ, мнителен и изпитателен поглед, сякаш искаше да отгатне каква е тайната, която се криеше зад думите ми. И по-късно, често спомняйки си за него, си давах сметка, че той не успя да ме разбере, защото живееше в свят, различен от моя, с други принципи и чувства. Не знам дали неговият свят бе по-лош или по-добър от моя, знам само, че за него определени думи нямаха смисъла, който аз влагах, и че голяма част от постъпките му според мен бяха недостойни, а той ги считаше за редни, дори почтени. По-точно, Джино придаваше най-голямо значение на интелигентността, схващана обаче като хитрост. И като делеше хората на хитри и не хитри, винаги и на всяка цена държеше да принадлежи към първата категория. Аз не съм хитра, навярно не съм и умна, но никога не съм разбирала как една подлост умишлено извършена, може да бъде достойна за възхищение, а даже извинима.

Неочаквано съмнението, което измъчваше Джино, се разпръсна и той възкликна:

— Разбрах защо не искаш парите, страхуваш се! Страх те е, че ще разкрият кражбата. Не бери грижа, всичко е наред!

Изобщо не изпитвах страх, но не се заех да го разубеждавам, защото втората част от фразата му ми се видя неясна.

— Какво значи всичко е наред?

— Да, всичко е наред — отговори той. — Помниш ли, като ти казах, че въкъщи подозират една от камериерките?

— Да.

— Добре... С нея не се разбирахме, защото тя злословеше зад гърба ми. Няколко дни след кражбата усетих, че нещата не вървят добре. Комисарят два пъти се връща, струваше ми се, че ме наблюдават. Обърни внимание — още не бяха правили никакъв обиск. Тогава ми дойде следната идея: с нова кражба да предизвикам претърсване и да намеря начин вината и за двете кражби да падне върху тази жена.

Не казах нищо, а той, поглеждащ ме с широко отворени блеснали очи, сякаш да разбере възхитена ли съм от хитростта му, продължи:

— В едно чекмедже госпожата имаше долари. Взех ги и ги скрих зад един стар куфар в стаята на камериерката. Естествено, този път направиха обиск, доларите се появиха и я арестуваха. Сега тя, разбира се, се кълне, че е невинна, но кой ѝ вярва? Откриха парите в нейната стая.

— И къде е тази жена?

— В затвора е и не иска да си признае... Знаеш ли какво каза комисарят на госпожата? Бъдете спокойна, госпожо, с добро или с лошо, накрая ще си признае. Разбра ли, а? Знаеш ли какво значи с лошо? Бой!

Гледах го и като виждах колко е ентусиазиран и горд от себе си, се смразих и обърках. Напосоки попитах:

— Как се казва жената?

— Луиза Фелини. Не е много млада, надменна е и ако я слушаш, работела като камериерка погрешка, и никой не бил по-честен от нея — той весело се изсмя.

Едва успях да сподавя дълбока въздишка и рекох:

— Знаеш ли, че си голям подлец?

— От къде на къде? Защо? — попита изненадан.

След като го нарекох подлец, се почувствах по-освободена и решителна. Ноздрите ми се издуваха от гняв и започнах:

— И ти искаше да взема тези пари? Знаех си аз, че са пари, които не трябва да докосвам.

— Е, и какво толкова? — каза той, като се опитваше да изглежда спокоен. — Няма да си признае и ще я пуснат да си върви.

— И все пак ти самият каза, че я държат в затвора и я бият.

— Казах го ей така.

— Не ме интересува. Заради тебе в затвора е отишъл невинен човек... И имаш очи да дойдеш и да ми го разкажеш! Наистина си подлец.

Той ненадейно се разгневи и пребледнял ме хвана за ръката.

— Престани да ме наричаш подлец!

— Защо? Мисля, че си подлец, и ти го казвам!

Джино съвсем си изгуби ума и извърши нещо неочаквано. Изви ми ръката, сякаш искаше да я счупи, после неочаквано наведе глава и здравата ме ухапа. С рязко движение се освободих и станах.

— Да не си полудял — казах. — Какво те прихваща? Хапеш? Няма смисъл, подлец си и подлец ще си останеш.

Той не отговори, но се хвана за главата, като че ли щеше да си заскубе косите.

Извиках сервитьора и платих изконсумираното от мене, Джино и Сондзоньо. После заявих:

— Отивам си. И знай, че между нас всичко е свършено. Не ми се мяркай повече, не ме търси, не идвай, вече не те познавам.

Той нито продума, нито вдигна глава и аз излязох.

Млечният бар беше в началото на булеварда, недалече от къщи. Тръгнах бавно по тротоара срещу стените. Нощта беше облачна и препръскващият дъжд като облак се стелеше в студения и непотрепващ въздух. Крепостните стени обикновено бяха неосветени, малкото фенери се намираха на голямо разстояние един от друг. Веднага щом излязох от млечния бар, видях как отсреща един мъж се отдръпна от светлината на фенера и пое край стените с моето темпо и в същата посока. По пристегнатия в кръста шлифер и русата късо подстригана коса познах Сондзоньо. На фона на стените той изглеждаше още по-дребен, от време на време изчезваше в сянката, после се появяваше в светлината на някой фенер. За първи път изпитах

досада към мъжете, които тичаха подире ми като кучета след кучка. Все още треперех от гняв и като се сетех за жената, която Джино бе вкарал в затвора, не можех да не се терзя, защото в края на краищата аз бях откраднала пудриерата. Но може би не беше гузна съвест, а по-скоро раздразнение и негодувание. Бунтувах се срещу неправдата, ненавиждах Джино, противно ми беше, че го мразя и знам за допуснатата несправедливост. Аз наистина не съм създадена за подобни изживявания, бях много развълнувана, просто не можех да се позная. Вървах бързо, нетърпелива да стигна до дома преди Сондзоньо да ме заговори, както сигурно възнамеряваше. Но дочух зад мене гласа на Джино, който викаше запъхтян:

— Адриана! Адриана!

Престорих се, че не чувам, и ускорих крачка. Джино ме настигна и ме хвана за ръката.

— Адриана, дълго време бяхме заедно, не можем да се разделим така.

Рязко се дръпнах и продължих напред. От другата страна дребната и ясно очертана фигура на Сондзоньо излезе от тъмнината и навлезе в светлия кръг на фенера. Подтичвайки до мене, Джино започна:

— Адриана, обичам те...

Вдъхваше ми съжаление и омраза едновременно, а това ми беше далеч по-неприятно от думите му. Опитах се да мисля за друго. Изведнъж сама не знам как ме осени една идея. Спомних си за Астарита, който винаги ми беше предлагал помощта си, и реших, че несъмнено ще съумее да измъкне нещастната жена от затвора. Това хрумване веднага ми подежда благотворно — олекна ми на душата, даже ми се стори, че не мразя Джино, а му съчувствам. Спрях се и спокойно го попитах:

— Джино, защо не си вървиш?

— Обичам те.

— И аз те обичах, но вече е свършено. Върви си, така ще е по-добре и за двама ни.

Бяхме в тъмната част на булеварда, където нямаше нито осветление, нито магазини. Той ме прегърна през кръста и се опита да ме целуне. Прекрасно можех да се освободя сама, защото съм силна, а и никой мъж не е в състояние да целуне жена, която не иска. Не знам

кой дявол ме накара да викна Сондзоньо, който бе спрял отсреща до стените и пъхнал ръце в джобовете на шлифера, ни наблюдаваше. Мисля, че го повиках, защото вече бях намерила лек за лошата постъпка на Джино и любопитството и кокетството отново докоснаха душата ми. Два пъти извиках: „Сондзоньо, Сондзоньо!“, и той незабавно пресече улицата. Объркан, Джино ме пусна:

— Кажете му — спокойно се обърнах към Сондзоньо веднага щом той се приближи, — да ме остави. Не го обичам вече. Ако на мене не ми вярва, сигурно на вас ще повярва, нали сте му приятел.

— Чу ли какво каза госпожицата? — попита Сондзоньо.

— Но аз... — започна Джино.

Мислех си, че както обикновено става, ще поспорят и накрая Джино ще се примири и ще си тръгне. Но видях как изневиделица Сондзоньо направи някакво движение, Джино смаян го погледна, после без звук, се свлече на земята и се претъркулна по тротоара до канавката. А може би съм видяла само как Джино пада и по това съм се досетила какво е било движението на Сондзоньо. То беше толкова бързо и безшумно, че имах чувството, че халюцинирам. Разтърсих глава и отново погледнах: Сондзоньо стоеше разкрячен пред мене и внимателно разглеждаше свития си юмрук, а Джино лежеше с гръб към нас във водата, беше се посъвзел, подпираше се на лакът и надигаше глава. Изглежда, не искаше да се изправи, човек би помислил, че втренчено съзерцава бялата хартийка, която се открояваше в тинята на канавката. Сондзоньо ми каза: „Да вървим“ и леко замаяна аз поех с него към къщи.

Той здраво ме държеше за ръка и крачеше мълчаливо. Беше понисък от мене, но усещах дланта му около ръката си като менгеме. След малко му казах:

— Лошо направихте, че ударихте Джино. Той и без това щеше да си тръгне.

— Така повече няма да ви досажда — отговори.

— Ама как го правите? Даже не видях, мярнах само, че Джино пада.

— Въпрос на навик — отвърна той.

Говореше, сякаш сдъвкваше думите, преди да ги произнесе, или по-точно изпробваше здравината им със зъбите си, които държеше

винаги стиснати и аз си ги представях набити един между друг като на хищниците.

Имах голямо желание да му опипам ръката и наново да усетя твърдите и изпъкнали мускули под ръкава. Сондзоньо не толкова ме привличаше, колкото ми бе любопитен. Докато човек не си изясни защо се страхува, страхът може да бъде приятно и в известен смисъл възбуждащо изживяване.

— Какво толкова имате в ръцете си? Още не мога да повярвам.

— Нали ги пипнахте — отговори той много сериозно и суетно.

— Е, не съвсем добре. Джино беше там. Нека опитам още веднъж.

Сондзоньо спря и като ме изгледа накриво, сви ръка. Беше сериозен и някак простодушен. Но в простодушието му нямаше нищо детско. Протегнах ръка, бавно я плъзнах надолу от рамото му и опипах мускулите. Изпитах странно усещане при допира и с беззвучен глас казах:

— Наистина сте много силен.

— Да, силен съм — потвърди той мрачно.

Тръгнахме. Вече се разкайвах, че го повиках. Не ми харесваше, освен това неговата суровост и обноските му ме плашеха. Така в мълчание стигнахме пред блока. Извадих ключа от чантата и му подадох ръка:

— Е, благодаря ви, че ме изпратихте.

— Идвам горе — заяви той и се приближи.

Искаше ми се да откажа, но навикът му да гледа втренчено и с невероятна настойчивост ме възпря и смути.

— Както искаш — казах и едва след това забелязах, че съм се обърнала към него на ти.

— Не бой се — успокой ме той, тълкувайки посвоему уплахата ми, — имам пари, ще ти дам двойно повече от другите.

— Какво общо има — казах. — Съвсем не става дума за пари.

Видях как лицето му придоби странен израз, като че ли някакво грозно подозрение мина през ума му. Междувременно бях отключила вратата: „Само че се чувствам изморена“, добавих. Сондзоньо ме последва по коридора.

В стаята се съблече с движения, присъщи на човек, обичащ реда. Развърза си грижливо шала от врата, сгъна го и го пхна в джоба на

шлифера. Окачи сакото на облегалката на стола и изпъна панталоните по ръбовете. Сложи една до друга обувките под стола и напъха вътре чорапите. Забелязах, че от главата до петите е с нови дрехи, не фини, но здрави и доброкачествени. Свали ги безмълвно, нито бързо, нито бавно, а равномерно и акуратно, без да го е грижа за мене; междуременно аз се съблякох и легнах в леглото. Разбира се, той не показваше, че ме желае, единствено мускулите му продължително потрепваха под кожата, но това едва ли означаваше възбуда, защото го имаше и преди, когато не личеше да мисли за мене. Споменавала съм, че редът и чистотата много ми харесват и считам, че те съответстват на душевните качества. Но през онази вечер редът и чистотата на Сондзоньо събудиха съвсем други чувства у мене — между уплаха и ужас. Неволно помислих, че така се подготвят хирурзите в болниците, когато пристъпват към сложна операция. Или още по-неприятното — касапите пред погледа на козлето, което ще заколят. Легнала в леглото, се чувствах много беззащитна и безсилна, като човек, с когото ще се извърши някакъв експеримент. Мълчанието и нехайството на Сондзоньо не оставяха съмнение за намеренията му, след като се съблече. Когато се приближи гол до възглавницата и хвана раменете ми с ръце, сякаш искаше да стоя неподвижна, аз потреперих от страх и не успях да го скрия. Той забеляза и попита през зъби:

— Какво ти е?

— Нищо, ръцете ти са ледени — отговорих.

— Аа, не ти харесвам — рече той, все тъй изправен до възглавницата и без да пуска раменете ми, — предпочиташ хора, които ти плащат.

Докато говореше, ме гледеше вторачено и погледът му наистина беше непоносим.

— Защо? — попитах. — Ти си мъж като другите, а и сам каза, че ще ми платиш двойно.

— Разбирам — продължи той, — ти и такива като тебе обичате богати хора, фини хора, а аз не съм от тях. Развратници, обичате само господари!

В тона му разпознах злокобната и неукротима склонност към кавги, която преди малко го беше подтикнала да оскърби Джино за нищо. Тогава си бях помислила, че храни особена омраза към Джино. Но сега разбрах, че мрачната му и непредвидима докачливост винаги е

нащрек и когато го хванеха дяволите, не трябваше по какъвто и да е начин да му се реагира. Поядосана отвърнах:

— А ти защо ме обиждаш? Казах ти, че за мене мъжете са еднакви.

— Ако беше така, нямаше да правиш такава физиономия. Не ти харесвам, а?

— Нали ти казах...

— Аа, не ти харесвам — не преставаше той, — съжалявам, но насила трябва да ти харесам.

— О, я ме остави на мира! — възкликнах с внезапна ярост.

— Когато ти бях нужен, за да те отърва от любовника ти — продължи Сондзоньо, — ме искаше, после предпочиташе да ме отпратиш, но аз дойдох. Не ти харесвам, а?

Вече наистина се страхувах. Заплахата в неговите думи, студеният и безмилостен тон, втренченият поглед и очите му, които от светлосини сякаш бяха станали червени, всичко това сякаш бе подчинено на някаква чудовищна цел. Твърде късно осъзнах, че е невъзможно да го възпра, постъпката ми щеше да е равностилна на опит да бъде спряна търкаляща се по стръмен склон скала. Единственото, което направих, бе да повдигна гневно рамене. Сондзоньо не спираше:

— Не ти харесвам, а? И правиш физиономия на погнуса, като те докосвам... Ей сега ще ти сменя физиономията, миличка!

Вдигна ръка и замахна да ме зашлеви. Тъй като очаквах нещо подобно, се помъчих да се предпазя. Но без резултат, той успя с оскърбителна грубост да ме удари първо по едната, а после, докато извъръщах лице, и по другата буза. За първи път през живота ми се случваше такова нещо и за миг по-скоро се слисах, отколкото обидих от парещите му удари. Дръпнах се и му казах:

— Знаеш ли какво си? Един нещастник!

Той изглеждаше поразен от думите ми. Седна в края на леглото, хвана здраво матрака и се полюлюя. Сетне, без да ме гледа, изрече:

— Всички сме нещастници.

— Наистина трябва голяма смелост, за да биеш жена — казах.

Внезапно млъкнах и очите ми се напълниха със сълзи. Не толкова заради шамарите, колкото от нервното изтощение през тази вечер, в която бяха станали куп неприятни и противни случки. Спомних си за поваления в калта Джино, съжалих, че не се погрижих

за него и доволна тръгнах със Сондзоньо само защото жадувах да опипам необикновените му мускули; ненадейно съвестта ме загриза, дожаля ми за Джино, бях отвратена от себе си и съзнавах, че съм наказана за безчувствеността и глупостта си от същата ръка, която бе ударила и него. Тогава насилието ми се понрави, но сега то се обръщаше срещу мене. През сълзи погледнах към Сондзоньо. Той седеше в края на леглото гол, неокосмен, попривел рамене, ръцете му висяха и по нищо не личеше колко са силни. Неочаквано ми се прииска да премахна разстоянието, което ни делеше. Насилих се и го попитах:

— Мога ли да знам поне защо ме удари?

— Правеше такава физиономия...

Кожата над челюстта му потрепваше, навярно размисляше. Разбрах, че щом искам да се сближим, първо трябва да му кажа какво мисля, без да скривам нищо. Отговорих:

— Въобрази си, че не те харесвам, но грешиш.

— Така ли?

— Грешиш. Всъщност не знам защо, но ме плашиш... затова правех такава физиономия.

При думите ми той рязко се обърна и недоверчиво ме заразглежда. Бързо се успокои и не без суета попита:

— Карах те да се страхуваш ли?

— Да.

— И сега още ли те е страх?

— Не, сега и да ме убиеш, ми е все едно.

Говорех истината и дори в онзи миг мечтаех да ме убие, защото съвсем неочаквано желанието ми да живея секна. Сондзоньо се ядоса:

— Кой ти е казал, че ще те убива? И защо те плаших?

— Знам ли... Плашеше ме... това са неща, които не могат да се обяснят.

— Джино плашеше ли те?

— Защо трябва да ме е плашел?

— А аз защо те плаших?

Той вече беше забравил напълно за помирението ни и в гласа му имаше нова мрачна ярост.

— Хм — казах, за да го успокоя, — вдъхваше ми страх, защото се усеща, че си способен на всичко.

Той не отговори, постоя замислен. После се обърна и със заплашителен тон попита:

— Значи ли това, че трябва да се облека и да си отида?

Погледнах го и разбрах, че пак прелива от гняв. Моят отказ щеше да ми навлече ново и навярно още по-брутално насилие. Налагаше се да приема. Припомних си светлите му очи и изпитах отвращение при мисълта, че те ще бъдат вторачени в моите по време на любовния акт. Бавно изрекох:

— Не, остани, ако искаш, но първо изгаси светлината.

Той стана — дребничък, бял, но изключително добре сложен, само дето вратът му бе по-къс — и на пръсти отиде да завърти електрическия ключ до вратата. Веднага разбрах, че идеята ми да загаси лампата беше глупава, защото, щом стаята потъна в мрак, наново вихрено ме връхлетя страхът, от който вярвах, че съм се отърсила. Като че ли при мен имаше не мъж, а някакъв свиреп звяр, който можеше от леговището си в някой ъгъл на стаята да скочи върху мене и да ме разкъса. Навярно Сондзоньо се позабави, докато се ориентира в тъмното между столовете и другите мебели, а може би аз от страх си въобразих, че се бави по-дълго. Но ми се стори, че мина много време и когато усетих ръцете му върху тялото си, не съумях да потисна ново, още по-силно потреперване. Надявах се, че ще му убегне, но той имаше изострения инстинкт на хищник и веднага реагира:

— Още ли се страхуваш?

Сигурно моят ангел пазител е бил нейде в тъмнината. От тона на въпроса предусетих, че е вдигнал ръка и в зависимост от отговора ми щеше да реши да ме удари ли, или не. Разбрах: съзнаваше, че буди страх, а му се щеше да не е така, да бъде обичан като останалите мъже. Ала за да постигне целта си, не смогваше да намери друг подход освен внушаването на още по-смразяващ страх. Протегнах длан и като се престорих, че го милвам по шията и дясната ръка, се уверих в предположението си — беше с вдигната ръка, готов всеки миг да ме зашлеви. С усилие, мъчейки се да предам обичайната топла и спокойна интонация на гласа си, казах:

— Не, сега наистина ми е студено. Да се пъхнем под завивката.

— Добре.

В неговото „добре“ имаше нотка на заплаха, което потвърди, че страхът ми не е бил напразен. И тогава, в тъмнината, докато той ме притискаше и прегръщаше, изживях един от най-тягостните моменти в живота си. Страхът вцепеняваше крайниците ми и неподвластни на волята, те отскачаха и потръпваха от допира с гладкото, подвижно и змиевидно тяло на Сондзоньо; казвах си, че е абсурдно именно в такъв момент да се боя от него, напругах всичките си сили да се успокоя и да му се отдам като на любим човек. Усещах страха не толкова в крайниците — те, макар и с погнуса, все още ми се подчиняваха — колкото дълбоко в утробата, която сякаш се затваряше и с ужас отхвърляше обладаването. Накрая, когато всичко свърши, изпитах някакво удоволствие, което отвращението правеше мрачно и ужасно, и неволно нададох силен, продължителен и жалостен вик в тъмнината, като че ли последната прегръдка принадлежеше на смъртта, а не на любовта и този вопъл беше по изплъзващия ми се живот, след който остава само едно мъртво и изтерзано тяло.

После лежахме в тъмнината, без да разговаряме. Бях съсипана и почти веднага заспах. Много скоро усетих огромна тежест върху гърдите, сякаш голият Сондзоньо удобно се беше сгушил там свит на кълбо. Твърдите месести части на задника му притискаха шията ми, а краката му се опираха в стомаха ми и постепенно тежестта се увеличаваше, насън се мятах, мъчейки се да се освободя или поне да го отместя. Накрая почувствах, че се задушавам, и понечих да извикам. Безгласният вик раздираше гърдите ми и след време, което ми се стори безкрайно, успях да изкрепя, и така се събудих.

Лампата на нощното шкафче светеше, Сондзоньо ме гледаше, подпрял глава на лакътя си.

— Дълго ли спях? — попитах.

— Някакъв си половин час — през зъби рече той.

Хвърлих му бърз поглед, в който сигурно е личал ужасът ми от кошмарния сън, защото той с особен тон, сякаш за да тласне в друга посока разговора, запита:

— Още ли те е страх?

— Не знам.

— Ако знаеше кой съм — каза, — щеше да се страхуваш още повече.

След любовния акт всички мъже са склонни да говорят за себе си и да правят признания. Сондзоньо, изглежда, не правеше изключение от това правило. Гласът му, противно на обичайното, звучеше спокойно, тихо и почти сърдечно. С доловима суета и самодоволство. Пак се изплаших, и то ужасно, сърцето ми заблъска в гърдите, като че ли щеше да изхвъркне.

— Защо? — попитах. — Кой си?

Той ме изгледа не толкова с колебание, а по-скоро с наслаждение от очаквания ефект на думите му.

— Аз съм мъжът от улица „Палестро“ — бавно изрече накрая той, — ето кой съм.

Сондзоньо мислеше, че няма нужда да обяснява какво се е случило на улица „Палестро“, и този път суетата му не грешеше. Съвсем наскоро в една от къщите на споменатата улица бе извършено потресаващо престъпление, за което всички вестници писаха, а дребните хорица, пристрастени към подобни неща, нашироко обсъждаха. Дори мама, която прекарваше голяма част от деня в изучаване на новините от черната хроника, първа ми го съобщи. В дома си, където живеел сам, бил убит млад златар. По всяка вероятност средството, с което си бе послужил Сондзоньо, защото вече знаех, че той е убиецът, било тежко бронзово преспание. Полицията не беше открила никакви улики. По всичко личеше, че златарят е изкупувал крадени вещи и основателно се предполагаше, както се потвърди, че е бил убит по време на незаконна сделка.

Неведнъж ми е правело впечатление, че когато някаква вест ни изплаши или ужаси, главата ни се изпразва и вниманието необяснимо се съсредоточава върху първия попаднал пред погледа предмет, сякаш да проникне под повърхността му и да достигне тайната, която се крие в него. Същото се случи и в онази вечер, след откровението на Сондзоньо. Стоях с широко отворени очи, главата ми като пробит съд, съдържащ течност или фин прах, мигом се беше изпразнила и все пак усещах, че умът ми е готов да възприеме още нещо, но това усещане беше болезнено, защото ми се искаше да запълня празнотата, а не успях. Междувременно втренчено гледах дланта на Сондзоньо, който лежеше настрана, опрян на лакът. Имаше бяла, гладка, закръглена ръка, без косми, от необикновените мускули нямаше и следа. Китката му също беше бяла и кръгличка и на нея той носеше

семпла кожена лента, досущ като каишка за часовник — единствено нея не бе свалил, когато се събличаше. Черната омазнена лентичка сякаш придаваше някакъв смисъл не само на ръката, но и на цялото му бяло и голо тяло, исках да намеря този смисъл, но ми убягваше. По тъмния цвят приличаше на брънка от веригата на каторжник. Същевременно в непретенциозността ѝ имаше нещо изяцно и зловещо, тя бе като детайл, насочващ към дебнещата жестокост в дивия характер на Сондзоньо. Разсейването ми трая минута. Сетне внезапно рой тревожни мисли нахлуха в ума ми и се заблъскаха като птици в тясна клетка. Спомних си как още в самото начало Сондзоньо ме плашеше, как после се любих с него и разбрах, че когато в тъмнината се бях примирила с присъствието му, моето ужасено тяло преди разума е усетило какво крие Сондзоньо, затова нададох онзи вик.

Накрая го попитах първото нещо, което ми хрумна:

— Защо го направи?

С почти неподвижни устни той отговори:

— Имах един ценен предмет за продан. Знаех, че оня търговец е мошеник, но познавах единствено него. Предложи ми смешна цена. Ненавиждах го, защото и друг път ме беше мамил... Казах му, че е мошеник и си вземам предмета обратно. Той отговори нещо, което ме изкара от търпение.

— Какво? — попитах.

С почуда забелязах, че от начина, по който Сондзоньо разказваше станалото, страхът ми за първи път намаля и неволно съчувствие сгря сърцето ми. И докато го питах какво е казал златарят, осъзнах, че се надявам то да е било нещо толкова ужасно, че да предизвика престъплението, ако не и да го оправдае. Сондзоньо накратко обясни:

— Каза, че ако не си тръгна, ще ме издаде. Помислих си: „Стига вече“ и когато той се обърна... — не довърши изречението и ме загледа съсредоточено.

— А той как изглеждаше — попитах и моето любопитство веднага ми се видя глупаво и безпричинно.

— Плешив, по-скоро нисък, с хитро заешко лице — точно го описа Сондзоньо.

Говореше спокойно, с антипатия и едва ли не ме накара да си представя как с фалшиво недоверие омразният златар със заешкото

лице тегли на ръка предмета, който Сондзоньо му предлага. Вече не изпитвах никакъв страх, струваше ми се, че Сондзоньо успя да ме приобщи към неприязънта си срещу убития и дори не бях много сигурна, че го осъждам. Действително смятах, че толкова добре разбирам случилото се, та едва ли не си мислех, че и аз съм способна да извърша престъплението. Известно ми бе какво значат думите: „Той отговори нещо, което ме изкара от търпение.“ Сондзоньо беше губил търпение веднъж с Джино, втори път с мене и единствено по волята на случайността никой от нас не бе убит. Толкова добре го разбирах и дотам бях вникнала в същността му, та не само че не се боях от него, ами изпитвах някаква всяваща ужас симпатия. Симпатия, която той не съумя да ми вдъхне, докато беше само един от многото ми любовници и не знаех за престъплението му.

— Не съжаляваш ли? — попитах. — Нямах ли угризения?

— Вече е свършено — отговори.

Гледах го напрегнато и се изненадах, когато против волята си кимнах одобрително. Припомних си Джино, който наистина беше мръсник, както се изрази Сондзоньо, но все пак бе човешко същество, беше ме обичал, преди аз също го обичах, и си помислих, че утре по същия начин мога да одобря и неговото убийство; мина ми през ума, че златарят не е бил нито по-добър, нито по-лош от Джино, разликата беше в това, че не го познавах и ми се виждаше справедливо да бъде убит само защото с особен тон съм чула да казват, че имал заешко лице. Ужасих се, но не от Сондзоньо, който беше създаден такъв и преди да бъде осъден, трябваше да бъде разбран, а от себе си, защото не бях като него и все пак се оставях да бъда заражена от омраза и кървава отмъстителност. Възбудена седнах в леглото и заповтарях:

— О, Господи! О, Господи! Защо си го направил? Защо ми го разказа?

— Ти толкова се страхуваше от мене — простичко отвърна той, — а нищо не знаеше. Видя ми се чудно, затова ти го казах. За щастие — развеселен от собствената си приумица, добави: — ти не си като останалите. Иначе досега да са ме хванали.

— По-добре е да си идеш и да ме оставиш сама. Върви си — казах.

— Какво ти става? — попита той.

По тона му разпознах надигащата се ярост. Но ми се стори, че различих и известна мъка, задето отново остава сам, осъден и от жената, която преди малко му се беше отдала. Бързо добавих:

— Не мисли, че се страхувам от тебе. Никак не се страхувам, но трябва да свикна с това, да поразмисля. Когато се върнеш аз ще съм друга.

— Какво има да размисляш — каза той. — Да не би да искаш да ме издадеш?

При тези думи отново се сетих за Джино, когато ми разказваше за подлостта си към камериерката, и се почувствах като човек, който живее в различен свят. С голямо усилие успях да отговоря:

— Щом ти казвам, че можеш да се върнеш... Знаеш ли какво щеше да ти каже друга? Повече не искам да знам за тебе, не искам да те виждам! Ей това щеше да ти каже.

— И все пак искаш да си тръгна.

— Мислех, че ти искаш да си вървиш. Дали ще стоиш минута повече или не... но щом държиш да останеш, остани. Искаш ли да спиш тука? Можеш да преспиш при мене и утре сутринта да си тръгнеш. Искаш ли?

Да си призная, задавах му въпросите с угаснал, тъжен и несигурен глас и погледът ми сигурно е блуждаел. Но въпреки това ги изричах и бях доволна, че го правя. Той ме изгледа и навярно си въобразих, че съзирам в очите му да проблясва благодарност. После поклати глава:

— Само си приказвах, наистина трябва да тръгвам.

Стана и отиде до стола, където беше подредил дрехите си.

— Както искаш — рекох, — но ако ти се остава, остани. И ако — добавих насила — някой ден имаш нужда да преспиш тук, заповядай.

Сондзоньо мълчаливо продължи да се облича. На свой ред станах и си сложих халата. Докато се движех из спалнята, имах чувството, че полудявам, сякаш чувах гласове, които ми шептяха неразбираеми неща. Може би това ме накара да постъпя по начин, който не успях да си обясня. Както обикалях стаята и мудно се обличах с мисълта, че полудявам, видях Сондзоньо да се навежда, за да си върже обувките. Коленичих пред него и помолих:

— Остави на мен.

Той изглеждаше изненадан, но не се възпротиви. Взех десния му крак, опрях го в скута си и с двоен възел завързах обувката. Същото сторих и с левия. Сондзоньо нито ми поблагодари, нито пък каза нещо, вероятно той също се чудеше защо постъпвам така. Облече си сакото, извади портфейла от джоба и понечи да ми даде пари.

— Не, не! — несъзнателно извиках. — Не ми давай нищо! Не искам!

— Защо? Да не би моите пари да са по-лоши от парите на другите? — гневно повиши глас той.

Зачудих се, че не отгатва отвращението ми към тези пари, извадени навярно от още топлия джоб на убития. А може би разбираше, но искаше да ме направи едва ли не съучастник, именно защото си даваше сметка за истинските ми чувства.

— Не, но когато те повиках, не съм и помисляла за пари — възразих аз. — Остави.

Той видимо се успокои. Рече:

— Добре, но поне ще вземеш нещо за спомен.

Извади някакъв предмет от джоба си и го сложи върху мраморния плот на нощното шкафче. Не посегнах да го взема, но го погледнах и познах златната пудриера, която бях откраднала преди няколко месеца. Изпелтечих:

— Какво е това?

— Джино ми я даде, нея трябваше да продам. Онзи искаше да ми я отмъкне без нищо... мисля, че има стойност. Златна е.

Съвзех се и отговорих:

— Благодаря.

— Нищо — отвърна.

Облече си шлифера и пристегна колана около кръста.

— Е, довиждане — сбогува се от прага.

След миг чух как се затваря вратата на апартамента. Останала сама, приближих до нощното шкафче и взех пудриерата в ръка. Бях объркана и в същото време някак смътно удивена. Пудриерата сияеше в дланта ми и внезапно ми се привидя, че кръглият червен рубин, монтиран на закопчалката ѝ, постепенно започва да се уголемява, уголемява, докато я покри цялата. В ръката ми имаше блестящо кръгло кърваво петно, тежко колкото самия предмет, който държах. Разтърсих глава, червеното петно изчезна и отново съгледах златната пудриера с

рубина на закопчалката. Сложих я на нощното шкафче, легнах увита с халата в леглото, загасих лампата и потънах в размисъл.

Ако някой ми беше разказал историята с пудриерата, щеше да ми е забавно, тъй както човек се развлича, когато чува някаква необикновена и почти невероятна случка. Тя беше от рода на онези, които те карат да възкликнеш: „Гледай ти какво съвпадение!“, от такива историйки жениците като мама извличаха номерата за лотото: толкова за мъртвия, толкова за златото и толкова за крадеца. Но сега случайността попадна на мене и аз с изненада си давах сметка каква разлика има между това да си вътре и извън нещата. Действително се оказах в положението на човек, който е посял семе, после забравя за него и след много време открива, че то се е превърнало в избуяло, разлистено и напълно растение, готово всеки миг да разцъфне. Ала какво растение и какъв цвят! Връщах се далече назад, от случка към случка, но не намирах първопричината. Бях се отдала на Джино, защото вярвах, че ще се оженим, но той ме излъга; отвратена, аз откраднах пудриерата. По-късно му признах кражбата, той се изплаши, дадох му пудриерата, за да не го уволнят, а Джино трябваше да я подхвърли на господарката си. От страх да не бъде обвинен в кражба, той не я върнал и набедил невинната камериерка, която хвърлили в затвора и там я биели. Междувременно Джино дал пудриерата на приятеля си, за да я продаде; Сондзоньо се срещнал със златаря, онзи го обидил, и тогава, обзет от ярост, той го убил; и така златарят бе мъртъв, а Сондзоньо беше станал убиец. Съзнавах, че не мога да стоваря цялата вина върху себе си, това значеше, че моето желание да се омъжа и да си създам семейство е било главната причина за тези нещастия, и все пак не успях да се отърся от угризенията и покрусата. Най-последно, в резултат на премислянето, ми хрумна, че цялата вина е в моите крака, бедра, гърди, изобщо в моята красота, с която мама бе тъй горда, но в която като във всяко творение на природата нямаше нищо виновно. Разсъждавах така от яд и отчаяние, както човек мисли за нещо абсурдно, за да го направи сто пъти по-невероятно. Всъщност осъзнавах, че няма виновник и нещата са такива, каквито е трябвало да бъдат, но все пак беше непоносимо; ала ако се търсеше виновност и невинност, то тогава всички бяхме едновременно виновни и невинни.

Мракът на забвението лека-полека ме поглъщаше, както при наводнение водата бавно се издига от партера към горните етажи на сградата. Първа, разбира се, потъна способността ми да преценявам. Но до последно моето въображение омаяно рисуваше престъплението на Сондзоньо. Бях далече от всякакво порицание или ужас, гледах просто на това като на неразбираема и следователно посвоему забавна постъпка. Струваше ми се, че виждам как Сондзоньо обикаля с ръце в джобовете на шлифера по улица „Палестро“, влиза в дома на златаря и го чака прав в салончето. Струваше ми се, че виждам как златарят влиза и се ръкува с него. Сяда зад бюрото си, Сондзоньо му подава пудриерата, онзи я разглежда и с пренебрежение и недоверие клати глава. Вдига заешкото си лице и изрича смехотворна сума. Сондзоньо ядно и втренчено го гледа, после грубо издърпва пудриерата от ръката му. Обвинява го, че иска да го измами. Златарят пък заплашва, че ще го предаде, заповядва му да се маха. Сетне като човек, който повече не иска да спори, се обръща настрани или се навежда. Сондзоньо взема бронзовото преспание и го удря по главата. Златарят се опитва да извика, Сондзоньо се хвърля върху него и го удря, докато се убеди, че го е убил. После го блъска на земята, отваря чекмеджетата, грабва парите и побягва. Но преди да излезе, както бях чела по вестниците, в пристъп на ярост завърта тока на обувката си върху лицето на проснатия мъртвец.

Унесена се спирах задълго върху всички подробности на убийството. Следвах Сондзоньо и почти замислях действията му, бях неговата ръка, която подава пудриерата, която хваща преспанието, нанася удари на златаря; бях неговият крак, който накрая с бяс смачква лицето на убития. Във виденията ми, както споменах, нямаше никакъв ужас, укор или пък одобрение. Въпреки това изпитвах същата особена наслада, както децата, седнали на топличко край майка си, слушат някаква приказка и фантазията им следва приключенията на нейните герои. Ала моята приказка беше мрачна и кървава, неин герой бе Сондзоньо и очарованието ѝ се примесваше с безсилна и растяща мъка. Почти стигах до скрития смисъл на приказката, започвах я отначало, преминавах фазите на престъплението, вкусах печалното наслаждение и неизменно се озовавах пред тайната. Така премисляйки фактите, пропаднах в бездната на съня като човек, който не премерва скока си над пропаст и пада в нея.

Спала съм около два часа, сетне се събудих. По-точно започнах да се разбудям с тялото си, а умът ми, покорен от някакво вцепенение, продължаваше да спи. Най-напред започнах да протягам ръце в тъмнината като слепец, но не можах да разпозная мястото, където се намирах. Бях заспала легнала в леглото си, а сега стоях права в много тясно пространство между гладки и плътно затворени стени. Веднага си представих, че съм в затворническа килия, и в същия миг си спомних за камериерката, която Джино подло бе вкарал в затвора. Аз бях камериерката и душата ме болеше от несправедливостта, която изстрадах. Имах почти физическото усещане, че съм се превърнала в камериерката, чувствах как терзанието ме преобразява, вместила ме в тялото ѝ, придава ми образа ѝ и ме принуждава да правя нейните движения. Скривах с ръце лицето си, плачех и мислех, че съм затворена несправедливо в килията и е невъзможно да изляза. Същевременно съзнавах, че съм си Адриана, върху която не е било упражнено никакво насилие, че не съм затворничка и един-единствен жест ще е достатъчен, за да се освободя от камериерката. Но какъв да е той, не успях да отгатна, въпреки неописуемото ми желание да изляза от собствената си тъмница на състрадание и душевна болка. После като внезапна светлина, заслепяваща очите в мрака, ме озари хрумването за Астарита. „Ще ида при Астарита и ще го накарам да я освободи“ — рекох си, протегнах ръце и веднага открих, че стените на килията са се раздалечили и през образувалия се процеп мога да изляза. Направих няколко крачки в тъмното, напипах електрическия ключ и припряно го завъртях. В стаята нахлу светлина. Стоях до вратата задъхана, гола, лицето и тялото ми плуваха в студена пот. Килията, в която бях затворена досега, беше познатото ми място в ъгъла между гардероба и шкафа — едно съвсем тясно пространство между стените, което мебелите почти запълваха. Насън бях станала и бях отишла в своя затвор.

Загасих светлината и внимателно се върнах в леглото. Преди да заспя, си помислих, че не е по силите ми да възкреся златаря, но можех да спася камериерката или поне да се опитам — това беше единственото нещо, което имаше значение. Още по-задължена бях да го извърша сега, след като се бях убедила, че не съм толкова добра, както винаги съм вярвала. Или поне моята доброта не изключваше

вкус към кръвопролитие, очарование от насилието и задоволство от престъплението.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

На следващата сутрин се облякох грижливо, сложих пудриерата в чантата и излязох да телефонирам на Астарита. Бях необяснимо весела; от тягостното чувство, което с откровението си снощи Сондзоньо ми беше вдъхнал, нямаше и следа. Често през живота съм си давала сметка, че най-лошият враг на милосърдието и моралното неодобрение е суетата. При мисълта, че единствено аз в Рим знам как е извършено престъплението и кой е извършителят, изпитвах не страх и ужас, а суетно задоволство. Казвах си: „Известно ми е кой е убил златаря“, и ми се струваше, че днес гледам на хората и нещата с други очи. Въобразявах си едва ли не, че съм се променила, даже се боях, че тайната на Сондзоньо е изписана по лицето ми. В същото време изпитвах сладостно, приятно и неудържимо желание да разкажа на някого за узнатото. Както многото вода в тясна ваза прелива, така тайната препълваше душата ми и се изкушавах да я споделя. Предполагам, че това е главната причина, поради която престъпниците доверяват било на любовниците си, било на съпругите си злодеянията, които са направили, те пък от своя страна ги разказват на някой близък приятел, той на друг и накрая новината стига до ушите на полицията. По мое мнение, като споделят с някого за престъпленията си, престъпниците се опитват да отстранят част от тяхната вероятно непоносима тежест, натоварвайки с нея и други хора. Сякаш вината така може да се разпреди върху плещите на мнозина, та да стане лека и поносима. В действителност тя прилича на бремене, чиято тежест не само не намалява, а дори се увеличава съобразно броя на онези, които са се съгласили да го поемат.

Докато вървах из улиците и търсех обществен телефон, купих два вестника и потърсих в хрониките нещо за престъплението на улица „Палестро“. Оттогава бе минало известно време и под заглавието прочетох само няколко разочароващи реда: „Никаква улика срещу убиеца на златаря.“ Дадох си сметка, че стига да не допусне груба грешка, Сондзоньо можеше да бъде сигурен, че никога няма да го разкрият. Незаконната търговия, с която жертвата се бе занимавала,

много затрудняваше полицейското разследване. Златарят, както пишеха вестниците, по неизвестни причини често имал тайни връзки с хора от всички класи и нива и бе възможно неговият убиец да е човек, с когото никога не се е срещал преди и който, без предумисъл го е убил. Тази версия беше най-близо до истината. Ала именно защото беше най-правилната, от написаното ставаше ясно, че полицията се е отказала да търси виновника.

В едно ресторантче намерих обществен телефон и набрах номера на Астарита. Бяха изминали поне шест седмици, откакто не се бях обаждала и сигурно го изненадах, защото в първия момент не позна гласа ми и заговори с официалния си служебен тон. За миг ми мина през ума, че сигурно вече не се интересува от мене и, честно казано, сърцето ми се обърна при мисълта за задържаната камериерка и лошия късмет Астарита да престане да ме обича точно когато намесата му бе необходима, за да бъде спасена нещастната жена. Ала тази силна уплаха все пак бе приятна, защото ми възвърна изгубената вяра в собствената доброта; уверих се, че наистина съм взела присърце освобождаването на камериерката и независимо от отношенията ми с убиеца Сондзоньо, пак съм някогашната чувствителна и отзивчива Адриана. Изплашена си казах името и с облекчение чух как гласът на Астарита веднага се промени, стана развълнуван и настойчив и той започна да заеква. Една такава любов винаги ласкае жените: успокоих се, бях му благодарна, дори, признавам, изпитах някакво мимолетно привличане към него. Гальовно му определих среща, Астарита обеща, че непременно ще дойде, и аз излязох от ресторантчето.

През цялата нощ, която прекарах в кошмари, бе валяло като из ведро и често в просъница чувах плющенето на дъжда и свистенето на вятъра и този водовъртеж, засилваше самотата ми и сгъстяваше мрака, в който се лутах. Призори дъждът спря и с последни усилия вятърът разпръсна облаците, небето се проясни и наоколо стана свежо и спокойно. След като телефонирах на Астарита, тръгнах в ранната слънчева утрин по булеварда с чинарите, бях позамайна от отвратителния и неспокоен сън, но бързо се съвзех от студения въздух. Радвах се на хубавия ден и имах чувството, че всичко попаднало пред погледа ми ми харесва, очарова и развлича. Харесвах ми ивиците влага между изсъхналите каменни плочи, стволите на чинарите с люспести кори, обагрени в бяло, зелено, жълто и черно, които отдалече

приличаха на позлатени, привличаха ме фасадите на къщите с големи влажни петна от нощния дъжд, минувачите в ранния час — мъже, бързащи за работа, слугини с пазарски чанти в ръка, момиченца и момченца с учебници, водени от родителите или от по-големите си братя. Спрях, за да дам милостиня на възрастен просяк и докато търсех пари в чантата, забелязах, че погледът ми със симпатия се задържа върху овехтелия му военен шинел и кръпките по лактите и реверите. Сиви, кафяви, жълти, зашити с черен конец върху поизбелялото зелено, беше ми драго да гледам цветните парчета и едрият бод, с който старателно бяха пришити, дори се изненадах, че се замислям за работата, която просякът е свършил някоя сутрин — изрязал е с ножица плата, сложил го е върху дупката и грижливо я е закърпил. Кръпките ми се нравеха, както на гладния му харесва току-що изпеченият хляб, и докато се отдалечавах, не се стърпях и няколко пъти се обърнах, за да ги погледна отново. Ненадейно ми хрумна, че би било хубаво животът ми да прилича на тази сутрин — ясен, чист и приятен. Живот, измит от чернилките, в който ще може да се гледа с любов дори на най-обикновените неща. При това сравнение се върна дълго спотайваното ми и безгласно желание да си живея нормално, с един-единствен мъж, в нова, подредена, светла и хигиенична къща. Давах си сметка колко неприятен ми е моят занаят, макар че поради природата си бях склонна към него. Знаех, че е мръсен, просмукан с миризма на пот, мъжко семе и нечистоплътност, полепнала по пръстите, тялото и в леглото ми, и колкото да се миех и да почиствах стаята си, мирисът оставаше. Мина ми през ума, че всъщност работата ми почти всеки ден да се събличам и обличам пред очите на различни мъже ми пречи да гледам на тялото си с топлота и разбиране, които помня, че като младо момиче изпитвах, когато се оглеждах в огледалото или се къпех в банята. Приятно е да гледаш на собственото си тяло като на нещо ново и непознато, което расте, наедрява и се разхубавява, а аз, за да създавам винаги усещането за новост на любовниците си, доброволно и завинаги се бях лишила от него.

В светлината на тези разсъждения престъплението на Сондзоньо, подлостта на Джино, нещастieto на камериерката и останалите интриги, с които се измъчвах, ми се виждаха естествени последици от объркания ми живот. Последици, които нямаха особено значение, не ме караха да се чувствам виновна и можеха да се променят единствено

ако успеех да сбъдна предишните си мечти да живея нормално. Много ми се прииска да бъда порядъчна във всяко отношение. Да заживея съобразно морала, който не допускаше да се упражнява такъв занаят, в хармония с природата, която налагаше жена на моята възраст да има дете, според добрия вкус, който изискваше да се живее сред красиви предмети, да се обличат нови и различни дрехи, да се обитават светли, чисти и удобни къщи. Ала нещата се изключваха взаимно и ако държах да се съобразявам с морала, нямаше да съм в съгласие с природата, добрият вкус пък противоречеше на изискванията на морала и природата. При тази мисъл бе обзе познатият и отдавнашен като съществуването ми гняв, че неизменно съм длъжница на нуждата и съм безсилна да я задоволя с друго освен с жертването на най-светлите си мечти. Неведнъж усещах, че все още не съм приела напълно съдбата си, и това бе обнадеждаващо, защото знаех, че ако ми се предостави случай да променя живота си, веднага и без колебание ще се възползвам.

Бях определила среща на Астарита по обед, непосредствено след като излезе от службата, дотогава оставах още няколко часа, няхах какво да правя и реших да отида у Джизела. От известно време не я бях виждала и подозирах, че някой е заел мястото на годеник любовник, роля, която преди играеше Рикардо в живота ѝ. И Джизела като мене се надяваше един ден да се уреди и предполагам, че такава е надеждата на всички жени от бранша. Но за разлика от мене Джизела придаваше голямо значение на хорското мнение, за нея занаятът бе средство за социално издигане, докато аз по рождение бях предразположена към него. Тя се срамуваше, че другите мислят за нея, че е такава, каквато беше, макар всъщност склонността ѝ да бе много по-дълбока от моята. Аз не изпитвах никакъв срам, но в определени моменти се чувствах зависима и извратена.

Пристигнах в дома ѝ и понечих да тръгна нагоре по стълбата. Гласът на портиерката ме спря:

— При госпожица Джизела ли отивате? Тя вече не живее тук.

— А къде е отишла?

— На улица „Казабланка“, номер седем. Дойде един рус господин с кола, натовариха ѝ нещата и заминаха.

Улица „Казабланка“ бе нова и се намираще в нов квартал. Моментално проумях, че съм дошла да чуя как ми казват точно това —

заминала е с някого. Не знам защо, но внезапно се почувствах изморена, краката ми се огънаха и трябваше да се облегна на входната врата, за да не падна. Съвзех се, поразмислих и реших да потърся Джизела на новия ѝ адрес. Взех такси и поръчах на шофьора да ме закара на улица „Казабланка“.

Таксито се движеше бързо и постепенно се отдалечавахме от центъра на града с тесните му улици и редиците прилепени една до друга стари къщи. Улиците ставаха по-просторни, разклоняваха се, вливаха се в площади, все повече и повече се разширяваха, сградите бяха нови и между тях се виждаше зелената ивица на полето. Това пътуване ме натъжаваше и потискаше. Изведнъж подробно си припомних всички усилия, които Джизела бе положила, за да ме поквари и да ме принуди да заприличам на нея, и неволно, както кърви рана, се разплаках.

Когато пристигнах и слязох от таксито, очите ми бяха пълни със сълзи, а бузите мокри.

— Госпожице, не бива да плачете — каза шофьорът.

В отговор поклатих глава и поех към входа на Джизела.

Къщата беше бяла, в модерен стил, съвсем наскоро построена, както личеше по струпаните в малката гола градинка тръби, греди и лопати и петната вар, с които бе зацапана вратата. Влязох в бяло, съвсем празно входно антре, стълбището също беше бяло, през матираните стъкла на прозорците проникваше мека светлина. Портиерът — млад, червенокос младеж с работнически комбинезон, по нищо неприличащ на старите и мръсни портиери — ме въведе в асансьора, аз натиснах бутона и тръгнах нагоре. Вътре миришеше приятно на нова дървения, лъсната със спирт. И в бръмченето на механизма сякаш се усещаше новостта на мотор, който работи отскоро. Постепенно, докато асансьорът се издигаше към последния етаж, светлината ставаше по-ярка, като че ли сградата нямаше покрив и асансьорът се отправяше към небето. Щом асансьорът спря, слязох и се озовах на слънчева, заслепяваща с белотата си площадка, пред хубава врата от светло дърво с лъскава месингова брава. Позвъних, отвори ми слабо мургаво слугинче с приветлив израз, дантелена шапка и бродирана престилка.

— Госпожица Де Сантис — казах. — Предайте ѝ за Адриана.

Слугинчето ме остави и тръгна по коридора към вратата в дъното с бели матирани стъкла като онези до стълбите. И тук коридорът беше бял и празен, както навсякъде в сградата; прецених, че апартаментът вероятно е малък, с не повече от четири стаи. Беше топлофициран и топлината на парното подсилваше острия мирис на прясна вар и блажна боя. Остъклената врата в дъното се отвори, слугинчето се появи и ми съобщи, че мога да вляза.

В първия момент не видях нищо, защото през широка стъклена врата, която изглежда заемаше цялата стена срещу входа, нахлуваше на струи заслепяващото зимно слънце. Етажът беше последен и навън синееше блестящото небе. За миг забравих къде съм, почувствах се добре и притворих очи от топлото и златисто като старо питие слънце. Гласът на Джизела ме сепна. Тя седеше до голямата стъклена врата и над отрупана с шишенца масичка протягаше пръсти за маникюр към дребна сивокоса жена. С престорена непринуденост се обърна към мене:

— О, Адриана! Сядай. Почакай за минута.

Настаних се близо до вратата и се огледах наоколо.

Стаята беше тясна и на дължина се простираше по продължение на стъклената врата. Направо казано, мебелите бяха малко: маса, бюфет и няколко стола от светло дърво, но бяха нови и слънцето ги огряваше. В неговата светлина наистина има нещо луксозно, неволно помислих, само богаташка къща може да е тъй слънчева. С наслада затворих очи в тази благодат и за миг престанах дори да мисля. Усетих, че нещо тежко и пухкаво скача на коленете ми, отворих очи и видях огромна котка от непознат ми дотогава вид, с много дълъг, мек като коприна косъм, широка сиво-синкава муцунка и с гневлив, надменен израз, който никак не ми хареса. Котката взе да се гали в мене, изви нагоре пухкавата си опашка и дрезгаво замяука. После се сви на кълбо в скута ми и запреше.

— Каква хубава котка! — възкликнах. — Каква порода е?

— Персийска е — гордо отговори Джизела, — много рядка порода. Там такива котки се продават по хиляда лири едната.

— Никога не съм виждала такава — рекох и погалих котката по гърба.

— Знаете ли кой има такава котка? — обади се маникюристката. — Госпожа Радаели. И да видите само как се грижи за нея... повече,

отколкото за човек. Миналия ден дори цялата я напарфюмира... Да ви мина ли още веднъж ноктите на краката?

— Не, няма нужда, Марта. За днес стига — каза Джизела.

Маникюристката подреди принадлежностите и шишенцата си в едно куфарче, сбогува се и излезе от стаята.

Като останахме сами, се заразглеждахме. Имах впечатление, че и Джизела е съвсем нова като апартамента си. Носеше красив червен пуловер от ангорска вълна и пола в тютюнев цвят, които не бях виждала. Бе понапълняла, под дрехите личеше, че бюстът и бедрата ѝ са наедрили. Забелязах, че и клепачите ѝ са станали по-пухкави, като на човек, който се храни добре, отспива си и няма грижи. Тяхната подпухналост ѝ придаваше малко потаен вид. Джизела си погледна ноктите и уж небрежно попита:

— Какво ще кажеш? Харесва ли ти моят дом?

Изобщо не съм завистлива. Навярно тогава за първи път ме прогриза червеят на завистта и се стреснах, че съществуват хора, които цял живот могат да таят в душите си това чувство, което ми се стори във висша степен противно и мъчително. Лицето ми пребледня, сякаш внезапно отслабнах и бях безсилна да се усмихна и да се обърна към Джизела с няколко любезни фрази, както желяех. Щеше ми се да ѝ кажа нещо злобно, да я нараня, обидя, унизя, изобщо да вгорча радостта ѝ. „Какво ми става? — питах се зашеметена, докато галех котката по гърба. — Друга ли съм станала?“ За щастие чувството не трая дълго. От дъното на душата ми се надигна цялата доброта, на която бях способна, и потуши завистта. Помислих, че Джизела е моя приятелка и трябва да се радвам за нея. Представих си как за първи път влиза в новия си дом и плясва с ръце от радост; в същото време студенината и завистта, сковали лицето ми, ме напуснаха и отново, някак интимно, сякаш бе влязло в душата ми, ме затопли онова благотворно слънце. Промълвих:

— И питаш още: толкова хубава и приятна къща. Как стана?

Стори ми се, че искрено съм изрекла думите и за награда се усмихнах по-скоро на себе си, отколкото на Джизела. Тя важно и поверително заразказва:

— Помниш ли Джанкарло? Русият, с когото веднага се скарах онази вечер? Е, добре, след това той ме посети и беше много приятно, отколкото изглеждаше в началото. После пак се видяхме и

така много пъти. Преди няколко дни ми казва: ела с мене, приготвил съм ти една изненада. Знаеш ли, аз си мислех, че иска да ми направи някакъв подарък — чантичка, парфюм... Обаче той ме качва на колата, води ме тук, въвежда ме... Апартаментът беше съвсем празен, помислих, че е неговият. Пита ме харесва ли ми. Да, отвърщам, но без нищо да предполагам, разбира се. А той ми казва: купил съм го за тебе... Представи си как се почувствах.

Тя се усмихна със сдържано доволство и огледа наоколо. Непринудено станах, отидох при нея, прегърнах я и казах:

— Толкова ми е приятно, наистина много, искрено се радвам.

Жестът окончателно разпръсна всякакво враждебно чувство в душата ми. Допрях лице до стъклената врата и загледах навън. Блокът се издигаше на възвишение, вдадено в морето, и наоколо се разстиляше безкраен пейзаж. Една река зигзагообразно пресичаше култивираната равнина, из която имаше разпръснати тук-там гори, мандри и скалисти хълмчета. В единия край на панорамата се виждаше последното разклонение от периферния градски квартал с няколко бели жилищни блока. На хоризонта, под блестящото небе, ясно се очертаваше синя планинска верига. Обърнах се към Джизела:

— Знаеш ли, че имаш вълшебен изглед?

— Нали? — отговори тя.

Отиде до бюфета, извади две чашки и тумбеста бутилка и ги сложи на масата.

— Ще пийнеш ли малко ликьор? — попита небрежно.

Без съмнение всички действия на господарка на къщата ѝ доставяха огромно удоволствие.

Седнахме на масата и мълчаливо изпихме ликьора. Разбихах, че Джизела е смутена, и ми се прииска да ѝ помогна да преодолее объркването си. Реших да я предразположа:

— Не постъпи добре... трябваше да ми кажеш.

— Нямах време — бързо отговори тя, — знаеш, преместването... Освен това бях толкова заета с купуването на най-необходимите неща — мебели, бельо, съдове... Нямах време дъх да си поема. Къщата изисква грижи — говореше с присвити устни тя като възпитаните госпожи.

— Разбирам — без злоба или огорчение казах, сякаш се касаеше за нещо, което не ме засяга, — след като вече си се настанила тук и си

добре, вече ти е досадно да ме виждаш, срамуваш се от мене.

— Изобщо не се срамувам — пораздразнено отвърна тя, както изглежда, обидена повече от спокойния ми тон, отколкото от думите ми. — Ако мислиш така, наистина си глупачка. Само че отсега нататък няма да можем да се срещаме както преди. Искам да кажа, да излизаме заедно и всичко останало. Ако той научи, горко ми.

— Бъди спокойна — мило казах, — повече няма да ме видиш. Днес дойдох само за да разбера какво е станало с тебе.

Тя се престори, че не е чула, и така потвърди предположенията ми. За миг настана мълчание. После с фалшива загриженост попита:

— А ти?

Със спонтанност, която ме изплаши, най-напред се сетих за Джакомо. С приглушен глас отговорих:

— Аз ли? Нищо... Всичко е както преди.

— А Астарита?

— Виждам го понякога.

— А Джино?

— С него всичко свърши.

При спомена за Джакомо сърцето ми се сви. Джизела изтълкува посвоему силното отчаяние, което прозираше по лицето ми. Вероятно реши, че нейният късмет и високомерното ѝ поведение са ме подразнили. Поразмисли, после с пресилена загриженост рече:

— Все пак никой не може да ми избие от главата, че стига да поискаш, Астарита ще ти уреди къща.

— Но аз не искам — отвърнах спокойно, — нито Астарита, нито който и да е друг.

В израза ѝ прочетох недоумение:

— Защо? Няма да ти хареса да имаш дом като този ли?

— Домът ти е хубав — отговорих, — но аз искам преди всичко да бъда свободна.

— Аз съм свободна, по-свободна от тебе — обидено рече тя. — Разполагам с времето си.

— Не за такава свобода говорех.

— А за каква?

Проумях, че съм я засегнала, ако не за друго, поне защото не показвах достатъчно, че се възхищавам от апартамента, с който тя толкова се гордееше. Да ѝ обяснявам, че подобно пренебрежение не

съществува и че по никакъв начин нямам желание да се обвързвам с човек, когото не обичам, значеше да я обидя наново и по-тежко отпреди. Предпочетох да променя разговора и бързо рекох:

— Я по-добре ми покажи дома си. Колко стаи имаш?

— Какво те интересува? — с тон на обидена госпожица попита тя. — Нали сама каза, че не искаш да имаш такъв дом?

— Не съм казала това — отговорих търпеливо. — Апартаментът ти е много хубав, дай боже и аз да имам такъв.

Тя нищо не продума, забила поглед в пода.

— Е — уморено подех след миг, — няма ли да ми го покажеш?

Джизела вдигна очи и с изненада видях, че са пълни със сълзи.

— Ти не си ми приятелка, както си мислех! — внезапно викна тя. — Ти... ти преливаш от завист и именно за да ме нараниш, ме унизяваш заради дома ми.

Говореше празни приказки, цялото ѝ лице бе мокро от плач. Раздразнението ѝ беше безпочвено, защото тя не знаеше за моята отчаяна любов към Джакомо и мъката, че съм се разделила с него, просто плачеше от яд и на свой ред завиждаше. Много добре я разбирах и именно затова ѝ съчувствах. Станах, приближих се и сложих ръка на рамото ѝ.

— Защо говориш така? Аз не съм завистлива. Просто предпочитам други неща, но ми е приятно, че ти си доволна. Хайде — завърших, прегръщайки я, — покажи ми другите стаи.

Тя си издуха носа и обясни:

— Само четири са... и са почти празни.

— Хайде да вървим.

Изправи се, тръгна пред мене по коридора и като отваряше врата след врата, ми показва спалнята, в която имаше само легло и до него фотьойл, после една празна стая, където възнамеряваше да сложи легло „за гости“, и стаичката на слугинчето — същинска дупка. Показа ми трите стаи с ядосан израз, като разтваряше вратите и набързо, без удоволствие, ми обясняваше предназначението им. Лошото ѝ настроение премина в суета, когато ме въведе в банята и кухнята, облицовани с керамични плочки, оборудвани с нови електроуреди и блестящи батерии. Обясни ми начина на употреба на електрическите уреди, чистотата, ползата и предимствата им пред газовите и аз, макар че хич не ми беше до това, със съответните възклицания на възхита и

изненада се преструвах на заинтригувана. Джизела остана много доволна от поведението ми и щом разгледах всичко, каза:

— Сега да се върнем отгатък и да изпием по чашка.

— Не, не — отказах, — трябва да си тръгвам.

— Е, какво си се разбързала. Постави малко.

Бяхме в коридора. Тя се поколеба, после рече:

— Трябва да дойдеш пак... И знаеш ли какво можем да направим? Той често отсъства от Рим. Тия дни, аз ще ти съобща кога, ще доведеш двама твои приятели и ще се позабавляваме.

— Ами ако после той научи?

— Защо трябва да научава?

— Добре, разбрахме се — рекох. На свой ред се поколебах, но се пристраших. — Впрочем, кажи ми, той никога ли не ти е споменавал за приятеля си, с когото беше онази вечер?

— Студентът ли? Защо? Интересува ли те?

— Не, просто питам.

— Снощи пак го видяхме.

Не можах да скрия възмущението си и с несигурен глас казах:

— Слушай, ако го видиш, предай му да ме посети, но ей така, все едно е без значение.

— Добре, ще му предам — отвърна.

Изгледа ме подозрително и се засрамах, сякаш любовта ми към Джакомо бе изписана на челото ми с ярки букви. По тона на отговора ѝ отгатнах, че няма да ми предаде моята покана. Отчаяна, отворих входната врата, сбогувах се и без да се обръщам, бързо заслизах по стълбите. На втората площадка спрях, облегнах се на стената и погледнах нагоре. „Защо ѝ го казах?“ питах се. „Какво ми стана?“ С наведена глава продължих да слизам.

Бях определила срещата на Астарита у дома, прибрах се изтощена, защото бях отвикнала да излизам сутрин, ходенето нагоре-надолу и слънцето ме бяха изморили. Не бях тъжна, предварително изстрадах посещенията у Джизела, докато плачех в таксито, което ме отвеждаше към новия ѝ дом. Мама отвори и каза, че някакъв мъж близо час ме чака в моята стая. Отидох там и седнах на леглото, нехаеща за Астарита, който стоеше до прозореца и сигурно гледеше в двора. Поседях неподвижно, с ръка на гърдите, задъхана от бързото изкачване на стълбите. Бях седнала с гръб към него и с отсъстващ

поглед се взирах във вратата. Беше ми казал добър ден, но аз не му отговорих. После дойде, седна до мене и като обгърна с ръка кръста ми, ме загледа съсредоточено.

От многото грижи бях забравила за налудничавото му влечение към мен, вечно пламтящо и нащрек. Проявих силна нетърпимост:

— Ти винаги ли имаш желание? — бавно и заядливо попитах, като се отдръпнах назад.

Той премълча, взе ръката ми, поднесе я към устните си и ме изгледа от горе до долу. Стори ми се, че ще полудея, и дръпнах ръката си.

— Винаги ли имаш желание? — повторих. — И сутрин ли? И след като до обед си работил? И на гладен стомах? Преди да обядваш? Знаеш ли, ти си странен човек.

Направи ми впечатление, че устните му треперят, а очите проблясват.

— Знаеш, че те обичам.

— Има време за любов и време за други работи. Определих ти срещата в един часа именно за да ти подсказа, че не се касае за любов, а ти... Наистина си странен. Не се ли срамуваш?

Той продължи да впива поглед в мене и нищо не отвърна. Внезапно, струва ми се, много добре го разбрах. Беше влюбен в мене и кой знае откога чакаше срещата. Докато аз се измъчвах от проблеми, той е мислел единствено за моите крака, гърди, бедра и устни.

— Така значи — поуспокоена добавих, — и ако сега аз се съблека...

Астарита кимна утвърдително. Досмеша ме и ядно, но без злоба попитах:

— А не ти ли минава през ума, че може да съм тъжна или просто да съм далече от тези неща... че съм гладна, изморена или имам други грижи? Тия неща не ти ли идват наум?

Той не откъсваше поглед, после внезапно се хвърли върху мене, скри лице между шията и рамото ми и силно ме притисна. Не ме целуваше, прилепваше лицето си до плътта ми, сякаш за да почувства топлината ѝ. Дишаше тежко и от време на време въздъхваше. Ядът ми мина, неговото поведение разбуди обичайното ми съчувствие, натъжих се. Когато ми се стори, че се е навъздишал, го отблъснах и казах:

— Извиках те за нещо важно.

Астарита ме изгледа, взе ръката ми и започна да я милва. Беше непоправим, за него наистина не съществувахе нищо друго освен желанието му.

— Ти си от полицията, нали?

— Да.

— Добре, нареди да ме арестуват, изпрати ме в затвора — решително заявих.

В онзи миг наистина исках да го направя.

— Защо? Какво е станало?

— Това, че съм крадла — виках. — Това, че аз откраднах, а вместо мене е арестувана невинна жена. Дай заповед да ме арестуват. Доброволно ще вляза в затвора. Ето какво искам.

Нямаше вид на изненадан, а на отегчен. С гримаса рече:

— Спокойно... обясни какво се е случило.

— Казах ти, че съм крадла.

Накратко му разказах за кражбата и арестуването на камериерката. Разкрих и машинацията на Джино, но не го назовах поименно, а се ограничих да го представя с общия израз слуга. Ужасно се изкушавах да му разкажа за Сондзоньо и за неговото престъпление, и едва се сдържах. Накрая завърших с думите:

— Сега ти избирай: или ще измъкнеш жената от затвора, или аз още днес ще ида да се предам на полицията.

— Спокойно — повтори той, възпирайки ме с ръка. — Какво спешно има? Онази е в затвора, но не е осъдена. Ще почакаме.

— Не, не мога да чакам. Тя стои в затвора и сигурно я торМОЗЯТ. Не мога да чакам. Сега трябва да решиш.

По тона ми той се увери, че говоря сериозно, изправи се и с крайно недоволено изражение направи няколко крачки из стаята. После, сякаш си говореше гласно, рече:

— Но остава случаят с доларите.

— Тя винаги е отричала. Доларите са били намерени. Можем да кажем, че е било отмъщение на някого, който ѝ е желаел злото.

— А пудриерата у тебе ли е?

— Ето я — казах, извадих я от чантата и му я подадох.

Той не я пое.

— Не, не на мене трябва да я дадеш — поколеба се, после добави: — Аз имам възможност да измъкна онази жена от затвора, но

полицията трябва да разполага с доказателство, че тя е невинна...
Точно с тази пудриера.

— Добре, вземи пудриерата и я предай на собственицата ѝ.

Астарита се изсмя.

— Вижда се, че тези неща не са ти ясни. Ако взема пудриерата от тебе, ще съм морално задължен да наредя да те задържат. Неминуемо ще попитат: откъде Астарита има откраднатия предмет, от кого и откога и тъй нататък, и тъй нататък... Не, трябва да намеря начин, но естествено, без да те разкривам, пудриерата да попадне в участъка.

— Мога да я изпратя по пощата.

— По пощата — не.

Направи още няколко крачки из стаята, сетне седна до мене и каза:

— Ето какво ще направиш. Познаваш ли някой свещеник?

Спомних си френския монах, на когото се бях изповядала след екскурзията до Витербо, и отговорих:

— Да, моя изповедник.

— Ти още ли се изповядваш?

— Изповядвах се.

— Хм, иди при него и му разкажи всичко, както разказа на мене.

Помоли го да вземе пудриерата и вместо тебе да я предаде в участъка. Никой изповедник няма да откаже да го стори и не е задължен да дава никаква информация, защото е обвързан с тайната на изповедта. След ден-два аз ще се обадя по телефона, ще направя... Накратко, твоята камериерка ще бъде пусната на свобода.

Обзе ме голяма радост, не се въздържах, хвърлих се на врата му и го целунах. С треперещ от вълнение глас Астарита продължи:

— Но ти не бива да правиш такива неща. Когато се нуждаеш от пари, обърни се към мене и аз...

— Мога ли да ида още днес при изповедника?

— Да, разбира се.

С пудриерата в ръка, загледана вторачено пред себе си, дълго седях, без да помръдна. Много ми олекна, сякаш аз бях камериерката и като си представих колко по-голямо ще е нейното облекчение, когато я пуснат на свобода, имах чувството, че го изживявам. Вече не бях нито тъжна, нито изморена, нито отвратена. Междувременно Астарита

опипваше китката ми и се мъчеше да пъхне ръце нагоре под маншета ми. Обърнах се към него и като го погледнах мило, попитах:

— Наистина ли толкова искаш?

Той кимна утвърдително, неспособен да продума.

— И не се ли чувстваш изморен? — безмилостно продължих с ласкав глас. — Не мислиш ли, че е късно и някой друг ден ще е по-подходящо?

Видях го отрицателно да поклаща глава.

— Толкова много ли ме обичаш? — попитах.

— Знаеш, че те обичам — тихо отговори и понечи да ме прегърне.

Отдръпнах се и казах:

— Почакай.

Астарита моментално се успокои, защото разбра, че приемам. Станах, бавно тръгнах към вратата и завъртях ключа. После отидох до прозореца, затворих го и дръпнах щорите. Астарита не ме изпускаше из очи, докато аз важно, доволно и мързеливо се движех из стаята, усещах погледа му и съзнавах колко е щастлив от моята неочаквана отстъпчивост. Щом пуснах щорите, тихичко и весело си затананиках, отворих гардероба, съблякох си палтото и го окачих. Без да прекъсвам приглушеното си пеене, се огледах в огледалото. Стори ми се, че никога не съм била толкова красива, с нежни и издълбоко проблясващи очи, присвити ноздри и полуотворени устни над равните бели зъби. Помислих, че съм хубава, защото съм доволна от себе си и се чувствам добра, запях по-високо и същевременно започнах да разкопчавам корсажа си. Пеех глуповата и модна по онова време песничка, която гласеше: „Пея това припевче, което много ми харесва и което гласи: дуду, дуду, дуду“ и имах чувството, че този глупав рефрен е самият живот, без съмнение абсурден, но в някои мигове сладък и омайващ. Ненадейно, когато вече бях с разголени гърди, на вратата се почука.

— Не мога — обадох се спокойно. — По-късно.

— Спешно е — отговори мама.

Обзе ме подозрение, отидох до вратата, леко я разтворих и се показах. Мама ми направи знак да изляза и да затворя. В тъмния коридор ми прошепна:

— Оттатък е някакъв човек, който на всяка цена държи да говори с тебе.

— Кой е?

— Не го познавам, един мургав младеж.

Едва-едва открянах вратата на голямата стая и надникнах. Видях един мъж, облеган на масата, с гръб към мене. По тила веднага познах Джакомо и бързо затворих вратата. Казах на мама:

— Предай му, че идвам незабавно. Не го пускай да излиза от стаята.

Тя обеща и аз се върнах в спалнята. Астарита седеше на леглото в същата поза.

— Бързо! — рекох. — Бързо! Съжалявам, но трябва да си вървиш.

Той се развълнува и се опита да протестира. Прекъснах го и продължих:

— На леля ми ѝ е прилошало на улицата. Трябва да отидем с мама в болницата. Бързо, бързо!

Лъжата беше плитичка, но не успях да измисля друга. Астарита оглупял ме гледаше, почти невярващ на нещастieto си. Забелязах, че си е събул обувките и опира о пода краката си, обути в чорапи на цветни ивици.

— Хайде, защо ме гледаш? Трябва да си вървиш — настоях раздразнена.

— Добре, тръгвам си — рече той и се наведе да се обуе.

Бях застанала права до него и му подавах палтото. Досетих се, че ако държа да се намеси в полза на камериерката, се налага да му обещавам нещо. Докато му помагах да си облече палтото, додадох:

— Слушай, наистина ме гризе съвестта. Ела утре след вечеря, ще бъдем на спокойствие, пък и днес моментално щях да те отпратя. Така стана по-добре.

Той нищо не отвърна, придружих го до вратата, държейки го за ръка, сякаш за първи път идваше у дома, дотолкова се страхувах, че ще влезе в другата стая и ще види Джакомо. На прага му напомних:

— Не забравяй, че още днес ще отида при изповедника.

В отговор той кимна, за да потвърди, че е запомнил. Лицето му беше отвратено и ледено. В нетърпението си не дочаках да се сбогува и почти хлопнах вратата под носа му.

ПЕТА ГЛАВА

Като приближих до голямата стая и сложих ръка на дръжката на вратата, изведнъж прозрях, че освен ако не станеше някакво чудо, рискувах да създам с Джакомо същата нещастна връзка, която съществуваше между мене и Астарита. Отчетох, че чувствата на зависимост, страх и сляпа страст, които Астарита изпитваше към мене, аз питаех към Джакомо и макар да си давах сметка, че ако искам да го накарам да ме обикне, трябва да се държа другояче, имах неударимото желание да се поставя в подчинено, мъчително и зависимо положение. Не мога да обясня какви са били причините за моя комплекс за малоценност, а и да ги знаех, щях да ги пренебрегна. Само инстинктивно долавях, че ние тримата сме създадени от различни материи — моята по-устойчива от на Астарита, но по-крехка от Джакомовата — и че както имаше нещо, което ми пречеше да обикна Астарита, така нещо не позволяваше на Джакомо да ме обича, и както любовта на Астарита към мене, така и моята към Джакомо се беше родила при неблагоприятни обстоятелства и щеше да свърши още по-лошо. Преди да го видя и да му заговоря, сърцето ми биеше лудо, дъхът ми секваше, много се опасявах, че ще направя невярна крачка, ще покажа тревогата и желанието си да му се харесам и отново и завинаги ще го изгубя. Това несъмнено е най-тежкото проклятие на любовта — че никога не е споделена: когато човек обича, не го обичат, а когато е обичан, не обича. Няма двама влюбени с еднакво силни чувства и желания, макар такъв да е идеалът, на който всички държат, всеки сам за себе си. Аз бях убедена, че тъкмо защото съм влюбена в Джакомо, той не е влюбен в мене. И знаех, макар да не исках да си призная, че каквото и да правя, никога няма да успея да го накарам да се влюби в мене. Всичко това ми мина през ума, докато развълнувана до смърт стоях колебливо пред вратата на стаята. С удивление съзнавах, че съм готова да извърша и най-големите глупости, и страшно се ядосвах. Най-сетне събрах смелост и отворих.

Той седеше, както бях го зърнала през процепа на вратата, облегал на масата, с гръб към мене. Щом чу, че влизам, се обърна и

като ме премери подозрително и критично с поглед, каза:

— Минавах отгук и ми хрумна да те посетя. Може би постъпих неправилно.

Направи ми впечатление, че говори бавно, сякаш преди да си подбере думите, иска хубавичко да ме поразгледа; развълнувана се питах как ли му изглеждам, навярно променена и по-непривлекателна от спомена, който го бе подтикнал да ме потърси след толкова време. Успокоих се като си спомних, че само преди минути, когато бях пред огледалото, реших, че изглеждам добре. Задъхана отвърнах:

— Не, напротив... Много добре направи. Току-що се канех да изляза да обядвам... Можем да обядваме заедно.

— Помниш ли ме? — попита той като че ли с ирония. — Знаеш ли кой съм?

— Как да не те помня?! — глупаво възкликнах и преди волята ми да се противопостави, вече бях взела ръката на Джакомо и я поднасях към устните си, гледайки го с обожание.

Стана ми приятно, че той се смути. Разстроена, нежно го попитах:

— Защо не се вясваше, лошо момче?

— Бях много зает — отговори той и поклати глава.

Съвсем си загубих ума. От устните поставих ръката му до сърцето си, под гърдата, като му казах:

— Чуй как бие сърцето ми.

Същевременно се наричах глупачка, съзнавайки, че не бива да се държа така. Той направо се изуми и изплашена, аз бързо добавих:

— Отивам да си облека палтото и веднага се връщам. Почакай ме.

Чувствах се тъй объркана и толкова се страхувах да не го изгубя, че в коридора припряно завъртях ключа на входната врата и го извадих от ключалката: ако поискаше да си тръгне, докато се обличах, нямаше да може. Влязох в моята стая, застанах пред огледалото на гардероба и с крайчеца на носната кърпа изтрих грима от очите и устните си. Взех червилото и се начервих съвсем леко. Отидох до закачалката, потърсих палтото, не го намерих и за миг реших, че съм изгубена, после си спомних, че съм го окачила в гардероба, извадих го и се облякох. Пак се огледах в огледалото и ми се стори, че прическата ми бие на очи. Светкавично я развалих и разпуснах косите си, както ги носех по

време на връзката ми с Джино. Докато се решех, тържествено се кълнях пред себе си, че отсега нататък ще потискам необмислените пориви на страстта си и строго ще контролирам жестовете и приказките си. Най-сетне се приготвих. Минах в коридора и надникнах в голямата стая, за да извикам Джакомо.

В бързината забравих да отключа вратата на апартамента и когато тръгнахме да излизаме, хитрината ми бе разкрита.

— Страхувала си се, че ще избягам — промърмори той, докато аз крайно засрамена търсех ключа из чантата.

Взе го от ръката ми и отключи, като ме гледаше с присъщата си добродушна строгост. Сърцето ми се изпълни с радост, изтичах по стълбата след него, хванах го за ръка и развълнувано попитах:

— Нали не мислиш, че постъпих лошо, а?

Той не отвърна.

Вървахме под ръка по слънчевата улица край входовете и магазинчетата. Бях щастлива, че крача редом с него, напълно забравих клетвите си и когато минавахме край виличката с кулата, сякаш някой ме залепи за ръката на Джакомо. Дори поизбързвах, за да мога по-добре да го гледам в лицето.

— Знаеш ли, много ми е приятно, че дойде.

Той както винаги се смути и отговори: „И на мене ми е приятно“, но по тона му личеше, че не е точно така.

Прехапах устни до кръв и измъкнах пръстите си от неговите. Джакомо сякаш не забеляза, озърташе се разсеяно наоколо. При вратата на крепостните стени той се поколеба, спря се и сдържано рече:

— Слушай, трябва да ти кажа нещо.

— Кажи.

— Наистина случайно се отбих при тебе. Същата случайност пожела да се окажа без пукната пара, затова ще е по-добре да се разделим — и ми протегна ръка.

Най-напред много се изплаших. Помислих си: „Оставя ме“, и в обзелия ме смут отначало не виждах друг изход, освен с молби и сълзи да се хвърля на врата му. Но когато в следния миг си го представих как с лекота се измъква, изоставих тази идея. Досетих се, че мога да платя обедата му, както на мене много мъже ми плащаха, и мисълта, че ще дам пари за Джакомо, ми се хареса. Вече съм споменавала за чувственото

удоволствие, което винаги изпитвах, когато получавах пари. В онзи миг открих, че в плащането има не по-малко удоволствие. И смесицата между любов и пари, били те дадени, или получени, не е въпрос единствено на чиста сметка. Властно възкликнах:

— Не бери грижа за това! Аз ще платя, погледни, имам пари — разтворих си чантата и му показах банкнотите, които предишната вечер бях сложила там.

С нотка на разочарование Джакомо рече:

— Но не е редно.

— Не ме интересува. Ти дойде, редно е да отпразнуваме завръщането ти.

— Не, не, по-добре недей.

Отново понечи да ми подаде ръка за сбогом и да си тръгне. Този път го спрях с думите:

— Хайде да вървим и да не говорим повече за това — и се отправих към гостилницата.

Седнахме на същата маса, изобщо всичко беше както преди, с изключение на лъча зимно слънце, което проникваше през стъклата на вратата и осветяваше масичките и стената. Гостилничарят ни донесе листа с менюто и аз направих поръчката уверено и покровителствено, както любовниците ми постъпваха с мене. Докато поръчвах, Джакомо мълчеше и гледаше надолу. Бях пропуснала виното, тъй като не пия, но си спомних, че първия път той пи, повиках гостилничаря повторно и поръчах литър вино.

Щом той се отдалечи, незабавно си отворих чантата, извадих банкнота от сто лири, прегънах я на четири и като се поогледах, я подадох под масата на Джакомо. Той въпросително ме загледа:

— Парите — прошепнах. — Така после ще можеш да платиш.

— А, парите — бавно промълви той.

Взе банкнотата, разгъна я под масата, погледна я, сгъна я, отвори ми чантата и с малко иронична сериозност я пхна вътре.

— Аз ли искаш да платя? — недоумяваща попитах.

— Не, аз ще платя — отвърна спокойно.

— Но тогава защо каза, че нямаш пари?

Той се поколеба, сетне с горчива прямота отговори:

— Не те посетих случайно... Истината е, че от около месец възнамерявах да дойда, но когато се озовах пред тебе, желанието ми да

си отида се поднови. Намислих да ти кажа, че съм без пари, с надеждата, че ще ме пратиш по дяволите — усмихна се и поглади брада. — Както изглежда, съм сгрешил.

Беше си направил нещо като експеримент. Въобще не го интересувах, или по-точно в душата му се бореха влечението и отвращението от мене, което бе не по-малко силно. По-късно открих тази характерна черта на Джакомо — той с лекота се преструваше и играеше роли с цел нещо да разбере. Но в онзи момент неуспешната му лъжа ме смути и се чудех да се смея ли, или да плача. Машинално попитах:

— Защо искаше да си идеш?

— Защото разбрах, че не изпитвам никакво чувство към тебе, а само желание, каквото изпитва приятелят ми към твоята приятелка.

— Знаеш ли, че живеят заедно? — попитах.

— Да — отвърна с презрение, — създадени са един за друг.

— Не си изпитвал никакво чувство към мене — подех — и не си искал да дойдеш, но дойде.

Предчувствах, че ще бъда разочарована, но ми доставяше удоволствие да се сблъскам с неговата непоследователност.

— Да — отговори, — защото, както се казва, съм слабохарактерен.

— Ти дойде и това ми стига — отсякох аз.

Протегнах ръка под масата и я сложих на коленете му.

Не го изпусках от очи и видях как се развълнува от допира ми и брадата му затрепери. Беше ми приятно да наблюдавам вълнението му, но разбирах, че въпреки силното влечение, за което той си призна с думите, че близо от месец се канел да ме посети, другата половина от него беше враждебно настроена и аз трябваше да насоча усилията си срещу нея, да я унизя и разруша. Припомних си как се беше втренчил в голия ми гръб, когато за първи път бяхме заедно, и си рекох, че тогава постъпи неправилно, като допусна да бъда смразена от погледа му, и че ако аз бях упорствала да го съблазня, може би начинът, по който Джакомо ме гледаше, щеше да се промени, както в момента се разсейваше и гаснеше докаченото му честолюбие.

Бях се навела над масата, сякаш за да разговаряме шепнешком, и развеселена и доволна го милвах, като в същото време незабелязано следях върху изражението му какъв е ефектът от ласките ми. Той ме

гледаше обидено и въпросително с огромните си черни бляскави очи с дълги женствени мигли. Най-накрая каза:

— Щом ти стига да ми харесваш по този начин, продължавай.

Рязко се отдръпнах. Почти в същия миг гостилничарят сложи приборите и яденето на масата. Започнахме да се храним мълчаливо и без апетит. След малко Джакомо подхвърли:

— На твоє място бих опитал с напиване.

— Защо?

— Когато съм пиан, по-лесно правя онова, което другите искат.

Фразата: „Щом ти стига да ми харесваш по този начин, продължавай“ ме засегна, а приказките му за напиването ме убедиха, че усилията ми са напразни. Отчаяна рекох:

— Аз не искам да правиш нищо насила. Ако предпочиташ да си идеш, моля, върви си... Вратата е там.

— За да си тръгна — закачливо отговори той, — би трябвало да съм сигурен, че го искам.

— Искаш ли аз да си ида?

Погледнахме се. В болката си бях смела и вероятно решителността ми го развълнува не по-малко от преди. Неохотно помоли:

— Не, остани.

Мълчаливо продължихме да се храним. Не ми убягна, че си наля голяма чаша вино и на един дъх я изпи.

— Виждаш — каза, — пия.

— Виждам.

— Скоро ще се напия и дори ще ти се обясня в любов.

Думите му пронизаха сърцето ми. Нямах сили да се терзя повече. Унижена промълвих:

— Престани, престани да ме измъчваш.

— Аз те измъчвам?

— Да, подиграваш ми се. Единствената ми молба е да не се занимаваш с мене. Увлякла съм се по тебе, но ще ми мине. Остави ме.

Джакомо нищо не каза и изпи втора чаша вино. Побоях се, че съм го обидила, и попитах:

— Какво ти е? Настроен ли си против мене?

— Аз? Точно обратното.

— Ако ти доставя удоволствие да ми се подиграваш, прави го, говорех си просто така.

— Не ти се подигравам.

— И ако ти е приятно да ми говориш зловни неща — настоях, завладяна от някакво желание да се унижавам без никаква полза от това, — моля, кажи ги. Аз пак ще те обичам толкова, дори повече. Ако ме набиеш, ще целуна ръката, която ме е удряла.

Той ме наблюдаваше внимателно, изглеждаше стъписан, очевидно желанието ми го смущаваше. После попита:

— Искаш ли да тръгваме?

— Къде?

— У вас.

В отчаянието си почти бях забравила защо съм тъй обезнадеждена и съвсем неочакваното предложение на Джакомо, когато едва бяхме изяли първото ястие и половината от виното бе в шишето, по-скоро ме изненада, отколкото зарадва. С основание помислих, че не любовта, а смущението, което са предизвикали думите ми, го подтиква да прекъсне обедата. Казах:

— Е, сега убеди ли се, че си решил да приключиш с мене?

— Как разбра?

Отговорът му, прекалено жесток, за да е искрен, необяснимо ме успокои. Като сведох очи, отвърнах:

— Просто така, някои неща се разбират. Да довършим обедата и тогава ще тръгнем.

— Както предпочиташ, но аз ще се напия.

— Напий се. Заради мене.

— Но така ще се напия, че ще ми прилошее. И вместо да правиш любов ще се наложи да ме лекуваш.

Наивно показах, че се страхувам, и протегнах ръка към чашата му с думите:

— Тогава не пий.

Той избухна в смях:

— Хвана се на въдицата! Хвана се на въдицата!

— Защо да съм се хванала?

— Не се бой, не ми прилошава толкова лесно.

— Направих го заради тебе — засрамена, казах.

— Заради мене... Ах, ах...

Несъмнено продължаваше да ме обижда. Но любезният му тон смекчаваше подигравките и те не ми бяха толкова неприятни. Джакомо добави:

— Всъщност ти защо не пиеш?

— Не ми харесва, пък и една чаша е достатъчна, за да се напия.

— И какво от това? И двамата ще бъдем пияни.

— Грозно е жена да се напива. Не искам да ме виждаш пияна.

— Защо? Какво грозно има?

— Не знам... Противно е да гледаш жена как се олюлява, говори глупости, прави просташки жестове. Тъжна гледка е. Знам, че съм нещастница, и знам, че ме мислиш за такава. Ако пия и ме видиш пияна, повече няма да ме погледнеш.

— А ако аз ти заповядам да пиеш?

— Ти наистина целиш да ме видиш унижена — замислено казах.
— Единственото ми хубаво качество е, че не съм неугледна. Наистина ли държиш да загубя и него?

— Да, искам — разпалено рече той.

— Не знам що за вкус имаш към подобни неща, но щом ще ти е приятно, моля, налей ми вино — и подадох чашата.

Той я погледна, изгледа ме и отново избухна в смях.

— Шегувах се — заяви.

— Винаги се шегувах.

— Значи не си неугледна? — продължи след миг, като ме гледаше с интерес.

— Поне така твърдят.

— Сигурна ли си, че и аз го мисля?

— Нима знам какво мислиш?

— Ще проверим. Какво считаш, че мисля и изпитвам към тебе?

— Не знам — много изплашена бавно изрекох. — Явно не ме обичаш, както аз те обичам. Може би ти харесвам, както на мъж се харесва жена, която действително не е грозна.

— А, значи сериозно мислиш, че не си грозна?

— Да — с гордост казах, — дори съзнавам, че съм хубава, но толкова. За какво ми е послужила тази красота?

— Красотата не трябва да служи за нищо.

Междувременно бяхме привършили обеда, двете бутилки вино бяха почти празни.

— Както виждаш — рече Джакомо, — пих и не съм пиан.

Неговите блеснали очи и треперещи ръце опровергаваха думите му. Навярно съм го погледнала с надежда, защото той добави:

— Искаш да си отидеш къщи. Ех... Венера жертвата си вплела в мрежите на любовта...

— Какво каза?

— Нищо, цитирах един подходящ за случая стих. Гостилничарят, моля!

Джакомо винаги говореше иронично приповдигнато. Демонстративно извика гостилничаря, попита колко е сметката, бутна му парите почти в лицето и като прибави солиден бакшиш, допи виното и ме настигна.

На улицата се разбързах към къщи. Съзнавах, че той неохотно се е върнал и че презира и ненавижда чувството, което въпреки волята му го бе принудило да дойде. Имах голяма вяра в красотата и любовта си и бях нетърпелива да се възправа с тези оръжия срещу неговата съпротива. Бях обнадеждена и настроена борбено, вярвах, че любовта ми ще надделее и огнената ми страст ще разтопи твърдата и устойчива като метал омраза на Джакомо и той на свой ред ще ме обикне.

Докато в ранния следобеден час вървахме по безлюдния булевард, казах на Джакомо:

— Обаче трябва да ми обещаеш, че няма да се опитваш да си отидеш.

— Обещавам ти.

— Трябва да ми обещаеш още нещо.

— Какво?

Поколебах се, после се пристраших:

— Миналия път всичко щеше да мине добре, ако в един момент ти не ме погледна тъй, че се засрамах. Трябва да ми обещаеш, че повече няма да ме гледаш по такъв начин.

— По какъв начин?

— Не знам... неприятен.

— На погледите не се заповядва — отговори ми той след малко, — но ако искаш, изобщо няма да те гледам. Ще затворя очи и ще бъде добре.

— Не, няма да е добре — упорито настоях.

— А как държиш да те гледам?

— Както аз тебе — отвърнах. Обгърнах брадата му и го погледнах. — Ето така, с нежност.

— Аха!... С нежност.

Когато стигнахме до захабеното и мръсно стълбище на нашия блок, неволно си припомних слънчевото, чисто и бяло блокче на Джизела. И сякаш сама си заговорих на глас:

— Ако не живееш в този гаден дом и не бях такава несретница, щях много повече да ти харесвам, естествено.

Неочаквано Джакомо спря, прегърна ме и искрено рече:

— Ако го мислиш, бъди сигурна, че не е вярно.

Привидя ми се, че в очите му се чете нещо много близко до любовта. В същия миг се наведе и потърси с устните си моите. Дъхът му силно миришеше на вино. Никога не съм понасяла острата винена миризма, но лъхаща от неговата уста, тя ми се струваше невинна, приятна и почти затрогваща като опиването на неопитно момче. Отгатнах, че с думите си несъзнателно съм докоснала негово чувствително място. Въобразих си, както казах, че съм запалила искрата на любовта в душата му. Едва по-късно проумях, че се е почувствал длъжен и че с целувката си се е подчинил не на любовен импулс, а по-скоро си е наложил своеобразно морално наказание. Понататък често го изнудвах със същото обвинение, че ме презира заради бедността и занаята ми, и неизменно постигах благоприятен за моите желания резултат, а същевременно опознавах Джакомо откъм една негова някак унижителна и разочароваща страна.

Но това стана по-късно, в онзи ден още не го разбирах добре. И неговата целувка много ме зарадва, сякаш окончателно бях победила. В отплата за милата му постъпка докоснах едва устните му, хванах го за ръка, казах: „Хайде, хайде, да изтичаме догоре“, и весело и буйно го повлякох по стълбите. Без да продума, той се остави да го дърпам.

Блъскайки Джакомо като марионетка в стените на вестибюла, тичешком влязох в моята стая. С такава сила връхлетях, че по-скоро го бутнах на леглото, отколкото му помогнах да седне. Едва тогава забелязах, че не само се е напил, както предполагах, но вероятно всеки миг щеше да му прилошее. Беше съвсем пребледнял, замаян прокарваше ръка по челото си, очите му бяха помътнели и слабо проблясваха. Изведнъж здравата се изплаших, че наистина ще му стане зле и срещата ни повторно ще се провали. Докато вървах напред-назад

из стаята и безразборно си захвърлях дрехите, за миг изпитах силно угризение, граничещо с отчаяние, че не съм му забранила да пие. Заслужава си да отбележа, че и през ум не ми минаваше да се откажа от любовта му, за която тъй копнеех. Единствената ми надежда бе, че той няма да се почувства толкова зле, та да не е в състояние да ме люби или ако действително не му е добре, ще има последствия, след като желанието ми бъде задоволено. Наистина обичах Джакомо, но бях толкова подплашена да не го изгубя, че любовта ми не успяваше да надхвърли границите на егоизма.

Впрочем, престорих се, че не забелязвам състоянието му, съблякох се и седнах до него на леглото. Джакомо все още беше с палто. Започнах да му помагам да се съблече и непрестанно говорех, за да го разсея и да не му хрумне да си тръгне.

— Още не си ми казал на колко години си — рекох, докато смъквах дебелото му палто, а той услужливо вдигаше ръце, за да ме улесни.

След малко отговори:

— На деветнайсет.

— По-млад си от мене с две години.

— Ти на двайсет и една ли си?

— Да, скоро ще навърша двайсет и две.

Пръстите ми затънаха във възела на вратовръзката му. Бавно и сякаш неохотно Джакомо ме отблъсна и сам го развърза. После отпусна ръце и аз дръпнах вратовръзката.

— Вратовръзката ти е доста износена — казах. — Ще ти купя нова. Каква на цвят предпочиташ?

Той се разсмя, беше ми приятно, защото смехът му бе мил и сърдечен.

— Ти май действително искаш да ме издържаш — рече. — Първо искаше да ми платиш обяда, сега пък да ми купиш вратовръзка.

— Глупчо! — крайно развълнувана промълвих. — Какво ти става? Ще ми бъде приятно да ти подаря вратовръзка, а и на тебе няма защо да ти е неудобно.

Междувременно му бях свалила сакото и жилетката и той седеше в края на леглото по риза.

— Личи ли, че съм на деветнайсет години? — попита.

Никога не му омръзваше да говори за себе си, бързо бях схванала това.

— И да, и не — отвърнах с колебание, което съзнавах, че го ласкае. — Най-вече личи по косите ти — добавих, като го погалих по главата. — Косите на мъжете не са тъй свежи. Ала по лицето ти — не.

— Колко години би ми дала?

— Двайсет и пет.

Замълча и видях, че притваря очи, сякаш потъваше в пиянството. Страхът, че ще му призлее, се поднови и побързах да му сваля ризата:

— Разкажи ми още за себе си. Студент ли си?

— Да.

— Какво учиш?

— Право.

— Със семейството си ли живееш?

— Не, семейството ми е в провинцията, в С.

— В пансион ли си?

— Не, в мебелирана стая под наем — отговаряше механично той със затворени очи. — На улица „Кола ди Риенцо“, номер двайсети, апартамент осми, у вдовицата Медолаги... Амалия Медолаги.

Вече бях го съблякла до кръста. Не се сдържах, страстно погалих шията и голите му гърди и попитах:

— Защо стоиш така? Студено ли ти е?

Той вдигна глава и ме погледна. После се засмя и малко пискливо изрече:

— Мислиш, че не забелязвам ли?

— Какво?

— Преструваш се, че уж между другото ме събличаш... Пиян съм, но не чак толкова, колкото смяташ.

— Добре — смутена отговорих, — и така да е. Какво лошо има? Направих го вместо тебе, защото виждам, че не се събличаш сам. Помагам ти.

С нищо не показва, че ме е чул.

— Пиян съм — продължи, поклащайки глава, — но прекрасно знам какво върша и защо съм тук. Нямам нужда от помощ. Гледай!

Внезапно с резки движения той размаха ръце, разкопча си колана и захвърли във въздуха панталона и другите дрехи, които не бях разсъблякла.

— И зная също какво се очаква от мене — добави, като ме хвана за бедрата.

Притискаше ме със силните си нервни ръце и неговото пиянство изглежда бе отстъпило пред някакво лукавство, което личеше и в погледа му. По-късно откривах у Джакомо някаква неискреност точно когато уж най-пълно се отдаваше. Тя беше сигурен знак за хладния разум, който той никога, каквото и да правеше, не губеше и както по-късно с болка установих, точно това му пречеше да общува и да обича истински.

— Ти го искаш, нали? — питаше той, като ме притискаше и впиваше нокти в плътта ми. — Това, това, това...

Всяка дума бе придружена с целуване, хапане, подличко пощипване там, където най-не очаквах. Смеех се, извивах се, защитавах се и прекалено щастлива от пробуждането му, не разбирах колко пресиленост има в неговото държание. Той действително ми причиняваше болка, сякаш тялото ми беше някакъв омразен предмет. В очите му блестеше не толкова желание, колкото гняв. После, както беше започнало, буйството му изведнъж секна. Пиянството съвсем неочаквано взе връх, Джакомо се хвърли по гръб на леглото, изпъна се и затвори очи, а аз учудена стоях до него със странното усещане, че изобщо не се е раздвижвал, не ме е докосвал и целувал. Като че ли всичко тепърва предстоеше.

Дълго стоях така, с надвиснали над очите коси, коленичила неподвижно в леглото пред Джакомо, гледах го и от време на време докосвах боязливо с върха на пръстите си неговото дълго, слабо, хубаво и чисто тяло. Под бялата кожа костите му изпъкваха, имаше широки и слаби рамене, тесни бедра и дълги крака, само гърдите му бяха леко окосмени, а коремът — гладък. Не обичам грубостите в любовта и сигурно затова ми се струваше, че помежду ни не се е случило нищо и всичко тепърва предстои. След неестественото вълнение на Джакомо изчаках мълчанието и спокойствието да се възцарят отново и когато почувствах, че в душата ми са се върнали ведростта и желанието, бавно, както в знойни дни човек постепенно влиза в пленителната вода на тихо море, легнах до Джакомо, преплетох крака с неговите, обвих ръце около шията му и се притиснах. Той не помръдна, нито проговори. Наричах го с най-нежни имена, дъхът ми покриваше лицето му, оплитах го в гъстата и топла мрежа на ласките

си, Джакомо лежеше неподвижно по гръб, като мъртъв. След време разбрах, че най-силното доказателство за любовта, на която е способен, бе именно тази абсолютна пасивност.

Спомням си съвсем ясно и с мъка, че по-късно през нощта се повдигнах на лакът и започнах внимателно да го разглеждам. Джакомо спеше, половината му лице бе потънало във възглавницата; присъщата му горделивост, която той винаги и на всяка цена държеше да съхрани, го бе напуснала и в изражението му, което сънят правеше искрено, бяха останали само младежката свежест и невинност. Припомних си, че съм го виждала неискрен, изпълнен с неприязън, равнодушен, жесток и страстен, натъжих се и изпитах огромно неудовлетворение, защото разбрах, че лукавостта, враждебността, безразличието и страстта са нещата, чрез които той се разграничаваше от мене и останалите хора, и те извираха от някакво дълбоко място, което никога не можах да достигна и разгадая. Аз не исках подробно да ми разяснява държанието си, както детайл по детайл се разглобява и изучава някоя машина; искаше ми се чрез любовния акт да опозная най-скритата му същност, но уви, не ми се удаде. Малкото, което ми се изплъзваше, бе самият той, а многото, което знаех, нямаше значение и се чудех какво да го правя. По-близки и понятни ми бяха Джино, Астарита, дори Сондзоньо. Гледах Джакомо и дълбоко в сърцето си усещах болка, защото не можех да го слея с неговото, както преди малко се бяха слели телата ни. Душата ми бе останала самотна и горчиво оплакваше пропилияния случай. Навярно, докато сме се любили, е имало момент, в който той се е открехнал и само жест или дума щяха да са достатъчни, за да вляза в него и никога да не го напусна. Не бях съумяла да се възползвам от мига и вече беше прекалено късно: Джакомо спеше и отново се беше отдалечил от мене.

Докато го съзерцавах, той отвори очи, ала не помръдна и с полускрита във възглавницата глава, попита:

— И ти ли поспа?

Тонът му ми се видя променен, по-доверчив и интимен. И внезапно се обнадеждих, че по време на съня необяснимо как близостта ни е станала по-голяма.

— Не, гледах те.

Той замълча, после каза:

— Налага се да те помоля за една услуга... Мога ли да разчитам на тебе?

— Що за въпрос?!

— Услугата, която трябва да ми направиш, е да държиш няколко дни тук пакета, който ще ти дам. После ще дойда да си го взема, дори ще ти донеса друг.

При други обстоятелства щях да проявя любопитство към работата с пакетите. Но тогава ме занимаваха най-вече отношенията ни. Помислих си, че това ще бъде повод отново да се срещнем и трябва по възможно най-добрия начин да изпълня молбата му, да не задавам въпроси, за да не би случайно да се разколебае и да се откаже. Безгрижно отговорих:

— Щом искаш само това...

Джакомо дълго мълча, сякаш размисляше, сетне настоя:

— Значи приемаш?

— Казах да.

— Не те ли интересува какво има в пакетите?

— Щом не ми обясняваш — отвърнах, стараяйки се да си придам разсеян вид, — значи си има причина и аз не разпитвам.

— Но би могло да е нещо опасно, не допускаш ли?

— Добре де, не се страхувам.

— Би могло да има — като легна по гръб, продължи той и в очите му проблеснаха игриви и закачливи пламъчета — откраднати неща. Аз може да съм крадец.

Сетих се за Сондзоньо, който не само беше крадец, но и убиец, за кражбата на пудриерата и шала и сметнах съвпадението за интересно — Джакомо искаше да мине за крадец в очите на човек като мене, който наистина беше крал и живееше сред крадци. Погалих го и нежно казах:

— Ти със сигурност не си крадец.

Джакомо се намръщи, самолюбието му вечно беше нащрек, той се обиждаше най-неочаквано и непредвидимо.

— Защо? Може и да съм.

— Не, лицето ти е... всичко е възможно... Но наистина не приличаш на крадец.

— Защо? Какво е лицето ми?

— Лице на човек, какъвто си — младеж от добро семейство, студент.

— Казах, че съм студент, но е възможно да бъда и нещо друго, както действително съм.

Престанах да му обръщам внимание. Замислих се, че и аз нямам вид на крадла, а съм, и много ми се прииска да му призная. Неговото странно държане донякъде засили изкушението ми. Винаги бях мислила, че кражбата е осъдителна, но ето че Джакомо не порицаваше подобна постъпка, дори съзираше някаква нейна положителна страна, която напълно ми убягваше. Поколебах се, после рекох:

— Имаш право. Вярвам, че не си крадец, и съм убедена, че не си, но колкото до това, че по лицето си личи, може и да си... Не всеки изглежда такъв, какъвто е. Аз например имам ли вид на крадла?

— Не — отговори, без да ме погледне.

— Обаче съм — заявих спокойно.

— Си?

— Да.

— И какво си откраднала?

Бях си оставила чантата на нощното шкафче, взех я, извадих пудриерата и му я показах:

— Ето това, от една къща, където преди време попаднах... втория път откраднах копринен шал от един магазин. Подарих го на мама.

Не бива да оставате с впечатление, че съм откровеничила, за да се самоизтъкна. Всъщност ме водеше сантименталното желание за съпричастност, защото при липса на нещо по-добро и изповедта на някой престъпник може да сближи хората и да породи любов. Видях, че Джакомо стана сериозен, унесено ме загледа и изведнъж се уплаших, че ще ме порицае и ще реши отсега нататък да не се срещаме. Бързо допълних:

— Не си мисли, че се гордея с това, дори реших да върна пудриерата. Още днес ще го направя. Не мога да върна шала, но съм се разкажала и повече няма да правя така.

При тези думи в очите на Джакомо припламна присъщото му лукавство. Погледна ме и ненадейно избухна в смях. После ме хвана за раменете, хвърли ме на леглото, започна лудешки да ме щипе и опипва и с някакъв сарказъм, от който не знаех да се обиждам ли, или да се

полаская, заповтаря: „Крадла! Ти си крадла, ти си крадла, крадличка... крадличка!“ Неговата възбуда в известна степен се предаваше и на мене и ми харесваше. Все пак беше за предпочитане пред обичайната му мъртвешка безучастност. Смеех се и се дърпах, а Джакомо подличко ме гъделичкаше под мишниците.

Макар да се превивах от смях до сълзи, през цялото време виждах, че изразът му е някак студен, непроницаем и отсъстващ. Както и беше започнал, той рязко престана и като легна по гръб, каза:

— Аз не съм крадец, наистина не съм и в пакетите няма никакви крадени вещи.

Направи ми впечатление, че се изкушава да ми довери какво съдържат пакетите, и отгатнах, че за разлика от мене, за него това бе преди всичко въпрос на суета. Суета, не особено различна в същността си от онази, която бе подтикнала Сондзоньо да ми разкрие престъплението си. Независимо от съществуващите отлики, мъжете имат доста общи черти и когато са с любимата си или поне с жена, с която имат сексуални отношения, те неизменно държат да изтъкнат мъжествеността си в светлината на енергичните и рисковани действия, които са извършили или се готвят да извършат. С нежност се обърнах към него:

— Всъщност умираш от желание да ми кажеш какво има в пакетите.

Той се обиди.

— Ти си глупачка! Изобщо не държа да ти кажа, но съм длъжен да те предупредя какво е съдържанието им, за да прецениш ще направиш ли услуга, или не. Е, добре, в тях има пропагандни материали.

— Какво значи това?

— Аз членувам в една група — бавно обясни Джакомо, — която, ще се изразя така, не обича сегашното правителство, даже го мрази и целй в най-скоро време то да бъде свалено. Пакетите съдържат напечатани на машина позиви, в които се обяснява на хората защо правителството не е добро и по какъв начин да бъде сменено.

Никога не се бях занимавала с политика и за мене, а вярвам и за немалко хора, въпросът за правителството изобщо не съществуваше. Сетих се за Астарита и намеците, които той понякога правеше за политиката, и разтревожена възкликнах:

— Но това е забранено, опасно е!

Джакомо ме погледна с видимо задоволство. Най-сетне бях изрекла нещо, което му достави удоволствие и поласка честолюбието му. С известна тежест и малко надменно той потвърди:

— Наистина е опасно. Сега от тебе зависи ще направиш ли услугата, или не.

— Не го казах заради себе си, а заради тебе — с оживление отвърнах. — Аз приемам.

— Внимавай — повторно ме предупреди той. — Наистина е опасно. Ако ги намерят, ще свършиш в затвора.

Изгледах го и изведнъж неудържимо се разчувствах, не знам дали заради Джакомо или за друго. Очите ми се наляха със сълзи и запелтечих:

— Не разбираш ли, че нищо не ме интересува? Че и в затвора бих отишла... Това ли било?

Поклатих глава и сълзите се търкулнаха по бузите ми. Той изненадан попита:

— А сега защо плачеш?

— Извини ме — рекох, — аз съм глупачка. Сама не знам защо. Може би защото искам да разбереш, че те обичам и съм готова да направя всичко за тебе.

Тогава все още не бях проумяла, че не бива да му говоря за любовта си. На думите ми той реагира с неясно смущение и отчужденост, загледа се настрани и бързо изрече:

— Добре. След два дни ще ти донеса пакета, уговорихме се. Трябва да вървя, късно е.

Почти скочи от леглото и припряно се заприготвя. Стоях на мястото си развълнувана, разплакана, гола и позасрамена — от сълзите или голотата — не съм сигурна.

Той вдигна дрехите от пода, където бяха нахвърляни, и ги облече. Отиде до закачалката, взе си палтото, и се приближи до мене. С невинната си и красива усмивка, която толкова харесвах, каза:

— Пипни тук.

Видях, че ми сочи един от джобовете на палтото. Беше застанал наблизко, за да мога без усилие да протегна ръка. Напипах някакъв твърд предмет под плата.

— Какво е това? — недоумяваща попитах.

Доволен, Джакомо се усмихна, бръкна в джоба си и извади голям черен пистолет.

— Пистолет! — възкликнах. — Какво ще правиш с него?

— Никога не се знае — отвърна. — Винаги би могъл да послужи.

Бях разколебана, не знаех какво да мисля, но и той не ми даде никакво време. Прибра оръжието, наведе се, докосна устните ми със своите и рече:

— Е, уговорихме се, ще дойда след два дни.

Преди да съм се съвзела от изненадата, той вече беше излязъл.

По-късно неведнъж съм премисляла първата ни любовна среща и горчиво съм се упрекувала, че не предвидих опасностите, на които политическите му пристрастия го излагаха. Вярно е, нямах и никога не съм имала влияние върху Джакомо, но поне ако знаех някои неща, които едва по-късно научих, щях да го посъветвам, а ако съветите не помогнеха, напълно съзнателно и решително щях да бъда до него. Сама съм си виновна, по-точно виновно бе невежеството ми, което се дължеше на средата, в която бях родена, а това вече не зависеше от мене. Споменах, че никога не съм се интересувала от политическите събития, не знаех нищо за тях, те бяха чужди на съдбата ми, сякаш ставаха не край мене, а на друга планета. Когато четях вестник, прескачах първата страница с политическите новини, защото ми бяха безинтересни и преминавах към черната хроника, където отделни случки и престъпления поне даваха на ума ми материал за разсъждения. Моето положение бе твърде сходно с преминаващия в тъма живот на ония прозрачни животинчета, за които говорят, че се заравяли в морското дъно и били в пълно неведение какво ставало на повърхността, в светлината на слънцето. Политиката, както немалко неща, на които мъжете, изглежда, придават важно значение, достигаше до мене от някакъв висш и непознат свят, по-далечен и неразбираем от дневната светлина, която прониква до низшите създания в морските глъбини.

Но вината не беше единствено моя и на моето невежество, а и на Джакомо, на неговото лекомислие и суета. Само да бях усетила, че освен тщеславие има и друго, както наистина имаше, навярно щях да реагирам различно и да се насиля, не знам доколко успешно, да науча и разбера всички неща, на които не обръщах внимание. И тук искам да отбележа още нещо, което несъмнено спомогна за нехайството ми —

моето впечатление, че по-скоро Джакомо играе някаква роля, а не че сериозно се е захванал за работа. Считам, че елемент по елемент той си е изградил личен идеален персонаж, в когото донякъде вярваше и непрекъснато, почти машинално, се стремеше да привежда постъпките си в съответствие с неговите. Тази му вечна несериозност създаваше усещането за игра, която в известен смисъл Джакомо съвършено владееше, ала както става в забавленията, той влагаше много усърдие в нещата, които вършеше, и същевременно внушаваше измамна увереност, че за него няма нищо непоправимо и до последния миг, дори при поражение, неговият партньор в играта ще му възстанови загубите и ще му протегне ръка. Сигурно, както се случва с хората, които по природа са склонни да се шегуват с всичко, той наистина играеше, ала противникът му действаше сериозно, както по-късно ще стане ясно. Когато играта свърши, Джакомо се оказа извън нея, обезоръжен и неподготвен, в убийствена криза.

Над споменатите и уви, далеч по-тъжни, но разбираеми неща, разсъждавах по-късно, когато премислях станалото. Ала тогава, както, струва ми се, вече обясних, предположението, че историята с пакетите по някакъв начин би могла да промени, разгърне и задълбочи връзката ни, въобще не достигна ума ми. Бях доволна, че Джакомо се е върнал и аз мога да му услужа, като в същото време разполагам със сигурно средство да го видя отново. Бях неспособна да прекрача отвъд тези чувства. Спомням си, че улавяйки се да мисля мъгляво, като насън, за особената услуга, която ми поиска, поклатих глава, казах си: „Хлапашка работа“, и насочих вниманието си другаде. А и бях тъй щастлива, че даже да желяех, нямаше да мога да се съсредоточа върху нещо друго.

ШЕСТА ГЛАВА

Изглежда, всичко се нареждаше чудесно: Джакомо се върна, а аз намерих начин несправедливо обвинената камериерка да излезе от затвора, без да бъде принудена да заема мястото ѝ там. В деня, след като Джакомо си тръгна, поне два часа се наслаждавах на щастието си, както човек, замаян, невярващ и унесен, ала без това да отнема нещо от задоволството му, се радва на бижу или друга ценност, която притежава отскоро. Биенето на камбаните за вечерня прекъсна дълбокия ми унес. Спомних си за съвета на Астарита и за необходимостта спешно да помогна на арестуваната жена. Облякох се и бързо излязох.

Приятно е през късните зимни дни да излезеш и да поемеш сред гъстия човешки поток по централните улици на града, където трафикът е най-голям и витрините блестят, след като почти цял ден си бил вкъщи сам с мислите си. От студения и чист въздух, сред шума, суетнята и блясъка на градския живот главата се избистря, душата се разтоварва и човек изпитва приятно опиянение и радостна възбуда, сякаш изведнъж е преодолял трудностите и не му остава нищо друго, освен спокойно и безгрижно да се шляе сред тълпата, доволен, че е зрител на спектакъла, който улицата предлага за отмора. В такива редки моменти човек действително има чувството, че всички дългове са опростени, според християнската молитва, но без да има заслуга за това, а благодарение на някаква повсеместна и загадъчна добронамереност. За да почувстваш това обаче, трябва да си щастлив или поне в добро душевно разположение, защото в противен случай животът на града би извикал тягостни мисли за абсурда около нас. Но аз, както казах, в онзи ден бях щастлива и го усетих най-силно, когато стигнах до центъра и се слях с тълпата.

Знаех, че трябва да отида в църквата и да се изповядам. Но навярно защото си го бях поставила за цел и бях удовлетворена от това, че е така, не бързах, дори не мислех по въпроса. Бавно вървах из улиците, като от време на време спирах, за да разгледам изложените предмети по витрините. Ако ме зърнеха хора, които ме познават, щяха

да си помислят, че съм тръгнала за поредния любовник. Нищо не беше по-далече от ума ми. Може би нямаше да се възпротивя, ако някой симпатичен мъж ме спреше, ала не за пари, а заради радостната възбуда от щедростта на живота. Малцината, които, виждайки, че разглеждам витрините, заставаха до мене и с банални фрази ми предлагаха компанията си, не ми харесаха. Изобщо не им отговарях, даже не ги поглеждах и с присъщата ми царствена походка продължавах нататък, без да ги забелязвам.

Църквата, в която след екскурзията до Витербо за последен път се бях изповядала, внезапно изникна пред мен и прекъсна щастливия ми унес. Тъмната барокова фасада с висок фронтон, над който имаше два ангела с фанфари, бе нашарена от виолетовите отражения на неоновата реклама върху близката сграда и божият храм сякаш бе параван, скриващ чупката на улицата между потъналите в светлини витрини на киното и магазина за чорапи. Стори ми се, че прилича на старица с мрачно и набръчкано лице, която, застанала сред забързаните минувачи, скрита в сянката на износения си шал, дружески ми кима да се приближа. Спомних си колко привлекателен ми се бе видял хубавият френски свещеник отец Елиа и реших, че никой по-добре от него — млад, интелигентен, на вид светски човек, който въобще не приличаше на останалите свещеници — няма да може да се нагърби с връщането на пудриерата. Освен това отец Елиа в известна степен вече ме познаваше и щеше да ми е много по-лесно да му изповядам ужасните и срамни неща, които тегнеха на душата ми.

Изкачих стълбичките, дръпнах завесата на входа и щом влязох вътре, си покрих главата с разгъната носна кърпа. Докато потапах пръсти в светената вода, вниманието ми бе привлечено от едно релефно изображение върху купата — гола жена с разпилени от вятъра коси и вдигнати ръце бягаше, преследвана от грозен дракон с папагалска човка, изправен на задните си крака като човек. Помислих си, че разпознавам себе си в нея, че и мене ме гони подобен дракон, но за разлика от жената аз не само се стремях да избягам, а хуквах я след някакво желание, я весело след самия дракон. После се прекръстих и огледах църквата, останах с впечатление, че тъне в същия безпорядък, мрак и запуснатост, както последния път, когато дойдох тук. Както и тогава, тя не беше осветена, с изключение на големия олтар, където пламъчетата на гъсто наредените свещи край разпятието смътно

проблясваха по медните свещници и сребърните вази. Параклисът, посветен на Мадоната, в който с дълбока вяра напразно се бях молила, не беше тъмен, на стълбите пред него двама клисари окачваха на архитрава червени църковни завеси със златни ресни. Видях, че изповедалнята на отец Елиа е заета, и коленичих пред големия олтар край един от многото разхвърляни сламени столове. Не изпитвах никакво вълнение, бях нетърпелива час по-скоро да приключа с пудриерата. Беше особено нетърпение — весело, буйно, приятно и в същината си нелишено от онази суета, която човек изпитва, когато се готви да извърши дълго премисляна, заслужаваща похвала постъпка. Неведнъж съм си давала сметка, че това нетърпение идва от сърцето и сякаш цели да омаловажи доводите на разума, а така излага на опасност доброто дело и му вреди несравнимо повече от което и да е обмислено поведение.

Веднага щом видях, че човекът, който се изповядваше, стана и се отдалечи, отидох в изповедалнята, коленичих и без да изчакам свещеника да заговори, бързо издумах:

— Отче Елиа, не съм дошла да се изповядвам в обичайния смисъл. Тук съм, за да призная нещо много лошо и да ви поискам услуга, която, сигурна съм, няма да ми откажете.

От другата страна на решетката съвсем тихият глас на изповедника ме прикани да говоря. Бях толкова уверена, че там седи отец Елиа, че почти ми се струваше, че зад проядената решетка съглеждам в тъмнината неговото красиво и спокойно лице. За първи път, откакто бях влязла в църквата, изпитах неудържим прилив на вяра и набожно вълнение. Беше някакъв устрем на опетнената ми душа да се отдели от тялото, да се разголи и падне на колене пред онези стъпала, пред онази решетка. Наистина за миг сякаш се превърнах само в безплътна душа, свободна и изтъкана от въздух и светлина, както твърдят, че ставало след смъртта. Дори си представих, че несравнимо по-чистата душа на отец Елиа се откъсва от телесния затвор, заличава преградата, стените, тъмнината на изповедалнята и омайваща и утешаваща, застава пред мене. Може би винаги, когато човек коленичи за изповед, трябва да изживява подобни чувства. Досега никога не се бях увличала така.

С опряно в изповедалнята чело и затворени очи, заговорих и разказах всичко. За моя занаят, за Джино, Астарита и Сондзоньо, за

кражбата и убийството. Казах си името, казах и техните имена. Обясних къде са извършени престъпленията и къде живеея. Обрисовах и външния вид на споменатите мъже. Не знам какъв порив ме водеше. Навярно като на жена, която след дълго отлагане най-сетне решава да почисти дома си и не мирясва, докато не отстрани и последната прашина под мебелите или в ъглите. Докато подред описвах случилото се, наистина имах усещането, че разтоварвам душата и ума си и ставам по-лека и чиста.

Обмислено и със спокоен глас разказах всичко. Изповедникът ме изслуша докрай, без да каже дума или да ме прекъсне. Когато свърших, за миг настъпи мълчание. После чух непознат, провлачен и сладникав глас лениво да произнася:

— Нещата, които ми довери, дъще моя, са страшни и потресаващи, разумът отказва да ги приеме... Добре направи, че се изповяда... Аз ще сторя за тебе всичко, което е по силите ми.

Бе изминало доста време, откакто за пръв и единствен път се бях изповядвала в тази църква. И в порива на моята доброта почти бях забравила за характерното френско произношение на отец Елиа. Този изповедник имаше акцент от не знам кой район точно, но без съмнение беше италианец и говореше с типичната за много свещеници сладникавост. Изведнъж разбрах заблудата си и се вледених като човек, който доверчиво и с желание протяга ръка, за да откъсне хубаво цвете, но усеща, че пръстите му докосват студената кожа на змия. Така към неприятната изненада, че съм се озовала срещу изповедник, различен от онзи, когото си представях, се прибави и ужасът, който събуди в душата ми неговият неискрен глас. Все пак намерих сили да измънкам:

— Вие наистина ли сте отец Елиа?

— Той самият — отговори непознатият. — Защо? Навярно и друг път си идвала тук?

— Веднъж.

Той помълча, после поде:

— Всичко, което ми каза, заслужава да бъде разгледано наново, точка по точка... Касае се не за едно, а за редица неща, някои от които засягат тебе, други — останалите... Но доколкото си свързана, даваш ли си сметка, че си допуснала изключително тежки грехове?

— Да, съзнавам — измърморих.

— И си се разкаяла?

— Мисля, че да.

— Ако разкаянието ти е искрено — поверително и бащински продължи той, — естествено можеш да се надяваш на опрощение, но, уви, не си само ти... Има и други, които са се провинили и са извършили престъпления... Ти знаеш за едно потресаващо престъпление... по ужасен начин е бил убит човек. Не те ли подтиква съвестта да разкриеш името на виновника, за да бъде наказан подобаващо?

Караше ме да предам Сондзоньо. В качеството си на свещеник имаше това право, но освен че се бях лъгала точно в такъв момент, моите подозрения и опасения се засилиха от тона, с който ми говореше.

— Ако кажа кой е — изпелтечих, — и аз ще вляза в затвора.

— Хората, както и Бог — незабавно откликна той, — ще оценят жертвата и разкаянието ти. Законът освен наказание познава и прошка... в замяна на много по-леко страдание в сравнение с агонията на покойния ти ще помогнеш да се укрепи справедливостта, така жестоко накърнена. Не чуваш ли гласа на жертвата, която напразно моли за милост убиеца си?

Не преставаше да ме увещава, като точно според задълженията си грижливо и не без задоволство подбираше думи от свещеническата фразеология. Моето огромно, почти истерично и единствено желание бе да се махна. Бързо казах:

— Искам да си помисля дали да съобщя. Утре ще се върна и ще ви кажа какво съм решила. Ще ви намеря ли тук?

— Разбира се, по всяко време.

— Добре тогава — зашеметена рекох. — Засега ви моля само да предадете пудриерата.

Замълчах, свещеникът се помоли кратко, попита ме повторно дали наистина съм се разкаяла и съм взела решение да променя живота си, и след като чу утвърдителния ми отговор, ме опрости. Прекръстих се и излязох от изповедалнята, но в същото време той отвори вратичката и застана пред мене. Всички страхове, които ми беше вдъхнал неговият глас, веднага се потвърдиха и от външния му вид. Беше нисък, с голяма глава, наклонена настрани като при изкривяване на врата. Дори няхах време да го разгледам хубаво, толкова бързах да

изляза от църквата и тъй силен бе ужасът ми от него. Зърнах жълто-черното му лице с високо бледо чело, дълбоко хлътнали в орбитите очи, сплескан нос с широки ноздри и голяма безформена уста с увиснали синкави устни. Сигурно не беше стар, просто беше без възраст. Като сложи ръце на гърдите си и поклати глава, свещеникът с огорчение рече:

— Защо не дойде преди, мила дъще? Защо? Колко страшни неща щеше да избегнеш!

Искаше ми се да му отговоря, че ако Бог бе пожелал, изобщо нямаше да стъпя тука, но се овладях, извадих пудриерата от чантата, сложих я в ръцете му и искрено промълвих:

— Моля ви да я предадете бързо. Не мога да ви опиша как ме измъчва мисълта, че горката жена е в затвора по моя вина.

— Още днес — отговори той, като притисна пудриерата до гърдите си и умолително и тъжно поклати глава.

Тихо му поблагодарих, кимнах за довиждане и бързо излязох от църквата. Той остана пред изповедалнята, сложил ръце на гърдите си и поклащащ глава.

На улицата се опитах съвсем трезво да премисля случилото се. Отхвърлих първите смътни тревоги и установих, че всъщност се страхувам, защото отецът можеше да не уважи тайната на изповедта. И аз като всички знаех, че тази тайна е ненарушима. Знаех също, че колкото и да е покварен някой свещеник, едва ли ще посмее да престъпи тази забрана. От друга страна обаче, съветът на отец Елиа да издам Сондзоньо бе обезпокояващ, защото, ако аз не го сторех, той можеше да съобщи на полицията името на престъпника от улица „Палестро“. Но най-много ме плашеха гласът и външният му вид, те ме караха да допускам най-лошото. Аз съм по-скоро емоционална, отколкото разсъдлива и като животните имам развит инстинкт за опасностите. Всички успокояващи доводи, които умът ми привеждаше, бяха нищо в сравнение с предчувствията ми. „Несъмнено тайната на изповедта е ненарушима — казвах си, — но само чудо може да възпре този свещеник да не издаде Сондзоньо, а и мен самата.“

И нещо друго засилваше предчувствието ми, че ме грози опасност — заменянето на първия ми изповедник с този. Очевидно французинът не се казваше Елиа, макар да бе ме изслушал в изповедалнята, където бе изписано същото име. Но кой беше той

тогава? Съжалявах, че не попитах истинския отец Елиа. Но в същото време едва ли не се плаших от мисълта, че отблъскващият свещеник щеше да ми отговори, че не знае нищо, и така да затвърди призрачния характер, който придобиваше в представите ми младият французин. Той наистина приличаше на видение както заради голямата разлика между него и останалите свещеници, така и по начина, по който беше се появил и изчезнал от живота ми. Стигнах дотам, че почти се усъмних, че някога съм го виждала, по-точно, че е бил от плът и кръв, и за секунда реших, че съм имала халюцинация. Още повече че откривах безспорната му прилика с Христос, какъвто обикновено го изобразяват по иконите. Ако беше вярно, че в миг на мъка Христос ми се е явил и е приел изповедта ми, заместването му с гнусния и отвратителен отец недвусмислено означаваше прокоба. Тя вещаеше, че в момент на безизходица църквата ме изоставя. Това ми приличаше на отварянето в момент на неотложна нужда на сандък, където се е пазело златно съкровище, ала вместо него вътре има само паяжини, прахоляк и изпражнения на плъхове.

С предчувствието, че след моята изповед иде беда, се прибрах и без да вечерям, си легнах, убедена, че тази нощ е последната, която прекарвам у дома, преди да ме арестуват. Трябва да кажа обаче, че вече не изпитвах никакъв страх, нито желание да избягам от съдбата си. Първоначалната уплаха, породена от нерви, типична за по-голяма част от жените, бе отминала и в душата ми имаше не толкова примирение, а воля да приема съдбата си. Дори изпитвах известно удоволствие, че най-сетне съм стигнала последното стъпало на безнадеждността. Струваше ми се, че съм недосегаема за други беди и че освен смъртта, която също вече не ме плашеше, няма какво по-лошо да ми се случи.

На следния ден напразно очаквах предполагаемото посещение на полицията. Така измина и по-следващият ден, без да се случи нищо, което да потвърди моите предвиждания. През това време не бях излизала дори от стаята си, и твърде скоро ми дотегна да прехвърлям наум последиците от моята необмислена постъпка. Отново се замислих за Джакомо и си дадох сметка, че искам да го видя поне още веднъж, преди да изсърбам каквото съм си надробила, защото продължавах да смятам, че свещеникът неминуемо ще ме издаде. На третия ден привечер импулсивно станах от леглото, грижливо се облякох и излязох от къщи.

Знаех адреса на Джакомо и след дваайсет минути бях пред дома му. Но когато понечих да вляза във входа, се сетих, че не съм го предупредила за посещението си, и се разколебах. Опасявах се, че ще ме посрещне лошо или направо ще ме отпрати. Нетърпеливата ми крачка се забави и натъжена спрях пред един магазин, питайки се дали не е по-добре да се прибера и да изчакам той да ме потърси. Съзнавах, че в началото на връзката ни трябва да проявявам по-голямо благоразумие и изобщо да не му позволя сам да разбере, че съм влюбена и не мога да живея без него. От друга страна, да се върна обратно въкъщи ми се виждаше крайно непривлекателно, защото, след като се изповядах, тревогите ми се увеличиха и имах нужда да зърна Джакомо дори само за да се поразсея. Погледът ми попадна във витрината на магазина, пред който стоях — беше за вратовръзки и ризи, и неочаквано си спомних, че бях обещала да му купя нова вратовръзка, за да махне протритата, която носеше. Когато човек е влюбен, никога не разсъждава разумно; казах си, че с подаръка вече имам повод да ида при него, без да си давам сметка, че именно той ме унижава още повече. Влязох в магазина и след обстоен избор купих най-хубавата и скъпа вратовръзка, сива, с червени райета. Продавачът с малко нетактична любезност, типична за хора от неговия бранш, които си мислят, че могат да влияят на клиентите, ме попита дали мъжът, за когото е отредена, е рус или мургав. „Мургав“ — бавно промълвих с мисълта, че произнасям думата гальовно и се изчервих от срам, че това може да бъде забелязано.

Вдовицата Медолаги живееше на четвъртия етаж в стара и навяваща тъга сграда, чиито прозорци гледаха към Тибър. Изкачих пеша стълбите и без да съм си поела дъх, позвъних на скритата в мрака врата. Вратата веднага се отвори и на прага се появи Джакомо.

— А, ти ли си?! — изненадан каза.

Очевидно очакваше някого.

— Може ли?

— Да, да... мини оттук.

Тръгна пред мене по почти тъмния коридор към хола. Тук също бе тъмно, защото кръглите прозорци бяха с червени стъкла и много приличаха на тези в църквите. Видях куп черни мебели, инкрустирани със седеф. По средата имаше кръгла маса, върху нея бутилка и сини кристални ликьорени чашки със старинна форма. Килимите бяха

много, имаше дори една бяла много проскубана меча кожа. Всичко беше старо, но чисто и подредено и сякаш съхранило дълбоката тишина, която, изглежда, от край време цареше тук. Отидох в дъното на хола, седнах на едно канапе и попитах:

— Чакаше ли някого?

— Не. Защо дойде?

Въпросът му наистина не беше особено любезен. Джакомо не ми се видя ядосан, само изненадан.

— Дойдох да се сбогувам — усмихната отговорих, — защото мисля, че се срещаме за последен път.

— Защо?

— Сигурна съм, че най-късно утре ще ме арестуват и ще ме тикнат в затвора.

— В затвора ли? Какво, по дяволите, говориш?

Тонът и изразът му се промениха и се досетих, че вероятно се страхува за себе си; навярно предположи, че съм го издала или съм го компрометирала, споменавайки пред някого за политическата му дейност. Усмихнах се и продължих:

— Не бой се, това няма ни най-малка връзка с тебе.

— Не, не — бързо възрази той, — но просто не разбирам... В затвора ли? И защо?

— Затвори вратата и седни тук — казах, като му посочих мястото до себе си.

Джакомо отиде да затвори вратата и седна до мене. Съвсем спокойно, без да крия нищо, му разказах историята с пудриерата, включително и как съм се изповядала. Без да ме поглежда, той слушаше с наведена глава и си гризеше ноктите, което у него бе признак на интерес. Накрая добавих:

— Сигурна съм, че оня свещеник ще ми изиграе някоя лоша шега. Ти какво мислиш?

Загледан във витража отсреща, Джакомо поклати глава и без да ме поглежда, каза:

— Едва ли... Не вярвам... Това, че някакъв свещеник е грозен, не е основание...

— Трябваше да го видиш — живо го прекъснах.

— Може и да е чудовище, щом се е държал така... Но всъщност всичко е възможно — добави бързо и през смях.

— Значи казваш, че не бива да се страхувам?

— Да, още повече че нищо не можеш да направиш. Не зависи от тебе.

— Хубави думи... Ама страхът си е страх... По-силен е от нас.

Неочаквано той направи едно от своите гальовни движения.

Сложи ръка на врата ми, поразклати ме и като се смееше, рече:

— Но ти не се страхуваш, нали?

— Нищо подобно.

— Ти не се страхуваш, ти си смела жена.

— Уверявам те, изживях ужасен страх... И то такъв, че два дни не съм ставала от леглото.

— Да, но после дойде тук и най-спокойно ми разказа всичко. Ти не знаеш какво значи човек да се страхува.

— А какво трябваше да правя? — попитах, усмихвайки се против волята си. — Нима трябва да крещя от страх?

— Ти не се страхуваш.

И двамата помълчахме малко. После с особен тон, който ме изненада, Джакомо попита:

— А този твой приятел, така да се каже, Сондзоньо, що за тип е?

— Тип, каквито ги има навсякъде — неясно отвърнах.

В онзи момент нямах какво да кажа за Сондзоньо.

— Но как изглежда? Опиши го.

— Какво, искаш да помогнеш да го арестуват ли? — смеейки се, попитах. — Не забравяй, че и аз ще ида в затвора. — И добавих: — Дребен блондин, с широки рамене, с бледо лице, сини очи, изобщо нищо особено... Единственото забележително нещо у него е, че е изключително силен.

— Изключително силен ли?

— Наглед няма да допуснеш, но ако му докоснеш ръцете — като железни са.

Виждах, че слуша с интерес, и му разказах за инцидента между Джино и Сондзоньо. Джакомо изобщо не коментира, но накрая попита:

— Мислиш ли, че Сондзоньо предварително е замислил престъплението си? Имам предвид да го е подготвил и извършил хладнокръвно?

— Ами... — отговорих — той никога не обмисля. Една секунда преди да просне Джино с юмрук на земята, вероятно дори през ум не

му е минало, че ще го стори... Същото е било и със златаря.

— А защо го е направил?

— Така, защото е бил по-силен от него. Като тигър е... миг кротък, а в следващия, кой знае защо, замахва с лапа.

Разказах му всичко за връзката ми със Сондзоньо, как ме наби в тъмното и сигурно се е заканвал, че ще ме убие. Завърших с думите:

— Той никога не мисли. В даден момент нещо по-силно от волята му го завладява и тогава е по-добре да не си край него. Сигурна съм, че е отишъл при златаря, за да продаде пудриерата, после онзи го е обидил и Сондзоньо го е убил.

— С една дума животно.

— Както искаш го наречи, сигурно е такъв, но няма съмнение — допълних, като се опитвах да си изясня чувството, което погубващата ярост на Сондзоньо ми вдъхваше, — че е някакъв импулс, като този, който ме кара да те обичам. Защо те обичам? Един господ знае. Защо в определени мигове на Сондзоньо му идва да убива? Все едно, само бог знае, но изглежда, че в такива случаи няма какво да се обяснява.

Джакомо размисляше. Сетне вдигна глава и попита:

— А какво, мислиш, ме тласка към тебе? Смяташ ли, че е любовен импулс?

Ужасно се изплаших да не чуя как казва, че не ме обича. Запуших му устата с ръка, умолявайки го:

— За бога, не ми казвай какво изпитваш към мене!

— Защо?

— Защото не искам да знам. Нито знам, нито искам да знам какво чувстваш. Стига ми, че те обичам.

— Лошо правиш, като ме обичаш. Би трябвало да обичаш мъж като Сондзоньо.

Наистина се изненадах:

— Какво говориш? Един престъпник?

— Нищо че е престъпник... Но поне чувства импулсите, за които спомена. Сигурен съм, че както има импулса да убива, така ще има и импулса да те обича, просто така, без много приказки... Аз обаче...

Не го оставих да довърши:

— Не можеш да се сравняваш със Сондзоньо, ти си си ти, а той е престъпник, чудовище. А и не е вярно, че може да има импулса да

обича. Мъж като него не може да обича. Той разбира само от задоволяване на сетивата. С мене или друга, ще бъде същото.

Джакомо нямаше вид на убеден, но не отвърна нищо. Възползвах се от мълчанието, протегнах ръка, пъхнах пръсти под ръкава му и се опитах да го погаля.

— Мино — промълвих.

Видях, че той трепва.

— Защо ме наричаш Мино?

— Умалително е на Джакомо. Не може ли?

— Не, не, може, но така на галено се обръщаха към мене у дома, това е.

— Майка ти ли те нарича Мино? — попитах и като пузнах китката му, пъхнах ръка под вратовръзката и запровирах пръсти под ризата към голите му гърди.

— Да, майка ми — с известно нетърпение потвърди той и след миг с особен тон, някак саркастично добави: — Това не е единственото нещо, изречено от тебе, което да не казва и майка ми. Всъщност имате еднакво мнение почти по всички въпроси.

— Например? — попитах.

Почти не го слушах от вълнение. Бях разкопчала ризата му и се опитвах да погаля неговото слабо и нежно момчешко рамо.

— Например — отвърна, — когато ти разказах, че се занимавам с политика, ти веднага уплашена възкликна: „Но това е забранено, опасно е!“ Е, добре, същото и със съвсем същата интонация би казала и майка ми.

Мисълта, че приличам на майка му, ме ласкаеше най-вече защото беше негова майка, а освен това знаех, че е дама.

— Колко си глупав! — с нежност промълвих. — Какво лошо има? Означава, че майка ти те обича, както те обичам и аз. Няма съмнение, че е опасно да се занимаваш с политика... Един младеж, когото познавам, го арестуваха и от две години е в затвора. За какво ти трябва? Онези са толкова по-силни, че за най-малкото провинение те пъхат в затвора. Струва ми се, че прекрасно може да се живее и без политика.

— Майка ми, майка ми! — язвително извика той. — Точно същото приказва майка ми!

— Не знам какво приказва майка ти — отвърнах, — но разбира се, каквото и да е то, го казва за твое добро. Ти трябва да зарежеш политиката, не си професионален политик. Студент си, а студентите трябва да учат.

— Да уча, да се дипломирам, да си създам положение — прошепна той, сякаш говореше на себе си.

Не отговорих и приближих лице до неговото. Целунахме се и се отдръпнахме един от друг, Джакомо, изглежда, се разкайваше, че ме е целунал, и ме гледаше оскърбено и недружелюбно. Побоях се, че съм го обидила, прекъсвайки с тази целувка разговора му за политиката, и бързо добавих:

— В края на краищата, занимавай се... Аз нямам нищо общо с твоите работи. Дори ако искаш, така и така съм тук, можеш да ми дадеш пакета. Ще го скрия, както се уговорихме.

— Не, не! — живо възрази. — За бога, вече е неуместно. При приятелството ти с Астарита... Ако го намери...

— Защо? Толкова ли е опасен Астарита?

— Един от най-опасните — сериозно отвърна Джакомо.

Изпитах някакво смътно желание да го уязвя, но без злоба, добродушно.

— Всъщност — рекох мило — ти никога не си възнамерявал да ми повериш този пакет.

— Тогава защо ще ти казвам?

— Извини ме и не се обиждай, но мисля, че го направи, за да се изтъкнеш пред мене, да ми покажеш, че сериозно се занимаваш със забранени, опасни неща.

Джакомо се ядоса и разбрах, че съм улучила целта.

— Какви глупости! — възкликна. — Ти наистина си глупачка!

Но после ненадейно се успокои и недоверчиво ме попита:

— Защо? Какво те кара да мислиш така?

— Не знам — отговорих усмихната. — Начинът, по който постъпваш. Може би не си даваш сметка, но изобщо не оставяш впечатление, че сериозно си се захванал с политика.

Той направи подигравателен жест, сякаш насочен срещу него самия.

— Да, но нещата са съвсем сериозни — каза.

Изправи се и като протегна слабите си ръце, ентузиазирано и във фалцет издекламира:

— Донесете ми меча, тук го донесете, сам отивам да се бия, сам ще падна в боя.

Движеше ръце и крака, беше смешен и приличаше на марионетка. Попитах:

— Какво искаш да кажеш?

— Нищо — отговори. — Един стих.

Странно, но от възбудата внезапно премина към мрачна вгълбеност и униение. Седна и чистосърдечно заяви:

— Виж какво, правя го толкова сериозно, че се надявам наистина да ме арестуват и тогава на всички ви ще докажа сериозно ли е било, или не.

Замълчах, погалих го и като взех лицето му в дланите си, казах:

— Какви хубави очи имаш!

Очите му наистина бяха много красиви, нежни, големи, с буден и невинен израз. Джакомо отново се развълнува, брадичката му затрепери. Прошепнах:

— Защо не отидем в твоята стая?

— Дори не си го помисляй, съседна е със стаята на вдовицата, а тя по цял ден стои на отворена врата, за да следи коридора.

— Тогава да идем у дома.

— Много е късно... далеко е. А и скоро би трябвало да дойдат мои приятели.

— Тогава тук.

— Ти си луда!

— По-добре си признай, че те е страх — настоях. — Не се страхуваш да правиш политическа пропаганда, поне така твърдиш, но те е страх, че може да те сварят в хола с жена, която те обича. Какво толкова ще стане в края на краищата? Вдовицата ще те изгони и ще се наложи да си търсиш друга стая.

Знаех, че засегна ли струната на гордостта му, ще постигна всичко. И наистина Джакомо изглежда бе склонен — неговото желание сигурно не е било по-слабо от моето.

— Ти си луда — повтори. — Все пак може да се окаже досадно да бъда изгонен от тук, отколкото да ме арестуват... И къде ще се настаним?

— На пода — тихо и с чувство казах. — Ела, ще ти покажа как.

Джакомо имаше доста объркан вид и сякаш бе изгубил дар слово. Станах от канапето и спокойно легнах долу. Подът беше покрит с много килими, в средата беше масата с чашките и бутилката. Изпънах се на килимите, под масата останаха главата и бюста ми, дръпнах съпротивляващия се Мино за ръката и го принудих да легне върху мене. Отпуснах глава назад и като затворих очи, специфичната миризма на пращен килим ми се стори хубава и упойваща, сякаш лежах не върху нещо мръсно, а на зелена поляна, ухаеща на цветя и треви. Мино беше върху мене и неговата тежест ме караше да усещам приятно твърдия под; бях доволна, че той не го усеща и тялото ми му служи за постеля. Когато започна да ме целува по шията и лицето, се зарадвах от сърце, защото досега не го бе правил. Отворих очи, лицето ми беше обърнато настрана, бузата ми опираше грубия вълнен килим и освен него виждах голяма част от лъснатата с паркетин мозайка, и най-долу, в ниското, двете крила на вратата. Дълбоко въздъхнах и пак затворих очи.

Първи стана Мино, аз полежах в позата, в която беше ме оставил — по гръб, с ръка на лицето, вдигнати дрехи и разтворени крака. Бях щастлива и тъй замаяна, та ми се струваше, че дълго ще лежа върху твърдия под, с прах в ноздрите. Може би дори за миг съм се унесла в лека дрямка, защото май ми се присъни, че съм на разцъфнала поляна, лежа на тревата и над главата ми е обляното от слънце небе, а не масата. Мино сигурно помисли, че ми е прилошало, защото усетих, че ме раздруса, и тихо попита:

— Какво ти е? Какво правиш? Хайде, ставай бързо!

С усилие отместих ръка от лицето си, бавно излязох изпод масата и се изправих. Бях щастлива и се усмихвах. Облегнат на бюфета, поприведен и още задъхан, Мино мълчеше и уплашено и неприязнено ме гледаше.

— Повече не искам да те виждам — каза накрая.

В същото време приведеното му тяло неволно и странно потрепна, като марионетка, на която се е скъсала някаква пружина.

Усмихнах се и попитах:

— Защо? Обичаме се и ще се срещаме — приближих се до него и го погалих.

Мино извърна настрани преbledнялото си лице и ядосано повтори:

— Повече не искам да те виждам.

Знаех, че се разкайва, задето ми е отстъпил, оттам идеше неприязнеността му. Той винаги с голяма неохота и много угризения се примиряваше с факта, че ме е любил. Точно като човек, който решава да направи нещо, което хем му се иска, хем знае, че не бива да прави. Бях сигурна, че лошото му настроение няма да продължи дълго и потисканото му и ненавистно влечение към мене накрая неизменно ще надделява над чудатия стремеж към целомъдреност. Затова не обърнах внимание на приказките му, сетих се, че съм му купила вратовръзка, и отидох до стола, където си бях оставила чантата и ръкавиците. Междувременно казах:

— Хайде, не се тревожи толкова. Повече няма да стъпя тук. Доволен ли си?

В същия момент вратата широко се отвори и възрастна камериерка въведе двама мъже. С нисък и дебел глас единият поздрави:

— Здравей, Джакомо.

Досетих се, че са негови политически съмишленици, и с любопитство ги заразглеждах. Този, който поздрави, действително беше грамаден: по-висок от Мино, с широки рамене и вид на професионален боксьор. Беше рус, разчорлен, с небесносини очи, сплескан нос и червена безформена уста. Изразът на лицето му ми хареса — прям, приветлив, примесен с плахост и простодушие. Макар да бе зима, той не носеше палто, а сако и бял пуловер с висока яка, който подчертаваше спортния му вид. Ръцете му, показващи се от навитите ръкави на пуловера, ме поразиха — червени, с дебели китки. Вероятно беше съвсем млад, на възрастта на Джакомо. Приличаше на работник или селянин; за разлика от него другият беше около четирийсетгодишен и по дрехи, и по външност бе буржоа. Беше нисък и застанал до приятеля си, направо казано, изглеждаше дребосък. Беше доста мургав, с големи очила с кокалени рамки, които скриваха лицето му. Под очилата се подаваше смачкано носле, под което се разтваряше огромна уста, подобна на пукнатина между ушите. Хлътналите бузи, черната необръсната брада, протритата яка, износената дреха на лекета, в която се губеше невзрачното му телце, всичко у него

говореше за прогресираща занемареност и нищета. Да си призная, видът им ме учуди, защото Мино винаги бе облечен с присъщата му небрежна елегантност и по всичко личеше, че принадлежи на кръг, различен от техния. Ако не ги бях видяла да го поздравяват и той да им отвръща, никога нямаше да си помисля, че са приятели. Моментално изпитах инстинктивна симпатия към грамадния мъж и антипатия към дребното човече. Смутено усмихнат, той попита:

— Май сме подрали?

— Не, не — отвърна Мино, поклащайки се. Беше замаян и опитваше да се съвземе. — Точни сте.

— Точността е учтивостта на кралете — рече дребосъкът, потривайки ръце.

И изненадващо, сякаш фразата беше изключително остроумна, се изсмя. После изведнъж стана много сериозен и почти се усъмних, че се е засмивал.

— Адриана — с усилие изрече Мино, — да ти представя двама мои приятели: Тулио — посочи niskия — и Томазо.

Забелязах, че не назова фамилиите им, и помислих, че и имената са фалшиви. Усмихната подадох ръка. Томазо я стисна, та чак пръстите ме заболяха, а Тулио я навлажни с потта, която мокреше дланта му. С разпаленост, която ми се стори подигравателна, изрече: „Изключително щастлив съм“, а Томазо, мисля със симпатия: „Приятно ми е.“ Направи ми впечатление, че има леко изразен диалект. За миг се гледахме мълчаливо.

— Джакомо, ако искаш — предложи Томазо, — можем да си тръгнем. Ако сега си зает, ще дойдем утре.

Видях как Мино потрепери и разбрах, че ще им каже да останат, а аз трябва да си вървя. Вече го познавах достатъчно добре и знаех, че няма да постъпи другояче. Спомних си, че преди няколко минути му се бях отдала и още усещах по тялото си ръцете му, които бяха ме притискали, и устните, целували шията ми. Не душата, винаги готова да отстъпва и да се примирява, а тялото ми се възмути от недостойното отношение към него. Направих крачка напред и ядосана рекох:

— Да, по-добре е да си вървите и да се срещнете утре. Имам да казвам още доста неща на Мино.

Неприятно изненадан, той възрази:

— Налага се да говоря с тях.

— Ще говориш утре.

— Е — добродушно рече Томазо, — решавайте. Ако искате да останем, кажете, ако ли не, ще си идем.

— Ние само питаме кое предпочитате — с обичайния смях допълни Тулио.

Мино се колебаеше. Въпреки волята ми моето тяло отново яростно се възпротиви.

— Слушайте — повишавайки глас, се обърнах към тях, — преди минути ние с Джакомо се любихме тук, на пода, върху този килим. Вие на негово място какво щяхте да направите, щяхте ли да ме изгоните?

Стори ми се, че Мино се изчерви. Засрамен, яростно обърна гръб и отиде до прозореца. Томазо бързо ме погледна и без усмивка рече:

— Разбрах. Отиваме си. Довиждане до утре по същото време, Джакомо.

Думите ми, изглежда, потресоха дребния Тулио. Той ме изгледа с отворена уста, облещвайки очи зад дебелия стъкла. Естествено, никога не му се бе случвало да чуе жена да се изрази тъй прямо и в онзи миг вероятно хиляди неприлични мисли са кръстосвали ума му. Но Томазо го викна от прага: „Тулио, тръгваме!“, и той, макар да не откъсваше смаяния си и похотлив поглед от мене, заднешком пое към вратата и излезе.

Изчаках ги да си отидат, приближих се до Мино, който все така стоеше до прозореца с гръб към мене, и обвих ръка около шията му.

— Обзалагам се, че вече не можеш да ме понасяш.

Той бавно се обърна и ме изгледа. В очите му се четеше гняв, но при вида на лицето ми, което сигурно излъчваше нежност, любов и своеобразна невинност, погледът му се промени и той с уравновесен, но някак тъжен тон попита:

— Сега доволна ли си? Постигна онова, което желаше.

— Да, доволна съм — потвърдих, като го прегърнах силно.

Той не се възпротиви на прегръдката ми и продължи:

— Какво имаш да ми казваш?

— Нищо — отвърнах, — исках да прекараме вечерта заедно.

— Но аз след малко отивам на вечеря — каза. — Вечерям тук, у вдовицата Медолаги.

— Е, добре, покани ме на вечеря.

Той ме изгледа и се поусмихна на наглостта ми.

— Добре — търпеливо се съгласи, — ще отида да предупредя. Като каква желаете да те представя?

— Както предпочиташ... като роднина.

— Не, ще те представя за моя годеница. Имаш ли нещо против?

Не дръзнах да покажа колко приятно ми стана от предложението му. Престорих се на безразлична и отвърнах:

— За мене няма значение дали като годеница или като друга, важното е да сме заедно.

— Почакай, връщам се веднага.

Джакомо излезе, аз отидох в единия ъгъл на хола, защото бях раздърпана след любовната суматоха и ненадейното пристигане на Тулио и Томазо, оправих си дрехите и си закопчах корсажа. В огледалото на отсрещната стена зърнах дългия си свършен крак, обут в копринен чорап, и сред старите мебели и застоялия неподвижен въздух той ми направи странно впечатление. Спомних си за времето, когато се бях любила с Джино във вилата на господарката му и бях откраднала пудриерата, и неволно сравних онзи отдавнашен период от живота си с настоящия. Тогава бях изпитала чувство на празнота, горчивина, желание да отмъстя, ако не пряко на Джино, то на света, който чрез него така жестоко ме беше наранил. Сега обаче бях радостна, свободна, окрилена. За пореден път се убедих, че истински обичам Мино и малко ме е грижа дали и той ме обича.

Поизтупах си дрехите, отидох до огледалото и си пригладих косата.

Вратата зад мене се отвори и Мино влезе.

Надявах се, че ще се приближи и ще ме прегърне, докато се оглеждах. Той отиде в дъното на хола и седна на едно канапе.

— Готово — обяви, палейки цигара, — сложиха още един прибор, след малко отиваме да вечеряме.

Заряхах огледалото, седнах до Мино, пъхнах ръката си под неговата и се притиснах.

— Онези двамата — напосоки попитах — бяха от политиката, нали?

— Да.

— Изглежда, не са кой знае колко богати.

— Защо?

— Ами ако се съди по вида им...

— Томазо е син на един наш управител на имение, а Тулио е преподавател в училище.

— Не ми е симпатичен.

— Кой?

— Учителят. Нечистоплътен е и така ме гледаше, когато казах, че съм се любила с тебе...

— Явно си му харесала.

Помълчахме. Казах:

— Знам, че се срамуваш да ме представиш като своя годеница... Ако искаш, ще си тръгна.

Съзнавах, че единственият начин да изкопча малко внимание от него, е като го обвинявам, че се срамува от мене. И наистина той веднага ме прегърна и рече:

— Аз ти го предложих сам. Защо трябва да се срамувам от тебе?

— Знам ли. Личи, че си в лошо настроение.

— Не съм в лошо настроение. Смаян съм — почти с тон на учен отговори той, — че правихме любов... Дай ми време да се съвзема.

Забелязах, че все още беше много блед и с отвращение пушеше.

— Имаш право — промълвих. — Извини ме. Ти си винаги толкова студен и недостъпен, че ме караш да си губя ума. Ако не беше такъв, преди малко нямаше да настоявам да остана.

Мино хвърли цигарата и отговори:

— Не е вярно, че съм студен и недостъпен.

— И все пак...

— Ти много ми харесваш — продължи той, гледайки ме внимателно. — Истината е, че аз преди малко не ти се съпротивлявах, както бих искал.

Думите му много ме зарадваха, но нищо не казах и сведох очи. Мино продължи:

— Но предполагам, че всъщност си права. Това не може да се нарече любов.

Сърцето ми се сви и едва успях да прошепна:

— А какво е любов според тебе?

— Ако те обичах — отговори той, — преди малко нямаше да ми се иска да те отпратя и нямаше да се ядосам, когато настоя да останеш.

— Ядоса ли се?

— Да... и сега щях да ти говоря, да бъда весел, приятен, непринуден, шеговит... Щях да те галя, да ти правя комплименти, да те целувам, да кроя планове за бъдещето... Не е ли това любовта?

— Да — тихо казах, — поне такива са външните ѝ прояви.

Той дълго мълча, после с неохота и с примирение сухо рече:

— Всички неща правя така, без да ги обичам, без да ги чувствам със сърцето си, но умът ми знае как стават и аз ги върша студено и безстрастно... Такъв съм и както изглежда, не съм в състояние да се променя.

Направих голямо усилие над себе си и отвърнах:

— Харесваш ми какъвто си, не се безпокой.

Прегърнах го с много любов. Почти в същия миг вратата се отвори, възрастната камериерка се показа и съобщи, че вечерята е готова.

Излязохме от хола, минахме през един коридор и отидохме в трапезарията. Запомнила съм с подробности особеностите на помещението и хората, защото в онзи момент всичко ми правеше впечатление. С широко отворени и тъжни очи се виждах сякаш отстрани. Може би такъв точно е ефектът от противопоставящата ни се реалност, която ни причинява толкова страдания и искаме да променим.

Необяснимо защо ми се стори, че вдовицата Медолаги досущ прилича на черните си абаносови мебели с бели седефени инкрустации. Беше висока зряла жена, с огромен бюст и масивни хълбоци. Бе облечена в черна коприна, широкото ѝ отпуснато лице беше бледно като седеф и опасно от черни, вероятно боядисани коси, около очите ѝ чернееха широки кръгове. Стоеше права пред супник на цветя и с някакво презрение сипваше супата. Спуснатият над масата подвижен полилей осветяваше бюста ѝ, който приличаше на голям лъскав черен пакет, но лицето ѝ оставаше в сянка. В този полумрак на фона на бялото лице нейните хлътнали очи, обградени с тъмни кръгове, наподобяваха карнавално домино. Масата бе малка, с четири прибора, по един от всяка страна. Дъщерята на госпожата вече седеше на мястото си, но не стана, когато влязохме.

— Госпожицата ще седне там — заяви госпожа Медолаги. — Как се казвате, госпожице?

— Адриана.

— Виж ти, като дъщеря ми — разсеяно рече тя. — Имаме две Адриани.

Говореше сдържано, без да ни поглежда, и несъмнено моето присъствие никак не ѝ се нравеше. Както съм споменавала, почти не се гримирах, не се изрусявах, изобщо по нищо не личеше с какво се занимавам. Но че съм момиче от народа — просто и без обноски, — това, разбира се, личеше, ала нито ме притесняваше, нито го криех. „Що за хора ми водиш вкъщи! — сигурно си е мислила госпожа Медолаги: — Някакво си момиче от простолюдието!“

Седнах и погледнах девойката, която имаше име като моето. Като глава, бюст, бедра, въобще като цяло беше точно на половината от мене. Слаба, с редки черни косици, овално и фино лице, големи безцветни очи, сякаш избледнели от страх. Разглеждах я и не ми убягна, че под погледите ми тя свежда очи. Помислих, че е плаха, и за да разчупя леда, се обърнах към нея:

— Знаете ли, толкова чудно ми се вижда, че друг човек може да има същото име, а да е тъй различен от мене.

Изрекох го необмислено, колкото да подхвана разговор и излезе глупаво. За своя изненада, не получих никакъв отговор. Девойката ме изгледа с широко отворени очи и без да каже дума, наведе лице над чинията и почна да се храни. И тогава неочаквано истината озари ума ми — тя не беше свенлива, а ужасена. Причината за това бях аз. Беше ужасена от хубостта ми, която като роза в паяжина раздираше угасналата и прашна атмосфера на дома, от пицното ми тяло, което не можеше да не е забелязала, докато стоях неподвижна и мълчах, но най-вече от простонародното ми потекло. Така е, богатият не обича бедния, не изпитва уважение към него и умее да го държи на разстояние с горделивостта и високомерието си. От своя страна беднякът, било поради възпитание, или произход, има богата душа, съзнава положението си и се чувства точно като болен. Двете Медолаги сигурно не бяха богати, иначе нямаше да дават стаи под наем, те съзнаваха, но не приемаха, че са бедни, и присъствието на момиче като мене, което не крие същността си, ги плашеше и обиждаше. Кой знае какво е минало през главата на момичето, когато я заговорих: „Тая тука сигурно, иска да ми стане приятелка. Няма да мога да се отърва от нея.“ Всичко това го проумях само за миг и реших да не отварям уста до края на вечерта.

Но майката, по-освободена и по-любопитна навярно, не пожела да се откаже от разговора.

— Не знаех, че сте сгоден — обърна се тя към Мино. — И от колко време?

Имаше превзет глас и говореше зад огромния си бюст като от защитен окоп.

— От един месец — отвърна Мино.

Вярно, познавахме се горе-долу от месец.

— Госпожицата римлянка ли е?

— И още как, от седем поколения.

— Кога ще се ожените?

— Скоро, веднага щом се освободи къщата, където ще живеем.

— Ах, вече имате къща?!

— Да, малка вила с градинка... с куличка... наистина е кокетна.

С ирония започна да описва близката до дома ми къщичка на големия булевард, която му бях показала. Насилих се да кажа:

— Ако чакаме онази къщичка, страхувам се, че никога няма да се оженим.

— Приказки! — весело рече Мино. Беше се съвзел и дори лицето му напълно бе възвърнало цвета си. — Знаеш, че ще я освободят в уговорения ден.

Не ми харесват комедиите и затова замълчах. Камериерката смени чиниите.

— Къщите, господин Диодати — започна вдовицата Медолаги — имат редица предимства, но и неудобства... изискват доста прислуга.

— Защо? — попита Мино. — Няма да се наложи. Адриана ще има грижата да бъде готвачка, камериерка, гувернантка... Нали, Адриана?

Госпожа Медолаги ме премери с поглед и рече:

— Наистина за една дама има по-подходящи занимания от готвенето, метенето на стаите и оправянето на леглата, но щом госпожица Адриана е свикнала... В такъв случай... — тя не довърши и погледна към чинията, която камериерката ми поднасяше. — Не знаехме, че ще дойдете, и можахме да добавим само няколко яйца.

Беше ме яд и на Мино, и на нея и почти се изкушавах да отвърна: „Не, свикнала съм да скитам по улиците“. С попресилена веселост

Мино непринудено си наля вино, наля и на мене (очите на госпожа Медолаги неспокойно следваха бутилката) и продължи:

— Но Адриана не е дама и никога няма да стане. Адриана винаги е оправяла легла и е мела стаи. Тя е момиче от народа.

Госпожа Медолаги така ме изглежда, сякаш за първи път ме виждаше, после с оскърбителна любезност потвърди:

— Но именно, както казах, щом е свикнала...

Дъщерята наведе глава над чинията.

— Да, свикнала е — продължи Мино — и разбира се, аз няма да съм този, който ще я накара да промени полезните си навици. Адриана е дъщеря на шивачка на ризи и като майка си също шие ризи. Нали, Адриана? — той протегна ръка, хвана моята и я повдигна. — Вярно, лакира си ноктите, но ръката ѝ е на работничка: голяма, силна, груба, също като косите ѝ — накъдрени, да, но в основата си непокорни, твърди... — пусна ръката ми и здравата ме дръпна за косата, както правят с животните. — Изобщо Адриана във всяко отношение е достойна представителка на нашия добър, жизнен и мъжествен народ.

В тона му се долавяше язвителност, но никой не реагира. Дъщерята гледеше през мене като че ли бях прозрачна и зад гърба ми наблюдава някакъв предмет. Майката нареди на камериерката да смени чиниите, обърна се към Мино и съвсем неочаквано попита:

— Впрочем, господин Диодати, гледахте ли онази комедия?

Стана ми смешно от непохватния начин, по който промени разговора. Мино обаче не се смути и откликна:

— О, не ми говорете, истинско безобразие!

— Ние ще отидем утре. Казват, че актьорите били много добри.

Мино отговори, че актьорите не са толкова талантиливи, както твърдели вестниците, госпожата се учуди, че вестниците лъжат; Мино спокойно отвърна, че от първия до последния ред вестниците са пълни с лъжи, и от онзи миг насетне разговорът продължи в този дух. Веднага щом някоя от общоприетите теми се изчерпеше, госпожа Медолаги със зле прикрита настървеност се вкопчваше в друга. Мино, който по всяка вероятност се забавляваше и играеше, ѝ отвърщаше с готовност. Говориха за актьорите, за нощния живот в Рим, за кафенетата, кината, театрите, хотелите и тям подобни. Приличаха на играчи на тамбурело^[1], които непрекъснато си подават топката и много внимават да не я изпуснат. Но докато Джакомо бе обигран и го

правеше заради вродената си склонност да се преструва, госпожата се страхуваше, тръпнеше от погнуса към мене и нещата, с които по някакъв начин можех да съм свързана. С повърхностния си и изключително превзет разговор тя сякаш искаше да му намекне: „Това е моят начин да ви кажа, че е непристойно да се жените за момиче от народа и откъдето и да погледнете, е неприлично да го водите в дома на вдовицата на държавния служител Медолаги“. Дъщерята не продумваше, обхваната от ужас, тя неприкрито копнееше вечерята да свърши и аз час по-скоро да си вървя. Известно време се забавлявах с развоя на словесната схватка, после се изморих и оставих тъгата, която безпокоеше душата ми, напълно да ме завладее. Дадох си сметка, че Мино не ме обича, и ми докривя. Направи ми впечатление как той си бе послужил с моите откровения, за да скалъпи комедията с годежа, и не ми се удаваше да разбера дали се подиграваше с мене, със себе си или с двете Медолаги. Навярно с всички ни, но най-вече със себе си. Сякаш и той бе хранил в сърцето си същите възжелания за нормален и благопристоен живот и по причини, различни от моите, не се надяваше, че някога ще ги осъществи. Същевременно долавях, че във възхваляването ми като момиче от народа няма нищо ласкателно нито за мене, нито за народа — просто аз бях поводът, за да покаже на двете жени неприязнеността си, ето всичко. Замислих се върху тези неща и осъзнах истината, която преди малко той сам призна — че е неспособен да обича. Никога, както тогава, не бях разбирала, че всичко е любов и всичко зависи от любовта. И любовта или я има, или я няма. Ако я има, човек обича не само любимия си, а всички и всичко, както беше с мене, ала няма ли я, не обича никого и нищо, какъвто бе случаят с Мино. Разбрах още, че липсата на любов води до неспособност и безсилие.

Масата беше разтребена и на изчистената от трохи покривка в кръга светлина от полилея се виждаха четири чашки с кафе, теракотен пепелник във формата на лале и голяма бяла ръка, изпъстрена с тъмни петна и украсена с куп евтини пръстени, която държеше димяща цигара — ръката на госпожа Медолаги. Изведнъж ми стана непоносимо и се изправих.

— Мино, съжалявам — казах, засилвайки умишлено римското си произношение, — имам работа. Трябва да тръгвам.

Той си смачка цигарата в пепелника и на свой ред стана. Звънливо, точно като момиче от простолудието, пожелах приятна вечер и направих лек поклон, на който вдовицата Медолаги важно откликна, а дъщерята не отвърна, и излязох. В коридора се обърнах към Мино:

— Боя се, че след тази вечер госпожа Медолаги ще те помоли да си потърсиш друга квартира.

Той вдигна рамене:

— Не вярвам. Плащам много и редовно.

— Отивам си. Вечерята ме натъжи.

— Защо?

— Защото действително се убедих, че не си способен да обичаш.

Изрекох думите с горчивина, без да го гледам. После вдигнах поглед и ми се стори, че и Мино е помръкнал. Но може би по бледото му лице бе паднала сянка от преддверието. Ненадейно съвестта ме загриза.

— Обиден ли си? — попитах.

— Не — неохотно рече той, — такава е истината.

Душата ми се изпълни с обич, силно го прегърнах и заговорих:

— Не е вярно. Напук го казах. Както и да е, аз много те обичам.

Виж, донесох ти вратовръзка.

Отворих чантата, извадих вратовръзката и му я подадох. Той я погледна и запита:

— Да не си я откраднала?

Беше шега и както по-късно си изясних, в нея се съдържаше повече любов, отколкото във всяка гореща благодарност. Но тогава сърцето ме прободеше, очите ми се напълниха със сълзи и прошепнах:

— Не, купих я от магазина тук, долу.

Мино разбра, че ме е оскърбил, и ме прегърна:

— Глупачка... Пошегувах се. Щеше да ми достави удоволствие даже да я беше откраднала. Дори може би по-голямо.

Поуспокоена предложих:

— Чакай, аз ще ти я сложа.

Той изпъна нагоре брада, свалих старата вратовръзка, вдигнах яката му и сложих новата.

— Тази грозна протрита вратовръзка — казах — ще я взема. Не бива да я носиш.

Всъщност исках спомен от него — нещо, което е носил.

— Е, ще се видим скоро — рече той.

— Кога?

— Утре след вечеря.

— Добре.

Взех ръката му и понечих да я целуна. Мино я дръпна, но не можа да попречи устните ми да я докоснат. Бързо, без да се обръщам, тръгнах надолу по стълбата.

---

[1] Игра на топки между два отбора от по трима или четирима играчи върху правоъгълно поле, разделено наполовина. — Б. пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

След този ден продължих да живея постарому. Наистина обичах Мино и неведнъж ми се искаше да изоставя моя занаят, тъй несъвместим с истинската любов. Но независимо от любовта положението ми не се беше променило, намирах се в същата точка, тоест без пари и без възможност да ги печеля по друг начин. От Мино не исках да вземам, а и той разполагаше с ограничени средства, неговото семейство му изпращаше колкото да се издържа. И тук трябва да кажа, че изпитвах неудържимо желание да плащам навсякъде, където ходехме заедно, в кафенетата или ресторантите. Той редовно отхвърляше предложенията ми, което винаги ме разочароваше и огорчаваше. Когато Мино нямаше пари, ме водеше в градските градини, сядахме на някоя пейка и като същински бедняци гледахме минавачите и разговаряхме. Един ден му казах:

— Нищо че си без пари, нека отидем в някое кафене. Аз ще платя... Какво ти пречи?

— Това е невъзможно.

— Защо? Искам да вляза в кафене и да пийна нещо.

— Тогава иди сама.

Всъщност блазнях се да платя за Мино, а не да ида в кафене. Имах дълбоко, мъчително и упорито желание да го направя и още по би ми харесало направо да му давам парите, всички спечелени пари, които получавах от случайните си любовници. Струваше ми се, че единствено така мога да му засвидетелствам любовта си, и мислех, че ако го издържа, ще го привържа по-силно към себе си, отколкото обвързва любовта. Един път му казах:

— Ако ти давам от моите пари, ще ми бъде много приятно, а съм сигурна, че и ти ще изпиташ някакво удоволствие.

Той започна да се смее и отговори:

— Нашите отношения, поне доколкото ме засягат, не се базират на удоволствието.

— А на какво?

Мино се поколеба и отвърна:

— На волята ти да ме обичаш и на слабостта ми да ѝ се противопоставям... Но не е речено, че слабостта ми е безгранична.

— Какво значи това?

— Съвсем просто е — спокойно отговори той. — Толкова пъти съм ти го обяснявал. Ние сме заедно, защото ти пожела. Аз обаче не съм искал и поне теоретически няма да го поискам.

— Стига, стига! — прекъснах го. — Не става дума за нашата любов. Сгреших, че заговорих за това.

Нерядко, когато се замислях за характера му, с болка стигах до извода, че той изобщо не ме обича и за него аз съм като предмет за някакъв си експеримент. В действителност Мино беше всецяло зает със себе си, но вътре, в тези граници, характерът му се разкриваше като изключително сложен. Той беше — както, струва ми се, вече стана ясно — младеж от заможно провинциално семейство, деликатен, интелигентен, образован, възпитан, сериозен. Неговото семейство, от малкото, което успях да разбера, защото той не обичаше да говори, беше точно от онези, в които, с напразните си мечти за нормалност, ми се щеше да съм родена. Семейството беше традиционно: бащата лекар и собственик на земи, майката сравнително млада, прекарва голяма част от времето си вкъщи и мисли само за съпруга и децата, три по-малки сестри и по-голям брат. Вярно, бащата беше работодател и местен авторитет, майката съвсем престорено набожна, сестрите по-скоро вятърничави, а по-големият брат направо разюздан младеж от рода на Миновия приятел Джанкарло, но недостатъците им, общо взето, бяха напълно приемливи и на мене, родената сред толкова различни условия и хора, едва ли не ми се виждаха качества. Неговото семейство беше доста задружно и всички — родителите, братът и сестрите — бяха много привързани към Мино.

Мислех, че е голям късметлия, като се е родил в подобна среда. Ала Мино изпитваше към близките си неприязън, антипатия и отвращение, които не можех да си обясня. И същите, неприязън, антипатия и отвращение, изглежда, изпитваше и към себе си заради онова, което е и което прави. Но омразата към самия себе си вероятно бе само отражение на омразата му към семейството. С други думи, той сякаш ненавиждаше у себе си всичко, което бе останало предано на семейството или, с други думи, което дължеше на влиянието на домашния кръг. Казах, че беше възпитан, образован, интелигентен,

деликатен, сериозен. Мино презираше интелигентността, възпитанието, културата, деликатността и сериозността си само защото подозираше, че ги дължи на средата и дома, в който беше роден и израснал.

— Но всъщност — попитах го веднъж — какъв ти се иска да бъдеш? Това са все хубави качества, трябва да благодариш на Бога, че ги притежаваш.

— Хм — едва промълви той, — но как ми служат... Лично аз предпочитам да съм като Сондзоньо.

Кой знае защо, Мино беше поразен от историята на Сондзоньо.

— Какъв ужас! — възкликнах. — Той е чудовище, а ти искаш да приличаш на него.

— Естествено, че не искам във всяко отношение да бъда като Сондзоньо — спокойно обясни. — Просто го посочих, за да поясня мисълта си. И все пак Сондзоньо е създаден да живее на този свят, а аз — не.

— А ще ти е интересно ли да знаеш каква бих искала да съм аз? — попитах.

— Да чуем.

— Бих искала да съм — започнах бавно, наслаждавайки се на думите, всяка от които, струва ми се, съдържаше по една моя дълго лелеяна мечта — точно такава, какъвто си ти, макар че на теб ти е неприятно да си такъв... Да съм родена в богато семейство като твоето, което да ми даде добро възпитание, да живея в хубава и чиста къща като твоята... Иска ми се да съм имала способни учители, гувернантки чужденки, да ходя всяко лято на море или планина, да имам хубави дрехи, да ме канят на гости и да приемам гости... После да се омъжа за някой добър, заможен мъж с професия, който да ме обича. Да живея с него и да имам деца.

Разговаряхме легнали в леглото. Внезапно, както често постъпваше, Мино скочи върху мене, притисна ме грубо, почна да ме разтърсва и заповтаря:

— Браво, браво!... Значи искаш да си като госпожа Лобианко.

— Коя е госпожа Лобианко? — объркана и малко засегната попитах.

— Една отвратителна вещица, която често ме кани на приемите си с надеждата, че ще се влюбя в някоя от ужасните ѝ дъщери. Защото

аз съм това, което на светски жаргон се нарича добра партия.

— Но аз съвсем не искам да съм като госпожа Лобианко.

— И въпреки всичко щеше да си, ако притежаваше нещата, за които говориш. И госпожа Лобианко е родена в богато семейство, което ѝ е дало отлично възпитание, осигурило ѝ е надарени учители и гувернантки чужденки, пратило я е на училище, дори, мисля, в университет. И тя е била отгледана в красива и хигиенична къща, и тя всяко лято е ходила на море или планина, носила е хубави дрехи, канили са я на гости и е приемала гости... куп покани и куп приеми... Тя също се е омъжила за добър мъж — инженер Лобианко, който работи и носи много пари вкъщи. Най-сетне и тя има от съпруга си, на когото даже вярвам, че не е изневерявала, няколко деца. По-точно три дъщери и син. И въпреки това, както казах, е отвратителна вещица.

— Но тя щеше да е същата, независимо от средата си.

— Не, тя е като приятелките си и приятелките на нейните приятелки.

— Щеше да е същата — възразих, опитвайки да се освободя от неговата възгруба прегръдка, — всеки си има характер. Навярно госпожа Лобианко е вещица, но аз съм сигурна, че при такива условия щях да съм много по-добра, отколкото съм сега.

— Нямаше да си по-малко ужасна от госпожа Лобианко.

— Но защо?

— Така.

— Да видим... Твоето семейство струва ли ти се ужасно?

— Без съмнение.

— Ти също ли си ужасен?

— Също. Във всичко, по което приличам на семейството си.

— Но защо, кажи защо?

— Така.

— Не е отговор.

— Същия отговор — рече той — би ти дала госпожа Лобианко, ако ѝ зададеш определени въпроси.

— Какви въпроси?

— Няма значение какви — нехайно отвърна той. — Неудобни. Едно важно изречено „така“ затваря устата и на най-любопитните. Така... без никаква причина... така.

— Не те разбирам.

— Какво значение има, че не се разбираме, щом наистина се обичаме? — рече накрая той, като ме прегърна по свойствения си ироничен маниер, лишен в същината си от любов.

Спорът завърши. Защото Мино не само че никога не се отдаваше напълно, с чувство и запазваше известна резервираност за най-важното, за да лиши от стойност редките си любовни изблици, но и изобщо не ми доразкриваше мислите си; винаги, когато смятах, че съм достигнала сърцевината на разсъжденията му, той ме отблъскваше с шегата или комична постъпка, убягваше ми и аз не можех да го разбера. Беше във всяко отношение изплъзващ се. Отнасяше се с мене като с по-низш човек, все едно експериментираше с научна цел. Може би именно затова толкова, тъй покорно и безнадеждно го обичах.

Всъщност имах впечатлението, че мрази не само собственото си семейство и среда, а всички хора. Не помня повода, по който веднъж той заяви:

— Богатите са ужасни, но и бедните, макар по други причини, не са по-добри.

— Я по-добре — казах — направо си признай, че ненавиждаш хората, без изключение.

Започна да се смее:

— Теоретично, когато не съм сред тях, не ги ненавиждам. Даже, колкото повече вярвам, че ще се усъвършенстват, толкова по-малко ги мразя. Ако не вярвах в това, не бих се занимавал с политика. Когато съм сред хора обаче, те наистина ме ужасяват. — И изведнъж горчиво добави: — Хората нищо не струват.

— Ние също сме хора — възразих — и излиза, че нищо не струваме. Следователно нямаме право да съдим.

Мино отново се засмя и отвърна:

— Но аз не ги съдя, усещам ги или по-точно ги подушвам, както кучето подушва следа. Нима кучето съди? Подушвам ги коварни, глупави, егоистични, дребнави, вулгарни, неискрени, горделиви, пълни подлещи. Подушвам ги, това е усещане. Нима може да се заличи едно усещане?

Чудех се какво да отговоря, затова казах само:

— Аз нямам такова усещане.

Веднъж Мино подхвърли:

— Всъщност не знам дали хората са добри или лоши, но без съмнение са ненужни, излишни.

— Какво ще рече това?

— Искам да кажа, че прекрасно би могло да мине и без човечеството. То не е нищо повече от един грозен израстък върху лицето на земята... Светът ще бъде несравнимо по-хубав без хората, без техните градове, улици, пристанища, малките им удобства. Представи си колко по-красиво би било, ако има само небе, море, дървета, земя, животни.

Не се стърпях, засмях се и възкликнах:

— Колко си странен!

— Човечеството — продължи той — е нещо безначално и безкрайно, но категорично отрицателно. Неговата история е само продължителна прозявка от скука. За какво е нужно човечеството? Аз бих могъл да мина и без него.

— Но ти също — казах — си част от него. И без себе си ли можеш да минеш?

— Преди всичко без себе си.

Друга негова фиксидея, необяснима, доколкото не се стремеше да я приложи на практика и служеше единствено за да му разваля удоволствието, беше целомъдрието. Мино непрестанно го възхваляваше и най-вече, сякаш напук, непосредствено след като бяхме се любили. Твърдеше, че любовта е най-глупавият и най-лесен начин да се освободиш от всички въпроси, като прикрито и незабелязано ги пропъдиш от съзнанието си, както нежелани гости се извеждат през страничния вход.

— След като са свършили работата, той и неговата съмишленица — съпруга или любовница — тръгват на разходка и са невероятно разположени да приемат света какъвто е, дори да е най-лошият от всички възможни.

— Не те разбирам — казах.

— И все пак — отвърна той — поне това би трябвало да разбираш. Или не е от специалността ти?

Обидих се и рекох:

— Моята специалност, както казваш, е да те обичам. Ако искаш, отсега нататък няма да се любим. Аз пак ще те обичам силно.

Мино се разсмя и попита:

— Наистина ли си сигурна?

В онзи ден повече не говорихме на тази тема. По-късно Мино често се връщаше към същите неща, повтаряше ги и накрая престанах да обръщам внимание, приех ги, както редица други черти от пълния му с противоречия характер.

За политика обаче, с малки изключения, той никога не отваряше дума. И до днес не знам към какво се е стремял, какви са били идеалите му, към коя партия принадлежеше. Моята неосведоменост се дължеше отчасти на тайната, в която Мино забулваше тази страна от живота си, отчасти на факта, че нищо не разбирах от политика и от липса на интерес и плахост не го помолих да ме осветли по тези въпроси. Постъпих зле и Бог ми е свидетел, че после се разкайвах. Но тогава ми се струваше много удобно да не се забърквам в неща, които считах, че не ме засягат, и да мисля само за любов. Изобщо държах се като много жени — съпруги и любовници, които дори не знаят по какъв начин мъжете им печелят парите, които носят вкъщи. От време на време се случваше да срещна двамата приятели на Мино, с които той се виждаше почти всеки ден. В мое присъствие те също нищо не споменаваха за политика, шегуваха се или разговаряха за маловажни неща.

Все пак не успях да прогоня от сърцето си една постоянна тревожна напрегнатост, защото съзнавах, че да се кроят заговори срещу правителството, е опасно. Най-много се страхувах да не би Мино да прибегне до насилие; в невежеството си не разграничавах идеята за конспирация от идеята за въоръжена съпротива. В тази връзка помня един факт, който показва как, макар и смътно, съм долавяла, че съм била длъжна да се намеся, за да предотвратя опасностите, които го заплашваха. Знаех, че е забранено да се носи оръжие и има случаи, когато хора са съдени и вкарани в затвора само защото без разрешение са носили оръжие. От друга страна, в определени моменти човек престава да мисли и използването на оръжие често е излагало на опасност хора, които при други обстоятелства биха се спасили. Затова си мислех, че пистолетът, с който той толкова се гордееше, не само не му е нужен, както претендираше, но и щеше да се окаже изключително опасен, ако по някаква причина си послужеше с него или просто откриеха, че го носи. Не дръзвах да му говоря за това, защото си давах сметка, че ще е

безполезно. Накрая реших да действам скришом. Веднъж Мино беше ми обяснил принципа на оръжието. Един ден, докато спеше, измъкнах пистолета от джоба на панталоните му, свалих пълнителя и махнах патроните. После затворих пистолета и го пуснах обратно в джоба. Патроните скрих в чекмеджето под бельото. Извърших всичко за миг, върнах се в леглото и заспах. След два дни сложих патроните в чантата си и отидох да ги хвърля в Тибър.

В един от онези дни ме посети Астарита. Почти бях забравила за него, а за камериерката смятах, че съм изпълнила дълга си докрай, и повече не ми се занимаваше с тази история. Астарита ме осведоми, че свещеникът предал пудриерата в полицейския участък и след като била върната, по съвет на полицията, госпожата оттеглила обвинението си, признали камериерката за невинна и я освободили. Трябва да кажа, че новината ме зарадва преди всичко защото разреши ужасното предчувствие, което се бе загнездило у мене след онази изповед. Но аз вече не мислех за жената, която вече бяха пуснали на свобода, а за Мино; казах си, че след като и обвинението, от което толкова се страхувах, е отпаднало, няма какво да се боя нито за себе си, нито за него. С несдържана радост прегърнах Астарита.

— Толкова ли държеше жената да излезе от затвора? — недоверчиво подхвърли той.

— На тебе — излъгах, — дето всеки ден с леко сърце пращаш в затвора кой знае колко невинни хора, навярно ти се вижда странно, но за мене беше истинско мъчение.

— Аз не пращам никого в затвора — измърмори Астарита. — Само изпълнявам дълга си.

Попитах:

— Ти видя ли свещеника?

— Не, не съм... Обадих се по телефона, съобщиха ми, че пудриерата действително била предадена от някакъв свещеник, който я получил под тайната на изповедта... Тогава аз направих препоръката.

Стана ми тягостно, без да разбирам защо. После попитах:

— Ти наистина ли ме обичаш?

Той се смути от въпроса ми и като ме притисна, със заекване отговори:

— Защо питаш? Не би трябвало повече да се съмняваш.

Искаше да ме целуне, но аз се изплъзнах и казах:

— Попитах те, защото държа да знам дали щом те помоля, винаги ще ми помагаш, както ми помогна сега.

— Винаги — отговори той разтреперан. Приблужи лицето си до моето. — А ти ще бъдеш ли мила с мене?

След като Мино се върна, твърдо бях решила, че повече няма да имам нищо общо с Астарита. Той не беше като случайните ми любовници и макар че не го обичах, даже в определени моменти направо се отвращавах от него, имах чувството, че ако му се отдам, ще изневеря на Мино. Изкуших се да му кажа истината: „Не, повече никога няма да бъда мила с тебе“, но си промених намерението и се въздържах. Досетих се, че той е силен, че всеки ден Джакомо може да бъде арестуван и ако искам Астарита да се намеси в негова полза, не бива да го отблъсквам. Успокоена, на един дъх изрекох:

— Да, ще бъда мила с тебе.

— Кажи — упорито настоя той, — кажи, обичаш ли ме поне малко?

— Не, за обич не може да става и дума — решително отвърнах. — Знаеш го, толкова пъти съм ти го казвала.

— И никога ли няма да ме обикнеш?

— Мисля, че не.

— Защо?

— Няма за какво.

— Сигурно обичаш някого другиго.

— Това не трябва да те интересува.

— Имам нужда от любовта ти — отчаян рече той, без да откъсва от мене ядния си поглед. — Защо не искаш да ме обикнеш поне малко?

Разреших му да остане при мене до късно през нощта. Астарита беше съкрушен, че не мога да го обикна, и въобще не изглеждаше убеден, че му казвам истината. „Аз не съм по-лош от другите мъже — повтаряше — защо да не обичаш мене, а друг?“ Той наистина будеше съжаление, настойчиво питаше какви са чувствата ми и все търсеше в думите ми някаква опорна точка за надеждите си. В един момент ми се прииска да го излъжа и да му създам илюзията, на която толкова много държеше. Направи ми впечатление, че през споменатата нощ бе помеланхоличен и отблъскващ, отколкото обикновено. Като че ли искаше по някакъв начин без думи да ми вдъхне любовта, която сърцето ми му отказваше. Помня, че в един момент пожела да седна гола в креслото.

Коленичи пред мене, сложи ръка в скута ми, долепи лице до стомаха ми и дълго остана неподвижен. Междувременно аз неспирно трябваше да го милвам лекичко по главата. Не за първи път Астарита ми налагаше подобна любовна пантомима, но тогава ми се стори поточаян от всякога. Силно притискаше лице в корема ми, сякаш искаше да влезе там и да бъде погълнат, и от време на време простенваше. В онези мигове не приличаше на любовник, а на дете, което търси закрилата и топлината на майчиния скут. Мина ми през ума, че мнозина биха предпочели никога да не са се раждали и че в поведението на Астарита вероятно несъзнателно се изразяваше неговото смътно желание отново да бъде приютен в тъмната утроба, от която с болка е бил изхвърлен на белия свят.

През същата нощ странностите му продължиха толкова дълго, че с отпусната на креслото глава и ръка върху неговата глава, заспах. Не знам колко съм спала, но за секунда ми се стори, че се пробуждам и виждам Астарита облечен, не коленичил в краката ми, а застанал срещу мен да ме наблюдава с жлъчните си, меланхолични очи. Но може би бе сън или халюцинация. Факт е, че внезапно наистина се събудих и видях, че си е заминал, оставяйки в скута ми, там, където бе притискал лице, обичайната сума.

Сетне изминаха петнайсетина от най-щастливите дни в живота ми. Почти всеки ден се срещах с Мино и макар отношенията ни да не бяха по-различни, свикнах да се задоволявам с малкото, което бяхме постигнали. Без думи между нас бе установено, че Мино не ме обича, никога няма да ме заобича и винаги ще предпочита целомъдрието пред любовта. Също така мълчаливо бе установено, че аз от своя страна го обичам, винаги ще го обичам и ще предпочитам непълноценна и мимолетна любов като нашата пред никаква. Не съм устроена като Астарита и макар да ми бе болно, че Мино не ме обича, все пак намирах много удоволствие в любовта. Не бих могла да се закълна, че дълбоко в душата ми не е дремела надеждата с постоянната си отстъпчивост, търпение и всеотдайност да накарам Мино да ме обикне. Но въпреки това не правех нищо, за да се сбъдне мечтата ми.

Без по нищо да проличи, се опитвах да вляза в неговия живот и като не можах да проникна през парадния вход, си блъсках главата, как да се прокрадна през задната врата. Въпреки демонстрираната и вярвам, искрена омраза на Мино към хората, макар и странно, тя се

изразяваше в неудържимо желание да действа в полза на онова, което той смяташе, че е за тяхно добро. Мино го правеше от сърце, макар че почти винаги внезапното му разколебаване и саркастичното му негодувание пречеха. През споменатия период той сякаш се пристрасти към онова, което с иронична нотка наричаше мое възпитание. Аз го насърчих, защото както казах, целях да се привърже към мен. Неговият експеримент обаче завърши твърде скоро, и то така, че си струва да го разкажа. Когато идваше вечер при мене, той носеше свои книги и след като накратко ми обясняваше за какво става дума, четеше ту един, ту друг откъс. Четеше хубаво и съобразно темите с голяма изразителност и жар, която зачервяваше лицето му и придаваше на чертите му необичайно оживление. Той подбираше предимно неща, които аз, колкото и да се напънах, не успях да разбера, затова много скоро преставах да слушам и ненаситно наблюдавах изражението на лицето му. По време на четенето той истински и без страх разкриваше същността си. Този факт ме поразил, защото дотогава мислех, че най-благоприятното условие за разголване на човешката душа е любовта, а не четивото. С Мино обаче, както изглежда, бе точно обратното: не бях виждала толкова ентузиазъм и чистосърдечност у него даже в редките моменти на искрено чувство към мене, както докато с подходяща за случая интонация ми представяше любимите си писатели. Тогава изчезваше най-вече театрално фалшивият и подигравателен израз, който дори в най-важните моменти не го напускаше напълно и оставяше впечатление, че Мино винаги играе предначертана и неприсъща му роля. Даже няколко пъти забелязах, че очите му се навлажняват. После той затваряше книгата и грубо ме питаше:

— Хареса ли ти?

Обикновено отвърщах, че ми е харесало, без да обяснявам защо, нещо, което не бях в състояние да направя, защото, както казах, въобще не полагах усилия да схвана толкова неясната ми материя. Но един ден Мино настойчиво попита:

— Кажи защо ти хареса, обясни.

— Право да си кажа — след миг колебание отвърнах, — не мога, защото нищо не разбрах.

— Защо не ми каза?

— Защото разбирам съвсем мъничко от онова, което ми четеш.

— И си ме оставила да продължа, без да ме предупредиш?

— Виждах, че ти е приятно, и не исках да ти развалям удоволствието от четенето... А и въобще не се отегчавах. Много е интересно да те наблюдава човек, когато четеш.

Мино ядосано скочи на крака:

— По дяволите! Ти си глупачка, тъпачка!... А на мене дъх не ми остана... Ти си идиотка.

Понечи да ме удари с книгата по главата, но навреме се овладя и дълго все така продължи да ме ругае. Оставих го да даде воля на чувствата си, после подхвърлих:

— Твърдиш, че искаш да ме превъзпиташ, но първото условие за това е да намериш начин как да отпадне необходимостта да се прехранвам така, както ти е известно. За да примамвам мъжете, наистина не се нуждая от четене на стихове или размисли за морала. И хич да не мога да чета и да пиша, пак ще ми плащат толкова.

Мино хапливо откликна:

— Иска ти се да имаш хубава къща, съпруг, деца, дрехи, кола, ех... Бедата е, че и госпожите Лобианко не четат макар и по други причини, но не по-малко извинителни.

— Не знам какво ми се иска — отговорих поядосана, — но такива книги подхождат на по-друго положение от моето. Все едно да подариш много скъпа шапка на просяк и да го караш да я носи заедно с дрипите, които носи.

— Тъй да бъде — каза той, — но това е последният път, когато съм ти прочел нещо.

Разказвам за тази разпра, защото ми се струва типична за начина, по който Мино мислеше и действаше. Струва ми се, че дори да не си бях признала, че не разбирам нищо, се съмнявам, че той щеше да продължи образователните си усилия. И не толкова от нежелание, колкото от присъщата му неспособност да упорства в начинания, които изискват продължително и истинско въодушевление. Мино никога не си го призна открито, но аз разбрах, че често скептицизмът, който прозираше в неговите думи, отговаряше на същинското му душевно състояние. Случваше се да изпадне във възторг от някоя идея и докато траеше огънят на увлечението, той смяташе, че е осъществима. После внезапно огънят угасваше и Мино изпитваше единствено досада, отвращение и във висша степен усещане за абсурдност. И тогава или се отдаваше на хладно и бездейно равнодушие, или постъпваше

машинално и привично, сякаш огънят никога не е угасвал, с една дума — преструваше се. Трудно ми е да обясня какво точно ставаше с него при подобно стечение на обстоятелствата, навярно жизнеността му рязко секваше, като че ли изведнъж цялата топлина на кръвта се отдръпва от мозъка му, оставяйки след себе си празнота и пустота. Беше ненадейно, непредвидимо и пълно пречупване, сравнимо с неочакваното прекъсване на електрическия ток, потапящо в мрак празнично осветена допреди минута къща, или пък с внезапно изгубил енергията си мотор, чиито колела спират да се въртят и той престава да се движи. Това неравномерно редуване на жизненост с апатия и инертност се забелязваше веднага. Има един любопитен случай, на който навремето не придадох голямо значение и едва впоследствие, си изясних колко показателен е бил. Веднъж Мино между другото ме попита:

— Ще ти бъде ли приятно да направиш нещо за нас?

— Кои нас?

— Нашата група... Например да ми помогнеш в разпространяването на позивите?

Както винаги, чаках всичко, което можеше да ни сближи и да укрепи отношенията ни. Без колебание отговорих:

— Разбира се, кажи какво трябва да направя и ще го направя.

— А не се ли страхуваш?

— Защо да се страхувам? Щом ти го вършиш...

— Да, но най-напред — рече — е необходимо да ти обясня за какво става въпрос. Първо трябва да познаваш нашите идеи, заради които се излагаш на рискове.

— Ами обясни ми ги.

— Не те интересуват.

— Защо? Разбира се, че ме интересува какви са. Освен това нещата, с които се занимаваш, ме интересуват ако не за друго, поне защото ти си се заел с тях.

Гледаше ме, внезапно очите му блеснаха и лицето му пламна.

— Добре — бързо отговори, — днес е много късно, но утре ще ти обясня подробно. От четенето на глас се убедих, че книгите те отегчават, но внимавай, това ще продължи дълго и ще трябва да ме слушаш и следваш. Дори ако понякога ти се стори, че не разбираш.

— Ще се постарая да разбера — казах.

— Би трябвало да разбереш — рече, сякаш си говореше сам, и ме остави.

На следващия ден го чаках, но той не дойде. Пристигна след два дни и щом влезе в стаята, без да продума, седна на фотьойла до леглото.

— Е — весело казах, — готова съм, слушам те.

Бях забелязала пребледнялото му лице, помътнелите очи и посърналия му вид, но реших да не им обръщам внимание. Най-сетне той отвърна:

— Безсмислено е да слушаш, защото нищо няма да чуеш.

— Защо?

— Така.

— Кажи го направо — възнегодувах. — Мислиш, че съм прекалено глупава или прекалено невежа, за да схвана някои работи... Благодаря.

— Не, грешиш — отговори сериозно той.

— Тогава защо?

Продължихме още малко по същия начин: аз настоявах да ми обясни, той се измъкваше. Накрая заяви:

— Държиш да знаеш защо ли? Защото аз самият днес не бих могъл да ти изложа идеите си.

— Но как така, нали непрекъснато мислиш за тях?

— Вярно, постоянно ги премислям, но от вчера и кой знае още колко време идеите не са ми ясни и нищо не разбирам.

— Е, хайде започвай.

— Постарай се да ме разбереш — каза. — Ако бях ти ги изложил преди два дни, когато ти предложих да работиш за нас, сигурен съм, че не само щях да го направя ясно и убедено, но и че ти прекрасно би ги схванала. Днес навярно съм способен само да произнеса подходящите думи, но ще е механично и в никакъв случай не бих се захванал. Днес — заключи, отчетливо изговаряйки думите на срички — аз съм в пълно неведение.

— Вече нищо не разбираш, така ли?

— Да, нищо не разбирам: идеи, концепции, факти, спомени, убеждения, всичко се е превърнало в буламач, който изпълва главата ми — удари се с пръсти по челото.

— Цялата глава! Чак ме догнусява!

Разколебана и недоумяваща го гледах. После той с негодувание изръмжа:

— Постарай се да разбереш — повтори. — Не само идеите, но всичко написано, казано или замисляно днес ми се струва неразбираемо, абсурдно... например, ти знаеш ли „Отче наш“?

— Да.

— Добре, кажи го.

— „Отче наш — започнах, — ти, който си на небесата...“

— Стига! — прекъсна ме. — Сега за миг помисли как от векове е била произнасяна молитвата, с какво разнообразие от чувства. Е, добре, аз изобщо не я разбирам, в никакъв смисъл. Бих могъл да я кажа в обратен ред, за мене ще означава същото.

Замълча, после продължи:

— Не само думите ми въздействат така, но и даденостите, хората. Ти си до мене, седнала си върху облегалката на фотьойла и сигурно си мислиш, че те виждам, ала аз не те виждам, защото не те разбирам. Мога да те докосна и пак няма да си ми понятна, дори те докосвам... — и изричайки го, сякаш обзет от лудост, дръпна пеньоара, разголвайки бюста ми. — Пипам гърдата ти, усещам формата, топлината, очертанията, виждам цвета, изпъкналостта, но не ми е ясно какво е. Казвам си: ето един кръгъл, топъл, мек, бял, издут предмет с малка тъмна розетка в средата, предназначението му е да дава мляко; когато го погалиш, доставя удоволствие... Но нищо не разбирам. Казвам си, че е хубава, че трябва да възбуди желанието ми и пак нищо не проумявам... Сега разбра ли ме? — повтори той и така силно ме удари по гърдата, че не можах да потисна вика на болка.

Веднага ме остави на мира и след минути замислено добави:

— Вероятно е от онзи род неразбиране, което ожесточава много хора... стремят се да намерят контакт с действителността чрез болката на другите.

За секунда настъпи тишина, сетне се обадох:

— Щом е така, как определяш кои неща трябва да правиш?

— Например?

— Ами... Споменавах да ти помагам за позивите... и че самият ти ги пишеш... Ако не вярваш в това, как е възможно да ги пишеш и разпространяваш?

Той високо и саркастично се разсмя:

— Правя го, сякаш вярвам.

— Не е възможно.

— Защо да е невъзможно? Почти всички правят така, с изключение на яденето, пиенето, спането и правенето на любов. Почти всички хора вършат нещата като че ли вярват в тях. Още ли не си забелязала?

Смееше се нервно. Отговорих:

— Аз — не.

— Ти — не — почти нападателно рече, — защото се ограничаваш с ядене, пиене, спане и правене на любов винаги когато ти се прииска. За тези работи, както изглежда, не е нужно човек да се преструва... Прекалено много е, а същевременно и недостатъчно.

Както се смееше, ненадейно ме плесна силно по бедрото, после с привичния си маниер ме прегърна и като ме притискаше и люлееше, заповтаря:

— Или не ти е известно, че светът е такъв, какъвто е? Че от краля до просяка всички са еднакви? Светът, какъвто е, какъвто е, какъвто е...

Оставих го да прави каквото иска, защото бях стигнала до извода, че в подобни моменти е по-уместно да не се обиждам и негодувам, а да изтърпя изблика му. Обаче накрая съвсем сериозно му казах:

— Аз те обичам, това е единственото нещо, което знам, и то ми стига.

Внезапно успокоен, той простичко отвърна:

— Имаш право.

Вечерта свърши по обичайному, без да отваряме дума за политика и за неговата неспособност да я разяснява.

Щом останах сама, след продължителни размишления реших, че нещата може и да стоят така, както ги представяше, ала далеч по-вероятно ми се виждаше, че се въздържа да говори за политика, защото смяташе, че няма да го разбере, или пък се опасяваше да не би да го компрометирам с някоя недообмислена постъпка. Но не съм считала, че ме лъже, защото от опит знаех, че на всекиго може да се стори понякога, че светът се разпада на парчета или, както Мино се изразяваше, вече нищо не се разбира, даже „Отче наш“. Когато не съм се чувствала добре или по някаква причина съм била в лошо

настроение, и аз съм имала същите усещания за досада, отвращение и пълно неразбиране. Отказът на Мино да ме направи съпричастна на най-тайния си живот очевидно се дължеше на друго — недоверието, както изтъкнах, че мога да постъпвам разумно и сдържано. Твърде късно проумях, че съм грешила и че за него, било от незрелост, било от слабохарактерност, тези болезнени състояния са имали особено значение.

Но тогава сметнах, че е по-правилно да се отдръпна и да не го безпокоя с любопитството си. Така и постъпих.

ОСМА ГЛАВА

Не знам защо прекрасно си спомням какво беше времето през онези дни. Студеният и дъждовен февруари отмина и с март започнаха първите по-меки дни. Гъста мрежа от тънки бели облаци покриваше небето и заслепяваше очите щом се подадеш навън. Въздухът беше приятен, но все още скован от зимните студове. С изненадваща наслада вървах в ненатрапчивата, нежна и унасяща светлина, понякога ми се приискваше да забавя крачка, да затворя очи или да спра и омаяна да съзерцавам най-незначителните неща: черно-бялата котка, която се миеше на прага на една входна врата, увисналия прекършен от вятъра клон на олеандъра, който може би въпреки това щеше да разцъфне, снопчето зелена трева между плочките на тротоара. Мъхът, останал по основите на сградите след дъждовете от предишните месеци, ме обнадеждаваше и ми вдъхваше силно усещане за спокойствие; мислех, че щом на тясната ивица между паважа и тухлите може да се прихване красивото изумруденозелено кадифе, то моят живот, който нямаше по-дълбоки корени и за да вегетира, се задоволяваше с мъничко храна и досущ приличаше на мъх, появил се в основите на къща, навярно също имаше шанса да продължи и разцъфти. Бях убедена, че всички неприятни проблеми напоследък са разрешени окончателно, че никога вече няма да видя Сондзоньо, нито ще чуя да се говори за престъпленията му и вече мога спокойно да се радвам на връзката ми с Мино. При тази мисъл ми се струваше, че за първи път напълно усещам истинския вкус на живота, състоящ се от успокояващо еднообразие и надежда.

Дори започнах да премислям възможността да заживея поновому. Всъщност любовта към Мино ме отдалечаваше от останалите мъже и дори и чувствеността ми вече не бе стимул за случайни връзки. Считах, че всеки живот има своята стойност, а многото похабени усилия, за да бъде променен, са излишни; щях да съм го преобразила едва когато въпреки волята си се окажех с различни от досегашните навици, чувства и интереси, напълно чужда на онова, което бях. Не виждах друг начин за промяна, в онзи момент

нямах никаква амбиция да се замогна материално, нито пък смятах, че ако заживея другояче, ще подобря нещо у себе си.

Веднъж споделих част от разсъжденията си с Мино. Той внимателно ме изслуша, после каза:

— Струва ми се, че си противоречиш. Нали винаги си твърдяла, че искаш да си богата, да имаш хубав дом, съпруг и деца? Това е правилно и все още е възможно да го постигнеш, но ако разсъждаваш така, никога няма да се получи.

Отговорих:

— Не съм казвала, че искам, а че бих искала. Тоест, ако имах възможността да избирам, преди да се родя, нямаше да избира да бъде такава, каквато съм... Но съм родена в тази къща, от тази майка, в тези условия и в края на краищата съм това, което съм.

— С други думи?

— С други думи, струва ми се, че е абсурдно да желая да бъда друга. Бих желала да стана друга единствено ако след промяната продължа да съм си аз, тоест ако действително ще мога да се наслаждавам на промяната. Но да се променям само и само за да не съм такава, не си струва трудът.

— Винаги си струва трудът — едва чуто подхвърли той. — Ако не заради тебе, заради околните.

— А и после — без да обръщам внимание на думите му, продължих — фактите имат стойност. Да не би да мислиш, че аз не съм в състояние като Джизела да намеря някой богат любовник? Или направо да го накарам да се ожени за мене? Щом не съм го сторила, значи, че независимо от всичките ми приказки, не го искам истински.

— Аз ще се оженя за тебе — като ме прегърна, шеговито каза той. — Аз съм богат. След смъртта на баба ми, която няма да се забави много, ще наследя доста хектари земя, даже вила в полето и апартамент в града. Ще се оженим, както си му е редът, в определени дни ще каниш госпожите от махалата, ще имаш готвачка, камериерка, двуколка или кола... С малко добра воля, дай боже, някой ден ще открием, че сме благородници, ще ни наричат графове или маркизи...

— С тебе никога не може да се говори сериозно — отблъсквайки го, казах. — Все се шегуваш.

Един от ония следобеди с Мино ходихме на кино. На връщане се качихме в претъпкан трамвай. Мино трябваше да дойде с мене вкъщи

и после да вечеряме в гостилницата до крепостните стени. Той купи билети и си запроправя път сред множеството. Стараех се да го следвам, но в блъсканицата го изгубих от очи. Докато го търсех с поглед, притисната до някаква седалка, усетих, че някой докосва ръката ми. Погледнах и видях Сондзоньо, който бе седнал там.

Дъхът ми секна, почувствах, че пребледнявам и изражението ми се променя. Сондзоньо ме гледаше втренчено като винаги. После, понадигайки се, през зъби попита:

— Искаш ли да седнеш?

— Благодаря — изпелтечих, — слизам след малко.

— Седни де.

— Благодаря — повторих и се настаних.

Ако не бях седнала, сигурно щях да припадна.

Той застана прав до мене, опря ръце на облегалките на моята и на предната седалка, сякаш ме пазеше. Никак не се беше променил, носеше същия пристегнат в кръста шлифер и челюстта му все тъй автоматично потрепваше. Затворих очи и за миг опитах да въдворя някакъв ред в мислите си. Вярно, Сондзоньо винаги си гледаше така, но този път ми се стори, че в очите му има по-голяма жестокост. Сетих се за моята изповед и помислих, че ако свещеникът е проговорил и Сондзоньо е научил, животът ми вече не струва и пукнат грош.

Не се страхувах от тази мисъл, ала той, застанал прав близо до мене, естествено ме плашеше или по-точно ме омагьосваше и подчиняваше. Съзнавах, че не съм в състояние да му откажа нищо и че между нас съществува не любовна връзка, разбира се, а навярно нещо много по-силно от онова, което ме свързваше с Мино. Инстинктивно и Сондзоньо трябва да го е долавял и наистина се държеше като господар. След малко каза:

— Отиваме у вас.

Без да се колебаю, покорно отговорих:

— Както искаш.

Мино се придвижи към нас, разблъсквайки окръжаващата го тълпа, и без да каже дума, застана до Сондзоньо, хвана се за същата облегалка, за която и той се държеше, и даже докосна с дългите си тънки пръсти късите и дебелашки пръсти на Сондзоньо. Раздрусването на трамвая ги сблъска и Мино учтиво се извини на Сондзоньо, че го е бутнал. Измъчвах се, че ги виждам един до друг, толкова наблизко и

съвсем неподозиращи кой е съседът по място, и изведнъж, като се обърнах специално към Мино, тъй че да не оставя съмнение у Сондзоньо на кого говоря, казах:

— Знаеш ли, забравих, че тази вечер съм определила среща на един човек... По-добре ще е да се разделим.

— Ако желаяш, ще те придружа до вас.

— Не, той ще ме чака на трамвайната спирка.

За Мино не беше нещо неочаквано. Както споменах, аз продължавах да водя мъже вкъщи и той го знаеше. Спокойно рече:

— Както предпочиташ. Тогава ще се видим утре.

С поглед се съгласих и Мино се отдалечи сред тълпата.

За миг, докато гледах как си пробива път сред хората, ме обзе неудържимо отчаяние. Кой знае защо ми хрумна, че го виждам за последен път. „Сбогом — прошепнах си, — сбогом, любов.“ Искях да му извикам да спре, да се върне, но никакъв звук не излезе от гърлото ми. Трамваят спря и ми се привидя, че Мино слиза. После потегли.

През целия път не обелихме дума със Сондзоньо. Успокоявах се и си казвах, че свещеникът сигурно не е проговорил. Освен това, като поразмислих, не ми беше особено неприятно, че съм срещнала Сондзоньо. Така веднъж завинаги щях да се освободя от съмненията, свързани с последиците от моята изповед.

На спирката станах, слязох от трамвая и повървах, без да се обръщам. Сондзоньо беше до мене, достатъчно бе само леко да извърна глава, за да го видя. Накрая го попитах:

— Какво искаш от мене? Защо се върна?

С нотка на изненада той отговори:

— Ти самата ми каза да дойда пак.

Беше вярно, но в страха си бях забравила. Сондзоньо се приближи още, хвана ме за ръка и като ме притисна здраво, почти ме повдигна. Неволно цялата се разтреперих. Той попита:

— Кой беше този?

— Един мой приятел.

— Виждала ли си Джино оттогава?

— Не.

Сондзоньо бързо се огледа наоколо:

— Не знам защо, но от известно време ми се струва, че ме следят. Само двама души могат да ме предадат — ти и Джино.

— Джино ли? Защо? — с крайчеца на устните си попитах, но сърцето ми се разтуптя силно.

— Той знаеше, че съм занесъл предмета на онзи златар. Казах му дори как се казва. Не е съвсем сигурен, че аз съм го убил, но лесно може да се сети.

— Джино няма интерес да те предава. Ще издаде и себе си.

— И аз мисля така — през зъби рече той.

— Колкото до мене — с по-спокоен глас продължих, — бъди сигурен, че нищо не съм приказвала. Да не би да съм толкова глупава! И аз ще вляза в затвора.

— За тебе се надявам — заплашително отвърна Сондзоньо. После добави: — Видях се за малко с Джино и така, на шега, той ми подхвърли, че знаел много неща. Неспокоен съм... мръсник е.

— Оная вечер ти наистина се отнесе лошо с него и сега е естествено да те мрази.

Докато казвах това, си дадох сметка, че се надявам Джино наистина да го е предал.

— Добър удар беше — с мрачна суетност рече Сондзоньо. — После два дни ме боля ръката.

— Джино няма да те издаде — казах. — Не му изнася, пък и много се страхува от тебе.

Разговаряхме приглушено, вървейки един до друг, без да се поглеждаме. Беше привечер, синкава мъгла обгръщаше тъмните крепостни стени, белите клони на чинарите, жълтеникавите сгради и източения силует на големия булевард. Когато стигнахме до входната врата, за първи път ясно изпитах чувството, че изневерявам на Мино. Щеше ми се да се залъжа, че Сондзоньо е един от многото мъже, но съзнавах, че не е вярно. Влязох в тъмния вход, затворих вратата, спрях и се обърнах към Сондзоньо.

— Виж какво — рекох, — по-добре е да си идеш.

— Защо?

Независимо от страха, който ми вдъхваше, му казах цялата истина.

— Защото обичам друг мъж и не искам да му изневерявам!

— Кой? Онзи, дето беше с тебе в трамвая ли?

Изплаших се за Мино и бързо отговорих:

— Не, друг. Не го познаваш. А сега бъди така добър да ме оставиш, върви си.

— А ако не искам да си ида?

— Не разбираш ли, че някои неща не могат да се постигнат насила? — започнах.

Не можах да довърша. Не виждах какво прави в тъмнината Сондзоньо, но изневиделица с опакото на ръката си той с ужасна сила ме удари през лицето. После ми заповяда: „Тръгвай“.

С наведена глава тръгнах към стълбите. Сондзоньо ме стисна за ръка, придържаше ме на всяко стъпало и имах чувството, че ме повдига над земята и ме кара да прелитам стъпалата. Бузата ми пареше, но не това ме ужасяваше най-силно, а някакво злокобно предчувствие. Усещах, че с шамара се е нарушил щастливият ритъм от последно време и трудностите и страховете пак започват. Обзе ме силно отчаяние, но веднага реших да убягна на съдбата, която бях прозряла. Още същия ден щях да се махна от къщи, да отида другаде, при Джизела или в някоя стая под наем.

Тъй напрегнато го обмислях, та почти не забелязах, че влизам вкъщи, минавам през коридора и се озовавам в моята спалня. Съвзех се, почти ми се ще да кажа, събудих се, седнала в края на леглото, докато Сондзоньо с точните си и приятни движения на уреден мъж сваляше последователно дрехите си и методично ги подреждаше на стола. Ядът му беше минал и той спокойно се обърна към мене:

— Исках да дойда по-рано, но не можах. Обаче все си мислех за тебе.

— Какво си мислел? — машинално попитах.

— Че сме създадени един за друг.

Замълча, постоя така с жилетката от костюма си в ръка, после с особен тон добави:

— Дойдох да ти направя едно предложение.

— Какво?

— Имам пари. Ще заминем заедно за Милано, там имам много приятели. Искам да почна работа в един гараж... а и в Милано ще можем да се оженим.

Толкова сломена се почувствах и тъй ми прималая, че затворих очи. За първи път след Джино някой ми предлагаше женитба, и то Сондзоньо. Толкова бях мечтала за нормален живот, със съпруг и деца

и ето, той ми бе предложен. Но в случая нормалността приличаше на някаква опаковка, под която всичко бе ненормално и страховито.

Унило попитах:

— Но защо? Едва се познаваме, виждали сме се само веднъж.

Сондзоньо седна до мене, прегърна ме и отговори:

— Никой не ме познава по-добре от тебе. Знаеш всичко за мене.

Мина ми през ума, че е развълнуван, ще му се да ми покаже, че ме обича, и че трябва да му отвърна със същото. Въобразих си го, защото в държанието му нямаше нищо подобно.

— Нищо не знам за тебе — казах тихо. — Знам само, че си убил оня мъж.

— Освен това — сякаш говорейки на себе си, продължи той — се изморих да живея сам. Човек от самотия накрая прави някоя глупост.

Помълчахме, сетне рекох:

— Не мога да ти отговоря веднага нито с „да“, нито с „не“. Дай ми време да помисля.

За моя изненада, той отговори през зъби:

— Помисли, помисли. Не е толкова спешно — стана и продължи да се съблича.

Най-силно ме порази фразата „Създадени сме един за друг“ и се питах дали в края на краищата Сондзоньо не беше прав. На какво друго можех да се надявам вече освен на мъж като него? И нима не беше вярно, че нас ни сближаваше, както сама със страх си признавах, една мрачна обвързаност? Изненадах се, че тихо си повтарям: „Да избягам, да избягам“, и отчаяно поклащам глава. С ясен глас казах:

— В Милано... Не се ли страхуваш, че ще те търсят?

Наслуки го казах. В действителност те дори не знаят, че аз съществувам.

Внезапно тежестта в краиниците ми изчезна и станах много борбена и решителна. Изправих се, съблякох си палтото и го сложих на закачалката. Заключих вратата както винаги, после с бавни крачки отидох до прозореца и затворих капациите. Застанах пред огледалото и започнах от долу на горе да си разкопчавам корсажа. След миг престанах и се обърнах към Сондзоньо. Седеше в края на леглото, беше се навел, за да си развърже обувките. С престорена непринуденост казах:

— Почакай за момент. Един човек трябваше да дойде, по-добре ще е да ида да предупредя мама да го отпрати.

Той нищо не отговори, но нямаше и време. Излязох от спалнята, затворих вратата и минах в голямата стая.

Край прозореца мама шиеше на машината; от известно време, за да залъже суката, бе подновила някои дребни поръчки. Тихо и бързо ѝ казах:

— Обади се по телефона утре сутринта у Джизела или Дзелинда.

Мама познаваше Дзелинда, която даваше стаи под наем в центъра, понякога водех там любовниците си.

— Защо?

— Излизам — казах. — Когато онзи отгатък попита за мене, отговори му, че нищо не знаеш.

Мама зяпнала ме гледаше, докато свалях от закачалката старото ѝ проскубано кожено жакетче, което носех преди години:

— Най-важното е да не му обясняваш къде съм отишла — добавих. — Способен е да те убие.

— Но...

— Парите са на мястото си. Съветвам те нищо да не му казваш и да ми телефонираш утре сутринта.

Бързо излязох, минах на пръсти през коридора и заслизах по стълбите.

Щом се озовах на улицата, започнах да тичам. Знаех, че по това време Мино си е вкъщи и исках да го сваря, преди да излезе с приятели след вечеря. Стигнах бегом до площада, там се качих в такси и дадох адреса на Мино. Докато таксито се движеше, разбрах, че всъщност бягам не толкова от Сондзоньо, колкото от себе си, защото насилието и яростта у него смътно ме привличаха. Припомних си пронизителния вик на ужас и удоволствие, който бях надала, когато за пръв и единствен път ме беше притежавал, и си помислих, че тогава Сондзоньо веднъж завинаги ме подчини, както никой досега не бе успял, включително и Мино. Да, не можех да не направя извода, че сме създадени един за друг, както тялото е създадено за гибел, която замайва главата, замъглява погледа и вихрено влече към края.

Изкачих стъпалата по две наведнъж и задъхана заставах пред вратата. Възрастната камериерка незабавно отвори и аз я попитах за Мино. Тя изплашена ме изгледа и без да продума, избяга вътре, като ме

остави на прага. Реших, че е отишла да предупреди Мино, влязох в коридора и затворих вратата. Дочух шушукане зад завесата, която разделяше преддверието от коридора. После завесата се вдигна и се появи вдовицата Медолаги. След нашата първа и последна среща бях я забравила. Когато неочаквано пред мене изникнаха масивната ѝ черна фигура и бялото лице с мъртвешката маска около очите, не знам защо се изплаших, сякаш насреща ми стоеше кошмарен призрак. Тя се спря и от разстояние ме попита:

— Господин Диодати ли търсите?

— Да.

— Арестуваха го.

Не я разбрах правилно, кой знае защо ми хрумна, че арестът на Мино е свързан с престъплението на Сондзоньо, и изпелтечих:

— Арестуван... но той няма нищо общо.

— Нищо не знам — заяви тя. — Знам само, че дойдоха, направиха обиск и го арестуваха.

По отвратеното ѝ изражение отгатнах, че няма да ми каже нищо, но все пак не се въздържах и попитах:

— Но защо?

— Госпожице, вече ви казах, че нищо не знам.

— Къде го отведоха?

— Нищо не знам.

— Кажете поне дали е поръчал нещо.

Този път тя дори не ми отговори, а обидена, величествено ми обърна гръб и властно извика:

— Диомира!

Възрастната камериерка с изплашеното лице се появи. Като придържахавше завесата, господарката направи движение към вратата, подканяйки ме да си тръгна.

— Изпратете госпожицата!

Завесата се спусна.

Едва след като слязох по стълбите и се озовах на улицата, най-после осъзнах, че арестуването на Мино и престъплението на Сондзоньо са две отделни неща, независещи едно от друго. Всъщност единственото, което ги свързваше, беше моята уплаха. Струпалите се нещастия налагаха да призная щедростта на съдбата, която без остатък и наведнъж ми поднасяше гибелните си дарове, както през топлия

сезон едновременно зреят най-различни плодове. Поговорката вярно гласи, че бедата не идва сама. Колкото повече се замислях, толкова по-го разбирах и вървах из улиците, свела глава и рамене под тази своеобразна градушка.

Естествено човекът, към когото най-напред помислих да се обърна, беше Астарита. Знаех наизуст служебния му телефон, влязох в първото кафене, на което се натъкнах, и набрах номера. Телефонът даваше свободно, но никой не вдигна слушалката. Набрах още няколко пъти номера и установих, че Астарита не е там. Сигурно беше отишъл да вечеря и щеше да се върне по-късно. Знаех, че е така, но както се случва, се надявах, че точно този път по изключение ще го намеря в службата.

Погледнах часовника. Беше осем вечерта и преди десет Астарита нямаше да се върне в службата. Бях се изправила на ъгъла на някаква улица, насреща се простираше дъговиден мост, по който постоянно изникваха минавачи, сами или на групи, черни и забързани те летяха срещу мене като изсъхнали листа, подгонени от нестихващ вятър. Отвъд моста редицата къщи с осветени прозорци, зад които между масите и мебелите се движеха хора, излъчваха спокойствие. Дойде ми наум, че не съм далече от централния полицейски участък, където предполагам, че са отвели Мино, и макар да разбирах, че е отчаяна постъпка, реших да ида там и да поискам сведения. Предварително знаех, че няма да ми ги дадат, но не ме интересуваше, единственото, което исках, бе да направя нещо за Мино.

Бързо тръгнах по една уличка и вървейки близо до сградите, стигнах до участъка, изкачих малкото стъпала и влязох. Зад въртящата се врата дежурният полицай бе оставил фуражката си на масата, седеше изпънал крака на един стол и четеше вестник. Попита ме къде отивам.

— В Отдела за чужденци — отвърнах.

Беше една от многото служби в участъка, за която не помня по какъв повод бях чувала Астарита да споменава.

Нямах представа накъде да тръгна и напосоки се заизкачвах по мръсните, лошо осветени стълби. Вървах в по-тъмната част, край стената, но постоянно се сблъсках с чиновници или полицаи, които слизаха или се качваха с книжа в ръце. На всяка площадка виждах ниски, мръсни, мрачни и оскъдно осветени коридори, хора, които

ходеха напред-назад, отворени врати и стаи, стаи. Участъкът наистина приличаше на претрупан с работа кошер, но пчелите, които го обитаваха, несъмнено не кацаха върху цветя и техният мед, от който за първи път вкусах, беше зловонен, черен и възгорчив. На третия етаж, отчаяна, случайно поех по някакъв коридор. Никой не ме поглеждаше, никой не ми обръщаше внимание. От двете страни се редяха врати, повечето отворени, пред които на сламени столове седяха мъже в униформи, пушеха и разговаряха. Гледката в стаите беше все същата: шкафове, пълни с папки, бюро и зад него седнал с писалка в ръка полицаи. Коридорите криволичеха и вече не знаех къде съм. На места имаше три стъпала за нагоре или надолу или пък се пресичаха с други, лошо осветени, с редици отворени врати, пред които стояха униформени. Обърках се и в даден момент имах чувството, че се връщам по стъпките си и прекосявам място, по което вече съм минавала. Зададе се някакъв портиер и попитах напосоки: „Заместник-началникът?“ — той, без да продумва, ми посочи недалечния ъгъл между две врати. Отидох дотам, слязох по четири стъпала и закрачих по тясно, ниско коридорче с тръбовидна форма. В същия миг в дъното, където то се пречупваше под прав ъгъл, вратата се отвори, появиха се двама мъже и като ми обърнаха гръб, завиха към другия коридор. Единият от тях държеше спътника си, който ми заприлича на Мино, за китката. „Мино!“ — извиках и се хвърлих напред.

Нямах време да ги настигна, защото някой ме хвана за ръката. Беше съвсем млад часовой с грозно изпито лице и нахлупена фуражка върху гъстите черни къдрави коси.

— Какво желаете? Кого търсите? — попита той.

При вика ми мъжете се бяха обърнали и аз успях да ги зърна — бях се припознала. Запъхтяна отговорих:

— Арестували са мой приятел. Искам да знам дали са го довели тук.

— Как се казва? — с вид на несъмнен авторитет попита часовойт, но не ме пусна.

— Джакомо Диодати.

— Какво работи?

— Студент е.

— Кога е арестуван?

Внезапно проумях, че ми задава въпросите, за да си придаде важност, и нищо не знае. Ядосана, казах:

— Вместо да ме разпитвате, кажете къде е.

Бяхме сами, той се огледа наоколо, притисна ме до себе си и нахално прошепна:

— За студента ще помислим, а сега ме целуни.

— Я ме пуснете и не ми губете времето! — с ярост извиках.

Блъснах го и побягнах, хлътнах в друг коридор, видях отворена врата, стаята бе по-просторна от останалите, в дъното ѝ, зад бюрото, седеше мъж на средна възраст. Влязох и на един дъх изрекох:

— Бих искала да знам къде са отвели студента Диодати, арестуван този следобед.

Мъжът вдигна очи от разгърнатия върху бюрото вестник и смаяно ме изглежда:

— Бихте искали да знаете...

— Да, къде са отвели студента Диодати, арестуван този следобед.

— Но коя сте вие? Как си позволявате да влизате?

— Няма значение, само ми кажете къде е.

— Коя сте вие? — повтори той, удряйки с юмрук по бюрото. — Как смееете? Знаете ли къде се намирате?

Внезапно разбрах, че не само няма да науча нищо, но и има опасност да ме арестуват, а в такъв случай нямаше да мога да разговарям с Астарита и Мино щеше да остане в затвора.

— Няма значение — казах, отстъпвайки назад. — Беше грешка. Простете.

Моите извинения го вбесиха повече от въпросите, които бях задала. Ала вече бях близо до вратата.

— Влиза се и се излиза само с фашистки поздрав! — изкрещя мъжът, като посочи плакат, окачен над главата му.

Кимнах, сякаш да потвърдя, че е прав и е редно да се влиза и излиза с фашистки поздрав, и като продължих да отстъпвам, напуснах стаята. Извървах целия коридор, дълго обикалях, накрая открих стълбището и заслизах бързо. Минах край пропуската и излязох навън

Единственият резултат от нахлуването ми в полицейския участък беше, че убих малко време. Изчислих, че ако тръгна бавно към министерството на Астарита, ще мине почти цял час. После, щях да

седна в някое кафене и след двайсетина минути да телефонирам на Астарита с надеждата да го намеря.

Пътюм ми дойде наум, че арестуването на Мино е отмъщение на Астарита. Той заемаше висок пост именно в политическата полиция, която бе арестувала Мино; естествено, дълго са го следили, знаели са за отношенията ни и нищо чудно, ако делото е минало през ръцете на Астарита и пронизан от ревност, да е издал заповед да бъде задържан. Това предположение много ме ядоса. Астарита бе все тъй влюбен в мене и чувствах, че съм способна да го накарам прескъпо да заплати за злобната си постъпка, в случай че се уверя в основателността на подозренията си. Същевременно ужасена разбирах, че нещата не стоят така и че със слабите си оръжия се готвя за бой с труден и безлик противник, който притежаваше солидно действаща машина, а не чувствителност и уязвими страсти.

Щом стигнах до министерството, се отказах от намерението си да седна в някое кафене и се запътих право към телефона. Още след първото позвъняване слушалката се вдигна и чух гласа на Астарита.

— Адриана е — бързо рекох. — Държа да те видя.

— Веднага ли?

— Веднага. Спешно е. Тук съм, долу.

Той, изглежда, поразмисли, после каза, че мога да отида. За втори път изкачвах стълбите на министерството, ала колко по-различна бе душата ми от преди. Първия път се страхувах, че Астарита ще ме изнуди, опасявах се, че бракът ми с Джино ще се провали, притеснявах се от чувството за неясна заплаха, която бедните хора изпитват в обкръжението на полицаи. Бях идвала тук с тръпнещо и сломено сърце, сега обаче пристигах войнствено настроена, с намерение на свой ред да изнудя Астарита, решена да използвам всички средства, за да си върна Мино. Едва ли обаче само с любовта към него можеше да се обясни моята нападателност. Тя се дължеше и на презрението ми към Астарита, към министерството му, към политическите дела, дори към Мино, доколкото той участваше в тях. Изобщо не разбирах от политика и навярно затова в сравнение с любовта, която изпитвах тя ми се струваше смешна и без значение. Спомних си как щом ме видеше или чуеше гласа ми, Астарита започваше да заеква и да срича и със задоволство си казах, че когато се представя пред някой от началниците си, та дори пред самия Мусолини, не пелтечи. С такива

мисли забързана крачех по просторните коридори на министерството и забелязвах, че гледам с презрение служителите, с които се разминавах. Ах, колко ми се искаше да изтръгна червените и зелените папки, които носеха под ръка, да ги подхвърля нагоре във въздуха и навред да разпилея техните листове, пълни със забрани и подлости. На портиера в приемната, който веднага тръгна насреща ми, казах властно: „Трябва да говоря с господин Астарита. Имам среща. Не мога да чакам.“ Той ме изгледа изненадано, но не се осмели да възрази и отиде да съобщи.

Щом влязох, Астарита ме посрещна, целуна ми ръка и ме заведе до дивана в дъното на кабинета. Предишния път бе постъпил по същия начин и сигурно винаги се държеше така с жените, които попадаха там. Овладях, доколкото ми бе възможно, яда, който изпълваше гърдите ми, и рекох:

— Слушай, ако ти си наредил да арестуват Мино, накарай ги веднага да го пуснат. Иначе няма да ме видиш повече.

По лицето на Астарита се изписа силна и неприятна изненада от което разбрах, че не знае нищо.

— Момент... по дяволите, какъв Мино?! — със заекване попита.

— Смятах, че знаеш — казах.

По възможно най-краткия начин му разказах историята на моята любов с Мино и че днес следобед са го арестували в дома му. Видях, че Астарита си смени цвета, когато обясних, че обичам Мино, но предпочетох да кажа истината не само от страх да не навредя на любимия си, ако излъжа, а и защото имах неудържимото желание да крещя на всички за любовта си. Ала след като се убедих, че Астарита няма нищо общо с ареста, гневът, който дотогава ме крепеше, стихна и се почувствах обезоръжена и слаба. Бях започнала разказа си с решителен и възбуден тон, а го завърших сломена. Очите ми се напълниха със сълзи, когато с болка изрекох:

— Откъде да знам как се отнасят с него. Казват, че биели.

Астарита моментално ме прекъсна:

— Успокой се, ако е работник — да, но студент...

— Но аз не искам, не искам да бъде в затвора! — извиках през плач.

И двамата замълчахме. Аз се стараех да потисна вълнението си, а Астарита ме наблюдаваше. За първи път той не изглеждаше склонен да направи услугата, която исках. Нежеланието му да ми помогне сигурно

се дължеше и на факта, че съм влюбена в друг. Сложих ръката си върху неговата и добавих:

— Обещавам ти, че ако го измъкнеш, ще направя каквото пожелаеш.

Разколебан, Астарита ме гледеше втренчено, наведох се и макар сърце да не ми даваше, му поднесох устните си с думите:

— Е, ще ми направиш ли тази услуга?

С набраздено от сълзи лице той ме измери с поглед, разкъсван между изкушението да ме целуне и съзнанието, че подбудите да му направя това унижително предложение са користни. После ме отблъсна, скочи на крака, каза да почакам и излезе.

Вече бях сигурна, че Астарита ще нареди да пуснат Мино. В наивността си си представях как с негодувание се обажда по телефона на раболепния комисар и му заповядва незабавно да освободи студента Джакомо Диодати. Нетърпеливо броях минутите и когато той се върна, станах с намерението да му благодаря и незабавно да намеря Мино.

Ала изражението на Астарита бе особено — смесица от разочарование, коварство и гняв.

— Онзи, когото казваш, че са арестували — сухо рече, — е стрелял по агентите и е избягал. Единият агент е на смъртно легло в болницата... Ако го заловят, а несъмнено ще го заловят, нищо не мога да направя за него.

От изненада останах без дъх. Спомних си, че съм махнала патроните от пистолета, но бе напълно възможно, без мое знание, Мино да го е презаредил. В следващия момент осъзнах, че изпитвам огромна радост, породена от най-разнообразни причини. Радвах се, защото разбрах, че Мино е на свобода и е ранил агента, нещо, което считах, че е неспособен да извърши и което коренно промени представата ми за него. Пламенността и войнствеността, с които душата ми, обикновено враждебна към насилието, откликна на отчаяната постъпка на Мино, ме учудиха; същото дълбоко задоволство бях изживяла навремето, пресъздавайки във въображението си престъплението на Сондзоньо, но този път имах морално оправдание. Помислих си, че скоро ще намеря Мино, ще избягаме заедно, ще се скрием, дай боже, ще заминем в чужбина, където знаех, че политическите емигранти са добре приети, и сърцето ми се изпълни с надежда. Мина ми през ума, че току-що е започнал новият ми живот,

който дължах на Мино и смелостта му, и изпитах благодарност и обич към него. Междувременно Астарита с яростен вид се разхождаше нагоре-надолу из кабинета, от време на време се спираше и разместваше предметите по бюрото. Спокойно каза:

— Сигурно след като са го арестували, е събрал кураж, стрелял е и е избягал.

Той спря, изгледа ме и грозна гримаса сбърчи лицето му:

— Доволна си, а?

— Добре е направил, че е ранил агента — искрено рекох. — Искал е да го вкара в затвора. И ти щеше да постъпиш така.

С неприятен глас Астарита отговори:

— Аз не се занимавам с политика. Агентът е изпълнявал дълга си... има съпруга и деца.

— Щом Мино се занимава с политика — отвърнах, — значи си има причини. Агентът е бил длъжен да се сети, че той ще предприеме нещо, вместо доброволно да иде в затвора. Толкова по-зле за агента.

Бях невъзмутима, представях си Мино свободен из улиците на града, предвкусах момента, в който щеше да ме призове от скривалището си и отново да сме заедно. Изглежда, моето спокойствие изкара от търпение Астарита.

— Пак ще го намерим! — внезапно изкрещя той. — Какво си въобразяваш, че няма да го намерим ли?

— Не знам нищо, доволна съм, че е избягал. Това е.

— Ще го намерим и тогава може да бъде сигурен, че няма да му се размине.

След секунда попитах:

— Съзнаваш ли защо си толкова вбесен?

— Изобщо не съм вбесен.

— Защото се надяваше, че е арестуван и ще можеш да покажеш великодушието си към него и мене. Обаче той ти избяга... Това те вбесява.

Астарита гневно повдигна рамене. Телефонът иззвъня и той с облекчение, точно като човек, намерил повод, за да прекъсне неудобен разговор, вдигна слушалката. Още след първите думи видях, че ядосаното му и мрачно изражение се промени, стана по-ведро, както при буря някой слънчев лъч прояснява небосклона, и сама не знам защо приех, че е предзнаменование за беда. Телефонният разговор

продължи дълго, но Астарита отговаряше с „да“ или „не“ и аз не разбрах за какво става дума.

— Съжалявам — поставяйки слушалката, каза той, — но в първоначалното съобщение за ареста на студента е допусната грешка. За по-сигурно от полицейския участък са изпратили агенти у вас и в дома му, считайки, че така неминуемо ще го арестуват. И наистина са го арестували у вдовицата, която му е давала стая под наем. У вас обаче агентите са намерили дребен рус мъж със северняшки акцент, който, щом ги е видял, вместо да си покаже документите, както са поискали, е стрелял, и е побягнал. Те са помислили, че това е издирваният, но очевидно се касае за друг човек, който е имал да урежда сметки с правосъдието.

Усетих, че ще изгубя съзнание. Значи Мино беше в затвора, а Сондзоньо — убеден, че аз съм го предала. Всеки на негово място при това положение щеше да помисли същото. Мино не беше на свобода, а Сондзоньо ще ме търси, за да си отмъсти. Бях поразена и докато отстъпвах към вратата, едва успях да промълвя: „Горко ми.“

Трябва да съм била много бледа, защото Астарита ненадейно изгуби мрачния си, доволен и победоносен вид, дойде до мене и задъхан предложи:

— Седни сега да поговорим. Няма нищо непоправимо.

Отрицателно поклатих глава и сложих ръка на бравата. Той ме спря и със заекване допълни:

— Слушай... обещавам ти, че ще направя всичко възможно... Лично ще го разпитам... Ако не е извършил нещо тежко, в най-скоро време ще наредя да го освободят... Така добре ли е?

— Да, добре — отговорих с угаснал глас и с усилие додадох: — Каквото и да предприемеш, знай, че ще ти бъда благодарна.

Не се съмнявах, че Астарита ще изпълни обещанието си, ще направи всичко, което е във властта му, за да освободи Мино, и моето единствено желание беше да си ида, по най-бързия начин да изляза от ужасното министерство. С полицейско старание той продължи:

— Впрочем, ако имаш известни основания да се страхуваш от мъжа, когото са намерили у вас, кажи ми името му. Това ще улесни залавянето му.

— Не знам как се казва — отвърнах и понечих да тръгна.

— За всеки случай — настоя той — е желателно незабавно да отидеш в участъка и да съобщиш за него всичко, което ти е известно. Те ще ти кажат да бъдеш на разположение и ще те пуснат да си идеш. Не го ли направиш, ще стане по-зле за тебе.

Отговорих, че ще постъпя така, и се сбогувах. Астарита не затвори вратата веднага, а остана на прага и ме гледаше, докато се отдалечавах по коридора.

ДЕВЕТА ГЛАВА

Излязох почти на бегот от министерството и бързо тръгнах към близкия площад. Едва когато се озовах там, си дадох сметка, че не съм решила къде да отида, и се замислих за подслона си. Най-напред се сетих за Джизела, но нейният апартамент беше далече, а от слабост краката ми се подгъваха. От друга страна, не бях съвсем сигурна, че тя ще ме приеме на драго сърце. Оставаше Дзелинда, наемодателката на стаи, за която споменах на мама, когато избягах от къщи. Дзелинда ми беше приятелка, пък и живееше наблизко. Реших да ида при нея.

Дзелинда обитаваше един от жълтите жилищни блокове с изглед към площада на гарата. Наред с другите си особености сградата се отличаваше със стълбището — и денем потънало в непрогледен мрак. Нямаше асансьор, нямаше прозорци, изкачването ставаше на тъмно и понякога хората се разминаваха, вкопчени в парапета. Вонята на изоставена от години кухня, просмукана в ледения мрак, отравяше въздуха. Бавно, с отвращение изкачих стълбата, по която неведнъж бях минавала, притисната до някой нетърпелив любовник, и обясних на Дзелинда, която дойде да ми отвори:

— Нуждая се от стая. За тази нощ.

Дзелинда беше едра жена, не толкова възрастна, колкото преждевременно застаряла от дебелина. Тя беше болна от подагра, имаше нездрави червени петна по бузите, сълзящи мътни сини очи, редки, изтощени, вечно разрошени русоляви коси, които изглеждаха като кълчища, но все пак в нейното изражение прозираше някаква чистосърдечна благост, подобна на отблясък от залязващото слънце върху мътна вода.

— Имам стая — рече. — Сама ли си?

— Да.

Влязох, Дзелинда затвори вратата и тръгна пред мене, поклащаща се ниска и широка в стария си пенъоар, с размъкнат кок и увиснали фиби. Апартаментът беше леден и тъмен като стълбището. И тук миришеше, но на нещо вкусно, приготвяно в момента.

— Тъкмо готвя за вечеря — обясни тя, като се обърна и се усмихна.

Дзелинда, която даваше стаи под наем на час, не знам защо ме обичаше, често, след редовните ми посещения, ме задържаше да поговорим, предлагаше ми сладкиши и ликьор. Беше неомъжена, никой никога не я бе обичал, защото още като млада се обезформила от излишните килограми, девствеността ѝ се отгатваше по плахостта, любопитството и неловкостта, с които се осведомяваше за мене и похожденията ми. Чужда на завистта и коварството, Дзелинда според мене тайно съжаляваше, че никога не е правила нещата, които се вършеха в нейните стаи, и в ролята ѝ на наемодателка прозираше не толкова пресметливост, колкото неосъзнато желание да не се чувства напълно изключена от забранения рай на любовните отношения.

В дъното на коридора имаше две врати, които ми бяха добре познати. Дзелинда отвори лявата и първа влезе в стаята. Запаля полилея във форма на три стъквени лалета и отиде да пусне щорите. Помещението беше голямо и чисто. Но чистотата сякаш безмилостно обвиняваше изхабената покъщнина: прокъсаните килимчета пред леглата, кръпките на памучната покривка, ръждясалите петна по огледалото, олющената кана и легена. Дзелинда застана пред мене и като ме гледаше, попита:

— Добре ли си?

— Чувствам се прекрасно.

— А защо не спиш у вас?

— Нямам желание.

— Да видим дали ще позная — с хитровато добродушен израз рече тя. — Имаш някакво разочарование. Чакала си някого, а той не е дошъл.

— Може би.

— Я сега да видим дали съм права. Този някой е мургавият офицер, с когото беше последния път.

Дзелинда неведнъж ми беше задавала подобни въпроси. Без да се замислям, със стиснато от мъка гърло, отговорих:

— Имаш право... Друго?

— Нищо, но убеди ли се, че веднага познавам. Още щом те погледнах, разбрах какво се е случило. Не бива да се сърдиш, щом не е

дошъл, значи е имал някаква причина. Нали знаеш, че военните не са свободни.

Не отвърнах нищо. Тя ме гледаше. Сетне колебливо, но сърдечно и ласкаво предложи:

— Съгласна ли си да ми правиш компания на масата? Имам хубава вечеря.

— Не, благодаря — бързо отказах. — Вечеряла съм.

Дзелинда ме изгледа и гальовно ме тупна по бузата.

После поверително, ала с надежда, както някои стари лели говорят на младия си племенник, каза:

— Ей сега ще ти дам нещо, от което, разбира се, няма да се откажеш.

Извади връзка ключове от джоба си и като ми обърна гръб, отиде до шкафа и отвори едно чекмедже.

Облегната на масата, с разкопчано палто и ръка на хълбока, наблюдавах Дзелинда как рови в дъното на чекмеджето. Спомних си, че Джизела често идваше тук с любовниците си, и съжалих, че Дзелинда не ѝ харесваше. Мене си ме обичаше, но не защото всички хора ѝ допадаха. В края на краищата, помислих, на света няма само полицаи, министерства, затвори и тем подобни жестоки и бездушни неща. Междувременно Дзелинда престана да тършува из чекмеджето. Затвори го внимателно, дойде при мене, сложи нещо върху покривката на масата и каза:

— Ето това, от което, разбира се, няма да се откажеш.

Погледнах и видях пет цигари от хубавите, с позлатения филтър; шепка карамели, обвити в пъстри хартийки, и четири малки оцветени бадемови сладкиша във форма на плодове.

— Така добре ли е? — попита тя, като пак ме потупа по бузата.

— Да, добре е... Благодаря — смутено измънках.

— Няма защо. Ако се нуждаеш от нещо, моля те, извикай ме, не се притеснявай.

Бях много объркана, останах сама и усетих как се сковавам от големия студ. Не ми се спеше, нямах желание да си легна, но пък нямаше какво друго да правя в мразовитата стая, където зимният студ, изглежда, се трупаше от години, както в църквите и по мазетата. Преди, когато идвах тук, такива проблеми не съществуваха: аз и мъжът, който ме придружаваше, искахме само да легнем под завивката

и взаимно да се стоплим, после половият акт ме поглъщаше и потапяше в магията си, въпреки че не изпитвах никакво чувство към изпросените си любовници. Струваше ми се невероятно, че съм била любена и съм любила в ледения въздух, край протритите килимчета пред леглото. Естествено възбудата на сетивата неизменно беше заблуждавала мене и партньорите ми, превръщайки в обични и близки абсолютно чуждите ни предмети. Хрумна ми мисълта, че ако вече не срещна Мино, моят живот ще заприлича на тази стая. Погледнато обективно и без илюзии, в живота ми наистина нямаше нищо хубаво и съкровено, напротив, той всецяло бе изхабен, гаден и смразяващ, точно като стаята на Дзелинда. Потръпнах и започнах да се събличам.

Чаршафите бяха студени и сякаш толкова просмукани от влага, че като си легнах имах чувството, че формата на тялото ми се отпечатва върху мокра глина. Постелята бавно се затопляше, а аз лежах и размишлявах. Случилото се със Сондзоньо ме разсея и се заех да анализирам причините и последиците от тази тъмна история. Естествено Сондзоньо мислеше, че аз съм го издала, и привидно всичко наистина беше срещу мене. Но само привидно ли? Припомних си думите му: „Струва ми се, че ме следят“, и се запитах дали все пак свещеникът не е проговорил. Малко вероятно бе, но досега нищо не го опровергаваше.

Замислена за Сондзоньо, си представях какво е станало у дома след моето бягство: Сондзоньо ме е чакал, изгубил е търпение и се е облякъл, но двамата агенти са били на входа, той е извадил пистолета, стрелял е без предупреждение и е побягнал. И сега, както и преди, когато премислях престъплението му, представата за случилото се будеше у мене ненаситно и мрачно задоволство. Неведнъж фантазията ми рисуваше сцената на стрелбата, с увлечение се наслаждавах на детайлите ѝ, защото в противоборството между агентите и Сондзоньо аз несъмнено с цялата си душа заставах на негова страна. Тръпнех от радост, когато виждах как раненият агент пада на земята, с въздишка на облекчение съзирах бягащия Сондзоньо, тревожно го следвах по стълбите и не се успокоих, докато той не изчезна далече в тъмната улица. Най-сетне се изморих от своеобразния филм и загасих лампата.

Знаех отпреди, че леглото опира до вратата към съседната стая. Веднага щом загасих лампата, забелязах, че изкривените крила на вратата пропускат ивица светлина. Подпрях се с лакти на

възглавницата, проврях глава между железните пръчки на горната табла и надзърнах през процепа. Не го правех от любопитство, тъй като предварително знаех какво ще видя и чуя през пролуката, по-скоро се страхувах от мислите и самотата си, които ме подтикваха по този начин да търся компания в другата стая. Абажурът на тавана осветяваше кръглата маса, в плътна сянка зад нея беше огледалото на гардероба, но доста време не се виждаше никой. Чувах разговора им — всички тия приказки и традиционни въпроси за родния град, възрастта, името ми бяха много добре познати. Гласът на жената беше спокоен и ясен, на мъжа — настойчив и развълнуван. Говореха в някой от ъглите на стаята, навярно вече бяха в леглото. От напрегането да зърна нещо тилът силно ме заболя и точно когато се готвех да се отдръпна, тя се появи и тръгна в полумрака към огледалото зад масата. Беше се изправила гърбом към мене, масата я закриваше, виждах я само от кръста нагоре. Сигурно бе много млада, под тежестта на къдравите коси гърбът ѝ изглеждаше слаб, кокалест, неизящен, с нездрава белота. Помислих си, че сигурно няма и двацет години, но навярно вече бе майка и гърдите ѝ бяха увиснали. Вероятно бе едно от гладните, лошо гримирани и дрипави момичета, без шапки, често и без палта, които, напъхали крака в ортопедични обувки, обикаляха горичките край гарата. Представях си, че когато се смее, венците ѝ се оголват. Спонтанно и без да се замислям, си го въобразявах, защото нейното немощно голо гръбче ми вдъхваше симпатия, струваше ми се, че я обичам и прекрасно разбирам какво чувства в момента, докато се оглежда в огледалото. Гласът на мъжа грубо рече: „Мога ли да знам какво правиш?“, и тя се отдръпна от огледалото. За миг я зърнах в профил — с приведени рамене и отпуснати гърди, точно както си я бях представяла. Жената се скри и след миг светлината изгасна.

И в душата ми угасна неясното чувство, което видът ѝ бе събудил, и отново бях самотна в голямото и все още ледено легло, сред пълната със захабени и студени предмети тъмна стая. Замислих се за двамата оттатък, които, преплели крака, щяха да заспят заедно; тя щеше да се намести зад партньора си, да сгуши брада на рамото му, да го прегърне през кръста и да сложи длан на слабините му, а полуразтворените ѝ пръсти върху гънките на неговия корем щяха да приличат на корени, търсещи живот в дълбините на най-черната земя; неочаквано си помислих, че аз съм като изкоренено и захвърлено на

гладък каменен под растение и там трябваше да изсъхна и умра. Мино ми липсваше и само като помръднеш ръка, имах чувството, че докосвам голямото и безлюдно ледено пространство, което ме обграждаше от всички страни и в чийто център бях се свила беззащитна и самотна. Мъчително и силно ми се прииска да се сгуша до Мино, ала него го нямаше, представих си, че съм вдовица, заплаках и пъхнала ръце под чаршафите, се самозалъгвах, че го прегръщам. Не помня как най-сетне съм заспала.

Винаги съм се радвала на дълбок и здрав сън, тъй както човек с апетит бързо се задоволява с храната пред него. И така на следващата сутрин най-напред едва ли не с изненада открих, че лежа в леглото в стаята на Дзелинда и един слънчев лъч, проникващ през щорите, осветява стената над възглавницата ми. Още не се бях разсънила, когато дочух, че телефонът в коридора звъни. Дзелинда отговори, произнесе името ми, после почука на вратата. Скочих по нощница и с боси крака изтичах.

Коридорът беше празен, Дзелинда се беше върнала в кухнята и бе оставила слушалката на поставката. Мама питаше:

— Адриана, ти ли си?

— Да.

— Защо излезе? Тук се случиха такива неща! Можеше поне да ме предупредиш. О, какъв ужас!

— Да, знам всичко — бързо казах. — Безсмислено е да говорим за това.

— Толкова се тревожех за тебе — продължи тя, — а освен това тук е господин Диодати.

— Господин Диодати ли?

— Да, дойде съвсем рано сутринта и държи непременно да те види. Каза, че ще те чака у дома.

— Предай му, че тръгвам веднага. След минута идвам.

Затворих телефона, изтичах в стаята и светкавично се облякох. Не се надявах, че тъй скоро ще освободят Мино, и като че ли бях помалко щастлива, сякаш очаквах да го пуснат след няколко дни или седмица. Преждевременното му освобождаване ми се виждаше подозрително и волю-неволю се притеснявах. Всеки факт има свой смисъл, но смисълът на това бързо излизане от ареста ми убягваше. Успокоих се с мисълта, че Астарита незабавно е наредил да го пуснат,

както ми беше обещал. Бях нетърпелива отново да видя Мино, а нетърпението винаги е щастливо изживяване, макар и малко тревожно.

Привърших с обличането и за да не засегна Дзелинда, взех цигарите, карамелите и сладките, които предишната вечер не бях докоснала, и отидох в кухнята да се сбогувам.

— Е, сега доволна ли си? — попита тя. — Мина ли ти лошото настроение?

— Бях изморена, довиждане.

— Върви, да не мислиш, че не чух по телефона... Господин Диодати. Я почакай, пийни чашка кафе... — Дзелинда продължаваше да говори, когато аз вече бях на стълбите.

Свита в края на седалката, с ръце върху чантата, бях готова, щом таксито спре, моментално да сляза, защото се опасявах, че заради стрелбата на Сондзоньо пред входа на блока ще има хора. Зададох си въпроса дали е уместно да се връщам вкъщи, тъй като Сондзоньо всеки миг можеше да дойде за вендетата, но установих, че изобщо не ми пукаше. Ако той искаше да си отмъсти, това си беше негова работа, аз държах да видя Мино и бях решила занапред никога да не се крия, когато нямам вина.

В блока не срещнах никого — нито пред входа, нито по стълбището. Нахълтах в голямата стая и видях, че мама шие до прозореца. Слънцето грееше ярко през мръсните стъкла, на масата домашната котка си ближеше краката. Мама веднага прекъсна работата си и се обърна към мене:

— Ето те най-сетне и тебе. Поне можеше да ми кажеш, че отиваш да викаш полицията.

— Каква полиция? Какви ги говориш?

— Щях да дойда с тебе... Поне заради страха...

— Не излязох, за да викам полицията — ядосано рекох. — Просто излязох. Те са търсели друг. Явно онзи е имал нещо на съвестта си.

— Даже с мене не искаш да споделиш — с майчински укор ме погледна тя.

— Какво?

— Нима ще тръгна да разправам... Не можеш да ме накараш да повярвам, че си излязла ей тъй, за нищо. Полицията наистина дойде няколко минути след като ти замина.

— Не е вярно, аз...

— В края на краищата добре направи. Такава измет обикаля наоколо. Знаеш ли какво каза единият агент? „Това лице не е непознато за мене!“

Разбрах, че няма смисъл да я разубеждавам, тя вярваше, че съм излязла, за да предам Сондзоньо, и нищо не можеше да се направи.

— Добре, добре — грубо я прекъснах. — А ранения веднага ли го отведоха?

— Какъв ранен?

— Предадоха ми, че единият бил смъртно ранен.

— Зле са те осведомили. На единия агент куршум му одраска ръката. Самата аз го превързах, но той си отиде със собствените си крака. Ама да беше чула изстрелите, целият блок ехтеше! После ме разпитвах, отговорих, че нищо не знам.

— Къде е господин Диодати?

— Оттатък, в твоята стая.

Позабавих се при мама, защото нещо ме възпираше да ида при Мино, сякаш предчувствах лошата новина. Излязох от голямата стая и тръгнах към спалнята. Тя тънеше в мрак и преди още да сложа ръка на електрическия ключ, чух гласа на Мино от тъмнината:

— Моля те, не пали лампата.

Порази ме особеният му мрачен тон. Затворих вратата, пипнешком се приближих до леглото и седнах в края му. Усетих, че Мино е легнал откъм моята страна.

— Не ти ли е добре? — попитах.

— Чувствам се прекрасно.

— Изморен си, нали?

— Не, не съм изморен.

Бях очаквала срещата ни да е съвсем друга. Наистина било вярно, че радостта и светлината са неделими. Струваше ми се, че в тъмното очите ми не могат да блестят, гласът ми да е весел, ръцете да се протегнат и да разпознаят любимите черти. Поизчаках и като се наведох над него, прошепнах:

— Какво ти се ще да правиш? Искаш ли да спиш?

— Не.

— Искаш ли да изляза?

— Не.

— А да стоя близо до тебе?

— Да.

— Искаш ли да легна до тебе?

— Да.

— Имаш ли желание — внимателно попитах — да се любим?

— Да.

Неговият отговор ме изненада, защото, както съм споменавала, той никога не беше истински предразположен да ме люби. Изведнъж много се развълнувах и гальовно добавих:

— Приятно ли ти е да се любиш с мене?

— Да.

— Отсега натагък винаги ли ще ти е приятно?

— Да.

— И винаги ли ще бъдем заедно?

— Да.

— Не искаш ли да запаля лампата?

— Не.

— Нищо, ще се съблека в тъмното.

С опияняващо чувство за пълна победа започнах да се събличам. Помислих, че през нощта, прекарана в затвора, Мино внезапно е разбрал, че ме обича и има нужда от мене. Но както ще се изясни, грешах, като приемах за истина, че между арестуването и внезапната му готовност има връзка, не проумявах, че в промяната на неговото поведение няма нищо, което да ме поласкае или развесели. Ала в онзи момент не беше по силите ми да предположа друго. Като кон, дълго държан вързан, тялото ми неудържимо ме тласкаше към него и ако тъмнината и държанието на Мино допреди малко ме възпираха, вече нямах търпение пламенно и с радост да го прилаская.

Щом се приближих и се наведох да легна до Мино, той обгърна коленете ми с ръце и до кръв ме ухапа по лявото бедро. Много ме заболя и бях убедена, че това ухапване изразява отчаяние, сякаш не бяхме любовници, които бързат да се отдадат един на друг, а двама грешници, захвърлени от ненавистта, яростта и страданието в дъното на нов ад, където взаимно се разкъсват. Струваше ми се, че това продължава твърде дълго и наистина иска да откъсне парче месо със зъбите си. Едва ли не си пожелавах да го направи, защото чувствах, че

макар и малко, Мино ме обича, но накрая не издържах, отблъснах го и приглушено рекох:

— Недей... Какво правиш? Причиняваш ми болка!

Така почти веднага настъпи краят на моето илюзорно чувство за победа. Докато се любехме, изобщо не проговорихме, но от поведението на Мино смътно долавях истинския смисъл на неговото отдаване; едва по-късно щях да си го изясня напълно. Мино се интересува не от мене, а от онова у себе си, което го караше да ме желае, и по някакви лични причини той го оставяше да се разгърне докрай, ето всичко. Аз както преди, така и сега не влизах в сметката, той не ме обичаше. Аз или друга жена — за него беше без значение, просто неизменно бях средство, с което Мино си служеше, за да се възнагради или накаже. Тези неща не ми мислех, по-скоро ги усещах с кръвта и плътта си, докато лежахме, както навремето предчувствах, че Сондзоньо е чудовище, преди да съм узнала за престъплението му. Ала аз обичах Мино и любовта ми надделя.

Изненадаха ме яростта и ненаситността, които влагаше в желанието си, тъй скъперническо преди. Винаги бях смятала, че поради крехкото си телосложение, той се въздържа по здравословни причини. И когато едва-що приключил, започна за трети път, не се стърпях и прошепнах:

— Нямам нищо против да продължиш, но внимавай да не ти прилошее.

Стори ми се, че се изсмя, и чух да шепне на ухото ми:

— Вече нищо не може да ми причини болка.

Неговото „вече“ ми направи кошмарно впечатление, даже удоволствието, което изпитвах в прегръдките му, почти рухна и нетърпеливо зачаках момента, в който ще можем да разговаряме и най-сетне да науча какво е станало. След любовния акт Мино изглежда се унесе в дрямка, но не заспа. Разумно поизчаках и с усилие, от което сърцето ми едва не спря, попитах:

— А сега би ли ми казал какво се е случило?

— Нищо не се е случило.

— И все пак нещо трябва да е станало.

Той помълча и след това, като че ли говорейки на себе си, каза:

— Предполагам, че ти всъщност трябва да го знаеш. Добре, стана следното: от единайсет часа снощи аз съм само един предател.

Отговорът му ме смрази и не толкова думите, колкото тонът, с който бяха произнесени. Заекнах:

— Предател ли? Защо?

С присъщите си мрачна шеговитост и леден тон той отвърна:

— Господин Мино беше известен сред другарите си със своите непреклонни политически убеждения, с яростната си неприязненост... Господин Мино направо бе считан за бъдещ ръководител... Той беше сигурен, че при всякакви обстоятелства ще съумее да се отличи, и почти си пожелаваше да бъде арестуван и подложен на изпитания. Да, защото господин Мино мислеше, че арестът, затворът и другите мъчения са част от живота на един политик, както моряшкият живот е немислим без продължителните пътувания по море, ураганите, корабокрушенията... Но при първото вълнение на моряка му стана зле като на страхлива женичка. Едва-що изправен пред някакъв си полицай, без дори да изчака да го заплашат или измъчват, господин Мино издрънка всичко... Извърши предателство. И така, от вчера господин Мино заряза политическата кариера и влезе в другата, тъй наречената доносническа...

— Страхувал си се! — възкликнах.

— Не, навярно дори не съм се страхувал — веднага реагира той спокойно. — Случи се същото, както в онази вечер, когато настояваше да ти обясня моите идеали. Съвсем ненадейно всичко престана да ме интересува. Онзи, който ме разпитваше, ми се стори почти симпатичен. Той мислеше, че е много важно да знае дадени неща, а в момента аз не смятах укриването им за важно и просто така ги казах... Или по-точно — като поразмисли, добави — прилежно, незабавно, бих казал дори с попрестараване, та той трябваше да охлажда ентусиазма ми.

Сетих се за Астарита и се учудих, че се е видял симпатичен на Мино.

— Кой те разпитва?

— Не го познавам. Млад плешив мъж, с жълтеникаво лице, черни очи, много добре облечен. Вероятно висш служител.

— И ти се стори симпатичен! — не потиснах възклицианието си, разпознала по описанието Астарита.

В тъмнината Мино се изсмя до ухото ми.

— Спокойно! Не той лично, а работата му. Е, да, когато не приемеш или не умееш да бъдеш такъв, какъвто трябва да си, излизаш извън собствените си рамки. Нима не съм син на богат собственик? И нима онзи мъж с дейността си не защитава моите интереси? Разпознахме се, ние принадлежим към една и съща класа, обединява ни обща кауза. Ти какво си въобрази? Че лично към него съм изпитал симпатия ли? Не, не, към длъжността му. Съзнавах, че му плащам, за да ме защитава, и че като господар стоя над него, макар да бях насреща му като обвиняем.

Мино се смееше с приличащ на кашлица смях, който ужасно дразнеше слуха ми. Схванах, че е станало нещо твърде тъжно и че целият ми живот отново е под въпрос.

След минута Мино додаде:

— Може би сам се клеветя... Аз говорех, защото ми беше безразлично дали ще премълча. Освен това изведнъж всичко ми се стори абсурдно, без значение и престанах напълно да разбирам нещата, в които трябваше да вярвам.

— Престана да разбираш ли? — машинално повторих.

— Да, по-конкретно, разбирах, както и понастоящем, думите, но не и смисъла, който те отразяват. Как е възможно да се страда заради думите? Те са само звуци, все едно да бъде вкарано магаре в затвора заради рева му или някое колело, задето скърца. Думите нямаха никаква стойност за мене, струваха ми се безсмислени и неразличими. Той искаше думи и аз му дадох толкова, колкото пожела.

— Е, тогава — не се стърпях и възразих, — щом са били само думи, какво ти пука?

— Да, но, уви, щом са произнесени, те престават да бъдат думи и се превръщаха във факти.

— Защо?

— Защото започнах да страдам, защото се разкаях, че съм ги изрекъл, защото усетих, осъзнах, че произнасяйки ги, те са се превърнали в онзи факт, който се нарича предателство.

— Тогава защо ги наговори?

Той бавно отвърна:

— А защо човек говори насън? Може би съм спал, но сега се пробудих.

Въртеше, сучеше, все се връщаше в изходната точка. Сърцето ме прободеше и с мъка казах:

— Може погрешно да си останал с впечатлението, че си издал кой знае какво, а после да излезе, че не е така?

— Не, не греша — кратко отвърна той.

Замълчах, сетне попитах:

— А твоите приятели?

— Кои?

— Тулио и Томазо.

— Не знам за тях — с преднамерено равнодушие отвърна той. — Ще ги арестуват.

— Не, няма да ги арестуват! — възкликнах.

Надявах се естествено, че Астарита няма да се възползва от моментната слабост на Мино. Едва при въпроса за арестуването на Тулио и Томазо осъзнах цялата тежест на ситуацията.

— Защо да не ги задържат? Назовах имената им, няма причини да не ги арестуват.

— О, Мино! — несдържано и тревожно възкликнах. — Защо си го направил?

— И аз това се питам.

— Но ако не ги арестуват — подех след малко, залавяйки се за последната надежда, — няма нищо непоправимо. Те никога няма да узнаят, че ти...

— Да, но аз винаги ще го знам — прекъсна ме той. — Винаги ще помня, че не съм предишният Мино, а друг човек, на когото, в момента, когато проговорях, дадох живот, както майката дава живот на детето, раждайки го на белия свят. За съжаление, този човек сега не ми харесва. Там е цялата беда... Има съпрузи, които убиват собствените си жени, защото повече не могат да понесат съвместния живот. Мисля, че у мен по същия начин съжителстват двама души, които смъртно се ненавиждат... А приятелите ми сигурно ще ги задържат.

— И да не беше проговорил, пак щеше да си на свобода — невъздържано казах, — а тях не ги грози никаква опасност.

Накратко му разказах историята на моите отношения с Астарита, намесата ми в негова полза и обещанието, което Астарита бе дал. Без да продума, той ме изслуша.

— От хубаво по-хубаво. Значи дължа свободата си не само на моето предателско усърдие, но и на любовната ти връзка с полицаия.

— Не говори така, Мино!

— Но съм доволен — додаде след миг, — че другите ще се измъкнат. Поне това няма да ми тежи на съвестта.

— Виждаш ли сега — оживено попитах — каква е разликата между вас? Твоите приятели дължат свободата си на тебе и на факта, че Астарита е влюбен в мене.

— Пардон! С една разлика — те не са предатели.

— Кой ти каза?

— Надявам се. Обикновено, когато бедата е обща, по-лесно се понася.

— Ще се държиш така, като че ли нищо не е станало — настоях. — Ще се върнеш при тях и ще си мълчиш. Какво те интересува? Всеки може да изпадне в моментна слабост.

— Да, но не на всички им се случва да умрат и независимо от това да са живи. Знаеш ли какво стана в мига, в който проговорих? Мъртъв съм, просто мъртъв, мъртъв завинаги.

Мъката, която притискаше сърцето ми, беше непоносима и избухнах в сълзи.

— Защо плачеш? — попита той.

— Заради нещата, които приказваш — още по-силно захлипах аз, — че си мъртъв. Толкова се страхувам.

— Не ти се нрави, че си с мъртвец ли? — шеговито запита Мино. — Не е така ужасно, както изглежда. Изобщо не е ужасно. Аз съм мъртъв по особен начин. Що се касае до тялото ми, съм съвсем жив. Докосни ме, жив съм!

Дърпаше ръката ми, принуждавайки ме да го пипна, най-сетне я постави върху слабините си и я притисна.

— Жив съм навсякъде! Карам те да се увериш, доколкото те засяга, че съм по-жив от всякога. Не бой се, преди, когато бях жив, се любехме малко, а сега, откакто съм мъртъв, ще се любим много често.

С яростна погнуса той блъсна неподвижната ми длан. Закрих лицето си с ръце и буйно дадох изблик на насъбраната мъка. Искаше ми се да плача непрестанно и безкрайно, защото се страхувах от момента, в който сълзите щяха да секнат и с празна глава глупаво щях

да се изправа пред същите проблеми, които предизвикаха сълзите ми. Мигът настъпи, изтрих с чаршафа мокрото си лице и се втренчих в мрака с широко отворени очи. Тогава чух Мино нежно и сърдечно да ме пита:

— Я да видим според тебе какво би трябвало да правя?

Светкавично се обърнах, силно се притиснах до него и допирайки устните му, заговорих:

— Не мисли за това, не се занимавай вече с него. Станалото — станало. Това ще правиш.

— И по-нататък?

— Ще продължиш да учиш, ще вземеш диплома. Когато се дипломираш, ще се върнеш в родния си град. Нищо че няма да те видя повече, поне ще знам, че си щастлив. Ще започнеш работа, като му дойде времето ще се ожениш за момиче от твоя край и среда, което истински ще те обича. Какво те интересува политиката? Ти не си създаден за политика, сгрешил си, че си се захванал. Всеки може да допусне грешка, някой ден ще ти се вижда чудно, че си се занимавал с такива работи. Мино, аз наистина те обичам. Друга на мое място нямаше да се съгласи да се раздели с тебе, но ако е необходимо, още утре замини. Щом е нужно, няма да те виждам повече. Стига ти да си щастлив.

— Но аз — ясно и съвсем тихо изрече той — никога няма да бъда щастлив. Аз съм предател.

— Не е вярно! — рязко се възпротивих. — Изобщо не си предател. И да си, пак можеш да бъдеш много щастлив. Има хора, които са извършили най-тежки престъпления, а са изключително щастливи. Вземи мене например. Като се каже уличница, човек си представя кой знае какво, пък съм жена като останалите. И понякога съм щастлива. През последните дни — горчиво допълних — бях много щастлива.

— Беше щастлива?

— Да, много. Предчувствах, че няма да продължава така и наистина — при тези думи ми се приплака, но се овладях. — Представял си си, че си по-различен. Станалото — станало. Приеми го и бъди такъв, какъвто си и изведнъж ще се убедиш, че всичко е разрешимо. Всъщност страдаш от случилото се, защото се срамуваш и се боиш от мнението на околните, на приятелите си. Ами престани да

се срещаш с тях, ще се запознаеш с нови хора, светът е голям. Ако те обичат достатъчно, ще разберат, че наистина е било миг на слабост. Ще бъдеш с мене, аз те обичам, разбирам те и действително не те осъждам — и високо заявих: — И хиляди пъти по-лошо нещо да беше направил, пак щеше да си бъдеш моят Мино!

Той нищо не каза. Продължих:

— Знам, аз съм бедно и необразовано момиче, но схващам някои неща по-добре от твоите приятели, дори от тебе. Познато ми е чувството, което изпитваш; първия път, когато се срещнахме и ти не ме докосна, си втълпих, че ме презираш. Изведнъж загубих вкус към живота, бях много нещастна, исках да се променя, но същевременно съзнавах, че е невъзможно и все ще съм си такава. Изгаряше ме противен срам, мъчеха ме досада и отчаяние, чувствах се вкочанена, ледена, неподвижна и на моменти имах желание да умра... После един ден излязох с мама и случайно влязох в църква. И там, докато се молах, ме осени мисълта, че всъщност няма за какво да се срамувам. Щом съм създадена такава, значи Бог го е пожелал и аз не бива да се противя на съдбата, а покорно и с доверие да я приема, а щом ти ме презираш, значи вината е твоя, не моя. Толкова неща минаха през ума ми тогава, че накрая скръбта ми се разсея и отново станах весела и жизнена.

Мино пак се изсмя смразяващо и каза:

— Значи аз би трябвало да приема направеното, да не се обръщам назад. Да приема онова, което съм станал, и да не се осъждам. Хм, може би в църквата някои неща са възможни, но извън нея...

— Ами иди на църква — предложих, залавяйки се за тази нова надежда.

— Не, няма да отида. Не съм вярващ и в църквите се отегчавам. А и що за разговор е това!

Той продължи да се смее, сетне изведнъж престана и като ме хвана за раменете, яростно ме раздруса, крещейки:

— Ти не разбираш ли какво съм направил? Не разбираш ли?

Толкова силно ме разтърсваше, че дъхът ми секна, после ме блъсна назад, чух, че скочи от леглото, и започна да се облича в тъмното.

— Не пали лампата! — със заплашителен тон ми нареди той. — Трябва да свикна да се гледам в лицето, но засега е още рано. Мисли му, ако запалиш лампата.

Не се осмелявах дори да дишам. Накрая го попитах:

— Отиваш ли си?

— Да, но ще се върна — отвърна той и ми се стори, че се засмя. — Не бой се, ще се върна. И една добра новина. Направо ще дойда да живея при тебе.

— Тук, при мене?

— Да, но няма да ти досаждам. Ти ще си живееш както винаги. — И добави: — С парите, които моето семейство ми праща, ще можем да живеем и двамата. С тях си плащах пансиона, но за двама души в къща са достатъчни.

Идеята му да заживее у дома ми се видя по-скоро странна, отколкото приятна. Не посмях да кажа нищо. Мино мълчаливо се облече в тъмнината.

— Ще се върна тази нощ — каза.

Чух как отвори вратата, излезе и я затвори. Седях с широко отворени очи в мрака.

ДЕСЕТА ГЛАВА

Още същия следобед, както ме посъветва Астарита, отидох в районния полицейски участък да дам свидетелски показания за Сондзоньо. Направих го с голямо отвращение, защото след случилото се с Мино всичко свързано с полицията и полицаите ми беше противно до смърт. Вече почти се бях примирила, че за известно време животът ми ще бъде напълно безсмислен.

„Чакахме те сутринта“ — каза комисарят, като обясних каква е причината за посещението ми. Той беше добър човек, познавах го от години, но отскоро забелязах, че макар да бе глава на семейство и вече попрехвърляше петдесетте, изпитва към мене нещо повече от обикновена симпатия. В паметта ми се бяха запечатали неговият голям боксьорски нос и меланхоличният израз. Косите му вечно бяха разрошени, а очите притворени, сякаш току-що е станал от сън. Яркосини на цвят, те като че ли надничаха зад маска, защото лицето му бе едро, розово, грапаво и наподобяваше огромен портокал с оскъдна сърцевина.

Отговорих, че не съм успяла да дойда по-рано. Иззад приличащото на портокалова кора лице комисарят ме изгледа със сините си очи и с очакване попита:

— Е, как се казва?

— Не знам.

— Хайде, знаеш.

— Честна дума — уверих го, слагайки ръка на сърцето си. — Спря ме на улицата. Наистина ми се видя, че има нещо странно в държанието му, но не обърнах внимание.

— А той как се оказа сам у вас, без тебе?

— Имах една неотложна среща и го оставих.

— Обаче той е помислил, че си излязла, за да викнеш полиция, известно ли ти е? И е извикал, че си предателка.

— Да, знам.

— И че ще ти плати за това.

— Бъди спокоен.

— А не си ли даваш сметка — попита, поглеждайки ме крадешком, — че той е опасен човек и за да си отмъсти за твоето предполагаемо предателство, утре може да те застреля, както е стрелял срещу агентите?

— Разбира се, че си давам сметка.

— Тогава защо не искаш да ми кажеш името му? Ще го арестуваме и ще бъдеш спокойна.

— Щом казвам, че не го знам... Хубава работа, нима трябва да се интересувам от имената на всички мъже, които водя вкъщи?

— Обаче — той внезапно театрално понижи глас и като се наведе напред, рече — ние го знаем.

Познах, че е уловка, и отвърнах спокойно:

— Щом го знаете, защо ме тормозите? Арестувайте го и да не говорим повече.

Комисарят мълчаливо ме поизгледа, забелязах, че неговият колеблив и смутен поглед се забива по-скоро в тялото, отколкото в лицето ми, и долових, че неочаквано и против волята му, отдавнашното желание е изместило професионалното усърдие.

— И за друго не се съмняваме — продължи той, — щом е стрелял и е побягнал, е имал причина да го направи.

— А, в това и аз съм сигурна.

— Но ти знаеш причините.

— Не. Щом не му знам името, как искате да знам останалото.

— Ние прекрасно знаем останалото.

Говореше машинално, сякаш замислен за друго и бях убедена, че всеки миг ще се изправи и ще дойде при мене.

— Прекрасно знаем всичко и ще го пипнем. Въпрос на дни, а може би на часове.

— Толкова по-добре.

Както предполагах, комисарят се изправи, обиколи бюрото, приближи се до мене, хвана с ръка брадичката ми и рече:

— Хайде, хайде, ти знаеш всичко, но не искаш да кажеш. От какво се страхуваш?

— От нищо не се страхувам — отговорих — и нищо не знам. Махнете си ръцете!

— Хайде, хайде! — повтори той, но се върна, седна зад бюрото и продължи: — Имаш късмет, че си ми симпатична и съм сигурен, че си

добро момиче. Известно ли ти е друг какво би направил, за да те принуди да говориш? Ще те задържи за дълго или ще те интернира в Сан Галикано.

Изправих се и заявих:

— Е, имам работа. Ако нямате да ми кажете нищо повече...

— Тръгвай, но внимавай с посетителите — политически и други.

Престорих се, че не съм чула последните му думи, които той произнесе с явен намек, и бързо напуснах отвратителния му кабинет.

По улицата пак се замислих за Сондзоньо. Комисарят потвърди подозренията ми — Сондзоньо бе убеден, че съм го издала, и искаше да си отмъсти. Много се страхувах, но не за себе си, а за Мино. Ако Сондзоньо го свареше с мене, нямаше да се поколебае и в яростта си щеше да убие и него. Трябва да призная, че мисълта да умра с Мино дори ме привличаше. Струваше ми се, че виждам сцената: Сондзоньо стреля, аз се хвърлям между тях, за да защита Мино, и куршумът ме улучва. Не ми беше неприятно да си представям, че Мино също е ранен и умираме заедно, смесвайки кръвта си. Все пак смятах, че да бъдем убити едновременно и от един и същ човек не е тъй привлекателно, както да се самоубием заедно. Съвместното сбогуване с живота ми изглеждаше достоен край за една силна любов. Това беше като да откъснеш цвете, преди да е повехнало, или да потънеш в мълчание след слушането на божествена музика. Нерядко бях мислила за самоубийство, което спира времето, преди то да е разрушило и отровило любовта, желано и извършено по-скоро от силни чувства, а не заради нетърпимата болка. В миговете, когато смятах, че най-силно обичам Мино, почти се страхувах, че занапред няма да го обичам толкова и мисълта за нашето двойно самоубийство ме спохождаше със същата спонтанност, с която го целувах и милвах. Никога не бях споделяла това с Мино, защото съзнавах, че, за да се самоубием, е необходимо да се обичаме еднакво. Той не ме обичаше или ако ме обичаше, не бе дотолкова, та да пожелае да умре.

Навела глава, напрегнато размишлявах върху тези неща по пътя към къщи. И ето неочаквано ми се зави свят, придружен с гадене и страхотна болка по цялото тяло. Едва успях навреме да вляза в млечния бар. Бях на няколко крачки от дома, но нямах сили да извървя малкото разстояние, без да се строполя на земята.

Седнах на масичката до стъклената врата и съсипана от болката, затворих очи. Ужасно ми се гадеше, главата ми бе замаяна и усещанията ми се засилваха от ароматната пара на машината за кафе, някак странно чужда и неприятна. По ръцете и лицето си чувствах умерената топлина на затворената и затоплена зала, но въпреки това ми беше много студено. Барманът, който ме познаваше, извика зад тезгяха: „Едно кафе, госпожице Адриана?“, кимнах му с глава, без да отварям очи.

Най-сетне се свързах и изпих кафето, което той остави на масата. Право да си кажа, не беше за първи път, от известно време изпитвах болката, но досега тя беше слаба, като предупреждение. Не й обръщах внимание, защото мъчителните и неочаквани събития ми пречеха да се съсредоточа върху нея. Но сега като поразмислих и я свързах със закъснението на цикъла ми през този месец, бях уверена, че подозренията, които имах напоследък, неизменно изтласквани в потъмните зони на съзнанието ми, отговарят на реалността. „Естествено, няма съмнение — внезапно проумях, — чакам дете.“

Платих кафето и излязох. Чувствата, които изпитах, бяха тъй сложни, че и до днес, след толкова време, не ми е лесно да ги опиша. Вече споменах, че едно зло никога не идва само и новото събитие, което по друго време и при други обстоятелства щях да посрещна с радост, в тази ситуация приех като истинско нещастие. Но аз съм устроена така, че нещо все ме подтиква да търся доброто и у най-неприятните неща. В случая не бе трудно да го открия — то е присъщо на всяка жена, когато разбере, че е бременна и сърцето ѝ се изпълва с радост и надежда. Вярно, детето ми щеше да се роди в по-неблагоприятни условия от онези, които би могло да има, но завинаги щеше да си е мое, аз щях да съм го родила, отгледала и да му се радвам. Детето си е дете, рекох си, и никаква бедност, лоши обстоятелства или несигурно бъдеще не са в състояние да попречат на една жена, колкото отритната и неподготвена да е, да се радва при мисълта, че ще го роди.

Тези мисли ме успокоиха и след краткотрайната тревога отново, както обикновено, се успокоих и обнадеех. Кабинетът на младия лекар, който ме беше прегледал, когато мама ме завлече в нощната аптека, за да разбере дали съм правила любов с Джино, се намираще през няколко къщи от млечния бар. Реших да отида и да го помоля да

ме прегледа. Стана бързо, в чакалнята нямаше никой, докторът прекрасно ме познаваше и ме прие сърдечно. Веднага щом затвори вратата, спокойно му съобщих:

— Докторе, почти съм сигурна, че съм бременна.

Той започна да се смее, защото знаеше с какво се занимавам, и попита:

— Неприятно ли ти е?

— Съвсем не, дори напротив.

— Да видим.

Зададе ми няколко въпроса във връзка с неразположението ми, после ме накара да легна върху кушетката, прегледа ме и усмихнат потвърди:

— Този път няма съмнение.

Бях доволна и наистина се радвах, че предположението ми е вярно.

— Знаех си, дойдох, за да съм съвсем сигурна.

— Е, можеш да бъдеш абсолютно сигурна.

Той искрено ми симпатизираше, потриваше със задоволство, сякаш бе бащата, и развеселен пристъпваше от крак на крак. Мъчеше ме друго съмнение и исках да бъда наясно. Попитах:

— А от колко време?

— Хм, почти два месеца. Малко повече или по-малко... Защо? Искаш да знаеш от кого е?

— Знам го.

Тръгнах към входа.

— Ако се нуждаеш от нещо, заповядай при мене — рече той, като ми отвори вратата, — а когато му дойде времето, ще направим така, че детето да се роди при възможно най-добрите условия.

И той като комисаря имаше слабост към мене. Но за разлика от комисаря, докторът ми харесваше. Беше, както вече съм го описвала, хубав младеж, много мургав, здрав, мъжествен, с черни мустаци, блестящи очи, бели зъби, жизнен и весел. Често, почти на всеки петнайсет дни, ходех при него с молба да ме прегледа и два-три пъти от благодарност, тъй като не искаше да му плащам, се бях съгласила да се любим на същата кушетка, покрита с импрегнирана тъкан, където ме преглеждаше. Той беше тактичен и като се изключат някои

добродушни шеги, никога не ми се налагаше. Даваше ми съвети и имах впечатление, че по свой начин е малко влюбен в мене.

Бях казала, че знам кой е бащата на детето ми. В действителност все още не бях сигурна, а по-скоро инстинктивно се догаждах. Ала по-късно, като преброих дните и разнищих спомените си, подозрението ми се превърна в сигурност. Припомних си за онази смесица от привличане и ужас, която точно преди два месеца, в тъмната ми спалня, бе предизвикала спонтанния ми вик на агония и наслада и бях напълно сигурна, че единствено Сондзоньо може да е бащата. Несъмнено, беше страшно да знаеш, че ще имаш рожба от безчувствен и жесток убиец като него, защото опасенията, че е възможно детето да наследи чертите и нрава му, бяха основателни. Същевременно в бащинството на Сондзоньо имаше някаква справедливост. Сред многото мъже, които без никакво чувство бяха правили любов с мене, само той истински ме бе имал, и то до дълбините на плътта ми. Фактът, че изпитвах вледеняващ страх от него и бях принудена да му се отдам, не опровергаваше, напротив, потвърждаваше колко цялостно и пълно ме бе притежавал. Нито Джино, нито Астарита, нито Мино, към когото питаех съвсем различна страст, не бяха пробудили у мене ненавистното усещане, че съм тяхна законна собственост. Всичко това ми се виждаше странно и в същото време плашещо, ала какво да се прави, чувствата са единственото нещо, което не може нито да се отрече, нито да се опровергае, нито пък в известна степен да се анализира. Стигнах до извода, че за любовта са необходими едни мъже, за зачеването — други, и щом е справедливо да имам дете от Сондзоньо, не по-малко справедливо бе да го мразя и отбягвам, а да обичам Мино, както беше.

Замислена за живота, който вече носех в утробата си, бавно изкачих стълбите и щом влязох в коридора, чух някакъв разговор в голямата стая. Надникнах и с изненада съзрях Мино, заел централното място до масата, да разговаря с мама, която седеше край него и се канеше да шие. Светеше само подвижният абажур и голяма част от стаята оставаше в мрак.

— Добър вечер — вяло рекох, като се приближих.

— Добър вечер, добър вечер — с неприятен и потрепващ глас отвърна Мино.

Загледах го в лицето и като видях, че очите му блестят, бях сигурна, че е пиан. В края на масата имаше покривчица и прибори за двама, сетих се, че вторият прибор е за Мино, защото знаех, че мама обикновено се храни сама в кухнята.

— Добър вечер — повтори той. — Донесох си куфарите, отгатък са. Даже се сприятелих с майка ти. Нали се разбираме чудесно, госпожо?

Усетих, че от саркастичния му и мрачно шеговит тон ми прималява. Отпуснах се на един стол и за миг затворих очи. Чух мама да отговаря:

— Вие казвате, че се разбираме. Ама щом говорите лошо за Адриана, никога няма да се разберем.

— Какво съм казал! — с престорено учудване възкликна Мино. — Че Адриана е създадена за живота, който води, че е добре в живота. Какво лошо има?

— Обаче не е вярно — отвърна мама. — Тя не е създадена да живее така. С нейната красота заслужаваше нещо по-добро, много по-добро. Знаете ли, че Адриана е едно от най-хубавите момичета в квартала, та да не кажа в Рим? Виждам аз как толкова по-грозни от нея имат късмет, а Адриана е хубава като кралица и пак нищо... Но аз знам защо.

— Защо?

— Защото е прекалено добра. Затова. Защото е хубава и добра. Я да беше хубава и лоша, щяхте да видите колко различно щяха да й тръгнат нещата.

— Хайде стига! — намесих се отегчена от спора им и предимно от тона на Мино, който, изглежда, се подиграваше с мама. — Гладна съм. Още ли не е готово?

— Ей сега — мама остави това, което шиеше на масата, и бързо излезе.

Станах и я последвах в кухнята.

— Какво, на пансион ли ще го вземем? — измърмори тя, щом се приближих до нея. — Дойде като господар, сложи си куфарите в твоята стая, даде ми пари за покупки.

— Не си ли доволна?

— Предпочитам предишното.

— Е, не забравяй, че сме годеници. Временно е, въпрос на дни, няма вечно да стои тука.

Наговорих и други подобни неща, за да я успокоя, целунах я и се върнах в стаята.

Дълго ще помня първата вечеря на Мино у дома. Той постоянно се шегуваше, докато се хранеше със завиден апетит. Но неговите шегки изглеждаха по-студени от лед и по-кисели от лимон. Беше ясно, че една-единствена мисъл е обсебила съзнанието му, тя беше като трън в плътта, а шегите само го раздвижваха, забиваха още по-дълбоко и болката се подновяваше. Мино беше угрижен от казаното пред Астарита — не бях виждала по-разкаян за грешката си човек. За разлика от нещата, на които като дете бяха ме учили свещениците, че разкаяното заличавало вината, неговото разкаяние изглеждаше безкрайно, безизходно и безпредметно. Разбирах, че страда ужасно, с него и аз изстрадах в същата степен, дори повече, защото допълнително се измъчвах, че съм безсилна да разсея мъката му или поне да я облекча.

Мълчаливо изядохме първото ястие. После мама, която стоеше права и ни сервираше, подхвърли нещо за цената на месото и Мино вдигна глава:

— Не се притеснявайте, госпожо. Отсега нататък аз ще поема тия грижи. В най-скоро време ще получа добро място.

Като чух вестта, се обнадеждих. Мама попита:

— Какво място?

— Пост в полицията — отвърна Мино съкрушен, но с изключителна сериозност. — Ще ми го осигури един приятел на Адриана — господин Астарита.

Оставих ножа и вилицата и го загледах напрегнато. Мино продължи:

— Открили са, че притежавам отлични качества за полицията.

— Ще го бъде — рече мама, — ама на мене никога не са ми харесвали полицаите... И синът на перачката, дето живее под нас, стана агент. Знаете ли какво са му казали ония младежи, дето работят до магазина за цимент? „Стой настрана, защото повече не те познаваме.“ Пък и са зле платени — тя сви устни, вдигна чиниите и му предложи подноса с месото.

— Имам предвид друго — отвърна Мино, докато си сипваше. — Става въпрос за отговорен пост... деликатен, таен... По дяволите, не съм учил на вятъра! Агенти стават бедняците, а не хора като мене.

— Ще го бъде — повтори мама. — Я вземи това — добави тя и бутна най-голямото парче месо в чинията ми.

— Не ще го бъде, а е — каза Мино.

Помълча, сетне продължи:

— На правителството е известно, че навсякъде има злонамерени хора. Не само сред бедните класи, а и сред богатите. За да бдим над богатите, са ни необходими възпитани хора, които говорят и се обличат като тях, имат същите обноски, изобщо умеят да печелят доверието им. Моята работа ще е такава. Ще ми плащат добре, ще живея в първокласни хотели, ще пътувам в спални вагони, ще се храня в най-реномираните ресторанти, ще се обличам при нашумял шивач, ще ходя на луксозните плажове и в най-прочутите планински курорти. По дяволите! За какъв ме вземате!

Мама го гледаше с отворена уста. Този разкош я заслепи.

— В такъв случай — каза тя — въобще не възразявам.

Бях се навечеряла. Изведнъж почувствах, че нямам сили да присъствам на мрачната комедия.

— Изморена съм — казах рязко. — Отивам отгатък.

Станах и излязох от стаята. В спалнята седнах превита на леглото, покрих лице с ръце и мълчаливо заплаках. Сълзите се стичаха между полуразтворените ми пръсти. Мислех за мъката на Мино и за детето, което щеше да се роди, и ми се струваше, че тези две неща — мъката и детето — растат сами, зависят от неподвластната ми сила, живи са и нищо не може да се направи. След малко Мино влезе, веднага станах и тръгнах из стаята, за да не види насълзените ми очи и да имам време да ги избърша. Със запалена цигара той се хвърли по гръб на леглото. Седнах наблизо и го помолих:

— Мино, моля те, не разговаряй повече така с мама.

— Защо?

— Защото тя нищо не разбира, но аз разбирам. При всяка дума сякаш забиваш игла в сърцето ми.

Той не отговори, мълчаливо продължи да пуши. Извадих от чекмеджето една моя блуза, взех игла и копринени конци, седнах на леглото край лампата и без да продумвам, почнах да шия. Не ми се

разговаряше, защото се опасявах, че Мино пак ще се върне към старата тема, и се надявах, че тишината ще разсее мислите му. Шиенето изисква напъгане на зрението, но умът остава свободен, както знаят всички жени от този занаят. Докато работех, мислите стремително кръстосваха съзнанието ми, сякаш иглата, с която бързо прокарвах и издърпвах конеца, зашиваше някакво скъсано крайче на ума ми. Изживявах Миновия кошмар и мислех единствено за онова, което бе казал пред Астарита и за последиците. Стремях се да насоча вниманието си другаде, защото се боях, че ще му внуша собствените си мисли и неволно ще засия мъката му. Исках да се съсредоточа върху нещо весело, светло и приятно и посветих всичките си душевни сили на детето, което щеше да се роди, то всъщност бе единственият радостен лъч в ужасно тъжния ми живот. Представях си как ще изглежда, когато навърши две или три години, най-хубавата възраст, тогава децата са най-сладки и мили, замислих се какво ще прави, какво ще говори, как ще го възпитавам и наистина, както бях се надявала, се разведрих и за миг забравих Мино и неговите терзания. Свърших с шиенето на блузата, взех нещо за кърпене и ми хрумна, че през следващите дни мога да започна да шия дрехи на детето и да облекча дългите напрегнати часове, които ми предстояха с Мино. Ала трябваше да намеря обяснение, не биваше да допусна той да разбере. Реших да му кажа, че го правя за съседката, която също чакаше дете, предложът бе подходящ, защото вече бях говорила за нея пред Мино и бях споменала, че е много бедна. Олекна ми и неусетно си затананиках. Макар гласът ми да не е силен, пея вярно и имам добър тембър. Запах модната по онова време песен „Тъжната вила“. Когато вдигнах поглед, за да откъсна със зъби конеца, видях, че Мино ме наблюдава. Помислих си, че може да ме упрекне, задето пея в толкова тежък за него момент. Той ме гледаше, после рече:

— Попей още.

— Приятно ли ти е, че пея?

— Да.

— Но аз не пея хубаво.

— Няма значение.

Продължих да шия и запах отново. И аз като всички момичета по света имах свой репертоар, спомнях си и песничките от детството. Подхващах песен подир песен. Най-напред тихичко, после се увлякох

и запях високо, с цялото чувство, на което съм способна. Песен след песен следвах и докато пеех една, вече мислех за следващата, която ще подхвана. Със спокойно лице Мино ме слушаше и аз бях щастлива, че съм го откъснала от угризенията му. Но същевременно си спомнях как като малка си изгубих някаква играчка, към която бях силно привързана, и цял ден не престанах да плача, а мама, за да ме утеши, ми бе изпяла малкото песнички, които знаеше. Тя пееше фалшиво, но първоначално бях се разсеяла и заслушала като Мино. Ала в следващия миг горчивата мисъл за изгубената играчка отблъсна отровното питие на забравата, което мама ми предлагаше с това своеобразно уговаряне, и мъката ми стана още по-непоносима. Внезапно бях избухнала отново в плач, с изчерпано търпение мама бе загасила лампата и бе излязла, оставяйки ме да се нарева на спокойствие в леглото. Бях убедена, че след временното успокоение от моите песни с повърхностен и сантиментален текст Мино пак щеше да почувства предишната, дори по-силна и изгаряща мъка. Пеех близо час, когато той грубо ме прекъсна с думите:

— Стига вече! Започнах да се отегчавам! — Сгуши се в леглото и ми обърна гръб.

Бях предвидила грубостта му и не се огорчих кой знае колко. А и вече очаквах само неприятности, обратното щеше да ме изненада. Станах и прибрах закърпените дрехи. Безмълвно се съблякох, повдигнах завивката и се пъхнах в леглото, на свободното място. Дълго лежахме опрели гърбове, без да говорим. Знаех, че не спи, знаех и над какво размишлява и това предизвикваше рой мрачни и отчаяни мисли в главата ми. Лежах настрани, втренчила поглед в ъгъла на стаята. Виждах единия от двата куфара, които бе донесъл от дома на вдовицата Медолаги — стар, от жълта кожа, налепен с пъстроцветни етикети на различни хотели. Имаше един етикет със синя морска ивица, голяма розова скала и надпис Капри. В тъмната спалня, на фона на зацапаните и изтъркани нощни шкафчета, светлосинята ивица ми изглеждаше като светлееща пролука, през която надниквах към далечното море. Внезапно ме обзе носталгия по тъй игривото, живо море, в което и най-ръждясалият и безформен предмет се изглажда, окръгля, изтънява, става чист и хубав. Винаги съм обичала морето, макар не точно домашното и претъпкано море на Остия, и винаги, когато видех морето, усещах волност, омайваща не толкова очите,

колкото слуха ми, сякаш по вълните му неспирно се носеха звуци на омагьосваща и неземна музика. Силно закопнях за морето с прозрачните му вълни, които освен тялото, като че ли пречистваха и душата ми и от съприкосновението с тях тя ставаше лека и радостна. Казах си, че ако успея да заведа Мино на море, може би безбрежността и вечният грохот щяха да породят промяната, за която само любовта ми не стигаше. Ненадейно го попитах:

— Бил ли си в Капри?

— Да — отговори той, без да се обърне.

— Хубаво ли е там?

— Изключително хубаво.

— Слушай — рекох, като се обърнах и обвих ръце около шията му, — защо не отидем в Капри? Или на друго място край морето? Докато сме тук, в Рим, постоянно ще мислиш за неприятни неща. Но ако смениш мястото и въздуха, сигурна съм, че ще преценяваш всичко по-различно. Ще изникнат толкова нови неща, които сега ти убягват. Сигурна съм, че ще ти се отрази много добре.

Той не отговори веднага, изглежда размисляше.

— Няма нужда от ходене на море. И тук бих могъл, както казваш, другояче да погледна на нещата. Достатъчно е да приема, според съветите ти, онова, което съм направил, и незабавно пак ще започна да се наслаждавам на небето, земята, на тебе, на всичко. Да не мислиш, че не знам, че светът е хубав?

— Ами тогава — с тревога рекох — приеми го. Какво ще стане?

— Първо трябва да си помисля — разсмя се той. — Да постъпвам като тебе, да приемам нещата още в началото... И просяците, които се тълпят на слънце по стъпалата пред църквите, веднага приемат милостинята, но за мене е твърде късно.

— Защо?

— Има хора, които приемат, и такива, които не могат да приемат. Явно аз принадлежа към вторите.

Не знаех какво да кажа и млъкнах. След миг той добави:

— А сега загаси лампата. Ще се съблека на тъмно. Мисля, че е време за сън.

Подчиних се, той се съблече в тъмнината и легна откъм моята страна. Обърнах се към него и понечих да го прегърна. Мино безмълвно ме отблъсна и с гръб към мене се сгуши в края на леглото.

Жестът му ме изпълни с горчивина, със самотно сърце на свой ред се свих в очакване на съня. Пак се сетих за морето и ме обзе силно желание да се удавя. Помислих, че страданието ще трае само миг, после под небето моето безжизнено тяло дълго щеше да плава от вълна на вълна. Морските птици щяха да изкълват очите ми, слънцето да изгори гърдите и корема ми, рибите да изгризат гърба ми. Накрая щях да потъна с главата надолу в някое синьо и студено течение, което с месеци, с години щеше да ме носи по морското дъно сред подводните скали, рибите и водораслите, прозрачната солена вода щеше да се плъзга по челото, бюста, корема и краката ми, бавно отмивайки плътта ми, и аз все повече щях да изтънявам. Когато от мене останеха само няколко бели чупливи кости, един ден една вълна с трясък щеше да ме захвърли върху някакъв плаж. Мисълта да бъда повлечена за косите към морското дъно ми харесваше, блазнеше ме възможността малкото кости от моя скелет да се разпилеят между чистите камъни на пресъхнало речно корито. И дай боже някога някой, без да види, да стъпи върху тях и да ги превърне в бял прах. С този странен копнеж накрая заспах.

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

На следния ден, колкото и да се насилвах да се залъжа, че след съня и почивката настроението на Мино ще се подобри, веднага се уверих, че не е настъпила промяна. Дори ми се стори, че чувствително се е влошило. Както и предишния ден, неговото продължително, тягостно и упорито мълчание се редуваше с язвителни и хаотични разговори за незначителни неща и неизменно се долавяше все същата доминираща мисъл. Влошаването се изразяваше в пълно бездействие, апатия и незаинтересованост, които бяха неприсъщи на изключително дейната му и енергична натура и бележеха нарастваща отчужденост към всичко, с което досега се бе занимавал. Отворих куфарите и подредих дрехите и белъто му в моя гардероб. Когато стигнах до учебниците, предложих на Мино временно да ги наредя на тоалетката до огледалото, но той възрази:

— Моля те, остави ги в куфара, не са ми нужни вече.

— Защо? — попитах. — Нали трябва да вземеш диплома?

— Няма да вземам никаква диплома.

— Не искаш ли да учиш?

— Не.

Изплаших се да не би да заговори за онова, което го измъчваше, и повече не настоях. Направи ми впечатление, че дори не се миеше и не възнамеряваше да се обръсне. Преди винаги беше много чист и спретнат. Целия ден прекара в спалнята, ту се излягаше в леглото с цигара, ту с измъчен вид и ръце в джобовете крачеше нагоре-надолу. По време на обета не се подиграваше с мама, както беше обещал. Вечерта заяви, че ще се нахрани навън и излезе, аз не се осмелих да му предложа да го придружа. Не знам къде беше ходил, вече се канех да си лягам, когато той се прибра и личеше, че е пил. С непохватни и комични движения започна да ме прегръща и ме пожела; наложи се да приема, макар да си давах сметка, че за него любенето е като пиенето — нещо неприятно, което правеше насила, единствено с цел да се изтощи и замае. Казах му го и допълних:

— Същото би било и с друга жена.

— Наистина би било същото — засмя се Мино, — но ти си тук, подръка.

Думите му ме засегнаха, но далеч по-дълбоко ме огорчи и нарани това, че в тях не прозираше никаква любов към мене. После, сякаш осенена от някакво просветление ме осени, се обърнах към него и рекох:

— Виж, знам, че съм само някакво си бедно момиче, но се опитай да ме обикнеш, искам го за твое добро. Сигурна съм, че ако успееш да ме обикнеш, ще заобичаш и себе си.

Той ме изгледа, повтори високо и подигравателно: „Любов, любов“, и изгаси светлината. Лежах с широко отворени очи в мрака, уязвена, смазана и незнаеща какво да мисля.

Следващите дни не донесоха никаква промяна и нещата продължиха постарому. Мино просто като че ли бе усвоил нови навици. Преди учеше, посещаваше лекциите в университета, срещаше се с приятелите си в кафенето, четеше. Сега пушеше излегнат на леглото, разхождаше се из стаята, водеше все тия странни и двусмислени разговори, напиваше се и правеше любов. На четвъртия ден вече бях отчаяна. Съзнавах, че мъката му изобщо не намалява, и ми се виждаше невъзможно да продължавам да живея по този начин. Вечно задимената спалня ми приличаше на фабрика за страдание, работеща денонощно и без почивка, дори въздухът, който дишах, бе станал за мене като гъсто желе от тъжни и кошмарни мисли. В такива моменти многократно проклинах моята необразованост и невежество и факта, че имах майка по-неграмотна и от мене. При тежки изпитания първият порив е да се обърнеш за съвет към по-възрастен и опитен човек. Но аз не познавах такъв, а да се съветвам с мама беше равносилно да потърся помощта на някое от многото деца, които играеха на двора. От друга страна, не съумявах да проникна до дъното на Миновата болка, защото редица неща ми убягваха, но постепенно се убедих, че най-силно го измъчваше мисълта, че казаното пред Астарита е било записано и съхранено в полицейския архив като вечно свидетелство за слабостта му. Отделни негови фрази потвърждаваха предположението ми. Един следобед му казах:

— Ако съжаляваш, че нещата, които си казал на Астарита, са записани, знай, че за мене той е способен на всичко. Сигурна съм, че ако поискам, ще нареди да унищожат протокола от разпита ти.

Мино ме изгледа и с особен тон попита:

— Какво те кара да мислиш така?

— Миналия ден ти сам спомена, а аз ти отвърнах, че трябва да се опиташ да забравиш. Ти ми отговори, че и да забравиш, полицията ще помни.

— И как смяташ да му го поискаш?

— Много просто. Ще му се обадя по телефона и ще отида в министерството.

Мино нито се съгласи, нито се възпротиви. Аз настоях:

— Искаш ли да го направя?

— Щом държиш. Твоя работа.

Излязохме заедно и отидохме да телефонирам от млечния бар. Намерих веднага Астарита и му казах, че се налага да разговаряме. Попитах мога ли да отида в министерството. Макар и със заекване, той категорично заяви:

— Или у вас, или никъде.

Разбрах, че желае да му платя услугата, която бях поискала, и се опитах да лавирам:

— Предлагам ти да се срещнем в някое кафене.

— Или у вас, или никъде.

— Добре, у дома — съгласих се аз и добавих, че ще го очаквам още същия ден късно следобед.

— Знам какво иска — казах на Мино, докато влизахме в блока. — Искане да прави любов с мене, но никой не е в състояние да принуди жена, която не е съгласна. Веднъж ме изнуди, тогава бях неопитна, но сега няма да го бъде.

— Защо не искаш да правиш любов с него? — нехайно попита той.

— Защото обичам тебе.

— Да допуснем обаче — с присъщия си тон възрази той, — че ако не приемеш да правиш любов с него, той ще откаже да унищожи протокола от разпита. И тогава?

— Не се съмнявай, ще го унищожи.

— Но ако се съгласи само при това условие?

Бяхме на стълбището, спрях се и отговорих:

— Ще постъпя така, както желаеш ти.

Мино ме прегърна през кръста и бавно заговори:

— Добре, аз искам следното: след като дойде Астарита го заведи в спалнята. — Аз ще чакам зад вратата и щом влезе, ще го застрелям, ще го бутнем под леглото, а ние цяла нощ ще се любим.

Очите му вече не бяха помътнели от мъка, както през предишните дни, а блестяха избистрени. Изплаших се най-вече, защото в предложението му имаше логика, а и занапред очаквах големи и непоправими беди от престъплението, което можеше да извърши.

— Имай милост към мене! — възкликнах. — Не го приказвай дори на шега!

— Дори на шега — повтори той. — Наистина се шегувах.

Възможно бе да се шегува, но аз се успокоих, защото се сетих, че той не знае за празния пистолет — нали бях извадила патроните.

— Не се безпокой — казах, — Астарита ще направи каквото поискам, но не говори така, много ме плашиш.

— Е, човек и да не се пошегува — лекомислено отвърна той и влезе вкъщи.

Щом влязохме в голямата стая, забелязах внезапната възбуда, която беше го обзела. По навик се заразхожда нагоре-надолу с ръце в джобовете. Крачеше по-енергично от обикновено, лицето му изразяваше трескаво мислене, а не обичайното отвращение и апатия. Отдадох промяната на облекчението му, че документите скоро ще бъдат унищожени, и като приютих отново надеждата в сърцето си, рекох:

— Ще видиш, че всичко ще се нареди.

Той силно трепна, изгледа ме като непозната и машинално повтори:

— Да, разбира се, всичко ще се нареди.

Под предлог, че трябва да се пазарува за вечеря, отпратих мама от къщи. Изведнъж се настроих оптимистично. Реших, че нещата действително ще отидат по местата си, даже ще се наредят много по-добре, отколкото съм се надявала. Астарита щеше да направи каквото исках, ако не го беше и сторил вече, Мино постепенно щеше да си възвърне вкуса към живота и да почне да гледа с вяра в бъдещето. На всички хора е присъщо да са доволни, че оцеляват в бурни времена, но щом вятърът се смени, веднага започват да замислят по-далечни и амбициозни планове. Преди два дни ми се струваше, че съм способна

да се откажа от Мино, стига да знам, че ще е щастлив, но сега в заблудата, че бързо ще съумея да възстановя доброто му настроение, не само не помислях за раздяла, а търсех начини още по-силно да го привържа към себе си. Към тези планове ме подтикваша не някакви разумни доводи, а неясният порив на душата ми, неспособна продължително да понася униинето и мъката. Смятах, че на точката, в която се намираха нещата, пред нас има само две решения: или да се разделим, или да се свържем за цял живот. И тъй като отхвърлих първата възможност, ми хрумна да потърся някакво средство, за да ускоря втората. Мразя лъжата и мисля, че едно от малкото ми добри качества е искреността, на моменти почти крайна. И ако тогава излъгах Мино, то беше, защото имах усещането, че казвам истината. Истина по-истинска от самата истина, истина според сърцето, не според обективните факти. Освен това нищо не бях обмисляла предварително, беше вдъхновение.

Мино вървеше нагоре-надолу, аз седях в края на масата. Изведнъж му рекох:

— Слушай, спри. Трябва да ти кажа нещо.

— Какво?

— От известно време не се чувствам добре. Преди няколко дни отидох на лекар, бременна съм.

Той се спря, изгледа ме и попита:

— Бременна ли си?

— Да, и съм абсолютно сигурна, че е от тебе.

Мино беше интелигентен и макар да не се досети, че го лъжа, мигновено разбра съвсем точно истинската цел на известието ми. Взе стол, седна до мене, погали ме нежно по лицето и рече:

— Предполагам, че това е било още една причина, най-важната, за да настояваш да забравя случилото се и да продължа напред. Вярно ли е?

— Какво искаш да кажеш? — попитах, преструвайки се, че не разбирам.

— Готвя се за *pater familias*^[1] — продължи той. — Онова, което не направих заради любовта ти, сега би трябвало да направя заради, както вие жените се изразявате, това създание.

— Прави каквото искаш — вдигнах рамене. — Казах ти го, защото е истина.

— В края на краищата едно дете — умислено продължи той, сякаш разсъждаваше на глас — може да бъде причина да се живее. На много хора, дори на всички, то им е достатъчно. Детето е сериозно оправдание. В негово име човек може дори да краде и убива.

— Кой те кара да крадеш и убиваш? — възмутена го прекъснах.
— Аз те питам само дали си доволен. Ако не си, не си.

Той ме погледна и отново с обич ме погали по бузата:

— Ако ти си доволна, аз също. Ти доволна ли си?

— Да — отговорих сигурно и гордо. — Най-вече защото децата ми харесват и ще го имам от тебе.

— Хитра си ти — разсмя се той.

— Защо да съм хитра? Каква хитрост има във факта, че съм бременна?

— Никаква, но признай, че в настоящия момент и ситуация е добър удар. Аз съм бременна, следователно...

— Следователно?

— Налага се да приемеш онова, което си направил! — неочаквано изкрещя той, като се изправи и размаха ръце. — Следователно трябва да живееш, да живееш, да живееш!

Непосилно ми е да опиша тона на гласа му. Сърцето ми ужасно се сви и очите ми се напълниха със сълзи. Изхлипах:

— Прави каквото искаш. Ако искаш да ме напуснеш, напусни ме... Аз... аз ще си отида.

Мино, изглежда, съжали за избухването си, приближи се до мене и ме помилва:

— Извини ме, не си слагай на сърце нещата, които ти наприказвах. Мисли за детето си и не се грижи за мене.

Взех ръката му, прокарах я по лицето си и мокрейки я със сълзите си, с мъка промълвих:

— О, Мино, как мога да не се безпокоя за тебе?

Дълго мълчахме. Той стоеше прав до мене, аз притисках ръката му към лицето си, целувах я и плачех. После чухме звънеца на входната врата.

Мино се отдръпна и, струва ми се, силно пребледня, но не можах веднага да си обясня защо, нито се сетих да го попитам. Скочих на крака:

— Хайде, Астарита е, излизай бързо!

Той излезе през входа за кухнята, като остави вратата притворена. Бързо си избърсах очите, наредих столовете по местата им и тръгнах към коридора. Отново се чувствах спокойна и уверена в себе си, дори в тъмния коридор ми хрумна, че мога да кажа на Астарита, че съм бременна, така той щеше да ме остави на мира и ако от любов не направеше услугата, за която щях да го помоля, щеше да я направи от милост.

Отворих вратата и отстъпих крачка назад — на прага стоеше Сондзоньо, а не Астарита. Държеше ръце в джобовете си, инстинктивно понечих да затворя вратата, но той я побутна с рамо, отвори я докрай и влезе. Последвах го в голямата стая. Сондзоньо се настани на масата, към страната до прозореца. Както обикновено, беше без шапка и веднага щом влезе, усетих вторачения му и настойчив поглед. Затворих вратата и преструвайки се на безразлична, запитах:

— Защо дойде?

— Ти си ме издала, а?

Вдигнах рамене, седнах в края на масата и казах:

— Не съм те издала.

— Остави ме, излезе и отиде да викнеш полицията.

Бях спокойна, ако съм изпитвала някакво чувство, то по-скоро бе гняв, отколкото уплаха. Сондзоньо вече не ми вдъхваше никакъв страх и у мене се надигаше силен яд към него и всички подобни, които ми пречеха да бъда щастлива.

— Оставих те и излязох, защото обичам друг и повече не искам да имам нищо общо с тебе, но не съм извикала полицията. Аз не съм предателка. Те сами са дошли тук... търсеха друг.

Той се приближи, хвана ме с два пръста под скулите, стисна лицето ми с ужасна сила, принуждавайки ме да разтворя челюсти и да се изправам в същото време.

— Благодарни са на твоя Бог, че си жена.

Продължаваше да ме приклепва, представях си грозната и смешна гримаса, в която лицето ми се изкривяваше. Разярих се, скочих, блъснах го и изкресях:

— Върви си, глупако!

Той отново пъкна ръце в джобовете, приближи се и втрепенено ме загледа. Повторно извиках:

— Ти си глупак! С мускулите си, със синкавите си очички, с ниско подстриганата си глава! Върви си, махай се, глупако!

„Наистина е тъпак“ — помислих, като видях, че нищо не отговаря, а с лека усмивка на тънките си криви устни и ръце в джобовете върви към мене и ме гледа, без да мигне. Изтичах към другия край на масата, грабнах тежката шивашка ютия и изкрещях:

— Върви си, глупако, или ще те ударя с нея по муцуната!

Той се поколеба и спря. В същия миг зад мене вратата на стаята се отвори и на прага се появи Астарита. Очевидно бе видял, че входната врата не е затворена, и бе влязъл. Обърнах се към него и извиках:

— Кажи му на този тук да си върви! Не знам какво иска от мене. Кажи му да си върви!

Кой знае защо, ми стана много приятно, като забелязах колко са елегантни дрехите на Астарита. Носеше сиво палто с двуредно закопчаване, което изглеждаше ново. Ризата му навярно бе копринена, бяла, на червени райета. Между реверите на турскосиньото му сако се виждаше сребристосива вратовръзка на рибена кост. Той погледна първо към мене, аз продължавах да размахвам ютията, после погледна Сондзоньо и със спокоен глас изрече:

— Госпожицата ти каза да си вървиш. Е, какво чакаш?

— Аз и госпожицата — отговори Сондзоньо съвсем тихо — имаме да си кажем някои неща. По-добре е вие да си идете.

Когато влезе, Астарита свали меката си черна филцова шапка, обточена с коприна по края. Без да бърза, я сложи на масата и тръгна към Сондзоньо. Видът му ме изненада. Обикновено меланхоличните му черни очи войнствено блестяха и сякаш бяха изсветлели, голямата му уста се разтегляше и кривеше в самодоволна и предизвикателна усмивка. Показваше си зъбите. Разчленявайки думите на срички, Астарита каза:

— Не искаш да си вървиш, а? Повтарям ти, тръгни си и то веднага.

В знак на несъгласие Сондзоньо поклати глава, но за моя изненада отстъпи крачка назад. Едва тогава се сетих кой е Сондзоньо. Изплаших се не за себе си, а за Астарита, който не знаеше и така неустрашимо го предизвикваше. Същото тягостно чувство бях изживяла веднъж като дете, докато в цирка наблюдавах как малък

звероукротител предизвиква и дразни огромен ръмжащ лъв. Щеше ми се да изкрещя: „Внимавай, той е убиец, чудовище!“ Нямах сили да издам и звук. Астарита повтори:

— Е, ще си отидеш ли, или не?

Сондзоньо пак отрицателно поклати глава и отстъпи крачка назад. Астарита пристъпи напред. На ръст и двамата бяха еднакви, застанаха лице в лице.

— А всъщност ти кой си? — запита Астарита, без да престава да се усмихва. — Името ти! Веднага!

Сондзоньо не отговори.

— Не искаш да го кажеш, така ли? — почти с наслада рече Астарита, сякаш мълчанието на Сондзоньо му доставяше удоволствие. — Не искаш да го кажеш и не искаш да си тръгнеш, нали?

Той поизчака минута, после вдигна ръка и шамароса Сондзоньо първо по едната, после по другата буза. Свих ръката си в юмрук, вдигнах я към устата си и я ухапах. „Сега ще го убие“ — помислих и затворих очи. Чух гласа на Астарита:

— А сега се изнизвай! Бързо, хайде!

Отворих очи и видях, че е хванал Сондзоньо за ревера и го избутва към вратата. Бузите на Сондзоньо червенееха от шамарите и не личеше да се съпротивлява. Оставяше се да го влачат, като че ли замислен за друго. Астарита го изхвърли от стаята, сетне чух вратата на апартамента яростно да се захлопва и Астарита отново застана на прага.

— Кой беше тоя? — попита, докато махаше влакънце от маншета на палтото си и го оглеждаше, сякаш се боеше, че с неприятното усилие е накърнил елегантността си.

— Не му знам фамилията — излъгах. — Знам само, че се казва Карло.

— Карло! — повтори той, като се изсмя и поклати глава.

Стоях до прозореца и гледах навън. Астарита ме прегърна и с променен глас и изражение попита:

— Как си?

— Добре съм — отвърнах, без да го поглеждам.

Той ме загледа втренчено и без да продума, ме притисна силно до себе си. Внимателно го отблъснах и рекох:

— Беше толкова добър с мене и затова ти се обадох пак, за да те помоля за една услуга.

— Да чуем — не откъсваше поглед от мене той, но май не ме слушаше.

— Младежът, когото си разпитвал... — започнах.

— Ах, да! — прекъсна ме с гримаса. — Вечно той. Не се показва герой.

Бях любопитна да науча истината за разпита на Мино. Попитах:

— Защо? Страхувал ли се е?

— Не знам дали се е страхувал — поклати глава Астарита, — но още след първия въпрос призна всичко. Ако беше отрекъл, нищо нямаше да мога да му направя, липсваха доказателства.

Значи бе така както Мино го описа. Сякаш изведнъж, без да са го провокирали, той неволно е престанал да разсъждава и е рухнал без причина.

— Е, предполагам, че сте записали всичко, което е казал. Моля те, направи така, че то да изчезне.

— Той ли те праща, а? — изкикоти се Астарита.

— Не, аз сама — отговорих и тържествено се заклек. — Да умра в момента, ако не е вярно!

— Всички искат папките с делата да изчезнат. Полицейските архиви са тяхната нечиста съвест. Като изчезне документът, изчезват и угризенията.

— Дай боже да е така! — казах, сецдайки се за Мино. — Но в случая се страхувам, че грешиш.

Астарита отново ме притегли до себе си, допря корем в моя и смутен и заекващ попита:

— А ти какво ще ми дадеш в замяна?

— Нищо — простичко отвърнах. — Този път наистина нищо.

— А ако откажа?

— Много ще ме наскърбиш, защото го обичам и всичко, което засяга него, засяга и мене.

— Но ти ми обеща да бъдеш мила.

— Да, но си промених намерението.

— Защо?

— Просто така.

Той отново ме притисна и припряно зашептя в ухото ми, че за последен път ме моли да удовлетвори огромното му желание. Невъзможно е да цитирам казаното, защото между молбите вмъкваше цинизми, които не мога да напиша, такива неприлични думи се говорят на жени като мене и жените като мене отвърщат по същия начин на любовниците си. Астарита навлизаше в подробности, но без простацината, типична за подобни изблици, а с някакво задоволство, като в кошмар. Веднъж в психиатрията бях чула един побъркан убиец да описва на медицинските сестри мъченията, на които, стига да му паднело случай, щял да ги подложи; лудият говореше по същия начин — без самохвалство, точно и подробно, както Астарита ми шепнеше цинизмите. В действителност въпреки че изглеждаше похотлив и безсрамен, аз познавах неговата дълбока, всеотдайна и посвоему чиста любов. Както винаги, той будеше съжаление у мене и в основата на вулгарността му съзирах самота и пълното му безсилие да излезе от нея. Оставих го да даде воля на вълнението си, после рекох:

— Не мислех да ти казвам, но ме принуждаваш. Каквото и да си мислиш за мен, вече не мога да бъда предишната Адриана. Бременна съм.

Той не се изненада, нито отмести поглед от мене.

— Добре, и какво от това?

— Ще променя живота си. Ще се омъжа.

Казах му в какво състояние съм, за да го утеша, ала докато говорех, разбрах, че думите бликат от сърцето ми. С въздишка допълних:

— Още когато се запознахме, се канех да се омъжа, но не се сбъдна не по моя вина.

Астарита не бе свалил ръце от кръста ми, бе поотслабил прегръдката, но като чу това, се отдръпна:

— Проклет да е денят, в който те срещнах!

— Защо? Обичал си ме.

Той се изплю настрани и повтори:

— Проклет да е денят, в който те срещнах! Проклет да е денят, в който съм се родил!

Не крещеше и по нищо не личеше да изразява някакво силно чувство. Говореше спокойно и убедено.

— Твоят приятел няма причини да се бои — додаде. — Никакъв разпит не е бил протоколиран, нито сведенията му са били взети предвид. Някъде из архивите той ще фигурира като политически опасен... Сбогом, Адриана.

Стоях до прозореца, оттам се сбогувах с Астарита и го наблюдавах как се отдалечава. Взе си шапката от масата и излезе, без да се обърне.

Мигновено вратата на кухнята се отвори и Мино влезе с пистолета в ръка. Гледах го, изгубила ума и дума.

— Бях решил да убия Астарита — с усмивка заяви той. — Какво си мислиш, че ме интересува дали досието ще изчезне ли?

— А защо — с треперещ глас попитах — не го направи?

— Така хубаво прокле деня, в който се е родил — поклати глава Мино. — Ще го оставя още някоя и друга година да проклина.

Нещо ме потискаше, мъчех се всячески да разбера какво е, но не можех.

— И все пак — казах — получих, каквото исках. Няма никакъв протокол от разпит.

— Чух, чух — прекъсна ме той, — всичко чух. Бях зад вратата, а тя бе открената. И видях. Твоят Астарита — добави небрежно — е смел. Бам, бам... заши на Сондзоньо наистина два полицейски шамара. И в удрянето на шамари си има тънкости. Тези шамари бяха на висшестоящ към нисшестоящ, на господар към подчинения си. Ама и Сондзоньо как ги прие... спря да диша даже. — Мино се изсмя и прибра пистолета в джоба си.

Особената възхвала на Астарита ме пообърка. Неуверено попитах:

— Какво мислиш, че ще направи Сондзоньо?

— Кой знае.

Беше почти вечер, стаята тънеше в полумрак. Мино се протегна над масата, дръпна подвижния абажур и запали лампата. В кръга светлина на масата бяха очилата на мама и картите, за пасиансите й. Мино седна, взе картите, разбърка ги и предложи:

— Искаш ли да изиграем една игра, докато чакаме вечерята?

— Що за идея! — възкликнах. — Игра на карти?

— Да, на брискола. Хайде, ела.

Подчиних се, седнах срещу него и машинално поех картите, които ми подаде. Главата ми беше замаяна, ръцете ми, кой знае защо, трепереха. Играта започна. Гледах измамните фигури, изрисувани на картите: черното вале пика, в профил наляво, с черно око и черно цвете в юмука; сладострастната, ярка и отпусната дама купа, шкембестият поп каро — студен, безразличен и бездушен. Нашата игра сякаш бе някакъв изключително важен залог, но не знам за какво. Бях тъжна до смърт и от време на време, докато играехме, леко въздъхвах, за да се уверя, че притискащата гърдите ми тежест е на мястото си. И чувствах как тя не намалява, а нараства.

Мино победи в първите две игри.

— Какво ти е? — попита, разбърквайки картите. — Наистина играеш лошо.

Хвърлих картите и казах:

— Не ме измъчвай, Мино! Наистина не съм в състояние да играя!

— Защо?

— Не знам.

Станах, направих няколко крачки из стаята и крадешком извих ръце. После му предложих:

— Да отидем отгатък. Съгласен ли си?

— Да отидем.

В тъмния коридор той ме прегърна през кръста и ме целуна по шията. И навярно тогава за първи път през живота си погледнах на любовта така, както Мино я разбираше — средство ни повече, ни по-малко различно от останалите, за да се разсееш и да не мислиш. Хванах главата му с длани и пламенно го целунах. Влязохме прегърнати в спалнята. Тя тънеше в мрак, но аз не го забелязвах. Кървавочервен блясък заслепяваше очите ми и всяко наше движение бе бързо и някак внезапно като парещото пламъче на запалка. Има моменти, в които ми се струва, че някакво шесто чувство се просмуква в тялото ми и мракът става зрим като слънчевата светлина. Ала моята способност да гледам не излизаше извън границите на физическия контакт, виждах в нощната тъма само нашите прострени тела, които приличаха на трупове на двама удавници, захвърлени от черния прибой в пресъхнало речно корито.

Изведнъж отново се озовах легнала в леглото, лампата осветяваше голия ми корем. От студ ли, от свян ли, притиснах бедра и покрих с ръце скута си. Мино ме гледаше, после рече:

— Коремът ти с всеки месец все повече ще се подува. Един ден болката ще те принуди да разтвориш тези крака, които така ревниво стискаш, и главата на детето, вече с косичка, ще се покаже и ти ще го родиш. Ще ти го вземат, сетне ще ти го сложат в ръцете и ще си щастлива... и на света ще има нов човек. Да се надяваме, че няма да казва като Астарита...

— Какво?

— Проклет да е денят, в който съм се родил.

— Астарита е нещастник — отвърнах. — Аз съм сигурна, че моето дете ще е щастливо и с късмет.

Покрих се със завивката и задряхмах. Името на Астарита отново пробуди в душата ми онази тежест, която бях изпитала, когато той си тръгна. Внезапно непознат глас изкрещя в ухото ми: „Бум, бум!“, както се имитират пистолетни изстрели: разстроена и силно изплашена, подскочих и седнах в леглото. Лампата светеше, бързо станах и тръгнах към вратата, за да се уверя, че е затворена добре. Блъснах се в Мино, който, облечен, пушеше край нея. Смутена се върнах в леглото.

— Кажи — попитах, — какво мислиш, че ще предприеме Сондзоньо?

— Откъде бих могъл да знам? — отговори той и ме изгледа.

— Познавам го — рекох, успяла най-сетне с думи да изразя потискащите ме мисли. — Това, че без съпротива се остави да го избутат от стаята, не означава нищо. Способен е да убие Астарита. Какво ще кажеш?

— Напълно допустимо е.

— Смяташ ли, че ще го убие?

— Ако го направи, няма да се изненадам.

— Трябва да предупредя Астарита — извиках, станах и се заобличах. — Сигурна съм, че Сондзоньо ще го убие. Ах, защо не се сетих по-рано!

Набързо се облякох, като говорех неспирно за страховете и предположенията си. Мино мълчеше, пушеше и се разхождаше около мене. Приготвих се и казах:

— Отивам у Астарита. По това време си е вкъщи. Ти ме чакай тук.

— И аз ще дойда.

Не се възпротивих, всъщност щеше да ми е приятно да ме придружи, защото бях много развълнувана и се страхувах да не ми прилошее. Облякох си палтото с думите:

— Трябва да вземем такси. Хайде!

Мино си сложи палтото и излязохме. На улицата, почти затичах, Мино ме беше хванал под ръка и с бързи крачки ме следваше. Не след дълго намерихме такси, качихме се и възбудено почти изкрещях адреса на Астарита. Той живееше в Прати, никога не бях ходила там, но знаех, че домът му е близо до Съдебната палата.

Таксито се движеше бързо, и аз нетърпелива, следях пътя през улиците, надвесена над рамото на шофьора. В някакъв миг чух, че Мино тихо промълви, сякаш си говореше сам: „И какво ще стане? Една змия изяла друга“, но не обърнах внимание. Щом пристигнахме пред Съдебната палата, наредих на шофьора да спре и слязох, а Мино плати. Тичешком прекосихме чакълениите алеи на градинките с пейки и дървета отстрани. Улицата, на която живееше Астарита, внезапно изникна пред очите ми — дълга, права, осветена до хоризонта от големи бели лампи. Сградите бяха еднакви, масивни, без магазини и не се мяркаше жива душа. Номерът на Астарита бе голям и навярно беше много по-надолу. Улицата изглеждаше тъй спокойна, че рекох:

— Може би си въобразявам, но все едно, бях длъжна да го направя.

Минахме край три-четири сгради, горе-долу толкова пресечки и Мино със спокоен глас каза:

— Сигурно се е случило нещо. Виж!...

Вдигнах поглед и съгледах, че недалеч пред един от входовете са се струпали хора. На отсрещния тротоар също имаше хора, които гледаха нагоре към тъмното небе. Изобщо не се съмнявах, че това е блокът на Астарита, хукнах и Мино затича след мен.

— Какво има? Какво е станало? — запъхтяна попитах някакъв човек от тълпата, която се блъскаше пред входа.

— Не е много ясно — отговори едрото русо момче, с колело, без шапка и зимно палто, към което бях се обърнала. — Някой се е

хвърлил от стълбите или са го бутнали. Полицайте са на покрива и търсят другия.

Проправих си път с лакти през множеството и влязох в просторното, ярко осветено и препълнено фоайе. Бяла стълба с перила от ковано желязо се виеше над главите ни. Устремено се запровирах напред и над раменете на стоящите пред мене зърнах част от площадката пред стълбата. Върху кръгъл мраморен пиластър се издигаше фигура от позлатен бронз — гола, крилата, с вдигната нагоре ръка, в която държеше факла от матово стъкло, а вътре имаше лампа. Точно под пиластъра, на пода, лежеше човек, покрит с чаршаф. Погледнах натам, където бяха вперени всички погледи, и видях подаден изпод чаршафа крак, обут в черна обувка. В същия момент се чуха властни гласове:

— Назад, хайде! Назад!

Изблъскаха ме грубо на улицата заедно с останалите. Двете големи крила на входната врата моментално се затвориха.

С угаснал глас казах на човека, който стоеше зад гърба ми: „Мино, хайде да си вървим“ и се обърнах. Видях непознат, който удивен ме гледаше. Хората напразно блъскали с юмруци по затворената врата, вече се разпръсваха и коментираха. Други прииждаха тичешком отвсякъде, две коли и доста мотоциклетисти бяха спрели да разберат какво се е случило. С нарастваща тревога започнах да обикалям сред множеството, като оглеждах поотделно лицата, но не дръзвах да викам. Нечии тилове и рамене ми заприличваха на Миновите, хвърлях се стремглаво след тях, но съзирах чужди физиономии и изненадани погледи. Най-много хора, както и преди, се тълпяха пред входната врата, защото знаеха, че има труп, и се надяваха да го видят. Със спокойни и сериозни лица плътно се редяха пред входа, точно като опашка пред театър. Не спирах да обикалям и в даден момент забелязах, че съм огледала всички и се натъквам на едни и същи физиономии. Стори ми се, че в някаква групичка се споменава името на Астарита, но той изобщо вече не ме интересуваше, цялото ми притеснение се съсредоточи върху Мино. Накрая се убедих, че не е тук. Сигурно се беше отдалечил, докато аз се блъсках във фоайето. Дойде ми наум, че е трябвало да очаквам неговото бягство, и се смаях, че не съм се досетила. Мобилизирах всичките си сили, едва се дотъртрих до площада, качих се в такси и дадох домашния си адрес.

Допусках, че Мино може да ме е изгубил от очи и да се е прибрал у дома. Но почти бях уверена, че не е така.

Той не беше вкъщи, не дойде и на следващия ден. Стоях затворена в моята стая, сразена от толкова силна болка, че цялата треперех. Нямах желание за нищо, просто ми се струваше, че съществувам извън времето и пространството, където всеки поглед, шум и контакт ме нараняват и карат сърцето ми да спира. Нищо не бе в състояние да ме откъсне от мисълта за Мино, дори подробните описания за новото престъпление на Сондзоньо, с каквито бяха пълни вестниците, които мама донесе. В престъплението личеше ясният почерк на Сондзоньо: вероятно Астарита и той се бяха сбили пред апартамента, после Сондзоньо е притиснал до парапета на стълбата Астарита, повдигнал го е и го е хвърлил надолу. Жестокостта бе много показателна — никой освен Сондзоньо не би убил човек по този начин. Но, както казах, аз мислех само за Мино, не ме заинтересуваха и статиите, в които пишеше как късно през нощта Сондзоньо е бил застрелян, докато бягал по покривите като котка. Всяко занимание, разсейване или мисъл, които не бяха свързани с Мино, ме отвращаваха, а същевременно ми беше неописуемо тежко да мисля за него. Два-три пъти се сетих за Астарита и като си спомних за неговата любов към мене и примирението му, ме обзе силно и искрено състрадание, рекох си, че ако не съм толкова разтревожена за Мино, бих поплакала и бих се помолила за душата му, която бе опустошена и така преждевременно и жестоко изтръгната от живота.

Минаха две денонощия. Лежах в леглото или седях във фотьойла до него. Стисках в ръце едно сако на Мино, което бях намерила на закачалката, и от време на време страстно го целувах или хапех, за да потисна напрежението. Когато мама ме принуди да хапна малко, се хранех само с едната ръка, с другата притисках сакото. През втората нощ мама настоя да си легна и аз безучастно се оставих да ме съблече. Но когато посегна да вземе сакото, изведнъж пронизително изпищях и тя страшно се изплаши. Мама не знаеше подробности, но се сещаше, че съм отчаяна от отсъствието на Мино.

На третия ден си втълпих нещо и цялата сутрин упорито се вкопчвах в него, макар и смътно да съзнавах колко е несъстоятелно. Реших, че Мино се е изплашил, като е узнал, че съм бременна, и затова се е измъкнал от задълженията, свързани с моето положение, бягайки

при семейството си в провинцията. Предположението беше гадно, но предпочитам да си го представям подъл, отколкото да допусна мрачните мисли, които неизбежно ме спохождаха, да се окажат верни. Те бяха много тъжни, но обстоятелствата, свързани с изчезването на Мино, ги налагаха.

Същия ден към обед мама влезе при мене и хвърли на леглото ми едно писмо. Познах почерка на Мино и подскочих от радост. Изчаках мама да излезе и вълнението ми да попремине. После отворих писмото. Ето пълния му текст:

Най-скъпа моя Адриана,

В момента, в който получиш писмото, аз вече ще бъда мъртъв. Когато отворих пистолета и открих, че е празен, веднага се досетих, че ти си направила това, и с много любов мислих за тебе. Мила Адриана, ти не познаваш оръжията и не си разбрала, че в цевта е останал един патрон. Фактът, че не си знаела за него, потвърждава моето предположение. А и съществуват толкова начини човек да се самоубие.

Както неведнъж съм ти казвал, аз не мога да приема онова, което направих. През последните дни установих, че те обичам, но по-логично би било да те мразя, защото всичко онова, което ненавиждам у себе си и което се разкри при моя разпит, ти го притежаваш в най-голяма степен. Всъщност тогава загина действащото лице, което би трябвало да бъде, и остана само мъжът, който съм. В признанията ми нямаше нито подлост, нито предателство, а само необяснимо секване на волята. Може би то не е толкова необяснимо, но би ме отвело твърде далече. Достатъчно е да заявя, че като се самоубивам, поставям нещата на мястото им.

Не се безпокой, не те мразя, дори толкова силно те обичам, че само мисълта за тебе е достатъчна, за да се помиря с живота. Разбира се, ако бе възможно, бих живял, бих се оженил за тебе и щяхме да бъдем, както ти често казваше, тъй щастливи заедно. Но наистина е невъзможно.

Помислих и за детето, което ще се роди, и в този смисъл написах две писма — едното до семейството ми, второто до мой приятел адвокат. В края на краищата родителите ми са добри хора и макар че не бива да си правиш илюзии за чувствата им към тебе, убеден съм, те ще изпълнят дълга си.

Според мене е изключено да откажат, но ако стане, не се колебай, а се позови на закона. Моят приятел адвокатът ще те посети и можеш да му се довериш.

Спомняй си понякога за мене. Целувам те:

Твой Мино

П.П Името на адвоката е Франческо Лауро. Адресът: улица „Кола ди Риенцо“, № 3.

След като прочетох писмото, се хвърлих на леглото, завих се през глава с чаршафа и горещо заплаках. Не знам колко време съм плакала. Щом замалко се успокоявах, някаква бурна и горчива мъка раздираше гърдите ми и избухвах в нови ридания. Не крещях, както ми се искаше, защото се страхувах, че ще привлече вниманието на мама. Мълчаливо ронех сълзи и разбирах, че плача за последен път през живота си. Оплаквах Мино, себе си, цялото си минало и бъдеще.

Най-сетне, без да преставам да плача, замаяна се изправих и със замъглен поглед бързо се облякох. Написках си очите със студена вода, как да е гримирах зачервеното си подпухнало лице и скришом от мама излязох.

Изтичах в районния полицейски участък и настоях комисарят да ме приеме. Той изслуша историята и скептично рече:

— При нас наистина няма нищо. Ще видиш, че ще се размине.

Исках да се окаже прав. Същевременно неизвестно защо много ме доядя на него.

— Приказвате така, защото не го познавате — грубо възразих. — Въобразявате си, че всички хора са като вас.

— Но ти — попита той — жив ли го искаш, или мъртъв?

— Искам да живее! — изкрещях. — Искам да живее! И толкова се страхувам, че вече е мъртъв!

Комисарят поразмисли и заговори:

— Успокой се, в момента, когато е писал писмото, може би наистина е смятал да се самоубие, но напълно възможно е по-късно да се е отказал. Човешко е. На всеки може да се случи.

— Да, човешко е — промърморих.

Не знаех какво да кажа.

— Но за всеки случай довчера ела пак. Може би нещо ще съм узнал.

От участъка отидох право в църквата. В онази, където бях кръстена, миропомазана и приела първото си причастие. Тя бе старинна, продълговата постройка, без мебелировка, с две редици грапави каменни колони и прашен под от сиви плочи. Но в тъмните странични кораби зад колонадите имаше пищни позлатени параклиси, подобни на пещери, пълни със съкровища. Единият параклис бе посветен на Мадоната. В мрака паднах на колене пред затворената му бронзова врата. Зад многото вази с цветя се виждаше голяма икона на Мадоната в тъмни цветове. Тя държеше Младенеца, а в краката ѝ, облечен като монах, бе коленичил със склучени ръце светец, който я гледаше с обожание. Наведох се и силно заудрях чело в плочите. Обсипвайки с целувки камъка, начертах кръст в прахта, призовах Мадоната и дадох обет в сърцето си. Зарекох се, че отсега нататък, докато съм жива, няма да позволя на мъж да се приближи до мене, дори на Мино. Любовта бе единственото нещо на света, на което държах и което ми харесваше, и считах, че за спасението на Мино не мога да направя по-голяма жертва. Наведена, с чело забито в пода, дълго се молих безмълвно, беззвучно, със сърцето си. Когато се изправих, нещо ме заслепи и ми се привидя, че някаква светлина внезапно разсейва мрака, обвил параклиса, и ясно виждам как Мадоната ме гледа с нежност и доброта, ала въпреки това отрицателно поклаща глава в знак, че не приема молбата ми. Беше само миг, когато се съвзех, стоях права до вратичката на параклиса срещу олтара. Прекръстих се и ни жива, ни умряла се прибрах вкъщи.

Чаках денят да отmine, броях секундите и минутите и привечер отидох в полицейския участък. Комисарят ме изгледа особено, почувствах, че ще изгубя съзнание и отпаднала попитах:

— Значи наистина се е самоубил?

Той взе някаква снимка от масата и ми я подаде:

— Един младеж, който не е идентифициран, се е самоубил в хотел край гарата. Виж дали е той.

Взех я и веднага го познах. Бяха го снимали от гърдите нагоре, легнал, по всяка вероятност, в леглото. От слепоочието, където беше се прострелял, надолу се стичаха черни кървави ивици. Но лицето под тях имаше ведър израз, който никога не бях виждала, докато беше жив.

С угаснал глас потвърдих, че това с Мино, и станах. Комисарят искаше да добави още нещо, навярно щеше да ме успокоява, но аз не му дадох възможност и без да се обръщам, излязох.

Прибрах се у дома и този път се хвърлих в прегръдките на мама, но не заплаках. Знаех, че е глупава и нищо не разбира, но тя си оставаше единственият човек, на когото можех да се доверя. Разказах ѝ всичко: за самоубийството на Мино и нашата любов, за бременността ми. Но не ѝ признах, че Сондзоньо е бащата. Казах ѝ за обета, който съм дала, и за решението ми да променя живота си, да работя като шивачка на ризи или да стана прислужница. След като се опита да ме успокои с куп ненужни, макар и искрени думи, мама заяви, че не трябва да правя нищо, а да изчакаме и да видим какво ще предприеме семейството на Мино.

— Това се отнася за детето ми — отговорих, — не за мене.

На следващата сутрин изневиделица се появиха приятелите на Мино — Тулио и Томазо. Те също бяха получили писмо, в което след вестта, че ще се самоубие, Мино ги предупреждаваше за своето предателство и ги съветваше да внимават за последиците.

— Не се бойте — грубо казах аз. — Ако ви е страх, съвземете се! Наистина нищо няма да ви се случи.

Обясних им, че само Астарита знаеше, но той вече бе мъртъв, няма протокол от разпита и те са във от опасност. Впечатлението ми бе, че Томазо е искрено натъжен от смъртта на Мино, ала другият още не беше преодолял уплахата си. След малко Тулио рече:

— В хубава каша ни забърка. Кой може да вярва на полицията? Никога не се знае... Истинско предателство си е — потри ръце и се изсмя по свойствения си начин, сякаш станалото наистина бе комично.

Исправих се и възмутено попитах:

— Какво предателство? Какво предателство? Самоуби се. Какво още искате? Никой от вас двамата нямаше да има смелостта да го стори. И още нещо. Вие нямате никакви заслуги, даже да не сте

извършили предателство, защото сте нещастни бедняци и никога не сте разполагали с пукната пара. И семействата ви са нещастни и бедни, но ако нещата тръгнат добре, най-после ще имате онова, от което сте били лишени. И вие, и семействата ви ще живеете добре. Но Мино беше богат, беше роден в заможено семейство, беше господар и ако се е занимавал с това, е било, защото е вярвал, а не защото е очаквал нещо. За разлика от вас той можеше да изгуби всичко, а вие можете да получите всичко. Ето това е и трябва да се срамувате, че сте дошли да дрънкате за предателство!

Дребният Тулио отвори огромната си уста, сякаш се готвеше да ми отговори, но Томазо, който ме беше разбрал, го възпря и каза:

— Имате право. Успокойте се. Винаги ще си спомням за Мино с добро.

Изглеждаше развълнуван и ми стана симпатичен, защото несъмнено бе обичал Мино. Те се сбогуваха и си отидоха.

Когато останах сама, почувствах облекчение, че им бях казала всичко, което ме тормозеше. Замислих се за Мино, после и за детето си. Знаех, че то ще е рожба на убиец и проститутка, но на всеки мъж може да се случи да убие и на всяка жена да се продава за пари. За мен по-важното бе детето да се роди нормално и да расте здраво и силно. Реших, че ако е момче, в памет на Мино ще го нарека Джакомо. Ако е момиче, ще я кръстя Летиция^[2], защото за разлика от мене, искам да има весел и щастлив живот. Сигурна съм, че с помощта на семейството на Мино ще го има.

---

[1] Баща на семейството (лат.). — Б. пр. ↑

[2] Радост (ит.). — Б. пр. ↑

Издание:

Автор: Алберто Моравия

Заглавие: Римлянката

Преводач: Анелия Желязкова

Година на превод: 1989

Език, от който е преведено: италиански

Издание: първо

Издател: Издателство на Отечествения фронт

Град на издателя: София

Година на издаване: 1989

Тип: роман

Националност: италианска (не е указана)

Печатница: ДП „Димитър Найденов“ — В.Търново

Излязла от печат: април 1989

Редактор: Мария Купенкова

Редактор на издателството: Надежда Мирянова

Художествен редактор: Мария Табакова

Технически редактор: Станка Милчева

Рецензент: Снежана Стоянова

Художник: Ясен Голев

Коректор: Ася Славова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/2792>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.